

خویندنگهه و مه‌درسه لئامیدیا به‌هیدینا

مه‌درسه‌یت ئامیدیی باهرا پتری نیزیکی شویره‌ی بون و ددیوارکری بون ژ تاخیت مالا، ئودا فه‌قی و مه‌لا ته‌نایا خوینی. (حه‌فت) مه‌درسه‌یت خویندنی لئامیدیی بون ده‌می میرگه‌هی. شه‌ش ژئی لئاف که‌لنی بون و ئیکا مه‌زن و به‌رفره‌ه پر فه‌قی! و خویندنی و سه‌یدا بیته مه‌لا بو ئه‌و مه‌درسا (قویا بو) و زانیگه‌ه‌بو و پیئغه‌ندیته زانستی دگهل میسلئی و مه‌درسه‌یت دی هه‌بون و دریت دی و سه‌میولئی و شامی و به‌غدا و ئیرانی و مصری و نه‌زه‌رئی هه‌بون (دیئیزن ده‌مه‌کی ۱۵۰) قوتابی (فه‌قییته خویندنی لئامیدیی هه‌بون). ئه‌و مه‌درسا مه‌زن میر سلطان حسینی زیده‌کر و ئافاکر. و ثقافت کر. بابی وی حسن به‌گی ده‌ست هافیتیبویی لسه‌ر مزگه‌فته‌کا که‌فن و فه‌قی لئامیدیی بون لره‌خ ئیمام یوسفی فه‌ ئافاکر و فره‌ه کر و میر سلطان حسینی ژئی هندک چیکر. گه‌له‌ک مه‌لا بیته باش و زانا دهرس بیئیمون لئامیدنگه‌ه‌یت ناڤ ئامیدیی و نه‌کو ئیک تنی بو. گه‌له‌ک فه‌قی باوه‌رنامه (ئیحازه و گه‌هان نامه) وه‌ردگرتن سه‌ر ده‌ستی مه‌لا و زانایته مه‌درسه‌یت ئامیدیی.

گه‌له‌ک بیته ژئی ده‌رکه‌تینه مویسلئی و به‌غدا و شامی و سه‌میولئی و مصری و حیحازئی. و بیونه زانایته باش و (عالم). پسپاریته زانستی و توره‌ی و شریعه‌تی بیته هاتینه‌کرن ژیک ژ ئامیدیی بو دریت خویندنگه‌ه لئامیدیی بو و ئان ژئی بیته پرسکرین ژ ئامیدیی. خویندن گه‌ه ئه‌قه‌نه:

۱- مه‌درسا جه‌دیده دیئیزنی (یا مه‌لا نه‌حیای قئی دو‌ماهیئ):

(په‌رتوکا ده‌ستنیسا زینوکی) ۱۲۱۰هـ.

ئو ناڤی وئ کره (جه‌دیده) ئافاکر میر سیدی خانی، ئان ژئی قویاد پاشای (۱) برایی وی ده‌ست هافیت بویی و وی ئان وی و براییته وی ثقافت کر هه‌کو ئافاکری. چونکه مه‌درسه‌یت دی هه‌بون لئامیدیی ئه‌فه نوی ئافاکر، یا لسه‌ر شویره‌ها ره‌خ ژوری سه‌ری پیش سویلاڤی فه‌ بره‌خ مالا بابی حجی فه‌. هاتیه نوی کرن پیئتر ژ جاره‌کی و دگوتی (جدیده ئانکو نوی). ئه‌و میر (سیدی خانی) کورئی قویاد پاشای کورئی سلطان حسینی یا ئافاکری و دیئیزن مالا وی بره‌خ فه‌بو ئه‌ف سه‌ره‌ده‌را مالا بابی حجی (حجی محمود ئاغایی کوتا (کتانی) کورئی برایی عمراغای کتانی سه‌ره‌له‌شکه‌ر و سویاهئی میرگه‌هی ده‌می سماهیل پاشایی دووئی). حجی محمودی ژ میتر و ژنه‌کیته پییر ژ مالا زنجیرفانی کری و قه‌سرا نه‌و کاڤل و کقان و ره‌واڤه ره‌واڤه لسه‌ر ئافاکر به‌ری نیزیکی دو سه‌د صالا.

مه‌درسه‌ی فه‌قی هه‌ر لئامیدیی هه‌بون ژ ئیکی تا شه‌شان هندی مه‌ دیتی به‌لکو چاخنی چویی پتربون. ده‌ره‌سه‌ی دا لروژه‌ه‌لانی چار ئودیت ئاقد و کقان بون پیئکته و هه‌ر ئودئی لیوانه‌ک (ره‌واڤه‌ک لبه‌ر بو ده‌هاتنه ناڤ هه‌وشی). ئو لئامیدیی ده‌وشی دو ئودیت دی بون دیسا لیوانه‌ک یا ب ئاقد و ره‌واڤه لئامیدیی بو ئه‌وژئی جه‌تی مه‌لا و فه‌قی بو. بانئ هه‌میا فه‌رش و ئاقدی به‌رابو دگهل کسل و کیچئی و بیسه‌نگ

(۱) محمود العباسی دنقیسیته کو (زاده‌ه خانی) هندک ئافاکری به‌ری وان. ئه‌و ئان ژنه و ئان دایکه یا میره‌کی ژ به‌ری وان.

بو. ئینا ئودیت بنی کونه‌ک چویی پاشی هیدی هیدی هه‌رفت و که‌فت پاشی خراب کر و کره چمانتو و مال چوینی. ئه‌و هه‌ردو ئوده لره‌خ مالا محمداغایی قاسمی نه‌هاتنه گپران و سه‌غیبکرن.

بره‌خ و هه‌ردو ئودیت بنی ره‌خی روژئاڤایی هیشه‌تر کاڤلی ئوده‌کا دی بو و بانئ وی ئودئی بیانی هه‌ردو ئودا فه‌بو ژ ره‌خه‌کی ئو ب بانئ ناڤ ده‌رگه‌هی مه‌درسه‌ی (خویندنگه‌هی) فه‌بو. ئه‌و ئوده به‌لک و عمبار بو بو قوبت و کرت و حیسیلیته زیده و مه‌ریتر و به‌فری و ده‌ستکیته باگوردانا و تشت و مشتیت زیده لئامیدیی بون. هه‌رچار ئودیت دی دو بیته سلال بو شویره‌ی فه‌، ئودیت رایی و روینشتنا فه‌قی بون هه‌ریکی په‌نجه‌ره‌کا بچویک لیوانکی پیئغه‌بو پشت و سه‌ریت ئودا دیوار بو بی په‌نجه‌ر و دیوار مالا بابی حجی فه‌بو (مالا مه‌ بخوڤه بو).

ئودا سه‌ری و دو ئوده و دو ره‌واڤه بون فه‌قی بو خو دئیکتی فه‌ خارن دخار و ئاگر هه‌لدکر ئویا دی یا خویندنی و نقستنی و حیسیلی لئامیدیی بون. یا بره‌خ، هه‌ردویت سه‌ری، جه‌تی سه‌ر شویشتنا و شویشتنا بو. یادی به‌لکو ئه‌وژئی یا فه‌قییته (سوخته) و ژ (پیشه‌بو). ئویا دی ژئی به‌لکو دیسا ئامویره و طه‌فر و مه‌ریتر. ناڤ ده‌رگه‌هی وی کفانه‌کی ئاقدی به‌ریت بری بو بی سه‌ میترای بی بلند بو ئو ناڤ ده‌رگه‌ه بی سه‌رگرتی بو بکفانی به‌ریت فه‌رش (به‌ریت طه‌نگ و سه‌ی و فره‌ه و دریز ده‌ورئی نیڤ میترئی وه‌کی ئاقدیت دی بیته وی ده‌می، ئیخسته‌ینه به‌ریک بکسل و گیچا. کفانی به‌ری لده‌رئی صفاکا ناڤ ده‌رگه‌هی بی فه‌گری بو بو ده‌رغه به‌ره‌هی و داچینه ژورغه ناڤ ده‌رگه‌هی وه‌کی ئوده‌کا بچویک و ره‌خیت وی به‌ریت برین و پی ئافاکرین. ژ صفاکی ده‌رگه‌ه‌کی مه‌زن و بی ته‌ک و فره‌ه و پر بزمازیت مه‌زن و

ویئنه ۸۹: گومبه‌تا مزگه‌فتا جامعا مه‌زن لئامیدیی و خویندنگه‌ه‌بو لپشتی ئامیدیی یه و چیا بیته گاره‌ی (ویئنه ژ سه‌یدا علی حساری)

په حن بیت ناسنگهرا چټکړین څیرا څیرا بفرههیی. دهرگه ژي کفانه کن دی بو یی بهری و سهرهدهرا سهروی کفانی بهره کن عیسیله یی نفیسی بو بفارسی (وهسا دزانم پرته بهیتهک بو و من نه دا خویندنې و بابی من ژي ژبیرکبو و من پسپار ژي نه کر کو بخوینیت نو مه درسه هاته هرفاندن و نوی ناکارن و نه و بهر بهرزه بوو مه نه زانی چ لی هات؟؟ مه لا مه جیده لشیستیته فی چاخی لوپری بو و نه وقافی دا هرفاندن و بجیمانتهوی دا قهف ناکارن و نه مه لا وهکی چاقدیریی بو نه وقافی لسه رو و تیکه لیا حوکمه تی گلهک دکر وی ده می. دویمایا بهری نفیسی مه نه زانی چ لی هات و مه لای چ لی کر؟؟.

ژورقه سه ری حه وشئ لسه ر شویره ئا فاهیه کن بهریت بری و کسل و کټچی بهرانبه ری سویلاقی و بناقدئ فهرشه بهرا و کسل و گټچی چټکړبو. و دیوار ژ ناقد ا بهریت حولی بری بون و یی بالنج بو. و میحرابه کا بهریت دیواری لدیواری درټیږی. لسینگی لقیبلی بقایده لی چټکړبو، نه و مزگه فت بو. نټزیکي ۱۵م یا درټیږ بو نو ۴-۵م یا فره بو و بانئ وئ ناقدئ بهرابو کسل و گټچی. بره خفه ل ۴م لسه ر شویره ئا فاهیه کن بجوبک بو یی کسل و کټچا و ناقد لسه ر لیفا شویره ئو هه جی ده ستا قی بو و قهرټزا وی دچو شویره ئو بو سه نتا سویلاقی.

حه وشا مه درسی یا مه زنبوژ دهرگه هی تا شویره ئو ژ دیواری روژنا فای یی مالا مه حمه د ناغای قاسمی کتانی تا دیواری مالا بابی حجبی ده وری ۲۰ × ۲۵م بو. نو دټیت فه قیا هه میا بره واقه نه. مزگه فتی ره واقه نینه. و بان ناقدبو و بانئ وی یی ناخ کری بو لسه ر ناقدئ گټچی و بهریت هو برو گیره ئی.

۲- مه درسا (خویندنگه ها) جامعا مه زن:

لبن مناری وئ ژي فه قی لی هه بون. ده می نوسمانیا هه می مه درسا گوند هه بون و بهرهم و ودرز (حاسل) بو دجه ماند بو سه رگټیریا وا و فه قیا و بان گټیرانا و درهک هه رفتیا دا یی چټکه ن و حیسیل ژي دکرین بو مزگه فتیته مه درسا. (هه ر مه درسه کن مزگه فتهک دنا ف دابو) نو بو نو دټیت فه قیا و هاریکاریا فه قیا یی دکر بو خارنئ و هندهک خلمه تیت وان. فه قیا خارنا خوژ مالا ژي دټینا ژ خیر و زټوټت مریا لگه لک مالا شیف صاله کی بو مریتت خو ددا فه قیا و هندهک مالا هه ما بو زټوه و خیر ددایئ و هه ر مال بو قی چهن دئ هه بون.

هه رو دهرسه ک فه قیا د خویند لنک سه یدای. (گه لکه سه یدایته مه لا بیتت باش هه ر لئام یدیی بون). دا فه قی هینه ف خویندنگه ها خو لئودئ و ده وریته خو ژبه ر خوین دنه گنځو دبه ررا ززلینن تا کو نه و دهرس ژبه ر کریا (دا هه ر هین و چن لره واقا و لیوانیت نو دټیت خو و ژبه رکه ن). - (سه یدای بو جاره کن دخویند). نه ف جامعه (مزگه فتا مه زن بو خودبا، گه لکه که فته وکو دټیږن و ژنا فخویا وئ ره خی پشته ټیرو، وکو بسرمان هاتینه دده قه ری دا مزگه فت ناکارن و دادمه زراندن. ټینا دټیر کره مزگه فت نو ره خی قبیلئ هه رفاند تا نټزیکي پشته ټی. دو ره واقیت مه زن و میحراب لدیواری قبیلئ دانان و ستونیتت ستوریتت بهر و گټچا نوی کر نه فه. و ره واقا پشته ټی پیچکه یا طاریه و بلندتره ژ هه ردو ره واقیت سینگی و نیقی.

ژ دیواریتت جامعئ دیاره کو گه لکه درا بیتت هاتینه نوی کرن و پنی کرن. ده ستی راستی هه کو دچنه ژورقه ره واقه بون و لده ستی چه یی ژي و نو دهبون. نه و بو سه یدای و فه قیا بون به لی لسلایت چلان هه رفاندن و جبه کی نفټیژا بو هاقینئ چټکر و کر نه ستون و ناقد به لی د موکوم نه بون. نو ده کا فره ه لره وئ ره واقا نوی یا نفټیژئ هاته ناکارن هندا ف سه ری سویکن و بازاری. لده ستی چه یی ژ دهرگه هی حه وشا جامعئ، نه و بو فه قیا بو ژ پینجه هیت فی چاخی. هندهک نوی ناکارن لجامعئ هاتنه کرن و دیواری دهرقه ی دهرگه هی حه وشئ نوی دایی و هه ردو ره خیت دیواری ټیخسته نه طه نشتیت مناری فان دویمایا و هژماره کا چیره ستورئ دانا سه ر یا نه به جھ و نه مه ز بیت.

مناره: یا جانه و که فته و ۵۷ په یسکن. هه ر بهرک ژ ناقد ا یی خره و حولیه وهکی بوریی به لی یی تټیه. نو ژ نیقی په ییسکه (دهرچه که نو ژ سه ری دی یی حولیه و بریه دبسته دیواری رو یی سه رقه یی مناری. پاشی گه را بهرا دورمه ندور بهریت برینه و حولی نه و دمه زن و بسه نگن. چونکه هه می دصومتی نه و رساس یی داپټیټی. هندهک بهر ژي که تبون بپروسیټ (دو جارا لچلیت فی چاخی نو لپینجه هیت وی). مه رساس تیدا ددیت. هندهک بهر ژي کونه کا هندي تلبی ټیبو و شیشکه کن ناسنی دچو ټیټرا. و بهری دسه ر وی دا دیسا دکونه کنی دا و ټیکودو دگرن و هه روه سا دگه ل بهریت دی. دی هیت بهری دی بیتت په ییسکا (دهرچه کا) نو دئ هه روه سا چی و زقری وهکی بورغی و له وله یی تا سه ری. تو دسه ر خودا چو نابینی ژبلی چهن د په ییسکا و قه ده کا ستونیا نیقه کن. څیجا وه سا موکوم و بټه ندازه یا چټکری کو ټیکودو بگریت. کسلا لناهینا دهرزیت بهرا ژ ناقد ا وکو دټیږن ده ست سه ر ده ستی ژ کسل و کټچا و ب سپیلکا هټکی بیتت جبه لکه رین و هټک بزباره بارا و سه قیا دټینان ژ هه می کناریت ده قه ری. هه که گټچ ناقد ا بیت یا یی ناخه و هه ر جیبسه دگه ل کسلئ و هټکا نان ژي یا بی جبه سه و هه ر کسل و سپیلکا هټکی یه. مناره وکو ده ست سه ر ده ستی دټیږن، یا لسه ر عه ردی چټکری و ناکاگری و بهریت وئ بیت هژمار و حسټب کرین و تا سه ری و قویکا سه ری و گوپیتکی یا کو گازا ناسنی نان سفری نان برنجوکی (مفره قی) ټیټرا دکه ن وهکی هه می مناریت بسرمانا.

بنیات باش بیتت کولاین تا سه رکه قری و بټه ندازه راست یا دانای بنیات و شه نگسته کا موکوم بنگه ها وئ. دو بهرنا یا چارگوشه یه و ستوریه پاشی دی خره حولی بیت وهکی بوریا تا سه ری.

که نگی هاتیه ناکارن نه ف مناره؟؟ لچو درا که سئ نه خویندیه نان نفیسیه نه که دیاریه. نه و چیره ستور و ده می نه ه لسه ر هاتیه نفیسین هسپارتن گه لکه سه ر نینه و نه ناکارنا مناری یه و گه لکه کا ب شک و گوما نه.

یاکو خودان پتر باوهر بکه ت هه ر ده می میر سلطان حه سه نی نان حسینئ وه لی یا هاتیه ناکارن بده ستی هوسطایین پرا (بافت) لسه رنا فامه زن (دجله لجزیرا بو ط) نو (پرا زاخو). نو سه ر ده می قه سرا میرا (بانئ خاتونیا) یی لسه ر شویره قشلی. و دهرگه ژ حه وشا قشلی دچو یی. نو سه روه درا مالا (بابی حجبی) (حجبی محمود ناغای کوتا (کتانی) پسمامئ مه زن یی حجبی عبدالعزیز ناغای و برازایی عه مه راغای کوتا یی سه ر له شکه ری سماهیل پاشای یی میرگه ه بسه روی خراب بو و

ویرانبوی پشتی عمر ارا ژدهردای لناف قههوی دهمی سرگیتیریا نویهدارپت لهشکهری دکر). هه رشهف ههکو میری کوره بی رهواندوزی هاتیه سه نامیدیی و دایه طهنگیی و مشیکاری (حساری). نهو هوسطایی گهلهک یا نیزیکی ئیکه و دبیت خه لکی نک میردین بیت چونکه سه رده ده رک من (لمیردین) دیت سال ۱۹۶۷ ههکو نه ز نهلمانیا هاتیمهفه، وهکی سه رده ده را مالا بابی حاجی بو هه می درست و بی قاریاتی. (من وینهک زی بو گرت بهلی سپیده بو سیبه ربو نه ده رک کت بداخ فه). به لکو سه رده ده را قشلی زی (کشانج نهو مای دگهل هه رده مارا و فرندی قورغویی درونده بی راهه ستای لسه ر هه رده و بیان). به لکی زی مناره سه رده می میر حسن بهگی بابی میر سلطان حوسینی یا هانه فا کرن نان بهری وی.

نهفه هه ژ شینوارپت سه رهاتی دقیا نه م دیار کهین بو مله تی و پاشده می دا یا دیار بیت و رو هن بیت چونکه گهلهک شوین و کهله پور چو و پویچبو و که سی خو پی های نه دا. وهکی بو نمونه مه گوتی لهغبه را (گورستانا) نامیدیی و کتلیت نقیسی و بنه خش و نیگار و پهیکه رقه گهلهک هاتنه شکاندن و کرنه د دیوارپت ئاقا هییت حومه تا عیراقی ئا فاکرین.

۳- مه درسا ملک نیردین:

یا لسه ر شویرها روژهلان تی دویریا ۱۰۰م ژ ده ری شاقولی ئاغای بی شویرهی و ده ست که فر. ئو پشتا وی بدویما هییا قه سرا میرا فه بو (بانی خاتونیا) یا کو بانه ک بو هه ر ژویری تا سه ر ده رگه هی باژی ری (ده رگه هی پاشای = ده رگه هی زیباری). به لکو نهف قه سرا دویمایی و لسه ری ژبانه کی خوسه ر بیه و لپشتا مه درسی بو. سی به ریت جان و کورسی بو روینشنتی و بنقیسن و نیگار ژ ویری ده رکه تبون. نهوژی مه درسا مه لک نیردین کاقله و ره خه ک ژوی و دیواری شویرهی بی ئا فایه بگیچی.

دو ره واقه و ئوده هیشتا دئاقانه و کسل و گیچن (مالا محمدی طالوسی بی ژ کوردیت هه کاریا تیقه بو، ئو مالا نه حمه دی شوکری تیقه بو) هه ر ئیک ئوده و ره واقه کی بو. پاشی بچو کی کت نه حمه دی بو خو خانی له وشا مه درسی ئا فاکر قی دویمایی، ئو محمدی طالوسی نه مری خودی کر و کوری وی طالس نهوی لبه غدا بو خو بی شولکری و پاریت پهیدا کرین. دیواری شویرهی گیچه هیژ بی بلند ه په نجه ر بیت فه کری نه و چو ئاسن و دار پیقه نه ماینه. قی مه درسی زی مزگه فتا خو لنافدا هه بو.

مه درسه تیان تا نیزیکی جهت تهکیا شیخ طاهری نه خسه بهندی ئو بیره کا نه کویر وهکی سیریا بهری یا بره خ تهکیا بی قه لناف حه وشا مه درسی بو ئا فا به فر و بارانا بو قه قیا یا هه به لی نهو یا تری بی و مالیت لسه ر ئا فاکرین. هه روه صا بیره کا کویر تا ئا فا نه ردی لی هه بو و ژ میتره زی ببو و پیهره می ریت سه ری چه رخی ده قی وی بی تری دیتبو.

هه جرا (موغبه را) مه لک نیردین نهوژی خولپه کی داربه رویی بی مه زن و پیس بی تیرا ئو که زان نه مایه. قوه ک ژ سی قویا لگورستانا میر سلطان حوسه بی یا میریت به هدینا ژ سی قویا ژلی قویا بهری یا ره وشه ن خانج کچا سماهیل پاشایی ئیکتی (یا مری ۱۲۰۲ه) یا نا قی بو وهکی صفکی رده ری قویا سلطان حوسه بی بخو هه بو لسه رده را وی یا نقیسی بو نه فه ملک عزالدین. ئو لبه روی

قویا نیقی قویه کا دی هه بو وهکی صفکی لبه ر ده ری یا نیقه کی نهوژی یا میرا بو - (خه لکی مالیت میرا ژن و میتر شه قیت نه بی دچونه ویری ئو ده ورو یاسین و فاتحه دخویندن بو سه ر جانج (روحا/ میرا و مریت موغبه ری). ئو هه رسی قویه ده اتنه گرتنی و بده رگه ه و دورک و مه وکوبن و کلبل دبرنه مالیت میرا و لقه سری سالحا بابی حه جی سه ر مالیت میرا قه دچو چونکه بابی وی عمر ارا سه ره له شکه ری سماهیل پاشای بو ئو ژ گه له کیت دی یا هاتیه قه سه کرن. مه درسه که نگی ئو کی ئا فاکریه ؟؟ چو تشتی نقیسی نینه به لی یا که فنه به لکی یا به ری بابی میر سلطان حوسینی یه.

۴- مه درسا (خویندنگه ها) زیباریا:

وه سا جهی باوه ری یه گه له ک کو حسن به گی بابی میر سلطان حوسه بی یا ئا فاکری دگهل هندک مزگه فتا چونکه مه درسیت: کیستا به رواریا و یا مای و یا رویی و یا ره به تکی و یا شه رانشی و نه رمشتی و لدهوکی و زاخو و گه له ک گوندا مزگه فت ئا فاکرین. (هه کو محفوظ العباسی ۱۹۶۹) دبیت.

نهو مه درسه کا ناقدار بولتاخی (زیباریا) بولنک شویرها گورستانا (موغبه را) میر سلطان حسنی و میرا بو. ئو مالیت زیباریا و سه روکیت زیباریا تا ره خی بارزان لویری بون و مالیت مروقیت وان و خه لکی وان گوندا دگهل بون و دبو شون.

نهو مه حلا (تاخی) زیباریا مالبون تا قشلا نک پانزینخانا نهو و جهت جاده سه ر ده کتیت. ئو خه لکی عاشیریت دوسکی ژوریا و گویره ره شیا لسه ر ده رگه هی باژی ری^(۱) تا شویرها (قه ما) لقورنه تی بنی روژئاقایی نهو مه حلا (تاخی گویریا) بو. نهوژی لسه ر زیباریا حسیب بون و ده اتنه هژمارتن. ئو وان زی سه روک هوز و عاشیر دگهل بون. (میرا سه روک عاشیر و هوز دئینانه باژی ری بژین و ده بره و مه عاش ددایی دا عاشیریت وان بی بهینه سه رگیت کرن و بسانه ی بن بو هه لکه فتان). (هه لکه فتان).

مه درسه من دیتبون کافلیت وی بیت کسل و کیچا (جهت نهو نادى یانی) و کتیبخانج و گازینوی. دیوارپت وی دستور بون و دوگه ریت به ریت بری ژئ ددیاریون و ره خه کی سی گه ربون. بابی من گوت: «هیشتا کافل د بلند بون و سه رده را مه زن یا ده رقه به ره کی بری بی مه زن لسه ر بو وهکی به ری سه رده را مه درسا (جدیده) بی نقیسی بفارسی لسه ر بو هوزان بو و ژئ چویو چی ره ستور لناف ده قی تیبان هه بون. تاخ ژمیتره خراب بی و به ریت وی و بیت مدرسی و مه حلا گویریا لسه ر شویرها (قه مان یا گویره ره شیا - گویریا) ژ میتره خه لکی بو خو برن و هند هه رفین و چونه شویرهی و شوینیت کافلان نه مان. به لی بیت مه درسی تا نیق چاخ بیستی ژئ مابون. گه له کا بی لوی مه درسی خویندی. و زیباری ژئ گوندیت مه درسه و مه لاییت باش لی هه بون وهکی (کادان) و هه رنی) و هیشتا گوندیت دی^(۲). نه دویره گه له ک زیباریا و بژلی وان هه ر له دره سا زیباریا لئامیدی خویندبیت. کی ئا فاکریه نه

(۱) ده رگه هی ژیری و سه قافا.

(۲) ئو لمزوری ژوریا.

هاته زانين (بداخ) بهلج يا دهمي مير حسن بهگي بابج مير سلطان حوسيني په نان بهري وايه، نه هاتيه زانين.

۵- مه درسا مه مگان:

کڼ و کهنگي ئاڦا کرهه نزانين درست نه و يا کهښه گهلهک جهې باورهئ يه مير باهدينی ۶۵۹ هـ - ۱۲۶۲ م ئاڦاکرېبیت دگهل هندک مزگهفتا چونکه يې خه مخور بو بو مه درسا و مزگهفتا ئاڦاکرني. بهلکي ژي بهري وان بيت نان دهمي (جهلانيري و نان ئاق قوينلو و قهره قوينلو) بيت. نو دکهښته پشت عمارا (نوردي) و خانبي صهبري نه فندی (بي کهښه مه هه ندرئ ریکا تورمبيلج يا ناميدبي چيکري لساليت سهان ژ چاخ بيستئ). پاشي خانبي وي يې برهخ موعبهري قه و پشت وي ههمي داريت گوهيرکا بون، حجي خالدئ حجي محمدی کري، و نهويي مالا وايه. مه درسه (دهرسگهه) لپشت وي خاني بو بو بنی (ژيري) قبيلئ قه (جنوب). دهمي بچويکيا بابج من وي هه کو دگوت: «پيچهک ژ کافليت وي مابون بنيت ديواريت بهرا و کسل و گيچا و مه زنا و مه لا دگوت: «کو نه و مه درسا مه مگانه». نانکو بهري (۹۰) صالا ديواريت وي دراست نه ردبون.

نو ريکهکا په ياده لرهخ کافليت مه درسي را دجو باژيري لپشت مالا (گولاله تي و مالا قاسمي جبي کورتان کهرا و تا مالا مه لا داودئ) نه و رتيک لرهخ و لناف قه برا را (گورا) دجو و شوبنا هورکي سپي يې کسل و کيچا و شوين ديارهک ژي مابوي راست نه رد بو هه کو نه و د بچويک. چويي دي مه ژ قئ (دهرسگهه) نه زانیه و کهسي چوددي ژي نه گوتيه ژبلي خانا مه ميان.

۶- مه درسا مه رادخاني:

وهسا يا هاتيه زانين کو مير مراد خاني يا ئاڦاکري دهمي حوکمي خو کوري (يوسف بهگي) کورئ بهرام پاشاي ۱۰۵۸-۱۰۷۲. يا ئاڦاکري. نو محفوظ العباسي ژي وهسا يا نقيسي و ملا انوهري مايي. بهلکي وان چو ژيدير نه بينه هه ما ژنا قئ و خه لکي يې گوهليبي مه درسا مراد خاني. من پشتي کيليت قه برت (گورپت) هوشا مه درسي خوندن و جارا نيکي و ژنوي ديارو کو نه و کيليا مير مراد خاني يه کورئ حسن بهگي - براي مير سلطان حوسيني^(۱) - دياره نه وي يا ئاڦاکري نان ئاڦاکرنا مزگهفتا وي نان يا ثقاف کري (تهمام) کري... نو مير مراد خاني دووي ديسا يا ثقاف کري نوي ژهن. يا لسره کيلبي يا نقيسي (الامير الاکبر المراد خان بن حسن بگ نو کيليا خانما دگهل (سلطان خانم بنت عزالدين شير بگ ۱۰۵۸ هـ) ياچويه بهر به خشا خودي صالا مير مراد خاني دووي هاتيه سر حوکمي و کورسي. نه و دهرسگهه يا نيزيکي سهرايا ميرگهه و سه رگيرپا حوکمي و خونتيکاري نيزيکي ۴۰ ميتر بو رهخ خاري و ژيري (قبيلئ). چار توده و رواقه بون بو فه قيا نو نيک ژي يا سر شويشتنا بو يا پينجئ لبني هوشئ لرهخ قبيلئ لژيري و لخاري. (نه و چار توده لرهخ روزه لاتا هوشئ بون و سينگي و بو روژناڦايي هوش بو).

لرهخ سهری ژوري (شمالي) ژ مه درسي مزگهفت بو وهکي نو ديت فه قيا باني وي ئاڦد و کفاني گيچي و بهريت سفک و هويرون و دو ئاڦديت کفانيت بهرو گيچا وهکي دنگا و موکوميبي ليهرون. مزگهفتي صفکهک ليهري جهې نقيژئ هه بو دو نيڦ ديوار (دوشک) ژ هه ردو ديواريت ره خيت صلال و خاري دهاتنه نيښه کي و يا فه کري بو نابهينا وان وهکي دهليفا دهرگهه بو مزگهفتي وهکي دهرابنکي ليهر بو. دا هه رکهسي تيته نقيژئ بيبي پيلاڦ هيتنه ژورقه. قيجا مه درسه ياکوشه دريژ بو ژ سهری تا بني نو هوشا فره نه بو وهکي مه درسا (جهديده). که زانهکا که فن دناف هوشئ دا بو و چند قه بر (گور) لناف هوشئ هه بون و نيک ژي يې مير مرادخاني بو دوکيليت دريژ هه بون بيت نقيسي و دو کيليت دي بيت گورکي دي پرهخه بو هه ردو جوتيت کيليان نو هيتشتا کيلي بون. و مزگهفت يا هه رفته. بهلج بابج من خودي ژي رازي بيت دگهل مه لا عه لبي شيلاني و گهله کيت دي لويري خوندي بو هه کو هيتشتا مه درسي هنگي خوندي پشتي مه درسا ده سپيک (ابتدائيه) پينج سالا خوندي و ژي خلاسي بسره کفته کا ۱۰۰٪ ب ۱۳ دهرسا هه مي دهه بون.. نابهينا ۱۹۲۰ نو ۱۹۳۰ هتي هتي هاته هيلان و نه ردو چوکيت وي هتي هه رفتن و نه هاتنه سه رغيترکن و کهسي گوهي خو نه دايي و بان نه هاتنه گيران و هه ر دلوپ کرن بدرستي هاته هيلان. پاشي جاددا تورمبيلج لناف باژيري که ته هوشا وي و تا بن کيليا و پيره کهزان ژي دابري و فره شيت گوري دياربون. نافي وي يې ره سي دانا سه کوچکا مفتي جهې دهرس گوتني ملا محمدی مفتي شوکريه نه فندی هه ردو دهرس دگوتن بسره رگيرپا نه و قافي (لدوهکي و مويسلي و له غدا) لشوينا مه درسا مراد خاني نو دهرس لکوچکي دگوتنه فه قيا.

مه درسا مراد خاني ژ ميژه ۶۵ ساله يا هيلايه و هتي هتي ده رفت و قئ دوياها ره خيت وي ئاڦبون و چوکله کي مزگهفتا وي يې ماي و چو نيشانيت دي نه!!.

لشيره دا بيرئ بينمه شه کو هه ر تودهکا فه قيا مه درسان ژورقه ه رواقا ليوانئ کوله کهک نان دو دديواري را هه بون دا فه قئ کتبيت (په رتوکيت خو بکه نه تيڦا) ژبلي هه ر رواقئ ژي کوله ک لي هه بون نه وژي بو تش و په رتوکيت فه قيا بون. (ره و اقا بان کفان ئاڦد بهر سفکا مه زه لا بو.

مير مراد خان يې خوندي بو و نارزه و خوندي و هاريکاريا خوندي گه ها هه بو و دهاته مه درسي و مزگهفتا وي. بهر انبهري مه درسي بو روژناڦايي ۳۰ دياره قه سرا مالا وي لويري بو بهلج چو شوين ژي لي نه مابو. مالا سليمانئ نه حمه دي (کوتا) لوي شويني بو و مالا باصوي ويښه تر بو نو مالا حه سه ني بازي لويري بو و مالا شاهه ليا يا نيزيک نو مالا ده جي باگيري مصطفى يې لال (مصطفی کهري) براي عبدالله يې شهري (عه بي شهري بو) و پسمامي شاعير ملا احمد ناله ندي.

(سليمانئ نه حمه دي کوتا کتاني) مالا خو جاره کي هه لکولا ژناڦدا دا کوتنه کهن ئينا ژورقه ديت قاشه کا صور (عه قيقا عه ورکي) هندي نه ينوکي بو و صوره کي تير. لسره نقيسي بو گهلهک سپه هي ((الواق بالله المنان عبده مراد خان)) قاش مابو دگهل مامي سليمان ئو نيشا گهلهکا دابو و نيشا بابج من ژي دابو و خوندي بو. هه تا نيزيکي ساليت بيستان دگه لبو دکيسکي وي يې پارا دابو. پاشي بهرزه بو نان نيکي لي بر و چو. وهسا دياره کو قه سرا مالا (مير مراد خاني) بهر انبهري مه درسا وي بو و نه ف

(۱) د. مسعود کتاني ژ نوي خوندن و لنک خو نقيسين و ويته ژي گرتن.

وټنه ۹۱: مه درسا قويا ژ سهر شوېرھا ناميديدې څه
(وټنه ژ جهلادوت مصطفى علي افندي)

من بيت نفيسين پشتيت كتييت وي مالي هميا كا كڼ و لکيرئ ټو کيژ دهمي (چيره ستور) هاتينه نفيسين. ټو دئ چنه د چيره ستورا (سهرهاتيا) (ناميديدې و بهدينا پهرتوکه کا دی په چل ساله ټه زئ څه دکولم و لدويڅ دچم و دنقيسم). ټه څه جارا ژ رتفه په ټه ټه ناهه من ديت و ديارکر دگهل څي نفيسينې. (بهرفرهه بيهنه د کتتيا چيره ستورا ناميديدې و بهدينا يا د. مسعود مصطفى کتاني).

ټه ټه مه درسا مه زن و ټافاکري، بهر ټان ژ (بالولکي څارئ) ټان ژ (تهحتا مطالوش) ييت برين و تراشين و بدهوارا و (سطه ولا) ييت ټينايين و بکسل و گيچا و بهريت مشارکري و تراشي يا ټافاکري^(۱). هوسطا باوهره ييت ژ مويسل ټينايين ټان ژ ميږدينې. مه درسه يا مه زنه ټوبا بهرفرهه و پر ټوده و عولیکه و کڅان و رهواقيه. يا لناف بيستانيت (روبياري شه قله فاتئ) دبن سويلاقئ دا ټيري بو نشيف و سهر ټافا شيفا قويا. پشتي هر دو شيفيت روبياري و يا مزويرکا و سويلاقئ لنک (ټاشي ب جوتک) دگه نه ټيک. و که څنه جووا ټاشي و شيفا روژه لاتئ دچنه جووا روبياري ټيري رهخ کانیا قويا را دچيت و رهخيت وي د که سکن تا روبياري ټيري ژ حبل مسکينکا. (سال ۱۹۳۸ ماکينا ټا پالدانئ يا ب ديزل شول دکر، ټا ټ کانیا قويا پالدا ناميديدې. ټه څه سهري ټا ټ هاتني بو بو با ټيري ناميديدې د چيره ستورئ دا (في التاريخ).

ټه ټه مه درسا مه زن لروبياري شه قله فاتئ لناميديدې و ټاقدار لروژه لاتا ټا هراستي و تا مصرئ و

(۱) ټو بهريت سپينه دباش و جوانن بو ټافاهي.

وټنه ۹۰: زانينگه ها قويا (قهبان) ههوش و رهواقا دهرس گوتئ و عولبيت
څارئ و صلال (وټنه ژ جهلادوت مصطفى علي افندي)

قاشا موهرايا مايه لناف بنياتيت مالي ييت کو بهر لي نه ماین لسونئ هندک خانبيت نرم و راست ټورد وان هه ټ سويلا بيت لوتري ټافاکرين. ټيچا خانبي مير مرادئ مه زن بو برايي مير سلطان حسيني ټان مير مرادئ دوياهيئ.

۷- مه درسا مه زن (زانينگه) يا (قويا) - (قوبان):

ټه څه ټوه يا لروبياري لټاخئ دبيژنئ (شه قله فاتئ) ټه ټ نافي (شه قله فاتئ) تا نهو لسهر جووا پخئ چه پئ بو يا شيفا روبياري بن سويلاقئ (ټه ټ ناهه). و رهخئ راستئ دگوتئ تا نهو (قويا). مه بهرفرهه نفيسينا لسهر هه ټي دياربيت خودئ هه سکه ت.

من ژ نوي و (جارا ده سپيکه و ژ رتفه په) ديارکر کو ټو ټاخ يي روبياري، ټافا، ټه ټ ناهه لسهر بو. جووا ټافي يا (شه قله فاتئ) نافي وي لسهر بو به لي ټو جوو ژ نک (گهرا صاما) لبن (ټوبلاغا سويلاقئ) دهات ژ سکري، و بو رهخئ روبياري روژه لاتا وي دا بيستانا ټافده تن. نافي روبياري (کو لرهخئ روژ ټافا يا شيفا ټافئ ټهوا ژ سويلاقئ ټيټن) دبيژنئ روبياري (قويا) بو. که س زانيت نهه کو نافي وي رهخئ روبياري (شه قله فات) بو. من ټه ټ ناهه ديت لبني دو دهست نفيسيت خونندنئ ييت مهلا ييت کو لزانينگه ها قويا خوندي و دهرس گوتين و پهرتوک څه نفيسنه څه کو بيته فانه وهختي بدهستي فلان که سي مه درسا قويا لسه قله فاتئ يا نفيسي. ههردو رهخيت شيفئ دگوتئ (روبياري شه قله فاتئ).

ټو پهرتوکيت دهست نفيسيت که څن ژ دوسه د سالو پترو نفيسينا وان و من مال که لي لمويسل ديتبون. و

دهرسگه‌ها (ئه‌زه‌رئ) وی ده‌می میر حسه‌نی و میر سلطان حوسه‌ینی کورئ وی میرئ به‌هدینا، یا ئافاکری (تغاث دایه ئافاکرن). فندو ئه‌ندازیاره‌کا لاو و پر رویده‌ه و هوسطایی یا کره تیرا و ده‌کی توخمئ ئافاکرنا م‌درسا (مستنصریه لبه‌غدا) به‌لئ پیچه‌ک ژ یا به‌غدا بچویک تره و متایی ئافاکرنئ بی قاریه (مختلف). لقیه به‌ریت سپینه بیتراشی و بری و کسل و گیتچ ئو که‌رپوچیته صورن بیتر ئاخا شاراندی بو کفان و ئاقدیت مزگه‌فتا وی یا مه‌زن و سئ قویه بیتر بکارئیناین. که‌رپویج دیژ و طه‌نگن ل به‌رفره د. مسعود کتانی دکتیبا دی یا دیارگری.

ئه‌ف خویندنگه‌ها زانینگه‌ه دورمه‌ندوری حه‌وشئ یا ئافاکریه. ده‌رگه‌ه‌کئ مه‌زنی فره‌ه بی هه‌ی و ئاف ده‌رگه‌ه صفکه‌کا بچویکه‌ دئ تیرا چیه ژورقه‌ ناف حه‌وشئ ژ ره‌خی روژئاقایی ئه‌وژئ صفکه‌.

ئاقاهیه‌کئ مه‌زنه و ئیسلامیه. هه‌کو تو چویه ژورقه‌ بو حه‌وشئ لده‌ستئ چه‌پئ سئ ئودیت فه‌قیانه بیتر رابین و روینشنتئ. ئوده‌کئ دبیتزئ (ئودا ئارییفکی) یا بسه‌هم بو (دگوتئ یا ئه‌جنایه!!) ئه‌و فه‌قی لئ نه‌بون، و یا طاری بو. فه‌قی مه‌رج دگرت کو ئیک بچیته دوی ئودا طاری فه‌ بی شه‌مالک. ئینا ئیک چو و شه‌رتیو کو صنگه‌کی بقوتیت دبنئ ئودئ بی کو ئاخه. دیاره ئه‌و ئوده یا هیلای بو و که‌س نه‌دچوین. ئینا فه‌قی چو ژورقه‌ و میر قوت و صنگ برن و ده‌ست هاقیتئ ب له‌په‌قوتئ صنگئ خو قوتا و کویر قوتا. نه‌بیژه لفکا کورته‌کئ وی لده‌مانئ یا که‌فتیه به‌ر صنگئ ئویا دگهل قوتایه ئاخئ ئو عاسئ بی تیرا و صنگ ژئ کویرئ چوئ!! فه‌قی رابو دا بچیته نک فه‌قی دا مه‌رجئ خو وه‌رگرت چونکه‌ بجه‌ ئینا. هه‌کو رابوی ده‌مانا وی زه‌بت بو لدوی نه‌هات و هه‌ر خو کیشا و نه‌به‌ردا و کره هه‌وار (ئارییف ئارییف ئارییفکا ئاری ببیشه!!)، نه‌خئ نه‌هاته ده‌رغه و فه‌قی که‌ت و های ژخو نه‌ما و تا فه‌قی د تانئ هاتین پشتی گیرویی و گول ده‌نگئ وی بو ژ پئغه پاشی ده‌نگ نابوت بو و نه‌ما.

چون پئنا بی (نیرایی) دبین فه‌قی بی شاه‌بیه ویرئ و نه‌هشه و ئاگه‌ه ژ خو نینه. قئبجا هنده‌کا گوت بی مری ئه‌م نزانین کا بدرستی مریو ئان ئاگه‌ها وی ژ ترسادا چوو!!، نه‌هش بیو.

بو ژوری و سه‌ری فه‌ صلال و قورنه‌تئ روژئاقایی لوی ریزا ئودا بو و لیوانیت ره‌واقه بون سئ ئاقدیت کفان بگیتچ و به‌را. ئو ده‌کا بچویک بو وه‌کی صفکئ ئه‌و په‌بیسک بون وه‌کی په‌بیسک و ستونیت منارا ئامیدین. په‌بیسک به‌ربون ره‌خه‌ک ستون بوی وه‌کی بویرا و کوود و حولی. ئو لئیه‌کئ دبیته ده‌ره‌جه (په‌بیسک) ئو لره‌خئ دی دچیته ددیوارئ مه‌درسن رابئ ده‌رغه و دئ چیه صلال گه‌هیه سه‌ریانی. صفکه‌کا دی هه‌بو یا لسه‌ر ره‌واقتئ کفانیت به‌ری بیتر مه‌زن و لئاف حه‌وشئ لسه‌ری. ئه‌و صفک دا نیریته دو ئودا لسه‌ریانی وان ره‌واقتئ سه‌رئ حه‌وشئ ئافاکریون. په‌نجه‌ریت ئودا لقیبلی بون به‌رئ وان حه‌وشئ بو بو خارئ لهنداف حه‌وشئ.. ئه‌و ژ کفانئ ئاقدی بون بکه‌رپوچیته صور و په‌حن و کسل و گیتچا وه‌کی کفانیت هه‌رسئ قویته‌ مزگه‌فتئ (جامعئ) بیتر ئافاکری بون. لئارئ ره‌خ ره‌واقا خویندنئ (بو هاقینئ) ئوده‌کا به‌ره‌واقه کفان بوره‌خئ روژه‌لاتا ژوری هه‌بو، پاشی هاته نژنن وه‌کی ره‌واقا بره‌خ په‌بیسکا وه‌کی منارئ فه‌، هه‌ردو ئوده‌بون بو مه‌لا و سه‌یدا.

لئارئ دور حه‌وشئ بو ره‌خئ روژه‌لاتئ دو ئوده لسه‌ری بون لقورنه‌تئ بره‌خ ره‌واقا مه‌زن یا خویندنئ

ئو دو ره‌واقتئ دی لئارئ بو لریزا وان. ئه‌و ژ به‌ریت سپی و تراشی و کسل و گیتچا ئافاکریون. یان ئاقد بو و ئاخ لسه‌ریو وه‌کی بیتر ئودیت صلال و بیتر خارئ. هه‌ر سال ده‌می ژفستانئ و پئژیا* دگبران و به‌فر ژ سه‌ر دمالشت. ئه‌و ره‌واقا لسه‌رئ حه‌وشئ و مه‌زن و ئاقدئ وه‌کی بیتر (مستنصرین) لبه‌غدا، بان و دیواریت وئ به‌ریت بری بون و ئاقده‌کی بلند بیتر به‌ری لسینگئ بو. (لبن هه‌ردو ئودیت صلال کفانئ وان کسل و گیتچ و که‌رپویج و به‌را بو) ئو بنئ وئ ژئ به‌ریت سپی وه‌کی کاشیا ئیخستبونه به‌ریت و حولی بیون ژ روینشنتئ له‌فاقینا. دو برکیت (جورنییت) ئافئ بیتر بچویک لئیه‌که‌ ره‌واقتئ بون و چوکیت وان دچونه ناف ئیک و ده‌را کولابون کو ناف بچیته ناف حه‌وشئ ئو تئ بیتره‌جه‌ت ده‌ستاقا لره‌خئ بنی بو روژه‌لاتئ فه‌ لهنداف طه‌مباقا شیقئ و که‌ندالی رک. ئاف ژ پشتا مه‌درسن بچوکه‌کا بچویک ژ جووا ئافا ئاشی ئینابوو دیوارئ مه‌درسا قویا کونکریو و ده‌هاته سه‌رجوکا به‌ری. یا دستینه‌کا فه‌بری یا به‌ری کولای ده‌هاته خارئ وه‌کی سوکه‌کا نه‌رم و هیدی و ده‌هاته سه‌ر جوکا به‌ری بو جورنیا پشتئ ژوئ دیسا هه‌روه‌سا ده‌هاته جورنیا، سینگئ و ده‌رکه‌ته ناف حه‌وشئ. جه‌ئ ئاف د دیوارئ را ده‌هاته ناف ره‌واقتئ بو جورنیا هه‌می نه‌خش و نیگار ده‌را کولابون.

ئه‌ف ره‌واقا فه‌کری و بکفانه‌کئ ماقویالانه و جوان و بلند جه‌ئ گه‌له‌ک سه‌یدا و فه‌قیبا بو، بو خویندنئ و ده‌رس گوتئ ئویا هوبن بو له‌فاقینا سه‌ر لئفا هه‌ردو برکیت ئافئ. حه‌وش یا به‌رگری بو وه‌کی کاشیا لسه‌ریت ریزکریون و پئژاندبون و گیا دئاف ده‌ریت و را شینبسو، نه‌وژئ یا دیاره. ره‌خئ روژه‌لاتئ لبنی دیوار بوو ئوده و جه‌ئ ده‌ستاقابون دئیرا هنداف شیقئ و دیواره‌کئ ستوبر و بلند و ماقویل ژ ده‌ره‌قی ئافاکری بو لسه‌رئ وی که‌ندالی ب به‌ریت تراشی وه‌کی نحویتا. دنگه‌کئ دیوار لپشتئ بو موکومی بیتر لپشت لبه‌ر وی بیتر ئافاکریه.

لبنئ حه‌وشئ ستونبون ژ به‌ری و به‌لک و ده‌سرگرتی بون. و هه‌ر ستونبه‌کئ کورسیه‌کا به‌ری و نه‌خشکری بو پالدانئ یا چیکری بو. ئه‌و بو فه‌قیبا دا لسه‌ر رویننه خارئ یان که‌سه‌ک هاتیا بو خویندنئ و قورئان خویندنئ و مه‌تاله‌ی ئو بیته‌ن دانئ. ژوان ستونیا لئیه‌که‌کا به‌ری بفره‌هیب یا ئافاکری بو، ئه‌و ده‌لیقه‌ لئ هه‌بو تیرا دچونه نقیژا لجامعئ لبن (سئ قویا) (مزگه‌فتا مدرسن). دیواریت جامعئ کسل و گیتچ بون و بانئ وان قویا که‌رپوچیته صوربون و په‌حن و طل و طل ئیخستبونه به‌ریت ئو بکسل و گیتچا موکوم کریون. (هندی من بیره‌هه د هه‌رفتی بون، به‌لئ بابئ من دگوت کو بییرا وی تیت هه‌کو کونه‌ک بتئ دئیه‌کا قویا نیقئ یا مه‌زنتر ببو). مزگه‌فت ژئاقدا یا فره‌ه و خودبه‌ لئ دکرن کفانیت به‌ری و دیواریت مزگه‌فتی را ئافاکریون. روپیار هه‌می بیتر ئافابوژ (کانیا سنجئ) و (کانیا مالا) و بره‌خه‌ گوندئ (مزگه‌فتوکنئ) و هیتقه‌تر (دودئ) و قئبجا تاخیت روپباری نک سه‌روکانیئ و (کولانا قووچا) و سه‌رئ (که‌ندال شینکی) و (بن طه‌پایی) و (کانیکا شیقئ) و (خورخورکنئ) و (کولانا عه‌مه‌رئ کوره) و (لنک هه‌ردو پرا) و (پرا عه‌لیخانا) و (سه‌رجووا شه‌قله‌فاتئ) و (نک ئاشئ ب جوتک) و (نزاری) و (قویا) و (مه‌لا میری) و (که‌را صاما) و (بن ئویلاغئ و که‌شروکا) و (سه‌رئ صوریا) و (شه‌قله‌فاتئ تا هه‌ردو ئاشیت ره‌خ زه‌قیبا فه‌قا) ژ ویرئ دا چیت بو (بن حه‌لانی) و (پریخه‌ی) و (ئاشئ)

گومیسې) و (قوهت نه میری) بو (روبیاری ژتیری) و (کانی جوهنیکې) و (مالیت حجی نه حمه دا) و تا (ناشی عیسی دولا و پرا عیسی) و (دی چپته براهیم زلا) و بو (صوپنه ی) و (هه فندکا).

نهغه همی تاخون و دثاقبون و ههرا تاخه کی مزگه فتهک هه بو و دیوار و کافلیت وان هیتشتا گه له کا دیارن. نو بهریت بری بلبیوان لکلوان و لیفتیت جویت رویاری بیت هین.

جامعا مه درسی یا کاشخان بلندبوو. دگه هشتنه به لکو (۲۰ میتر) تا سهری قویا مه زن نه و هولکه مزگه فتی بو. دو هولیت بچویکتر بره خفه بون بناف نیکفه بون و نرم تر بون. بهری بچنه د مزگه فتی نه لیوانه کا دریژ بو بفره هیا حهوشی نه وژی یا رایخستی بو ب حیسیلا بو نقیژا لهر دهرگه هی لها فینا و پیلافا لهر سفکی (لپشت ریزه بهرا ثاقاری لپشت کورسیت بهرا) و ستوینا، جهی پیلافا بون دا ئیخن و چنه دژورقه نقیژتی. په بیسک بو سهرا بانا ژ نیزیکی دهلیفا چنه مزگه فتی بو روژثاقایی نه برهخ ناف دهرگه هی مه زننه دچونه سهرا بانا بو بانج دریژ تا سهری لنک په بیسکیت وهک مناری نو بو بانج بنی حهوشی. (هه که بی سهرگرتی بیت وی ده می). بو بانج جامعی ژی رهخ قویا نه بو گیترا نی و به فر هاقیتتی. قویه دناخکری نه بون به لکو باش دمالنج کری بون بگیتچی و دحولی بون و هه ردهم بو ده می مالنج نوی دکرهغه.

لبن دیواری مزگه فتی بو ژتیری دهرغه (قیبلن) توده کا بناقدبو دحوشی را د بهر رهخ هولجا جامعی را دچونی به لکو بدوسی په بیسکا بو ژورده هی دا چنی. دهقی تودی و هکو شکه فتکا کفان ناقد ژ دهرغه ژ کولانی یا دیاره و دیواری سینگی بی هه فتی و نه مایه به لکو کوله کهک ددیواری را هه بو بو دهرغه. نه و دیواری ژتیری بو بهرانبه ری ماکینا ثاقی و بیستانن مالا حجی حامدی و ریکا نامیدی و بیستانن مالا حساری.

نه و توده یا سهروششتنا بو و ثاق فه قیا بو خو تیغه گهرم ذکر و تشتیت خو و سهریت خو دشویشن. رهخ زانینگه هی بو قورنه تی روژه لاتنی لسلال تاشهک هه بو بی کوتهل بلند (ثاق لسهر ناقدا) دئینایی. نه و بو مه زاخ و سهرگتیریا مه درسی بو، بو فه قیا و سهیدا و بان گیترا نا و حیسیلا بو. (ژنی هاتنا) ناشی بو زانینگه هی بو. (حمه کن) ناقی ناشی و ناشقانا لقیتره د سترانیت خودا بی ئینای.

لرهخ مه درسا (قویا) بو روژثاقایی هه جرهک (گورگه هه - موعبه ریه) و یا دیوارکریه و بلنده. دبیژن مروقه کنی چاک بی لی نه شار تیه نه و (ئیمام یوسفه) و هکو هاتیه گوتن ده ست لسهر ده ستی نه و ژ ئیمامیت (ال البیت) ژ قنیتا ئیمام حوسه بینی یه و جعفر الصادقی. (نه یا پشت راسته کا کی یه) دوهختی را شیعه گه له ک ژ تیرانی دهاتنه پیروزی و سهردانی و شهقا دمان. و مزگه فتهک بره خفه بو بو نقیژا و ثاقاهی لسهر هه بو و توده هه بون. (چندیبیت ژی نه و میر ئیسف بیت بی دوهله تا قهره قونولوا تورکمانی بهری میریت به هدینا لئامیدی نو لویری نه شار دبیبت و مزگه فت و چنه توده بو میهفانیت سهردانی لسهر ثاقا کریت و فه قیا ژی لی خویندبیت بهری کو وی مزگه فتی و مه درسا بچویک یا فه قیا میر حسن و میر سلطان حسین بهر فره هه بکن و ثاقا بکن هوصا).

دا نه ویت هاتی بشهقی بمین نو ههرا یا بغه کیش و بهر دهوام بو بو سهردانا. شهفه کنی* دبیژن فه قی

هشیاربون لخویندنگه هی نیف شهف لدنگه دنگه کن و رابون دتانی چون. وان دیت کو هنده ئیرانی بطه قرو کولنگا بیت که فتینه قه بری دا هه ستیت ئیمامی بینه دهری و بدزن و به نه ئیرانی. ئینا دبیژن گرتن برنه نک میر و جزایی (سزا) خو وهرگرت نو (گهوا) خودا. موعبه ره و ثاقاهی لسهر وی راست و که سی نه زانی کیشکه قه بر (گور).

میری فه رمان دا کو مه زه لا بپه رفین و قه بری راست نه ردکن و رویی موعبه ری درست بگوهورن و دهلیقی نه هیلن بو که سی کو دکاره کا هوسا بکه ت. پشتی هنگی ئیرانی نه هاتن چونکه که له کا موعبه ری بنتی مابو و همی نیشان ژی بهرزه بون. (نهغه مه ژ گه له ک خه لکی نامیدی بخو و مروقیبت بهری وان و هه ر بیت کو گولیبوی ده ست سه ر ده ستی و بیت خوینده فان و مه لا گولبی). نهغه نیشانه کو مزگه فت و که فته مه درسه بو جهی قی زانینگه هی پاشی مه زن کر و بهر فره هه کر هوصا.

مه درسی همی ده ما سهیدا لی هه بون ژ زاناییت باش و کتیبخانه ک ژ (۵۰۰۰) ده ست نفیسا بو خویندنا لی بو. هندهک نان گه له ک میرا و خیرکه را (زیه که را) دابونه نه نفیسین کربونه وهخف و لسهر مه درسی را وهستاندبو نو لسهر نفیسی بو کو (ناهیته فروتن و دان و دزین و نهغه وهخفا فلان که سیه بو زیوه و خیر).

گه له کا (موهرا میر سلطان حسینی) پیته بو لسهر نفیسی بو و لیدای لهندهک کتیبنا: «الواثق بالملک الناس سلطان حسین بن حسن العباسی»، نه و پهرتوک دابونه نفیسین بهرمانا خو و کربونه وهخفه و راوه ست بو مه درسی دا فه قی لی بخوینن و سه غیبرکه ن. من گه له ک ژوان ده ست نفیسا دپن ژناف (کتیبیت ماله کن لموسل نو لنتیکخانا ده ست نفیسا لبه غدا) دناف کتیبخانا محمد شگری نه فه ندی مفتی (فروتینه نه ننتیکخانی له فتیبت سالیبت فی چاخ) (۳۰۱) ده ست نفیس بون ژبلی بیت په رپه ری. ناقیت هه میا بیت لنک من و گه له ک ژی من بیت ژنی نفیسین ژوا و ژ کتیبخانا نه و قافا موسلنی و بیت مالا کو بیت له درسا قویا نفیسین (دی به لاث که ین).

ههروه سا پهرتوک لگه له ک نه ردا زیوه خازا بیت داینه قه ف نفیسین و داینه خویندنگه ها دا فه قی و مه لا لی بخوینن. وهکی گه له کا لموسلنی ژ مالا جه لیلی و مالیت دی.

گه له کا لئامیدی ده رس دگوتنه فه قیا و سهیدا ئیک و دونه بون. میرا دهره دنانج و مه درسا گوند هه بون بو سه غیبرا و بو سهیدا و بو فه قیا. فه قیبت سوخته ژنوی ده ست پیگری فه قیبت خویندن بلند (مه لاییت بهری باوه رنامی) ده رس دگوتنی. فه قیا هه کو ده رس د خویند لنک سهیدای بروژی دا ئیثاریا لره واقیت مه درسا هی و چن و خوینن و دهورا بدهنگن خوشقه دا زبه رکن هه رو ئیثاریا شولا وان نه و بو. شه قیبت ئینی (نهینی و جومعه) دا خرغه بن دگه ل سهیدا و سوچه تی و بهیتا و هوزانا و مه دیحا بدهنگیت خوش هاقینه بهر یک تاکو نیف شهف. نو بروژی دا یاریبت فولکلوری که ن وهکی ته بکانا فه قیا. زه قیا نهه دبیبتی (زه قیا فه قا) لروبیاری یا قاسمی کوتوبه و مصطفا بی سینمه می یه. و مالا طهری حداد. نه و حهوشا یاریبت فه قیا بو بو یاریا و هولانی (ته پک - هول پاطه بون و جان دچیتری بون یان ته حنیبت هری بون).

ڦيڄا وهسا دياره كو ژبه پيروزيا (نيمام يوسفی) نه ڦ زانينگه هه مير حسيني و مير سلطان حسيني لوږي لهر طه نشتا وي دانا چونكه مزگه فتهك لوږي هه بو و مه درسا فقه قی لي خاندنې بو. بو وي تاخي مالا وهكي هه مي تاخيت مه ژ رويباري گوتين. نهو يا بويه جامعا سي قويه (مزگه فتهكا مهزن) يا ده رگه هې ناقي. (قويا) دو ژيزان ژي دچن قويا = نان قوبهان نانكو گه لهك قويه، نو دبيت ناڅ (وادی قويا) مه كه هې كريت بو پيروي.

هه كو سه روکيت عاشيرا نان ميريت ده فريت دي بو سه رده دان و بخلمهت دهاتنه نك ميري، دا فقه قی رابن ژ هه مي مه درسا گريشه و عده دت بو دا چنه پوي وان مه زنا. و پيچهك ليني ديوانې تاخشن و بو قه نجيا وان و باشيا وان.. پاشي دو يماهيې دا بيتي: «مير نان ناغا توو يې گرتي» دا نهو سه روکيه هندهك پارا ئينته دهر و دده تڦ فقه قيا و دا بيتي: «هوين بخير هاتن». نهو قه سیت فقه قيا لروي ميرا و سه روکا دگوتن، من نيكا هه ي بده ست خه ته كي كه ڦن به لكو دو سه د صاله.

ديپژن هرمارا فقه قيا گه هه شته (۱۵۰) فقه قيا لئاميديې ڦيڄا لهه مي مه درسا نان لزانينگه ها قويا بنتي!!.. فقه قيت مه درسا هه ميا دهاتنه نك ئي كودو و شه قيت ئيني ڦيڄا بده نكيت خوش ڦيڄا د قه تاند. خارنا فقه قيا بو لگه لهك ماليت باژيري صال ب صال و به رده و ام بو ژيوه و خير چيدكر و بوخو فقه قی دچوني. هه روه سا ژ گونديت مه درسا جار جارا باهره ك ڦيرا دگه هه شت بو جلکا و كاغه زي و په رتوكا و خارني يې بکرن. و جارن بسيرانا ژي رادبون و دچونه چياي يان ده رقه ي باژيري نان تاخي خو. هه كه ئيكي قه له مه كي باش (پن نفيس) هه با نهو جهن سه رفه رازيې بو. هه ر جار فقه قيا و مه لا كتيبه ك لېن ملي ڦه بو لسويكا و ناڅ باژيري. گه لهك جارا ژي يا هه له كفتي لباژيري و لموسلي و هه بليري و سوله يمايي و كوردستاني و گوندا رزقي وا و ژن ئينانې دكه فت و ژنكهك بو خو دئينا. هه كو خلاص دبون ژ خو بندني (نو هندهك هيژ نه) دا چن بنه مه لا بيت گوندا و (ژنهك ژي دئينا). و دما لگوندي مه لا يې وان بو نفيتا و گريڦ و سيرميونيت تولي و ئاييني (ديني) و لمريا دخويند و ژن مه هر دكرن و گه لهك خلمه ت بو گوندي دقه تاندن و نقشتي ژي بو چيدكرن. گه لهك زه ڦي ژي بو د چاندن بهاريكاري.

شه قيت په مه زاني فقه قی دگهل سه بييدا دمان تا ده مي پاشيفي و هوزان و بهيت و شه عر بده نكي خوش دگوتن پشتي نفيتيت تراويحا پشتي نفيتا عيشا و زيده بار شه قيت ئيني (نه يني). جارن مه ته لوک و حنه قزه ني ژي دكرن. پرسا ئيک و دو دکر و گنگاشه لسه ر خو بندنا و زانستيت وان خو بندين (خاندین). ژ هه مي کنارا دهاتنه مه درسيت ئاميديې بو خو بندني ژ ده فريت نافخو نو ژ هه كاري و صورانا و ناڅ كورې و ژ موسلي و بوطا و ريكانې و به رواريا و ژيباري. پيښه نديت خو بندني و زانستي دگهل (هه له بي و شامي و نه زه رې) هه بون. ديپژن په رتوكه ك دگهل كتيبيت مالا مفتي نه قيت محمد شكري نه فهندي فروتينه ئنتيكاخانا به غدا (داخه كه دل ناكه و بيت نهو به ربه مي مله تي يې گه لهك مه درسا لنك وان لسه ريک خريبو لكتيبيخانا وان ژ چاخان نو هوسا بساناهي ژ ده فري چو د عمباريت ئنتيكاخانا په رتوكا له غدا بو بنداڦا نه ردي كه س زوي بزوياتي ژ ئيكي زيده تر نابيت و هه ر

لوږي!!.

نه ز چومه كونفرانسا عيراقني يا يا فه رمانداري ره سي (گه ريان و سيرانان) سالا ۱۹۹۲ پيښ زانينگه ها موسلي ڦه نو چومه نك (جهم - لالی) (سه رگيري) ده ستنفيسخانې و من سلاڅ كر و خو دانيا سين. و ژي داخا زكر كو په رتوكيت مالا مفتي بسينم نان ناقيت وان، چونكه نه زي (سه رده مي و چيره ستوري) لسه ر زاناييت ده فه را مه يا بادينا ڦه كولينه كي درست دكم. ئينا گه لهك كه يفا خو ئينا و (يې هري) و رازي بو. نهو (اسامه ناصر نه خشه يه بيت به غدا) بو.

گوته فه رمانبه را كو چاك هاري من بکه ن. ئينا نه ز سي روژا چومه ويږي لپه رتوكخانا ده ستنفيسان و هه رو تا دو ما هيا ده وامي دمام و بو من كتيب دئيان دويڦ داخا زان من. دا چاك به ري خو ده مي كا كي نفيسي و لكيري نفيسي و كيژ ده مي؟؟ نو لسه ر چيه؟؟ و ناڅ و نيشانيت ده ستخه تي من ديڦان ليڦ و نفيسان و ريز ده ژمارتن ژي دنفيسان. هه يامه كي په رتوكا من ژ ليستا ناڦا هه ما بيپار و چاڅك چاڅك سي چار كتيب ڦيڄا بو من دئيان لنك سكرتيري. نو روژا سي من سپاسيا خو دياركر و هاتمه ڦه ڦ موسلي و گه لهك تشت من ژي نفيسان و ناقيت ده ستنفيسا هه ميا من ئينان. بكيماهي ڦه جاره كا دي من خلمه ت هه لكشافه ڦه نومه زاني كا چهند كتيب بون و چ بون؟؟ بو ئينانه ڦ به دينا (خودي ژ سه رگيري وي ده ستنفيسخانې اسامه ناصر نه قشبندي رازي بيت). من نه ڦ چهند پيچه ك قورنال كره ڦه.

هه كه نه م مافي به ري خو بده يني دي گه لهك په رتوكا بينين ژ ده ستنفيسان بيت وه كو لڦني خو بندنگه هې (مه درسا مراد خاني) هاتينه ڦه نفيسان و ليني په رتوكي يې نفيسي. هندهك ژي بيت لنك من دي بنه جوزيه ك (فه سله كا مه زن) ژ سه رده ما ئاميديې (چيره ستوري = سه رها تيې = تاريخي = چاخه ندي).

گه لهك زانا و عالما بيت له درسيت ئاميديې خاندې و له دره سا مراد خاني ژي. كه زانه كا مه زن دناڅ هوشا وي دابو.

ئاميديې يا چاوا بو نو چ لي هات؟؟

ئاميديې وي ده مي يا تږي خاني بو و به ره ك بده ست خودان ده وارا نه دكه فت زوي دا بکه نه دبه رباري ده واري خورا بو پارسه نكي نان گويزه كي يې بشكينيت. هه مي دناڅابون و شيرك (ديوراي هه وشي) ديوار نه بون هه كو ده ست سه ر ده ستی ديپژن. پاشي هيدي هيدي هه رڦتن و خه لكې هيټان و ته را به را بون ژ قه رقه شا و شه را و فتنه و ناقاريت ميرا دگهل ئيک و دوو كوشتني پيل پيل بماليت ئاميديا كفتن و ماليت خو برن و ره ڦين و چونه گوندا. وهكي ماليت گه لهك تاخان چونه زاخو و چونه زبوا شيخ پيراموس و چونه ده رگه لا موسا به گن له رواريا لپشت مه تينا (مالا محمد سليمي و كوريت وي عبدالعزیز و سليمان و محمد خزمت مالا سماه يلاغي نه و مالا نه مينې ئونسي) و گه لهك مال چونه ناف مزويريا و مالا سه راچي چونه سه يداڦا. و چونه موسلي و هيژ ديورتر نو مالا جخسي هه مي ده ركه تن و چونه زاخو باهرا پتري و هندهك چونه ئاكري و هندهك ژ مالا عنيه تا هندهك چونه جزيري (قاسم عنيه تا چو

بوو نه قبيې وی هاتېوښه ژاڅو و جه ندرمه بو و کورپټ وی هندهک لموبسلې سهر تراشېون ټيک کي (ټوينس بو) لجادا (حله بې). ټو ټيک ژ مالا شهنازي چو جزيرې ټو کوره کي مهلا نه حياي چو جزيرې ټو ټيک ژ مالا سهراجي زينکه را چو سه بیداڅا.

هه کو حاجي عبدالعزيز ټاغا ژ ټاميديې (وی بخو قه سه کربو) هه کو چويه حجازي دگهل کارواني حه جيا ژ کوردستانې و موسيليا و ژ نه فراز و نشيف (ژوري و ژيري)، بقايغا لسهر ناڅا شه طي موسيلې دچون و چوند روژا گه شه شتنه (تکريتي و سامراء) و قوناغ لوپري دانا وهکي بهري هنگي ژي لگه لهک درا دانای و کاري کاروانا بو. چونه خانې ټو لقه هوه خانا خانې هاتنه خاري و حاجي عبدالعزيز قه هوه قه دخار و داخا زکر و بو ټينا. ههر مروقيت خه لکي تکريتي و سامرا ژي (پيره مير زنده بار) بيت ټينه ويړي دروينه خاري و سالوڅا ژ حه جيا دزان و سوچه تا دگهل دکن کاژ کيري هاتينه قه لوينا بيت کيشن. چوند پيره مير ټي ټي ټي و سهر سپي روين شتينه نيزيکي حجي عبدالعززي بره خقه. و گوھ لي بو کو بکوردی بيت ناخفن. ټينا واژي پسپار ژي کرن بکرمانجي، و پسپارا وي کرکا ژ کيري هاتينه؟؟ حجي ژي گوتي: «ټم ټاميدينه ژ ټاميديې بييت هاتين». ټينا ههر گشت روندکيت وان هاتنه خاري و گوته حجي عبدالعززي کتاني: «ټم ژي ټاميدي نه، ټم مه حلهک تا دو تاخا لتکريتي و سامهرا بيت هه ين و ټانجي بين و دهمي خرناقا خه داناغاي^(۱) ټان بهري وي ټم ټم هاتينه ټيري». کو سه روکيت مه حلي نه ټان بابيت وان و ټو بيت ره قين و ته قياين و چوبنه ويړي.

لوپري ژي ژنيت ټينايين و هيژ بيت زنده بين. مه حلهک (تاخهک) لتکريتي دبېژني (چيچيه) کوردن به لکو ټو ټو ټو؟؟.

هيشتا ماليت ژ ټاميديې چوبن وهکي (تاخي گيليا) دانک مه حلا (سه رده پکيا) و ره خ (گهرا مه يدانې) جهې خه سته خانې ټو لويه تر جهې (سويکا متاي و کاروانا) بوژ (کولانا قه پانې) ژ دهرگه هې دي دهاتنې و لره خې مه يدانې ژ سهر دهرگه هې ژياري بي باژيري تا جهې مستشفي (خه سته خانې). و عزيراغاي گيلي دهمي ميريت دوياهيې بو و هه قده مې مهلا نه حياي بو. جاره کي دبېژن عزيراغاي گوته مهلا نه حياي: «مهلا نه حيا مرنې چو خوشي دژياري و دنيايي دا نه هيتلايه... هه که مرن نه با!!!» مهلا نه حياي گوتي: «نه نه باشه شکر ژ خودي مرن هه بو هه که تو عزيرغا نه دبوې و ټه ژي مهلا نه حيا نه دبوم... دا ټيمامي (عومهر) لجهي ته روينيت و ټيمامي (ابوبکر) و (ټوسمان) و (علي) (رض) و که نکه نيت و هختن چوبي دا نهو لروي ټيک بن و ديوانا گرتدن» ټينا گوتي: «راسته الحمد لله». هيشتا گه لهک مال چونه گوندا و گه لهک ژي بريان بته عوبنا و نه خوشيا.

ټم دي سالوڅه و ناقيت زانا و خوينديا لده قهرا مه لميرگه ها به هدينا کهينه د سه رها تيا چيره ستويرا سه رده مې ټاميديې دا. په رتوکه کا چيره ستويري يه پيتر ژ چل سالا قه ټه ژي دنقيسم. لوان قه رقه شيت بسهر ټاميديې هاتين و بسهر ټي خه لکي هاتين. ټوينسي گيلي بو حاکم چار سالا پشتي سماهيل پاشا

(۱) چوند صاله کا پشتي ميرگه هه خراب بوې.

دوير ټيخستيبه موسيل و به غدا و ناگه ژيک هه بو، هه رچه ند ټوينس قايمقامي تورکا بو لسهر کورسيا حوکمي و سه رگيري ټاميديې.

ټه گهر هه مې هه ميربا بخويون و ټيکو دو دکوشت و باژيريټ کوردا لحو ليکفه دکرن وهکي (زاخو و ټاکري و دهوکي) و گونديټ باش لمروفيت خو ليکفه دکرن و داتاننه سهر دا هه ما بخون و بو خو بيشن هه روه سا لهه مې ميرگه هيت دي. مزگه فت و خويندنگه هه و مه درسه گه لهک جارا و فان دو چاخيت دوياهيې بي سه غبير مان، باهرا پتر، ټو هه رفتن و بي خودان بون. هه لي هوي بو خو بچيته ره خکي و خو بياريزيت و نانه کي بخوت. ريک هاتنه شويشن و خراب بون بټاڅ رابينا و ټاڅ شيفکا. و دهستي ټاڅا کرنې ژي دويرکته. ههر جاره کي دا خه لکي مايي دهستي خو بسهر ټي خو قه نيت و روينته خاري. مله ت (نه ساخ بو و برسي بو و نه زان بو و رويت بو) ژ ژياري لسهر بهري ټاميديې ټو دهرکه فتنه دره کا ټه نا، و هه داره ت لي بهيت و ژبارا وان هه ما سهر بسهر درټقه بچيت.

که سي نه نقيسي وي دهمي کا چ بسهر ټي مله تي دهاتن و بدرستي کا چ دهاته کرن و ټه گهر ټي هوير و گرچبون؟؟. ټه ټ ميره سهرا کورسيې و خونتکاريا ميرگه هې راډونه ټيک و ټه ټ بي به ختبه دگهل ټيک دکر و ټيکو دو دکوشت و هه ريکي هه قنديت بيت دي دهر ټيخستن و جوبناوي. گه لهک کتيت و په رتوک که تنه بهر دلپيا و بارانا و په ربه ربون و پويچبون. فه قې دره ټين وان ده ليشا، چونکه ره خې نه ټه نا يې و نه رده تبيې بو. که سي خه مې مه درسا و فه قا و خوينده واريت وان دهر سه گه ها ژي نه خار و چو دي ژي نه دهات. ټينا هيني هيني و ټوده ټوده ده رفتن و ديوار و بان، ټو که سي بهري بناڅا کرنې و پني کرنې نه بو و نه ما. که ت و ماتيت فه قيا هه بون له درسا.

پشتي ميرگه هه هه رفتي حوکمه تا ټوسماني پني و مني لديوارا هه ر ب و درز و ژي هاتنيت به ريت گونديت مه درسا ټاڅا دکرن. پاشي گه لهک گونديت مه درسا فروتن و ټاميديا کرين ټو هه ربه رپرسي مه درسه کي بيت ټاڅا هه يقانه (معاش) چار زير ددانې بو وان و فه قيا تيربکه ن ژ ره خې زادي قه ټو بو پني کرنا ديوار و بانيت مه درسا ټو دار و دويا و بان گيرانې و حيسيليا بو حوجورکيت فه قيا و ټوديت وان. تالان گه لهک هاتنه کرن و دزي هه کو دبو ليکدانا ميربا بو کورسيې و ژبارا مله تي دا هه ټيتن و ب ته ق و له قې که قيتن. زنده بار هه کو مير ټي کوره هاتيه ده قه ري و ټو کرين بيت کرين.

خويندن لخوايندگه هه و مزگه فتيت ميرگه ها به هدينا

هندهکا گه لهک فه قې هه بون و هندهکا ټيک هه بو.

۱- **لدهوکي مزگه فتا مزن (جامعا باژيري):** فه قيا لي دخوبند و ميراي ژي هندهکا و بچويکيت وان (قايمقاميت مير ټي به هدينا) چونکه هه ر باژيره ک دداف مروقه کي خو برا با ټان پسمام با دهوک و ټاکري و زاخو شوش بو و نيروه بو و زيبار بو و به روارو ژوري و ژيري بو و شيتخان بو.

مير حه سه ني بابي مير سلطان حسيني قه سرا ميربا لدهوکي دا ټاڅا کرن (پيچهک ديوار ټي پشت

فهرمان گه ها پوسته یی مای). به لکو لژگه فته کا دی ژی لدهوکی فقهی هه بون. من دهستنیسیت نک خو نیشان کرین لقی فه کولینی کو لینی وان یی نفیسی کو لدهوکی یا هاتیه فهف نفیسین نو کی نفیسیه.

۲- مه درسا بیسری: لسره گه لیب بیسری تا نهوژی کافلیت وی دگهل چار کفانیت ناقد، یا مای. لوی ژی گه لکه کا خویندبو و مه لاییت باش بییت ژی رابین و بییت لی بین. (سه عید صارکی) بابن داپیرا مه (خدیحایی) و بابی (خونافا) دایکا حسن فه ندی بو مال مدیر بو لئامیدی عالم ژی بو و گه لکه کئی ناقدار بو بو سوجه تا و ناخفتنی وی ژی له درسا بیسری خویند بو، نو گه لکه در دیتبون. گه لکه ژ تامیدی بدهان دهاتنه سوجه تا وی بشه قی. پاشی هاته فه گوهاسن بو سه روکی هژماردارا له ژمیری لیه غدا (مدیر الحسابات العام) پاشی ته قاوید بو و هاته فهف صارکی. نه وی گه لکه سوجه ت ژ مه درسا بیسری دکرن و سه بیدایی مه زن لویری و ژ دهوکی و بازارا و مزگه فتا و مه لا و سه بیدا.

۳- مه درسا (خویندنگه ها) زاخو: و مزگه فتیبت وی هه روه سا هه مه لاییت باش و دهرسیب لی بون نو قائمقامیت میرا ژی چاقی خو ددایی وه کی (علی خان به کی) برایی (سماهیله پاشایی ئیکئی) و (زبیر پاشای) و بییت دی.

۴- مه درسا شهرانشی: یا ناقدار بو. (شهرانشی) ئیکه ژ مه لاییت ناقدار و پهرتوک نفیس (مصنف).
۵- مه درسا نهرمشتی: یا ناقدار بو. دیسا من پهرتوکیت دیتن کولینی و هاتیه نفیسین، بییت لهرمشتی هاتینهف نفیسین.

۶- مزگه فتا باقیا سلیمانیا.

۷- مزگه فتا ناسه سلیمانیا.

۸- مزگه فتا نیتوتی لدهوکی.

۹- مزگه فتا باله ته لئاف مزوریا.

۱۰- مزگه فتا ته کیا بریفکا: نه و مه درسه بو و یا پراهافیی بو. و ناقداره بو خویندنی و گه لکه کا یی لی خویندی نو گه لکه بو خویندنی و فه قیاتی. و سه بیدا لی بون. شیخ نورالدینی مه زن ئیکه ژ ناقداریت دهقهری و سه بیدا لویری نو هیشتا مه لاییت سه بیدا. گه لکه پهرتوک بییت هاتینه نفیسین و هاتینه فهف نفیسین لویری.

۱۱- مزگه فتا مه مانن دوسکیا.

۱۲- مزگه فتا ده رگه لا شیخا دوسکیا.

۱۳- مزگه فتا دیراگیزنک دوسکیا.

۱۴- مزگه فتا بیسفا ژیری دوسکیا.

۱۵- مزگه فتا که مه کا دوسکیا.

۱۶- مه درسا نه ترویشی: سه بیدا بییت باش دهرس بییت لی گوتین و لی خویندی. مه لا (عبدالهادی فه ندی) نه قی مه لا نه حیای مزوری لویری ناکنجی ببو و دهرس دگوتن و زانابو. نو دیسا شیخ محمد آمین و شیخ عبدالرحمن بییت بریفکی.

۱۷- مزگه فتا که فله سنی: باپیریت مه لاییت دیرگژیکیا لویری بون دوسکی ئیک ملا طه بو.

۱۸- مزگه فتا سه بیدا فا: دوسکیا نامیدی.

۱۹- مزگه فتا مه زن لئاکری: مه درسه بو و سه بیدا بییت باش بییت هاتینی و لی خویندی. نو مزگه فتیبت باژیری ئاکری. مه لا بییت باش بییت ژی رابین و لی خویندی.

۲۰- مزگه فتا لئه هلی ئاکری و نامیدی.

۲۱- مزگه فتا بادئ: و مه لاییت باش لی بون وه کی مه لا محمدی بادی نو فه قیا لی دخویند، لسره دهوکی یه. کوپ و نه قییت مه لا محمدی بادی ژ مه لابون وی ده می.

۲۲- مزگه فتا دینارته: ئاکری.

۲۳- مزگه فتا شوشی: و خویندنگه ه بو و زاناییت مه زن. دهرسیت لی گوتین و لی خویندی. و مالا شیخیت شوشی یا ناقداره بو مروقیت مه لا و خویندی و دهرسیب ژا و مه لا و هوزانقانا وه کی شیخ طهری شوشی (ئاکری). نه و مه درسه کا بچویک بو.

۲۴- مزگه فتا شهرمنی: ئاکری.

۲۵- مزگه فتا ره به تکی: (شیخ عبدالله ره به تکی) ئیکه ژ مه لاییت زانا و نفیسینداری بناف و دهنگه پاشی چو موپسل و کوریت وی مانه لویری نه وژی زانابون و (ئیک بو قازی) و ژن ژ موپسل ئینا (مه لا یاسین المدرس) نهو دبیژنه (ریشتا قنیتا) مالییت وان لمویسل (بییت المدرس)، مزوری نه.

۲۶- مزگه فتا به روشکا سه عدوینی لهشت مانگیشکی (دوسکی).

۲۷- مزگه فتا گه لئاصکی دوسکی.

۲۸- مزگه فتا بالقوس سلیمانیا.

۲۹- مزگه فتا پیرومه را دوسکی.

۳۰- مزگه فتا باجلوری دوسکی.

۳۱- مزگه فتا سیمیلی سلیمانیا.

۳۲- مزگه فتا کاشی سلیمانیا.

۳۳- مزگه فتا گر ره شی سلیمانیا.

۳۴- مزگه فتا بیتناسی زاخو.

۳۵- مزگه فتا بیزهی زاخو.

۳۶- مزگه فتا شیخکا.

و تاکو دوی پری لنه هلې نامیدین و ناکری و گریبشی و که شکاڅا و ژولې و هیزانې و خه لیلانې و بلیمه ندی و میرویکې و چه می ره به تی و نه لویلی و خاله تا موسسه له کا و بلمباسا و گه له کیت دی نامیدین.

۶۱- مزگه فتا نه لویلی: هیشتا دیواریت وی دثاقانه و دو ئوده نه و کانی دناقرا دجیت، نامیدین.

۶۲- مزگه فتا زیناڅا.

۶۳- مزگه فتا بیرکیاتی گوندی تویتنی.

۶۴- مزگه فتا بهر ناشی.

۶۵- مزگه فتا سپیندارا بهرواری ژتیریا: لپتینجه ها و چلا ژقی چاخی مه لا حسینې مارئوینسی لی بو و فقهی هه بون (لکیری مه لایه کی باش لی با دا فقهی چنی).

۶۶- مزگه فتا قه دش نامیدین.

۶۷- مزگه فتا غلبیشی نامیدین.

۶۸- مزگه فتا نه رزی نامیدین.

۶۹- مزگه فتا بانکا نامیدین.

۷۰- مزگه فتا نه رادنا نامیدین.

۷۱- مزگه فتا نیسفکا نامیدین.

۷۲- مزگه فتا شتلازا نامیدین.

۷۳- مزگه فتا ریکانیا دهوکی.

۷۴- مزگه فتا (هه رنی) زتیار: یا ناقداره و مه لا بیته ژئی رابوین و لی خویندی (خالدی هه رنی) بین هوزانقان و زانا بین ناقدار ب (زتیار) ژ هوزانیت وی بیته جان و نازک من یا هه ی دده ستنقیسا مه دا یا بهری نیزیکی دوسه د سال، سه ری هوزانی دی بیته:

فلهک ناکهت دگه ل من یاریی قط...

خلاس نابم ژ ټاه و زاریی قط...

۷۵- مزگه فتا کادان لزیاری.

۷۶- مزگه فتا قهزا زتیار.

۷۷- مزگه فتا هوکی زتیار.

۷۸- مزگه فتا ستوینی و مه لایته ستوینی.

۷۹- مزگه فتا بیای لسه رزی.

۸۰- مزگه فتا هاریکی.

۳۷- مزگه فتا بوسه لی زاخو.

۳۸- مزگه فتا بهنوینا سندیا زاخو.

۳۹- مزگه فتا بهنوینا گولیا - زاخو.

۴۰- مزگه فتا باتویفی - زاخو.

۴۱- مزگه فتا گهرمافکی سلینانی.

۴۲- مزگه فتا بانک و باندرو گولیا زاخو.

۴۳- مزگه فتا نوردینا زاخو.

۴۴- مزگه فتا سپینداروکی زاخو.

۴۵- مزگه فتا دیرکی: نیزیکی بیسفکی نهو کافله لسه ری بانیا دیرکی چیا پانکی دوسکی.

۴۶- مزگه فتا ده رگه لا شوکیه یا دوسکی.

۴۷- مزگه فتا زاویته: و مه لایته باشیت ژئی رابین و لی خویندی وه کی مه لا سلیمی زاویته یی و هیشتا، دوسکی.

۴۸- مزگه فتا کوفلی دوسکی.

۴۹- مزگه فتا تلاکورو.

۵۰- مزگه فتا کوریمی دوسکی

۵۱- مزگه فتا زتوکا کهدالی دوسکی

۵۲- مزگه فتا مه زن یا نیسفنی.

۵۳- مه درسا شتخادی یا که فنه لده می شتخادی.

۵۴- مزگه فتا شکه فتی نامیدین.

۵۵- مزگه فتا چه می ره به تی نه هله نامیدین.

۵۶- مزگه فتا سیانی نامیدین.

۵۷- مزگه فتا سیده را نامیدین.

۵۸- مزگه فتا بیبادی (پیری هلانی) بهرواری ژتیر نامیدین.

۵۹- مزگه فتا سویاری نامیدین.

۶۰- مزگه فتا گروهه رکه فرا: نابهینا شکه فتی و چه می ره به تی لنه هله ی و گوندیت مه زن بره خ ټیکفه . پشتی میرگه ه خرابی، قه چاغا و عاشیرا و هه رکیا به ردا سه ر گوندا لنه هله ی و پشتا گاره ی، ټینا تالان کرن و ټیش و ته عین و وه با تی په رین و قشیرا چون و گوند به ردان و خراب بون و هه رفتن. مزگه فتا گروهه رکه فرا یا مه زنه لسه ر ټیکه هیشتا بابه رومیت به ری بیته ده رگه هی بیته درستان. ټهو گوندیت نه هله ی تا شکه فتی هه می خرابوین و بونه کافل هه ر ژ چه م چالی و چه م شرتی لروبیاری سیان و ټهرگنا

۸۱- مزگفتا زیتوکا شیخا: گوندی پیر مه‌حمودی زیتوکی یی ناقدار و مروقی میر سلطان حسینی لئامیدیئ نه هردو دگه‌نه ئیک و ل (ملک خلیل) دگه‌نه ئیک. پیر مه‌حمودی زیتوکی شیخه‌کی صوفی بو یی قدری یی باش و چاک بو و دیندار بو و بسرمانه‌کی پاقر بو. پتقنه‌ند و سالوخ و سهرادان لئابه‌ینا وی میر سلطان حسینی وهلی (بی نه‌وژی دینداره‌کی بسرمان و گه‌له‌کی باشبو و میره‌کی بسه‌رکه‌فتی بولسه‌رگیتی و گه‌له‌ک خلمه‌تیت قه‌نج دگه‌ل به‌هدینا و ئامیدیئ و مله‌تی و زانین و مه‌درسا و فه‌قی و مه‌لا و زانا (کریون) هه‌بون.

۸۲- مزگفتا په‌شافا: ویری ژی مه‌لا ییت ژی رابین و مال مه‌لا ییت هه‌بین.

۸۳- مزگفتا گوهره‌زی: مه‌لا نه‌حمده‌ی چه‌لکی تا پینجه‌هیت فی چاخی دهرس لی گوتنه فه‌ق مه‌حمده‌ی کادانی زیباری و گه‌له‌ک سالا لنک بو.

۸۴- مزگفتا هلورا.

۸۵- مزگفتا طروانش به‌رواری ئامیدیئ.

۸۶- مزگفتا بیدوهی به‌رواری ئامیدیئ.

۸۷- مزگفتا هروری به‌رواری ئامیدیئ.

۸۸- مزگفتا کیتسه و مه‌درسا وی: یا ناقدارو ب په‌رتوک و کتیبخانه (لحه‌فتییت فی چاخی مه‌لا ئیسقی ئینان و فروتن. ئو کتیبخانه هروری مه‌لا حمده‌ی دگه‌ل گه‌له‌ک په‌رتوکیت ده‌ستنقیس ییت که‌فن لنک خو خرغه‌کرن و جه‌ماندن لسالیت شیستان ژفی چاخی، به‌رواری وه‌کی هروری دبیزن ژ مالا حجی محمد علی (ئامیدیئ).

۸۹- مزگفتا دیشیتش (دیرشیتش) به‌رواری ئامیدیئ.

۹۰- مزگفتا نه‌دنی به‌رواری ئامیدیئ.

۹۱- مزگفتا ناسه‌ی به‌رواری ئامیدیئ.

۹۲- مزگفتا زیتوا شیخ پیراموس ئامیدیئ.

۹۳- مزگفتا رویت لئاف گولیا زاخو.

۹۴- مزگفت و ته‌کیا مایئ به‌رواری ژوریا ئامیدیئ: یا ناقداره و جه‌ی خویندنن بو و گه‌له‌ک مه‌لا ییت باش ییت ژی رابین و هه‌ ژ میژه ئو شیخیت نه‌خشه‌به‌ندیا ژی (شیخ طه و شیخ محمد پارسا و شیخ مه‌زه‌ر) بابن مه‌لا طهای و مه‌لا نه‌نوه‌ر.

۹۵- مزگفت و ته‌کیا بامه‌رنی: یا شیخ محمدی کوری شیخ طاهرئ ریکانی (واده‌کی) پشتی شیخانی ژ شیخ خالدئ سلیمانی وه‌رگرتی ژ خه‌لیفی وی یی هاتیه ئامیدیئ و ته‌کیا لره‌خ مزگفت و مه‌درسا (سید ملک ئیزدین) ئافاکر بو نقیژا (نه گه‌له‌کا مه‌زنه) و شیخ طاهر هاتن پاشی هاته بامه‌رنی و ته‌کیا و مال لویری ئافاکر و پاشی چو میسلئ. شیخ ژی بو ئو زانا و مه‌لا بو. کوری وی شیخ محمد نه‌وژی شیخ به‌ر ده‌ستی وی بو و زانا بو ئو. نه‌قیی وی شیخ باهدین افندی زانایه‌کی باش بو و شیخ بو ویی

بناش و ده‌نگ بو. کوری وی شیخ مسعود افندی یی لمویسلئ.

ته‌کیا بامه‌رنی جه‌ی فه‌قیبا و مه‌درسه بو و جه‌ی نقیژا ژی بو و گه‌له‌ک مه‌لا و فه‌قیبا یی لویری خویندی و گه‌له‌کا ناقدار بو بو خویندنن و فه‌قیبا و گه‌له‌ک مه‌لا ییت ژی رابین وه‌کی مه‌لا عارف و مه‌لا فواد و مه‌لا حوسین و مه‌لا صالح و مه‌لا محمد سعیدی جوله‌میریگی و هیتشتا و ملا نجم الدین.

۹۶- مزگفتا نیره ئامیدیئ.

۹۷- مزگفتا به‌نستانن لریکانی ئامیدیئ شیخ طاهر و بابن مه‌لا نجم الدینی بامه‌رنی ییت ژ ویری هاتین و خویندی.

۹۸- مزگفتا زیتواشکان، ئامیدیئ.

۹۹- مزگفتا شیخی لزیتاریئ.

۱۰۰- مزگفتا بیزه‌لن، ریکانی.

۱۰۱- مزگفت و ته‌کیا بارزان: نه‌وژی جه‌ی خاندنی بو و مه‌لا دهرسیت گوتین هه‌ر ژ مالا بارزان و ژ دریت دی یی لی خویندی زاناییت ژی رابین.

۱۰۲- مزگفتا دیره‌شن: لگاره‌ی نک ئامیدیئ (گوندی شیخ الاسلام شیخ علی هه‌کاری).

۱۰۳- مزگفتا گه‌ره‌گو: لگاره‌ی روژه‌لاتا سرسنکی لئامیدیئ. ده‌ستنقیسه‌کا که‌فن من یا هه‌ی یا لمزگفتا گه‌ره‌گو یا نفیسی، شه‌عرن.

۱۰۴- مزگفتا به‌جلی: لده‌فرا ئاکری، ئو مزگفتا به‌رده‌ره‌شی - مزگفتییت گوندیت شه‌ره‌فان.

۱۰۵- مزگفتا مالیت میرا: لئامیدیئ لویری ژی هه‌ر به‌جوبیکیت میرا و میرا دهرس لی دخویندن و لی دگوتن و سه‌یدا ژ مه‌درسا دئینان دا دهرسا بیژن.

۱۰۶- هیتشتا لسلیقانه‌یا و نااف گورانا.

- مزگفتا سپنداریئ لئامیدیئ (به‌رواری ژیر).

- مزگفتا سواریئ لئامیدیئ (به‌رواری ژیر).

- مزگفتا ستونی - مزگفتا سه‌رنی - مزگفتا کیریا دبری ریکان - مزگفتا چتی - مزگفتا بیایئ.

- مزگفتا پریسه - مزگفتا بیراکه‌پرا - مزگفتا مامیزدینا - مزگفتا بلاتن - مزگفتا نزدوری.

- مزگفتا باوان - مزگفتا نه‌لولین - مزگفتا دولین و مالطاین و زاوا و بالقوسئ و باتیلن.

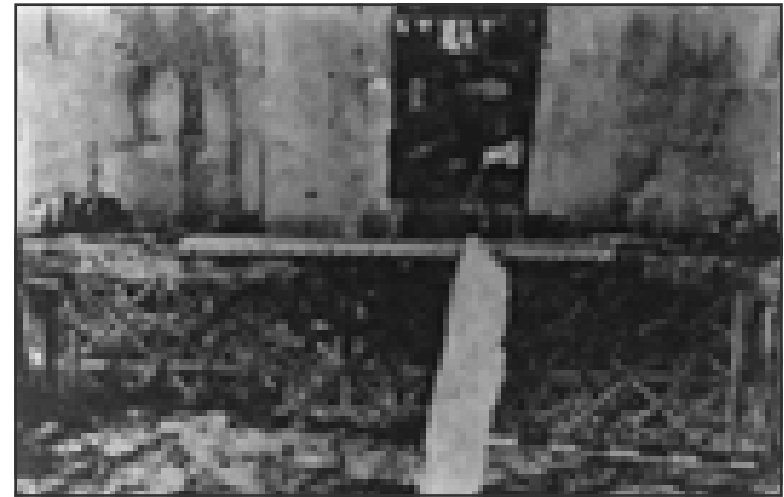
- مه‌درسه و مزگفتییت مزیری ژوریا ره‌خن میروزی و بوصن. (نه‌و مه‌ ییت کتیبنا خو (تاریخ العمادیه و به‌دینان ییت گوتن). - مزگفتییت ناقدار ییت گولیا (شلوبنی و شیلانن و که‌شانن).

هزروبیریت مأمون به‌گنئ نه‌رده‌لانی لسه‌ر میرئ ئامیدیئ ده‌می سلطان سلیمانی قانونی لچه‌رخن (۱۶م):

خلمه تیت هاتینه کرن بهری هنگی و بیته کو پیت رابین ئەو نه د مفایت ئوسمانیا دا بو لمیرگه ها (ئەردەلان لکهلا (زەلم) کەلا خان احمد خانی لخورمال) بەرچیبایی هاورامانی سەر حەلەبجەدا (میرگه ها بابە ئەردەلانی یا دانای) پشتی سەرگیتریا مەغولا. ئو مأمون بگ دناقریت خودا دبیترت کو ئەو میر نه ژ قتیئا ئەردەلانی بەلکو (عادلانن). ئوسمانیا هەر ژ ۱۵۱۵م میرگه هیته روزه لاتا ئەنادولنی بیته کورد دەست هاقتیبویی گه هاندنه خو و ئەف میرگه هه مابو. وی دەمی هه فرکا گهرم بو ناڤه ینا (صفویا و ئوسمانیا) لسه میرگه هیته کوردستانی و وی میرگه هه.

(بیگه بگ) میر بو لوئیری خودا طایب ئوسمانیا وهختی برایی وی سهراب (سهرخاب) دژی وی بو و خودا (باصکت) صه فهویا (عه جهما). ئینا (بیگه به گن) کورنی خوین بچوبیک مأمون بهگ (خودانی) قان بیره وری و بیریان) فریکره به غدا لنک (میری میرا) یین ئوسمانی دا خودانا خو دیارکته بو لایب ئوسمانیا و بو سلطانی ئوسمانیا ئیمزاکر کو ئەو وا دنیا سیت. ئینا مأمون بهگ هاته فیرکرن سهرطایب ئوسمانیا و ریز و رهمیت وان له غدا پیتتر ژ دهه سالا. ئینا لوئیری گه له ک هزر به فرهه بو وخویند. ئینا فه مانا سولطانی ئوسمانی بو دهرکته کو کره د په ییسا بلند د (تاخما پیتشوزیا) دا لنک سلطانی (من التشریفاتین فی الباب العالی). و روزا وی ب ۳۰۰ ناغچه دانا (پاره کتی زیقی بو). سلطان وی دەمی (سلیمان القانونی) بو ئینا پشتی هنگی پاشی کره (والی لکه رکوبکت) ب (۳۰۰.۰۰۰) ناغچه د سالی دا. و پشتی بابی وی مری کره میر لمیرگه ها شه ره زوری. براییت بیگه به گن (محمد بک و سهرخاب بک و قایتمزیک) (ئانکو مامیت وی) دگهل بون لسه رگیتریا میرگه هه. (بیگه به گن) بو ئوسمانیا ئیمزاکر براییت وی سهراب (سهرخاب) و محمد بهگ بونه دژی وی و خودا دگهل صه فهویا.

ئەف ماده هیتشتا گهرم بوو دیاریو هه کو (مأمون بهگ) کورنی بیگه به گن برایی وان فه رمان وه رگرتی و بویه میری میرگه ها ئەردەلان (گهلا زەلم = یا خان ئەحمەد خان). و میری به هدینا (ئامیدی) سلطان حسین بک دیسا یی پێ نه خوش بو و چوو دگهل براییت (بیگه به گن) (ئانکو مامیت مأمون به گن) و دژی وی رابون و (میری ئامیدی) سلطان حسین به گن) له شکر بره سهر میرگه ها شه ره زوری بو هاریکاریا محمد به گن و سهرخاب به گن دژی برازی و وان میر مأمون به گن کورنی (بیگه به گن)، ئینا سلطانی ئوسمانیا زانی ئینا فه رمان داڤ سهروک وه زیری روستم پاشای کو (محمد به گن) بکه ته (میری شه ره زوری لجهی مأمون به گن) و بجه هات. (مأمون بهگ) هاته گرتن هه کو (میر سلطان حسین به هدینی) چویه هاری مامیت وی دژی وی ئو ئینا (ئامیدی) دگهل خو و کره دگرتی خانی قه. هه یامه ک پیتشه چو (میری میرا) له غدا مه هدر بو (مأمون به گن) لنک سلطانی ئوسمانیا کر. ئینا دا (به ردان ژ زیندانی ئامیدی) و سلطانی خاسته سله مبولی و کره فه رمان به ره کت بلند دده سته کا (متفرقه) ئانکو (بیته چنه پیتش فریکریا و بالیوزا و خونتکارا و سهروکا و سلطانا و قه یسه ر و شاها لنک سلطانی ئوسمانی). (۱۵۵۳م) زفری قه عیراقی بو فه رمان به ره لگه له ک ولایه تیت عیراقی و ئەف ئاقره نفیسین. ئینا بو پارێزگه ری (حله) و کورنی وی (محمد) بو پارێزگه ری (که رکوبکت). وی دەمی مأمون بهگ ژ شه ره زوری دهرتخستی و بریه (ئامیدی) دگهل میر سلطان حسین میری به هدینا،

وێنه ۹۲: سوندریکا میر سلطان حسین میری به هدینا به لسه بیرازگه هه گوری ئامیدی و قویا موعبه را ویشه ئەوا دی کتلیه کا دی به لکو ژ خاتونیت وی بیت

وه رگیتر بو کوردی: د. مسعود کتانی

ژ (مذکرات مأمون بک بن بیگه بک) وه رگیترایه عه ره بی (الروژیانی وشکور مصطفی) ۱۹۸۰، یا وه کو ۲۵ سالا بهری (شرفنامی) هاتیه نفیسین بتورکی. تشتیت گرنک بیته تیدا لسه زوخاندن و توئی تیدانا دهوله تا عه جهمی صفویا (ئلیرانی) و دهوله تاک ئوسمانیا بو میرگه هیته کوردا و میریت وان ئیکتی دژی یادی. دا ناڤه ینا وان هه را نه خوش بیت و بدوژمنی بیت دا نه بنه ئیک و ئیک هیتز. ئو بقی چه ندی سلطان سلیمان القانونی شیا جودایی دناڤ کوردستانی دا بهیلت و کوردا. میرگه هه بکه ته دژی میرگه هه. وه کو میر سلطان حسین ئامیدی (به هدینا) کره سهروکتی له شکره کی ژ میریت کوردا و فریکرینه سهر میرگه ها ئەردەلانی لچه رخی شازدی (۱۶). (بدلیسی) کورسیه کا بلند هه بو لدهوله تا ئوسمانیا یا فه رمان به ری و یا ئایینی (ئولی و دینی). وی سالوخ بو سلطانی نفیسین بیابه ته کتی (چیره ستوری) دا روهن بیته وی دەمی بو سلطانی کا چه ند میرگه هیته کوردا هه نه و مادی وان (هوراگر و دهست و دار و دورم = حاله) چاوانه و چاوا دی سه یوانا سهرگیتریا ئوسمانیا کیتشه سهرو فه رمانداری لئ کهن؟. و به ری وان هه میا ژ دهوله تا ئیرانی (صفویا و پاشی قاجارا) وه رگیتره بن په ری سلطانی ئوسمانیا!! مأمون بهگ ئیکه ژ بنه مالا میریت شه ره زوری. ئەف ئاقره بیته نفیسین ل (۸ ره مه زانی ۹۸۲هـ - ۱۵۷۴م / ۲۲ کانوینا ئیکتی) و پیتش کیش کرینه بو (سلطان مرادی سی) هه کو روینشتیه سهر کورسیا سلطانی و خوشکاند خو لبه ر سلطانی دیارکر بو و داخازا لئ نه گرتنی ژئ کربو ژ

سلطان (سلیمان القانونی) یې ئوسمانیا فهردان دا میری میرا لبه غدا کو که لاته کنی لشوینا که لا کو (تیمولنگی) خرابگری، ناڤا بکه و ناڤی وئ بکه نه سوله میانی لسه ناڤی سلطان سلیمان القانونی. وی دهمی هه کو (محمد بگ) بیه میری شه ره زوری برایی وی سهراب (سرخاب) بهگ رابو دژی وی و کورسیا میراتیپ ژئی و هدرگرت و نهو روینشته سهر. بهلئی نهغه بدلئی سلطانی ئوسمانیا نهو و له شکر څر تیکره سهر و که لات ژئی ستانده لسه دهستی میری میران لبه غدا و سهر له شکر (محمد پاشا بلطه چی) پشتی (ئوسمان پاشا) مری. ئینا شه ره زور ژ ۱۵۵۲ هاته دین دهستی ئوسمانیا دا، ئو ولی بهگ) پاشی (بربربگ) کرنه (میر) لویتری بفرمانا سلطانی ئوسمانیا. ئو سهراب بگ) ما لکه لاتا خو لمیرگه ها بچویک یا کو برایی وی محمد به گئی دایه څئی (گلمبر لدوریت حله بیجه) و پشتی وی کوریت وی تا ۱۶۲۳ مابن.

ئوسمانیا و (میرگه ها ژئی)، ژئی هاتنا گوندا ۱۰/۸ ژئی ده لگرت بو له شکر شوینا هیقانا معاشا و دگوتی (تیمار) و نهو دهغه دناڤچیت مزین بیت دانه میرا و سهر له شکره و والیا و وهزیرا دگوتی (زعامه). دهما (قاس مرزا) برایی شاه طهماسبی کوریت شاه ئیسماعیلی صفوی یی عجه م کره حاکم (سه رگبر لشیروانا فورسا، برایی طهماسبی ببو شاه شوینا وی) ئینا لشاه طهماسبی عاسی بو و ږک لسه رگبریا خو بخوی گرت نه پنی لشیروانی و گه هه شته (سلطان سلیمانی قانونی) یی ناقداری ئوسمانیا لسالا ۱۵۴۷ م.

(محمد پاشا) والیی به غدا بو... سلطان (سلیمان القانونی) فهردان بو ئینا دهر کو ببیته (میری میران) لبه غدا پشتی (سلیمان پاشا)، ئینا یه خاری ژ تهختی سه رگبریا به غدا. محمد پاشا میری (مهنته شا) بو (مهنته شاه ویلایه ته کا تورکایه) ئو والیی (مه رعه شی) بو ژئی ناڤی (مهنته شا) (قاریا بو دکه فن دا). (محمد پاشا) ژ بنه مالا میریت کورد بو (مهنته شا). میرگه ه سالا ۷۰۰ ه دانابو و کیتشا تا ۸۲۹ ه. (میر مهندی دامه زرانده بو) یی با پیروی وئ بنه مالی یه بیت هنگی دگوتی (جان پویلا). ئو مالا (جنیلاط) ل لبنان ژئی قنیتا وانه. وهزیری به غدا فهردان دا (قاسی) بناڤی سلطانی کو (سته م) یا لخله لکی تیتنه کرن (لئه ره زوروم و نه رزنجان و ترنجانی) ژ ره خئی شاهی صه فهوی څه (ئو سلطان سلیمان القانونی لئامه دی بو لیداریه کری). کو قاس بجیته سهر شاهی برایی خو دگه ل ۳۰۰ سویاریت ئینگه چه ری + ۳۰۰ له شکریت باش. ئو بانگ هه لدیرا کا کی ژ گوندا دی دگه ل چیت، ئینا قاس ژ به غدا دهر که فت (جابا وی څر تیکرو به غدا). کو څئی خلمه تی بجه ببیته.

ئینا (قاس میرزا) دهر که ت و زوی گه هه شته مویسلی و چه ند روژا لمویسل ما. وی دهمی کو (سلطان سلیمانی) به ری خودا (خه رپوتی) چو بو روزه ه لاتا نه نادولئی دا شاه (طهماسبی) صه فوی دهر تیختی ژناڤ ولایه تیت ئوسمانیا. برایی شاهی (قاس میرزا) یی گه هه شتیبه (سلطان سلیمانی) ئوسمانی و دهر ازینکا وی یا ماچی کری (وه کو هنگی پرتوکول بون بو هه می میریت ده له تا ئوسمانیا بیت کورد و بیت کو دبیزن نهو عه باسی و نه کورد و هه میا) هه کو دچونه روی سلطانی دا لبنی مالی راوه ستان و خو شکین و ناڤی سلطانی مه زن که ن وه کی: (باخوی به نیی خو، دهر گه هی سه نیه یی بلند،

خودانی عه رشنی بالا، نه ز یی لسه دهر ازینکا دهر گه هی رکتیبا سلطانی، تو هه وارا جیهانی و مروقا هه میای، خودانی دیم و دهریا، نه ز به نیی ته مه یی گوهدار، نه ز یی هاتیم دا فهردان ته لسه سه ری خو ږاگرم و به نیاتیا خو دانغه بهر پیته رکتیبا سلطانی جیهانی، ئو هیشتا خو ره زیل ذکر و سطوی خو ددانا سه رملی خو تا فهردان بو ئینا دهر څه کو ره میری بیته قانه ده څری). ئو نفیسینیت وان ژئی بو سه درئی نه عظم (وه زیری مه زن) هه ر د وه سابون هه که وه نه کریا دا در تیختی به لکو کوریت ئان دا که ته د زیندانی دا. هوسا نه تیکیت و پروتوکول و فهرداناری بون!!! ئینا سلطانی به ری خو دا ره خئی نه زره رومی و شاه طهماسب ژوارا بله شکر څه ره فی و خو لواری نه گرت و نهو دهغه هه می بهردان. (قاس) به ری هنگی څر تیکر بو ره خئی ئیرانی ده څرا (دهینور) و حاکمی وئ (سلطان چراغ) یی کو (شاه طهماسب) دنیاسی بو خونتکاری، نهو گرت و مال و عه یال و ته رش و ناڤ مالی و متاییت وی تالان کرن. ئو پاشی (قاس میرزا) چو که لا (که نگور) یا ئیرانی و هنده ک ژ سه ر حسیب کریت شاهی دکه لاتئی څه بون ئینا که لا (که نگوری) مشیکار دا (حسار دا)، ئینا خه لکی که لی شکر و ته ننگ ده افیتن. پاشی (قاس میرزای) که لات څه کر و ده ست هافیتته شیری دگه ل له شکرئی خو و خه لک کوشتن و باقژ کرن زه لام و مال و مالداری و بها و هه می تشت تالان کرن. (لقیره دبیزن نه فسانه یه هه کو له شکرئی ئیسلامی که لاتا نامیدی نه څه کری کو چل باریت سندوقا له شکر تیدا بون بچه ک څه ژ بسرمانا هاتنه دکه لی دا کو کاروانی متایه و دانا ناڤ باژیری. و حاکمی که لاتئی (سه رگبر و میر) ناڤی وی (که نگریو) وئ شه څی گه ژنه ک بو ژ گه شیت وان. و بشه څی شه هیانه و هنگامه بوو څه خارن بو و که یف بو دسه رخوشبون. ئینا سه ر له شکرئی بسرمانا و که سیته دگه ل وه کی کاروانیا هاتین به س دا شه څی بقه تین دگه ل باریت متای و دی روژا پاشتر بورن و چنه ره خئی عه جهمی و نه شین لده رڅه بمین ئینا ده ستور و هدر گرتو پروژی کو شه فا خو دکه لا نامیدیته بقه تین ژبه ره قاغا. بشه څی چل بار څه کرن هه ر باره کی دو سندوق بون و مروڤ تیدا بون بچه کڅه و هاتنه دهر و چونه سه ر قه سرا خونتکاری و بیت سه رخوشن نهو و سه رهنگیت وی وه می کوشتن و لباژیری گه ریان و بانگ دان و هه لدیرا کو باژیر بو ئیسلا م و سه رگبریا کافرا نه ما و هاتنه کوشتن ئینا که سی شه رنه کر و که لا نامیدیته که فته دین دهستی بسرمانا دا و بونه بسرمان و هه چیی نه بیی زیره سه ر دانا سه ر و هیزیت بسرمانا هیشتا بو هاتن و دهغه هه می هیدی تیکڅه دا و کرنه بسرمان و نامیدیته بو جهی سه رگبره کی بسرمان). نه څ نه فسانه یا هاتیبه گوتن به لی یا ژمیژیبه و به لکو سالوخوا که لا (که نگور) لئیرانی و نه څ نه فسانه تیکه ل بیت!!!.

پاشی (قاس میرزا) چو (سه یدوا) و هدر گرت و (دهه ستان) و نهو ژئی تالان کر و ئیخسیر کرن و به ری خودا (هه مه دانی) یا کو برایی وی یی شاه (طهماسبی) (بهرام میرزا) بو میر لسه ر. ئینا (ژنا وی لحو مه هر کر) و مالا وی و باژیر تالان کر و چو ناڤچا (سیلا خوری) و (هزار خانی) لچیا یی لورا و ناڤچا (چران و پیران) و چو سه ر (قوم) یا کو میری وئ موهر هه لگری شاهی بو (قولی خه لیفه). ئینا گه له ک چه ک و شیر و مه طال ژ ده بویا وان برن و گه له ک پاره ژ خه لکی و هدر گرتن و چو سه ر (قاسم نابد) و (ورمی) و (ری) ژ باژیریت میدیا یا لسه ر ریکا جه هدا خوراسانی بون. ئینا سه رگبر و سه روکیت وان

تئیسیرکرن و باژیر تالان کرن مال و خیزان و عیال فه.

پاشی چو سهر (کاشان) و خزینه و مال و مالداریت وئ ژئی تالان کرن ژ سهروکا و خه لکی و باژیریت دی ههروهسا تا نه صفه هانی و دهرگه نه فه کرن و پیفته نه چاریون و چوسه رباژیرئ (پارس) و ههمی ولایه تی. لویرئ گه لهک لهشکر خه لکی عیراقتی و به غدا ژیتفه بون. وی گوته بیته مایی: (کو فهرمانا سلطانی یه کو بجمه سهر خوراسانی دا بگه هینیینه خو دژی شاهی). ئینا لهشکری گوهی خو نه دایی و بو زقستان و دقیت ههمیا بزقرنهف عیراقتی. هاتنه سهر که لاتا (یزدی حاجی) نیزیکی تو خویی نه صفه هانی بو (فارس) و گه لاتا فهکر و تالان کر و هه تکا خه لکی برو، لهشکرئ خو و چو بهرئ خو بو ره خئی شیرازی دا. ئینا لهشکری که سی گوهی خونه دایی، ئینا لده فهرا (جامه کوتاه) ل لورستانی لگه لیبی (سفید قلعه) که لاسی هاتنه بهراهیکئی و گه لهک ژ لهشکرئ وی کوشتن و په ریشان کرن و تشت ژئی وهرگرتن و زه حصمت دان تا ژ که لئی خلاس بین و ژ رویاری (زردروز) دهر بازبون. وی ده می زانی کو شاه طه همساسب یی دگه ریت ئینا خو خلاس کر دگه ل بارخانا و هاتنه که لاتا (بهیات) پشتی کو گه لهک ده وار و تشتیت وان ناقتی برین. گه لهک زبان ژ تشتا و مروفا ژئی دیتن لکه لاتا (شوشترئ) - سوسه ژئی. ئو (محمد پاشای) ژ به غدا کاغه زهک بو فریکر کا بوچی زفریغه و نه گه هشته نارمانجی نهف چوونا وی و لهشکری؟؟. جاب دایی کو لهشکر نه رنی و نه هات و ههمیا دقیا بزقرنه فه ژ بهر به فر و بارانا. ئینا (محمد پاشای) نهف به رسقا وی بو سته مبولئ فریکر و دانا بهر سلطانی.

ئینا قاس میرزا چو ناچقا (جسان) نیزیکی (به دره) ئو میرئ به دره و میرئ جه سان دیتن (شاه رستم و محمد بهگ) کوریت (جهانگیری) نه ژ میریت لورستانی (فه یلیا) نه. ئینا بفهرمانا سلطانی ژ سته مبولئ (کورکهک و شیرهک) بو فریکرن دگه ل (بایزید ناغای) ژ (سهرنگا) بو. قاس میرزای زانی کو دیاری بو ژ نک سلطان هات و زوی هاته (شهره بانئ) ئینا نهو حیشترتیت بارکری ژ دیاری و تالانا ژ عهجه می دگه ل که تخودا (میر عزیز و شاه نه ظهری) خودانکه رئ کورئ (به هرام میرزای) بو سته مبولئ بو سلطانی فریکرن و سلطانی ئوسمانی وهرگرتن.

هه کو (قاسی میرزا) گه هه شتیبه به غدا وهزیر (محمد پاشا) چو بهراهیکئی و کره میته شانی خو ناقبه یینا شویرها به غدا و که لاتا ئیمامی (نه عظمه). و وه نه کر به پیته دناف به غدادا هه رچه ند قاسی داخاز ژئی کر. ئینا چو لسه ر ئیماما و مناسب ل (که ره لا) گه ریا و زفری و چو (قبه چمن) و (قه ره حسن) نیزیکی که رکوبکئی. هه کو (سه ید عزیز) دگه ل دیاریتیت (قاس میرزای) گه هه شتیبه سته مبولئ که یفا سلطانی و (زاهد اغای) هات ژ سهروکیت جاشنگریت سلطانی بو) هات بوان دیاریتیت ژیهاتی ئینا سلطانی (شیرهک و کورکهک و چهند هزار فلوریت هولندی)^(۱) بو فریکرن. هیشتا (سید عزیز) ژنوی یی گه هه شتیبه باژیرئ (رها) چاوشهک دو یقرا هات و فهرمانا دگه ل ژ سلطانی کو (سید عزیز) بگرن و بکه نه دحه بسئ فه لپردینئ. و ههمی دیاریا و متای ژئی وهرگرن. وی ده می سلطان بخو دگه ریا و ژ حه له بی دچو بو ریکا دیاریه کرئ دگه ل لهشکری و مروقتیت دیوانئ. هه کو قاسی زانی، دیت خلمهت نه یا

(۱) فلوری زیتیت پاره (دینار = لیره).

وهکی خو، ئینا برابه کئی (بیگه به گئی) حاکمی (میرئ) نه رده لانی لخورمال ناقتی وی (قائیتمز) بو ژ برایی خو میری نه رده لانی (بیگه به گئی) سل ببو و گه هه شتیبو (قاس میرزای)، بو ناخفت و دسه ردا بر.

ئو گوتئ کو (بیگه به گئی) میرئ نه رده لانی) گه له کئی نه ساخه میرئ شه هره زورئ یه و دلبشا هه ی کو بچیته سهر شه هره زورئ و میرگه هئی ژئی وهرگرت و روینیته سهر کورسیا میراتیبه!!.. نهو (قائیتمز) برایی وی کربو سهر گیتئ (قه ره ته په) و (بابیلانی) نیزیکی طوزخورماتو. به لئی یی بکیتنه هاتی بو. ئینا برایی وی ئینا خارئ و به جاییش کر و دهرتخت ژویرئ.

ئینا (قاس میرزا) برایی (طه هماسی) دسه ردا چوخارئ و گوهی خودایی و بهرئ خودا سوله یانی و شه هره زورئ و لهشکرخانا خو دانا (سهر چنار). ئینا میرئ که رکوبکئی (بداق بگ) دو زلامیت خو دگه ل (قاس میرزای) هه بون، جابا وان فریکر و فه خاندن پشتی فه ته قان دین ژ (قاس) ئو گوتئ کو جابا فئی چونا شه هره زورئ ژ قه بهل (قاس میرزای) فه و هیشتا خلمهت ههمی بو (محمد پاشای) میرئ میرا و وهزیر له غدا نقیسی. ئینا (محمد پاشای) ژ به غدا بو (سلطانی) بتازده یی نقیسی و فریکره سته مبولئ.

ئینا فهرمان ژ (سهرایا سلطانی) دهرکهت کو (میرئ میرا لیدیاریه کرئ) دگه ل لهشکری رابیت و میرئ (هه بلیرئ) دگه ل ده ست رابیت دگه ل لهشکری و میرئ میران (لروم ئیلی) ئو بو محمد پاشای وهزیرئ به غدا (والی) کو نهوژی لهشکری راکهن و بچنه سهر (قاس میرزای). و جودا سلطانی بو پولکهک فریکره سه ح و سوین لدویف چونئ نک (قاسی میرزای) بوچی چو سهر شه هره زورئ؟؟ نهو فریکری (قره غلی چاوش القونیه لی) ژ مروقتیت مه زن بو لده وله تا ئوسمانیا. ئینا چو ویرئ و پسپار ژئی کر بوچی وی هوکریه؟؟؟ (قاس میرزای) جابا خودا و گوت: (نه ز ژ به نییت بچویم بیت سلطانی و وهزیریت بیژنه من کو نه ز غایینم و دلخارم و قاچاغم نه خئی نه ز نه ئوم). ئو قاس میرزای ئیک ژ ناغاییت خو ناقتی وی (نای دوغمش) دگه ل (علی چاوش) فریکر بو سته مبولئ نک (رستم پاشای) و کاغه ز داقتی و وی ژئی بر دانا بهر سلطانی. هه کو سلطانی خویندی فهرمان دا کو (نای دوغمش) به پیته رويس کرن و هه لاویست ئو جاب بو میرئ میران (لیدیاریه کرئ) کو (شاه نه ظه ر به گئی) ژئی بخه ندقینیت نهوئ قاس میرزا کریه (میر لیوا) بقه سا خول لیوا (سیوه رک) لویلایه تا (دیابه کرئ). و دگه ل کورئ وی ژئی ئینا خه ندقاندن و ب جه ئینا.

(قاس میرزای) دگه ل لهشکر و بارخانیت خو دچو بو شه هره زورئ لنینیکی (که رکوبکئی) (بداق به گئی) میرئ که رکوبکئی بلهشکره چوین. ئینا (قاسی) خو ژیه ر هاقیت و نه بو شه ر و ره قی.

وی ده می میرئ میرا (ایاس پاشا) لیدیاریه کرئ بلهشکره هاته (هه بلیرئ) و (محمد پاشا) میرئ (روم ئیلی) بو، نهوژی وی ده می (وهزیرئ مه زن یی سلطان سلیمان القانونی) لساللا ۱۵۶۴ - بوین لسته مبولئ نهوژی هاته موبسلئ دگه ل لهشکره کئی مه زن. ههمی بیت هاتین دا بچنه (قاس میرزای) برایی (شاه طه هماسی) صفوی یی کو خو گه هاندیه ئوسمانیا و پاشی لئ پشت دای.

شاه (طه هماسی) لته بریزئ زانی بقه لاویسیت خو کا چ سهرویه ره، ئینا لهشکر جه ماند و هاته نک

دهقرا (تخت سلیمان نیزیکی شیرازا کهفن ۱۵۰ کم ژ روزهلانا نورمیی). (قاس میرزای) جاب دا (بیگه‌بگئی) میری نوره‌لانی لکه‌لا (خورمال و زلم) کو ریکن بدعتی خو بگه‌هینته که‌لاته‌کن لوارا دا خو ژقان له‌شکرا بپاریزیت. (بیگه‌بگئی) وه‌نکر و جاب دایین کو نه و خرناق و فطنه‌کهره و بلا ژ شه‌ره‌زوری همیی دهره‌کفیت!! ئینا (قاس میرزای) به‌ری خودا لایین ژیری (لورستانی).

محمد پاشای (صه‌درئ نه‌عظم) زانی ئینا له‌شکر زوی فریکره به‌راهیکی لچاییت (سگرته) ناقبه‌ینا (که‌رکوبیکی و سلیمانینی) دگهل له‌شکرئ هندک میرا. و نه و له‌شکرئ دگهل وی دین فرمانداریا (سه‌ره‌شکری توپغون به‌گ) بی له‌شکرئ میره‌کی ژ (پوم نیلی) بو. و گه‌لیب (که‌لاتا گاور) لی‌گرت و هاقیتی و بارخانیت (قاس میرزای) همی ژی سلطانن و گه‌له‌ک ژ له‌شکرئ وی کوشتن و گه‌له‌ک ئیخسیرکرن و (قاس میرزا) ره‌قی و قورپال بو و چوه‌ف (شه‌ره‌زوری). ئینا (بیگه‌بگئی) میری شه‌ره‌زوری لخورمال کوری خو (علم‌الدین) دگهل له‌شکرئ هنارته به‌راهیی کو گه‌لیب (به‌گ باصان) لی‌بگریت و شه‌ره‌کی باش دگهل بکته و پشتا وی بشکینیت. ئینا (قاس) هاته گه‌لی و بوشه‌ری و له‌شکرئ (قاسی) هیشتا هاتنه کوشتن و (قاسی میرزا) جاره‌کا دی خلاس بو و ره‌قی و هاته له‌شکرخانا (مهوران). و پلان دانا کوزه‌لامیت بکیره‌اتی ژ له‌شکرئ مایه دگهل بره‌فیت د قولچه‌کی را بو ره‌خی و یلابه‌تا (چوقورصو و قهره‌باغی بو شیروانا ره‌خی نازیبیجان و قه‌وقاسا). (قاسی) نه‌دزانی کو قه‌لایوسیت (جاسوس) برایی وی (شاه طهماسبی) بی زیره‌فانیی دگهل کا چ دکته و چ و قه‌ومیت. (طهماسبی) زوی له‌شکرئ خو دگهل نه‌فسه‌ر (به‌هرام میرزای) فریکره سه‌ر و دم لده‌ست هاقیتی و گه‌له‌ک ژ کوشتن و ئیخسیرکرن، فی‌جاری ژی (قاس میرزا) ره‌قی و خلاس بو و چو که‌لاتا برایی (بیگه‌بگئی) (سه‌هرایی) لصوران ناقبه‌ینا هه‌ردو رویاریت (زبی بچیک و بی‌مه‌زن). وی چو ده‌ست هه‌لات و پشته‌قان نه‌مان و خو ژ هه‌ردو عه‌یدا (گیزنا) کر.

ئینا (بیگه‌بگئی) جاب دا (سه‌هرایی) برایی خو میری‌صوران کو (قاسی) بو وی فریکته. (سه‌هرایی) به‌رسف دایین کو بی سویندخاری کو بحه‌وینیت و ته‌سلیم نه‌کته. ئینا (بیگه‌بگئی) بله‌شکره‌ چو سه‌ر که‌لاتا سه‌هرایی برایی خو، ئو (سه‌هرایی) گوته (قاسی میرزای) کو خو خلاس که‌ت چونکه له‌شکرئ (بیگه‌بگئی) که‌لاتا مه‌شیکاردای (حسار). و وان ده‌لیفا له‌شکرئ (طهماسبی) لپن فرمانداریا (به‌هرام میرزا) نیزیکی بیو. ئینا (بیگه‌بگئی) گوندیت (سه‌هرایی) تالان کرن و سوتن و گه‌له‌ک زه‌لامیت وی کوشتن و ئیخسیرکرن. خه‌لکی گوند به‌ردان لمیرگه‌ها (سوران) یا (سه‌هرایی) برایی وی (سه‌هرایی) بی خو عاسی کری لکه‌لاتا (مشعله) لوان چیا.

هنده‌کا ژ نیزیکی و هه‌قدنیت (شاه طهماسبی) و (به‌هرام میرزای) خو گه‌هاند (قاسی میرزای) و دگهل ناخفتن و دگهل خویر. ئینا (بیگه‌بگئی) زوی جاب فریکره بو (محمد پاشای) کو ماده نه‌قه‌یه. محمد پاشای زوی جاب فریکره سته‌مبولی بو سلطانی (سلیمان القانونی). ئینا سلطانی فرمان دا کو زوی کوری (بیگه‌بگئی) نه‌وی له‌غدا گرتی (مأمون به‌گئی) به‌ردن و خه‌لات کهن و فریکه‌نه سته‌مبولی، و هاته دانان فرمان به‌ره‌کی مه‌زن لسه‌رایا سلطانی لسته‌مبولی ب ۱۰۰ هزار (ناقچا)* مه‌عاشی،

فرمانا سلطانی یه.

ئو هه‌ر فرمانه کو جایی بدنه (سلطان حسینیی میری نامیدیی) کو بچیتنه میرگه‌ها شه‌ره‌زوری (نوره‌لانی) لنک (بیگه‌بگئی)، فرمانا سلطان سوله‌یماننی قانونی بی ئوسمانی.

ئو (قاس میرزا) وه‌ختی بریه نک (به‌هرام میرزای) سه‌ره‌نگی (شاه طهماسبی)، ده‌مل ده‌ست (به‌هرام میرزا) مر. شاه (طهماسبی) زانی و جاب فریکره کو همی که‌سیت دگهل (قاس میرزای) هاتین بکوژن ئو (قاس میرزای) بخو باش گریده‌ن و که‌لامچه‌کهن و زنجیری بکه‌نه سطوی وی و بیه‌نه نک برایی وی (شاه طهماسبی). ئینا (قاس میرزا) وه‌لی کر و مروقیته گهل وی کوشتن و نه و بخوه بره نک شاهی لته‌بریزی پایته‌ختی صفویا هنگی. ئینا کولاقه‌کی ب کهنی و ترانه کره سه‌ری و زنجیر و کوسته‌ک ده‌ست و پیا و سطوی بون و زرزرک سه‌ری فه‌کرن بو پی کهنین و دناق باژیری را ئینا نک شاهی و دانا و تیری.

شاه طهماسبی په‌زلی کر و گوتی: «تو بوچی ژ من ره‌قی و دلخار و غایین بوی و چه‌ند دانه کوشتن و چه‌ند مال و عه‌یال به‌ردانه دنیایی و خرابکرن؟؟ ئو تو بوچی هاتیه‌ف ناق جهی مه ژنک دوژمنی مه و ته (کورد و تورک) بسه‌ر جهی مه‌دا ئینان دا کارکنیا و خرابیا بکهن؟؟».

شاهی تیروکشان هه‌لگرتن دا به‌رده‌ته سینگی (قاس میرزای) برایی خو و بکوژیت. سه‌روکی نوبه‌داریت دهرگه‌هی وی خودا به‌ر و وه‌نکر بکوژیت. تیروکشان ژئ وه‌رگرتن و نه‌هتلا. وی ده‌می طهرمی (به‌هرام میرزای) که‌نکه‌نی له‌شکرئ شاه (طهماسبی) ئینا مه‌زه‌لا خویشکا شاهی (سلطان خاننی) ئو سه‌روکی قه‌سرا حه‌ره‌ما ژنا هات و سه‌روکی نوبه‌دارا و بهیقی فه کو بفرمیتنه سه‌ر جه‌نازه‌ی. ئینا شاه رابو دا بچیتنه مه‌زه‌لا طهرم لی. ئینا سه‌روکی دهرگه‌هفانا (سوندگ به‌گ) و زاقایی شاه طهماسبی (الشاه نعمه‌الله) و (معصوم بک الوکیل) هه‌رسی رابون زنجیر و مه‌لبه‌ت و کوسته‌ک ژ ده‌ست و پی و سطویت (قاس میرزای) فه‌کرن و کولاقه‌کی ره‌ش کره سه‌ری و دگهل خو بره مه‌زه‌لا به‌هی و طهرم لی. (به‌هرام میرزا) میری خویشکا شاهی سلطان خاننی) ئو روینشتن ئینا شاه طهماسبی دهنگ نه‌کر تاکو جقات فه‌ره‌قی ئینا فرمان دا (شاه حسن بگ کوری به‌بگئی) کو زه‌لامیت قاس میرزای ۳۰۰-۴۰۰ بون به‌ته‌گرتی خانا زیندان لکه‌لا (قه‌هقه‌هه) یا (مرنی). و رابو بجه ئینا.

ده‌مه‌کی کورت چو، شاهی فرمان دا کو (قاسی) دگهل همی زه‌لامیت وی بیته‌ مایی و تاکو (حسه‌سن به‌گ کوری به‌بگئی) همی بهینه کوشتن دا که‌س چو ژ پیلانی نه‌زانیت و (حسه‌سن کوری به‌بگئی) ژی چو تشتیت نه‌پهن و نه‌ین دیار نه‌کته. ئینا (قاس میرزا) و (حسن به‌بگ) بزله‌لام قه برایی وی شاه (طهماسبی) گه‌له‌ک کریت دانه کوشتن. که‌لاتا (قه‌هقه‌هه یا مرنی) نه‌و که‌لاته یا کو کوری میری به‌هدینا (بیرام بک) کوری میر سلطان حسینیی بی نامیدی ژبه برایی خو ره‌قی (قوباد به‌گئی) چوبه نک (شاهی صفوی) ئینا گرت کره دزیندانا (که‌لا قه‌هقه‌هه = که‌لا مرنی = زیندان بو) و میری هه‌کاریا (زه‌ینه‌ل به‌گ) خالی وی مه‌هدر بو کر لنک شاهی. (۵۰۰۰) لیریت زیری (فلوری) بو برن و به‌ردا و هاته نک خالی خو له‌ه‌کاریا لکه‌لا جوله‌میرگی.

ئینا لبه‌غدا هادری فه‌رمان بو (خوردهم چاوشی) سه‌روکتی که‌لاتا به‌غدا چو، کو مأمون به‌گنی ژ گرتیخانچ به‌ردن و به‌ردا. ئو هه‌ر گشت و زوی فریگره‌ نک (محمد پاشای) لکه‌رکویکتی (صه‌دری نه‌عزدهم بو دگه‌ل عه‌سکه‌ری سظه‌مبولی هاتبو). ئو (میر سلطانی حوسه‌بنی نامیدی) ژی گه‌هه‌شت دگه‌ل خوردهم چاوشی و چو نک (بیتکه‌به‌گنی) ئو گوتی کو (سلطان سوله‌یمان) فه‌رمانا دای کو کورپی وی (مأمون به‌گنی) به‌ردن. ئینا (بیتکه‌به‌گنی) سویند خار کو خو قوریانی ده‌رازینکا سلطان سوله‌یمانی بکه‌ت و سوزبیت هه‌ر بو ئوسمانیا بکه‌ت.

(مأمون به‌گ) بره‌ ریکتی بو سظه‌مبولی سلطان (سوله‌یمانی قانونی) ژ دیاره‌کری دجو. روزا دوی لویزی (مأمون به‌گ) بره‌ نک (پوسته‌م پاشای). روزا پاشتر کیشا (ناهه‌نگا سولطانی) و تاخما وی گه‌هه‌شته (بیره‌جوکا حه‌له‌ب) ئو لفوراتی ده‌ریاس بو ره‌ختی روزناتای و جقاتا بلند دانا سولطانی دگه‌ل خو.

ئو (مأمون به‌گ) ئینا روپی سلطان سوله‌یمانی و ده‌رازینک ماچی کر. سولطانی گوتی کو روینیت و جهی وی دای و پرسیار کری کا چ (لقاس میرزای هات؟). ئینا (مأمون به‌گنی) هه‌می چیروک بو گوت کا چ بسه‌ری (قاسی) هاتبو ئو چ قه‌ومی بو؟؟. (مأمون به‌گنی) ژی هه‌می بو گوت هوبرک کا چ گولنی ببو و پرسیار ژئ کرن و هه‌می به‌رسف ژئ وهرگرتن. ئینا (سلطان سوله‌یمانی) فه‌رمان دا کو مأمون به‌گ کره (متصرفی لیوا که‌رکویکتی) و (شیره‌کتی کافلان زیپ و قاش و هه‌سپه‌کتی زین زیف بهایی وی صه‌د هزار ناغچه‌بون) دانچ و پوسته‌م پاشای ژئ دو هه‌سپیت کمید دانچ ئو چهند ژ هیسترا (هژماره‌ک). ئو بو (بیتکه‌به‌گنی) نوی کره‌قه فه‌رمان کو بچیته که‌لاتا خو یا (نه‌رده‌لانی) و خه‌لات دانچ و دیاری. و (مأمون به‌گنی) بو سیره‌مونی سه‌ره‌فساری ده‌واری سلطان سوله‌یمانی لچهند ده‌مه‌کی گرت هه‌کو ئو بکیشه فه‌رابی و بله‌شکه‌ر فه‌ دابده‌نه ریکتی. پاشی دئ رکتیا وی ماچی که‌ت و گوهده‌تی کا سولطان دئ فه‌رمان ده‌ت. ئینا سولطانی گوتی: ((بیزه‌ بابی خو بیتکه‌به‌گنی کو ئو شیریی من بلندکری ئو بو ریکا خودی یه‌ ئو ئه‌ف گرفتاریت من دیتین و بسه‌ر من هاتین هه‌می بو ئیسلامه‌تی بو و بو ئولی ئومه‌حه‌مه‌دی نه‌ دقیت تو تولی ژ (سه‌ه‌رابی) فه‌که‌ی یی کو ریک دایه (قاس میرزای) کو بچیته عه‌جه‌می و له‌ پشت دای و خو فروتیه شاه طه‌همبازی)). هه‌که‌ قئ بکه‌ت و ب جه‌ بینیت نه‌ز بیاب و باپیریت خو که‌م کو دئ گه‌له‌ک چاقی خو ده‌می و به‌ پشته‌قانی بو وی). ئینا مأمون به‌گ رابوو و بوخو منه‌ت ژئ گرتن و گوت:

«ئه‌ف به‌نیه شکرآ خو، ئو ئو به‌نی، شکرآ بیتکه‌به‌گ ئه‌م چو ته‌خسیرا ناکه‌ین بو خزمه‌تا ده‌رازینکا سه‌رایا بلندا سلطانی ئو لهن پهری سلطانی دئ هه‌می شول چیبین و لناف ده‌وله‌تا وی».

مأمون به‌گنی جاره‌کا دی رکتیا وی ماچی کر (هه‌کو ئو بخو دیبیزیت) یا هه‌مایونی. سلطانی ده‌ستی خو لسه‌ر ملی وی دا و گوتی: «وه‌ره داته‌ بینم» نه‌ز دگه‌ل (چاوشی) چومه‌ نیزیکی و فه‌رمانا سنجه‌قی یا (میراتی و سه‌رگتیری) بو (بیتکه‌به‌گنی) داف چاوشی دا بکه‌هینیت و گه‌هه‌شته‌نه که‌رکویکتی و چاوش چو فه‌رمان و خه‌لات و دیاری بو (بیتکه‌به‌گنی) برن و دانه‌قی. (بیتکه‌به‌گنی) هیقییت سه‌ره‌که‌فتنی بو

سلطانی ژ خودی کرن و گه‌له‌ک پی خوش بو و که‌یفا وی هات ئو گوت:

«فه‌رمانا سلطانی لسه‌ر سه‌ری من و نه‌ز گوهداری وی مه‌ و ده‌وله‌تا بلندا وی. ئو هه‌چیی دژی وی بیت ئو ژمه‌ نینه و گه‌له‌ک خو شکاند». (بیتکه‌به‌گنی) که‌لاتا (سه‌ه‌رابی) مشیکار دا (حسار دا و لی طه‌نگ کر) دگه‌ل (ئوروچ چاوشی) سئ هه‌یفا و جاب دا (قرده‌لی باشا میری میرا) لبه‌غدا کو ۱۰۰ ئینکشاریا بو به‌نیتریت. وی ده‌می ده‌فرا میرکه‌ها (سه‌ه‌رابی) صوران بگوندقه‌ کافل کرن. به‌رابو ناث رابو و به‌فر هات و له‌شکه‌ری سولطانی شه‌پلی. ئینا شاه طه‌همبازی هزاران له‌شکه‌ر فریگره‌ هاری (سه‌ه‌رابی دکه‌لی دا)، دا مشیکاری ژ که‌لاتی راکه‌ن و هاتنه شه‌ه‌رزوری (۵۰۰۰ سویاره دگه‌ل بون).

(بیتکه‌به‌گنی) و (چاوشی ئوروجی) زانی کو له‌شکه‌ری شاهی (قزلباشی) یی تیت (بریکا خه‌فیا و قه‌لاویسیت خو). ئینا مشیکار ژ که‌لاتی به‌ردا و زقزی که‌لاتاخو (لخورمال) (نه‌رده‌لان) که‌لاتا (زه‌لم)، ئو بانگ هه‌لدیرا مله‌تی کو ده‌شیار یی. له‌شکه‌ری شاهی (سه‌ه‌راب) ژ مشیکارا که‌لی قورتال کر. لگه‌لیی (ظالم) شه‌ره‌ک که‌ته‌ ناغه‌بنا (بیتکه‌به‌گنی) و (سویاریت شاهی) و سئ صه‌د هاتنه‌ کوشتن و عه‌جه‌میت دی ره‌قین. برایی دی یی (سه‌رخابی) (محمد به‌گ) هه‌ردو برایت (بیتکه‌به‌گنی) نه‌ و خو دده‌نه سه‌رشاهی و دگه‌ل له‌شکه‌ری شاهی که‌راده‌کا دی کره سه‌ر له‌شکه‌ری (بیتکه‌به‌گنی) و شکاند و بریندار کر و ۷۸ ژ له‌شکه‌ری وی کوشتن و (بیتکه‌به‌گنی) بریندار ده‌یستری دا هافیت. (مأمون به‌گنی) کورپی وی ئیرشه‌ک کره سه‌ر عه‌جه‌ما و سه‌ه‌رابی و (بابی خو بیتکه‌به‌گ) خلاس کر و عه‌جه‌م دانه به‌ر تشه‌نگا و گه‌له‌ک ژئ کوشتن و بابی خو له‌یسترا وی سویارکر و (قزلباش) * ره‌فاندن و (بیتکه‌به‌گنی) بریندار ما لناف تیپا شه‌ری، تا کوشتی فه‌شارتین و سه‌ریت کوشتی عه‌جه‌ما و سه‌ه‌رابی ژئ فه‌کرن. تا بویه شه‌ف زقرینه باژیری خو (زه‌لم). عه‌جه‌ما و کوپ و له‌شکریت سه‌ه‌رابی بسه‌ر گوندیت شه‌ه‌رزوری دا گرت و خراب کرن و تالان کرن مال و په‌ز و ته‌رش سوتن و خه‌لک ژئ کوشتن و هه‌می ته‌راوبه‌را و ده‌ره‌ده‌ر و مشه‌ختیونه کولانا، و جهیت دی، و خو خلاس کر هه‌ی له‌وی.

ئو ژ که‌لاتیت کوردا لده‌قه‌را، گه‌له‌ک جارا چه‌کدار ژئ ده‌رکه‌فتن و ده‌اقیتنه له‌شکه‌ری (عه‌جه‌ما و سه‌ه‌رابی) و ژئ دکوشتن و هنده‌ک تالان ژئ وهرگرتن. جاره‌کی (شیتست) ژ (قزلباشیت) عه‌جه‌م کوشتن و سه‌ریت وان بو (بیتکه‌به‌گنی) ئینان ئولنک که‌لاتا (گاوار) برایی (بیتکه‌به‌گنی) (قایتمز بگ) ب له‌شکه‌ری خوئه هاته به‌راهیکتی و گه‌له‌ک سه‌ره‌نگیت (عه‌جه‌ما و سه‌ه‌رابی) کوشتن و سه‌روه‌که‌کتی مه‌زن (ئاروق شاه قولی) و تالانچ وان ژئ وهرگرت و ئینا خاری و په‌ز و ته‌رش خه‌لکی و تالان ژئ وهرگرتن و زقراندنه‌فه بو گوند و خودانیت وان. هه‌روه‌سا ئیخسیر ژئ وهرگرتن. سه‌روه‌کتی له‌شکه‌ری شاهی خو خلاس کر و ما لناف ده‌فرا شه‌ه‌رزوری تاکو ده‌خل و دان زه‌ربین ئینا وی و له‌شکه‌ری خو ئو ده‌رامه‌ت سوتن و زبان قئ ئیخت و زقرینه‌ف بنگه‌هیت خو.

(بیتکه‌به‌گنی) له‌شکه‌ر فریگره به‌راهیی و لی دگه‌ریان دا بیخه‌ (بوصه‌کی) تاکو که‌فتینی و گه‌له‌ک سه‌ره‌نگیت وان ژئ گرتن و سه‌ریت وان برین و فریگره‌ نک (میری میرانی به‌غدا علی پاشای).

(علی پاشای) جاب دگه‌ل سه‌ریت سه‌ره‌نگیت عه‌جه‌ما فریگره‌ سظه‌مبولی بو سلطانی دگه‌ل

(کتخودایی خو) وهکی گههشتینه سلطانی که یفا وی گهلهک هات و پی خوش بو و گهلهک پر بها گرت. ئەف خزمه ته و شیرهکی کافلان رژاندی ژ قاشیت پیروز و کورکهک (خفتانهک) و زنجیرهکا زیری و پەردیت زیری و گوکیت زیری و ههسپهکی زین زیف و پر قاش دگهل (ینی شهلی مصطفی چاوش) بو هنارتن. دیسا فهرمان دا کوژ ویلایهتا (بهغدا) چار هزار (کیلا) بدهنی ژ ملک و ئاقارت سەنی بییت حوکمه تی. (قورجی باش) سەر لهشکەری شاهی (سهرخاب) برهنگ شاهی و سهرخابی گوتی: «هیثیا من ئەوه کو شاهی شیعیه و ئەز سونی مه کو خه بهر و جقینا نه بیژیته (ئولی) نه بو من و نه بو سهحابییت پیغه مبهری (ص). ئینا (قورجی باش) بو سویند خار و بره قه زوینی بو نک شاهی. ئینا شاهی هندەک تشت و مشتیت هیثه و ویتفه دانئ. (سهراب = سهرخاب) رابوژ نک شاهی هاتهف کهلاتا خو بو زیانکرنا میرهگاها (بیگه بهگن) براین خو. (بیگه بهگن) جارهکا دی لهشکەر بره سهرکهلاتا وی مشبیکاردا (لی طهنگ کر). (سهرابی = سهرخابی) هاریکاری ژ شاهی خاستهفه و شاهی (طهماسبی) کورئ خو دگهل لهشکەری سهرگتپر بو فریتر و کهلاتهکا شههره زورئ (قرلجه) مشیکار دا دو هه یفا و بو زقسطان و زقریقه قه زوینی لنک شاهی باین خو و تی گه هاند چ سهروبه ربو. (بیگه بهگ) نه ساخ بو و کورئ وی (مامون بهگ) سهرگتپر لیوا کهرکویکی) بو و کاغەزا باین وی بو هات کو زوی بهیته (زەلم) چونکه گهلهکی نه ساخه. (مامون بهگ) جاب دا (علی پاشای) میرئ میرا لبهغدا کو ماده ئەهه یه و دهستور بدهت دا بچیته سهراباین خو نه که بمریت. ئینا وهکر و دهستوردا و (مامون بهگ) گه هه شته سهراباین خو هیشتا یی ساخ و که یفا وی پی هات و داخاز و هیثییت قه نجیی بو (مامون بهگ) ژ خودئ کرن و پشتی چار روژا ئەمرئ خودئ کر.

سهرخابی (سهرابی) زانی کو بیگه بهگ مر، ئینا لهشکەر ئینا سەر شههره زورئ. و (مامون بهگی) بو شهر دگهل و جاب فریتر زوی بو (علی پاشای) وهزیرئ بهغدا (میرئ میران). علی پاشای خلمهت دگهل (ئورودجی) که تخودا باش پی ناخفت و بیروپای گوهورین و دان و ستاندن. که تخودا فریتره نک سلطانی وئ زقسنانئ (لنه درنه) بون لده قهرا تورکیا ئەوروپا (روم ئیلی). گه هانده بهر سلطانی و گهلهک که یفا وی هات و دگهل (قه ره مراد پاشای)، پی چاوش، پاشی بویه میرئ میران لئه رزه رومی (شیرهک و کورکهک بهراتهکا فهرمانا هه مایونی) وهکی بو باین وی دوهختی رابو فریتر. روژا هه قدی گه هه شته (مامون بهگ) و ویزی هیثییت قه نجیی و منهت بو گرتن و کرن بو سلطانی و دهولهتا ئوسمانیا و لهه می میرهگه پی بو که یف و خوشی. و (مامون بهگ) بو میر لئه رده لانی لکهلاتا (زەلم) بفهرمانا سلطانی* و سلطانی بو (مامون بهگ) نفیسی ئەف دهقه و دگهل مطاره چی (ئه سکندر چاوش) والیی دیاربه کرئ و پاشی بو وهزیرئ سلطانی پاشی بو والیی مصرئ: «من فهرمانا خو لئاث میریت کوردا به لاق کر بییت لبهر دیاربه کرئ و لبهر بهغدا (نامیدیئ ژی دگریت) بییت بجویک و بییت مه زن کو من بفهرمانا خو یا سلطانی تو کر به سهروکئ وان هه میا و سهر لهشکەری وان هه میا و هه می گوهی خو بدهنه ته و بدهنه سەر ئەو هاریکاری ته بکهن و دبن فهرمانا ته فه بن کو هاریکار بن و پشتگیرین بو ته. دقتت لسەر ته تو بجیه سەر (سهرابی) و بدهست بگری و ئیخسیر بکهی. هه که شاهی ههوارهک بو

سهرابی فریتر و دنانئ هات و هاتنه سەر ته و ویلایهتا ته شههره زور (ئه رده لان) من فهرمانا خو یا پی کنگه شه بو سهروکه و میریت عه ربه و کوردا هه میا بییت لهن سه یوان و مه عیه تا من فه یا بو فریتر کی لویلایهتا (قه ره مان) لقونیه و (سیواسئ) ویلایه ته کا تورکی یه و ویلایهتا (حه له پی) و (مه رعه شی) و دیاربه کرئ و بهغدا و (بهر نفیسه کا) فهرمانئ (صوره) من یا دایه هه میا کو هه می دنانا ته بهین و هاریکاری ته بکهن هه کو تو پی دفی بوی، ئو دقتت بهه می هیز و شیانیت خو فه پشتگیریا ته بکهن و توخوب و دهلیفا لدهوله تی باش بیاریزن و هه می گوهدار بن بو قئ فهرمانا من یا هه مایونی».

هه کو (میر سلطان حوسه بنی میرئ نامیدیئ) زانی بقئ فهرمانی و دقتت ئەوژی وهکی هه می میریت دی بییت کوردا پی کنگه شه و مه رج و به رسف گوهی خو بدهتی و ب جه بینیت هه می نفیسینا دفهرمانئ دا «هه کو مامون بهگ بخو دبیری و بیروکیت خودا دنقیسیت بدهلیفا روینشتنا سلطان مرادئ سیی ل (۸ رهمه زانی لسالا ۹۸۲ - ۲۲ ک ۱/ ۱۵۷۴ خو بدهته نیاسن نک سلطانی نوی پی ئوسمانیا کو میرئ ئەرده لانی یه و پی درسته لخمه تا سلطانی بمیرگه فه». ناگرئ هه سویدیئ و چاف پی نه رابینی ددی دا هه لبو و خومه زنتر دیت ژ کو هه می صاهییت فهرمانی ب جه بینیت. ئینا خو گه هانده (مامن مامون بهگن) و (براین بیگه بهگن) (محمد بهگ) میرئ (سروچک). ئینا پیلان لدویف پیلانا دانان و دلخاری لدویف دلخاری دیارکر لسەر (مامون بهگ) و طه لهه بو ئیخستنا من فه دان تا بهر بیکیت شه یسانی ژی بکار ئینان. ئینا داخاز ژ (روسته م پاشای) کر کو میرگه ها شههره زورئ بدهته (محمد بهگن) مامن مامون بهگی و (مامون بهگن) راکهت دئ هه می ناڤ مالی و دیاری و تشتیت پر بها و مال و مال داریت میر (بیگه بهگن) باین مامون بهگن بووی به نه سظه مبولئ بو (روسته م پاشای). ئینا دلئ (روسته م پاشای) خار و خه لهت بو و فهرمانهک دهر تیخت بو مفایئ (محمد بهگن) و میر سلطان حسینئ نامیدیئ، دا و لدویف ئاره زو و که یفا وان». (روسته م پاشای دلخاری و ته مایئ) کر. به لئ خودی پی هاریکاری راستیی بو و مامون بهگن خو درست کر بو و گوهدار بو بو فهرمانا هه مایونی یا سلطانی ئوسمانیا ژ سظه مبولئ کو خو بلهشکەر فه بو دهوله تا ئوسمانیا و سولطانی خو لهه می دوزمنا بدهت و بهاریکاری خودئ و سلطانی بلهشکەر فه چو سهر کهلاتا (سهرابی) = (مشعله) یا کو دوهختی را (قاس میرزای) خو تیدا ئاسئ کری). ئو کهلات فه کر و داگیرکر و بسه ردا گرت و (مامون بهگن) بو (علی پاشای) نفیسی. (علی پاشای) وهزیرئ ئوسمانیا (میرئ میران) لبهغدا زانی سهروبه ر کو کهلاتا (سهرابی) (مامون بهگن) یا داگیرکری و بسه ردا گرتی و زانی بو کو شاه (طهماسب) پی چویه (شکئ) لویلایه تا شیروانی لکورجستانئ.

ئو (مامون بهگن) ژ (علی پاشای) داخازا فهرمانئ کر کو صه د زه لامیت مالیک و (صه د ئینکشاری) بهین لدویف فهرمانا سلطانی یا بگوهداری کرن. ئو (علی پاشای) فهرمان نفیسی بو (میر سلطان حسین بهگن) میرئ نامیدیئ و هه می میریت بهگلیکت دهر به گیت دی. ئو چاوش بیه ن و بگه هیننی دا هه م خرقه بن لجه کی دا بینه هیزهک و بچه سەر (سهرابی) = (سهرخابی) لدهلیقه کا په سند و هه می کهلاتا بگرن و وهنه کهن بچیتئ و ئەوی بخو بگرن بدهست و بدهنه بدویقه کو نه چیته

که لاتا خو (مشعله). کو ژئ دوبر بیخن دا بشین بگرن. هه کو کاغهزا (مأمون بهگن) گه هشتیه (علی پاشای)، علی پاشای جاب دابو میری به گلکا نامیدین (میر سلطان حسین بهگ) و به گلکیت دی کو بهلشکه رقه خرغه بین و بو (مأمون بهگن) به رسف دا کو وی بانگ داگیراندن بو میرگه ها همیا کو زوی د تانا (مأمون بهگن) بچن. (میر سلطان حسین بهگن) ژ نامیدین و میرگه های لهشکه ره جه ماند و نو پری کفت بو ریکا دولا زیبای و دیانه. و پشتی دهه روزا دگهل (محمد بهگن) و لهشکه ری هردووا گه هشتیه شه هره زوری. دیاره بیته نک راوه ندوزی را چوی و چویه که لا (سروچک) لناف صورانا و هر لوان ریکا و چیبایی را دریا ز بیسه ره خن خوشناودیتنی و بو ره خن دوکان و چیبایی پیرمه گرونی و سوله یمانین نان دهر را و چویه شاره زوری نان هه ما چیا و چیا بی چوی و گه هشتیه شه هره زوری د پشستا سوله یمانین را بو دهشتا شانیدار و د پشستا سدید سادقی را.

هه کو (میر سلطان حسین) به هدینی (میری نامیدین) گه هشتیه شه هره زوری دگهل (محمد بهگن) مامی مأمون بهگن) و لهشکه ریته وان، دانا دهشتی ره خن حلبچه (گول عمبر). (مأمون بهگ) دبیریت کو نه و بریز و رسم چو به راهیکتی پیشوا زیا هاتنا وان. پلان و قه ول نهو بو کو سپیدئ لهشکه ره گشت بله قیبت ژ سرته چیبایت (چغان) لتوخیب (نهو کوردوستانا عیراقی و ئیرانی) نو ژ گهلین (بهک باصان) دریا ز بیته و بسهر (سه هرابی) دا بگرن لویلا یه تا (مهران). (مأمون بهگن) هیزت خو لهشکه ری فریکره وی درا کو لی خرغه دبن و (مأمون بهگ) بخو چو دگهل هندهک زه لامیت خو نک (میر سلطان حسین نامیدی) دا بیتریتی کو سه رویه هویه و هویه نو روینشته ره خ میر سلطان حسین بهگن نامیدین. چادرا وی و (محمد بهگن) مامی مأمون بهگن). ئینا هر گشت سلطان حسین کاغه زهک ژ پاخلا خو ئینا دهری و گوتی: کو نه و فرمانه یا فرمانداری (رسمی) کو ویلا یه تا شه هره زوری یا هاتیه دان بو (محمد بهگن) و فرمان دیسا یا درکه فتی کو (مأمون بهگن) بگرن و بکه نه دگرتی خانئ قه ئانکو وی. (مأمون بهگن) گوتی: «فرمان هر فرمانا سولطانی ئوسمانیا یه و زه لاما فریکه نه دیف مال و خیزانیت من را و بارخانه و مالا من دناف مالیی بیننه در بو من و که لاتنی کا دئی چ لی کن». ئینا (محمد بهگن) ژ دهقی برا زایی خو (مأمون بهگن) فرگرت و گوت: «نه خنی وهسا نینه هه کو ته گوتی، ئەم دئی چینه دکه لاتنی دا» نو رابو دگهل هندهک زه لاما. ئیک ژ زه لامیت (مأمون بهگن) بیته میترچاک و زیرهک بی راوه ستیای بو ناقی وی (پیر قولی) بو.

نو گوئی خو دداین کا چ هاته گوتن لهن خیفه تا (میر سلطان حوسهینی و محمد بهگن) و ناره زو و نیه تا وان هردو میرا زانی و ههسته کر کو دلئ وان هردووان بی دگهل میر (مأمون بهگن) بی خرابه!! و زوی چو و گه هه شته گه لاتنی و چو ژورقه و درگه هیت وی گرتن و (چل میره کرن)، نو چوند زه لام زی دگهل بون. هه کو (محمد بهگ) گه هه شتیبه که لی درگه ه باش و موکوم دگرتی بون. (پیر قولی) دکه لاتنی دا حه واردهکا مزمن لی راهیلا و گوتی: «نو ئو سلطان حسین بهگ ددل رهنش و دلخارن دگهل مه و هه وه بهس دقتی ئەم بدهست هه وه قه بهین و سه ریت مه بپرن و مال و متا و مالداری و بارو بارخانیت مه و ناف مالیا مه بو خو تالان بکن، هه که هه وه نارهزا گه لات و درگرتنی یه، قیت بزائن کو میترخاسیت تیدا

ههین بلا هه فالیت فان زه لاما بهین کاتب (علی چلبی) و سه رهیز (مصطفی) بلا نه وی متایت دکه لی دا بارکن و بو (علی پاشای) میری میرا له غدا فریکه ن. و هه که ئیکتی جهی باوه ری ژنک وان بهر پرسا بهیت دئی که لاتنی دهینه قنی و دئی خیزان و مال و عه یالیت خو و ناف مالییت خو دگهل خو بهین و چینه به غدا». ئەفه (مأمون بهگن) لیبیری و لیبیره و دربیته خویا نقیسی. (محمد بهگن) هر کر کیشا و گوتی کو درگه های قه که ن که سی گوئی نه داین و نه قه کر.

دویمایی (کاتب علی چلبی و سه رهیز مصطفا) چونه به غدا خلمهت هه می بو (علی پاشای) وه زوری به غدا گوت. ئینا (علی پاشای) که تخوداین خو (حسین) فریکره شه هره زوری دا که لاتا (زهلم) - یا نه رده لانئ) و درگرت. (میر سلطان حسین به هدینی میری نامیدین و محمد بهگن) خورکومانهک فریکرا کر و خلمهت قه خویند و گوته ئیکودو بتنی کو هه که که تخوداین علی پاشای هات و که لات و درگرت و هه می مال و مالداری و ناقمالیت (مأمون بهگن) و بیته که لی دانهف (مأمون بهگن) کو بچیته به غدا و تشت هه می برن!!! پا نه و دئی چ بو ره شوهت و دیاری روسته م پاشای بهن و چ دهنئ؟؟؟ کو سوزا دگهل دای!! نو (علی پاشا) هر پشتگیری (مأمون بهگن) یه و هه می خلمه تا دئی بهت نان فریکهت و دانیته بهر سلطانی لسته مبولئ!!! نو گه لهک جهی باوه ری یه کو جاره کا دی شه هره زوری هر ب دده تف (مأمون بهگن)!!!. پا یا چاک نه وه کو نه و هنده کا قه خوبن و جلکیت قه لاریسا (جاسوسا) بکه نه بهر و بیترتی کو بکه نه هوار و بگرن و بیترن کو عجه م بیته هاتن (قزلباش) دئی وی دهمی پیچهک بیته شیل و بیل و نه و هردو دئی شین خو ژ ناف خلاسکن و ژ شهرمی دئی قورتال بن.

ئینا دو زه لام وهسا قه خاندن و سهر حسیت کرن کو وهسا بانگی هه لدیرن کو خانئ (هه مه دانی) بی تیته و ئەف شه قه دئی که ته هیرش. ئینا (میر سلطان حسین بهگ) و محمد بهگ بشه قنی رابون و بهر که لات بهردا و شول پی نینه بو کن بمینیت!!!).

ئەف لئهبه (سلطان حسین بهگن) و محمد بهگن) کر و (هه کو مأمون بهگ دنقیسیت) مأمون بهگ دگهل خو بر ئیخسیر. نو گوته ئینکشاریت بدلئ خو هاتین کو بچنه سهر که لاتنی و تالان کن و پاقرکن و نه ویت تیدا ئیخسیر کن و مال و بارخانا و دهوارا و که ریت په زی و گاره شا بینه درقه و هه می ئینانه درقه و (میر سلطان حسین بهگن) دانهف محمد بهگن) هه می نو محمد بهگ کره میر لکه لاتا نه رده لان لدویف برایی وی (بینگه بهگن) نو (میر سلطان حسین بهگن) مأمون بهگ بره ئاکری بی قه پاچه و مه لبهت کری!!! سهرابی چ کر؟ هه کو زانی کو (سلطان حسین بهگ) چو و زفریقهف به هدینا (ئاکری) دگهل لهشکه ری خو.

(سه رخاب = سه راب) نیزیکی که لاتا (زهلم) بو و جاب دا (پیرقولی) بی دکه لی دا کو چو لهشکر نه ما لغان دورا نو چو لهشکه ری هه وارئ زئی نه هاتیه و یا چاک نه وه کو چو لهشکه ر دکه لی دا نه مینیت و (پیرقولی) دانیت و خو بده ته قه و خو ته سلیم بکهت و چو دهست هه لات نینن و کهس دتانی ناهیت و چو دهست هه لاتا ره قنی نینه. پیرقولی گوئی خو نه داین و نه دا که سی و خو لهاوارا و لهشکه ری دگرت. گه لهک روزا هوسا ماشیکار دای و کهس دتانی نه هات و بی هیفی نه بو.

ئینا (سهراب) چو سهر که قرا لهنداښ که لا (زهلم) و پشتی دیتی کو (میر سلطان حسین) بله شکر څه زږی به هدینا. ئینا هر که ف کرن ل (پیرقولی سهرنگی مأمون به گی) دگه لا (زهلم) دا. پیر قولی گوئی خو نه دایې هر چوند دگوتی کو چو له شکر نه مان و همی چون و چو دست هلات بو نه مان. (پیر قولی) هوسا خو موکوم کر دکه لې دا بیی کو تشتهک ژ هه واری دیار بییت. سهرابی زهلام بوهرسا ژ که فری هنداښ که لاتی داهیلان و گه لات داگیرکو (همی ئیخسیر کرن) و مالیت وان همیا و (مأمون به گی) تالان کرن و ناف مالی و پوز و تهرش و گارهش و تشته همی. (که تخودایی) پاشای ژ به غدا چو نک (میر سلطان حسین) میری (نامیدی) ل ناکری ئو گوتی بعیجزی و خه بدین څه: «ته بوچی گه لاتا (زهلم) به ردا بهری ئه ز بگه هم؟». (میر سلطان حسین) چوبی درست نه دایې و هندک جاب ژ څیره و ویراهه و حیجهت گرتن و بدرستی چو نه گوتی کا چ ددلی وی و (محمد به گی) برای سهرابی دابو و چ پیلان لسهر (مأمون به گی) کربو!!! وئ گافتی (که تخودایی) نه زانی کو (مأمون به گی) بی گرتیه لنک (میر سلطان حوسینی)، سلطان حوسینی ژی چو نه گوتی و نه ویریا!! ئینا که تخودای پیکا خو گرت و زږی. ئو میر سلطان حسین ژی چو (نامیدی) ژ ناکری ئو کاغه زهکا درئ ل دویف (پیلانا وی و محمد به گی) کری و چو راستی تیدا نه نقیسی و فریکره سته مبولی بو سلطانی.

ئو هه کو مأمون به گی بخو بی گرتی بو دده ستیت میر سلطان حوسینی ب بی به ختی دنقیسیت و دبیت: «کو کاغه ز سلطان حوسینی همی بی به ختی بون لسهر من دا ئه ف کارکنیا ئینا به سهر (مأمون به گی) و که لاتا میرگه ها نه رده لاتی همی پی بهیته څه شارتن و څه چویراندن و راستی بن ناخ بییت». وی دهمی ری و بار دویر و دهرابون و ههر خلمه ته کئی که س نه شیا بهیت و بچیت و فریکه و ببینه څه و لدویف بچیت، گه له کا پر زحمهت و بیگار بو. پلان و بی به ختی هوسا گه له ک جارا هه دریځه دچون و بو خودانی دمان.

د کاغه ز سلطان حوسینی دا هاتبو کو: «قرلباشیت شاهن ئیرانی بیت هاتینه سهر شه هره زوری» ئو بو (روسته م پاشای) وه زیری مه زنی سلطانی لسته مبولی گه له ک ننتیکه و دیاری فریکرن وه کی سوز بو قی پیلان و خرابی پی دای، به لکو لې ببوریت و نازا بکهت، جاب دگه ل که تخودایی خو لئامیدی بو سته مبولی فریکر، به لکو دا فان کارکنیت هاتینه کرن بدهستی (وی و محمد به گی و سهرابی) به ری به ردا دت و (مأمون به گی) ژی بدهته سهر برین و چونکه بی گرتی بولنک وی دزندان نامیدی دا!!! تیکه ل و زهلامیت (مأمون به گی) و ئینکساری ژ شه هره زوری چونه به غدا لروی (علی پاشای) وه زری ئو سوبندخار و جهباوه ری و روی باوه ری (شهاده) و پی باوه ری دا کو (مأمون به گی) بی راست و درست بو و که لات ژ دهستی (سهرابی) ئینا بو دهر و ژی دهر څخستبو و وه کو سلطانی ئوسمانیا قیای و فرمانا وی بدرستی ب جه ئینا بو، ئو بدرستی گوئی خو دابو فرمانی. به لی (میر سلطان حوسینی میری نامیدی و محمد به گی) غایینی دگه ل کر و دلخاری و بی به ختی و زورداری و هولی کره و خلمه ت ئیخسته قی دست و داری و کاودانی. ئو گوته (علی پاشای) کو زوی قی چهنی بگه هینته سلطانی لسته مبولی ئان نه و دئ چنه ویری و خلمه تی لهر سلطانی بدرستی روهن که ن کا چاوابو و چ

لی هات و بوچی هولی هاته هه؟ ئو زورداری و بی به ختی (ل مأمون به گی) هاته کرن و دوزمنا میرگه ها شه هره زوری گرت.

ئه څه همی (علی پاشای به غدا) گولی بو و نقیسی و به رفره بو باب العالی (سلطان سلیمانی) نقیسی و هنارته سته مبولی. ئینا (روسته م پاشای) دیت خلمه ت یا چاوابه و فرمانا (سلطانی) دهرکه فت کو (مأمون به گی) قیت بهیته به ردان و بهیته روی سلطانی لسهرایا سته مبولی. (مأمون به گی) دزندان دابو لئامیدی بدهستی (میر سلطان حوسینی نامیدی) بی به ختی و مال و که لاتا وی و عهرز و عه یال و تهرش و پوز و ناف مالی و دیاریت سلطانی ئوسمانی بو وی همی بتوین تالان بون بدهستی (محمد به گی و سهرابی) برای وی و بهه قیشکیا (سلطان حوسینی نامیدی) بو پیلان و بو لیکه کرنا تالانی.

روسته م پاشای (صدر الاعظم) فرمانا سولطانی بو (میر سلطان حوسینی میری نامیدی) فریکر دگه ل وی فریکری وی بخو هنارتیه سته مبولی کو (مأمون به گی) بدهت و فریکه ته نک سلطانی لسته مبولی. میر سلطان حسین میری نامیدی زوی چو دگرتی خانی څه لنک مأمون به گی و ئینا دهر څه و بره مه زه لا سهرگیری و رویشتن بتنی.

مأمون به گی بسوندیت مه زن و ستور دا سویندی کو چونه ناخثیت لسهر وی بخرابی (میر سلطان حسین به گی نامیدی) هه کو چو روی سلطانی ئوسمانیا لسته مبولی ئو (مأمون به گی) فریکره نک سلطان سلیمانی، چونکی میر سلطان حسین ژ سلطان سلیمانی قانونی د ترسیا.

قوناغ بهر قوناغ برین و گه هه شته سته مبولی و چونه سهرایا سلطانی و دهرابونک ماچی کر و چو نک (روسته م پاشای) وه زیری مه زن. من چو بو نه گوت کا چ قه ومیه!! ئو گه له ک بهایی من راگرت و هه کو فرمانا سلطانی هاتیه دان کره فرمانیه رکه مه زن ژ ری (متفرقه) ئو سه د (ئاغچه) روژی ددانی معاشی روزانه لسته مبولی. ئو (روسته م پاشا) هه دگورمژی دگه ل ئو نه ویریا تشته کی بیثیتی چونکه ئو (روسته م پاشا) بخو هه قیشکه دکه ل کارکنی و قه بجه تیت هاتینه کرن دگه ل (مأمون به گی) و میرگه و مال و مالداریی و چامالی = ثروه وی همی و ئه څه به ری ئینای دگه ل (میر سلطان حوسینی نامیدی و محمد به گی و سهرابی نه رده لانی) و دره و بیت هاتینه کرن و بی به ختی و دلخاری و به رتیل خارن. (روسته م پاشا) نه ویریا خلمه تی هیشتا لدویف بچیت و بیثیه سلطان سوله یانی، بی نه گهر سه رویره و ماده و دست و دان و چ قه ومی بدرستی زانیا، دا هادری سهری (روسته م پاشای) بریت کو خلمه ت همی بو سلطانی نه هاتیه گوتن و نه دانایه بهر بدرستی چونکه هه کو سلطان سلیمان بی ناقدار گه له کی ره ق و سهر توخیب بو بو فان خلمه تیت هوسا و بو بهرپرست دره وین و سهرخودا چوبی و دنبغه دخار و سهرقه دده ف خوش بو مفای خو. ئه وی کوری خو (مصطفی) و کوریت وی هه ردو کوشتن ئو کوری خوبی دی (بایزید) دگه ل چار کوریت وی بدهستی (شاه طه هماسی) صفوی ب (۴۰۰،۰۰۰) زیریت زه دانه کوشتن چونکه ژوی ره قی و چو بو څه حه ویانی لنک شاهن صه فه وی. ئو هه روه سا (ئبراهیم پاشا) سهر وه زیری خوبی گه له ک پر ئاقل و بکیره اتی و میری خوشکا سلطانی

بشه‌قش دا خه‌ندقدانندن چونکه زانی دسه‌رخودا چو بو و فه‌رمان بیی سولطانی ددان و خو‌حسیب دکر به‌رانبه‌ری سولطانی. قیجا گه‌له‌کا بسانا‌هی بو‌کو سه‌رئ (سلطان حوسینی) میرئ نامیدی و (بی محمد به‌گئ و سه‌رابی) ژ نه‌رده‌لانی دگهل بی (روسته‌م پاشای) بپریت بی زه‌حمه‌ت و که‌س نه‌شیا چو بکه‌ت و ببزقیه‌ت و ژئ خلاس بییت ژ توخیبی ئیرانی تا (مراکشئ و یه‌مه‌نی) و ژ ده‌رقه‌ی ده‌وله‌تا ئوسمانیا ژئ دا ب بی فه‌ندا و پارادا ده‌ته‌ گرتن و کوشتن.

(روسته‌م پاشای) هه‌ر زوی (مأمون به‌گ) دا به‌ردان و ژ زیندانا نامیدی و گازی کر و کره فه‌رمانبه‌ره‌کی مه‌زن هه‌کو سلطان سوله‌پمانی فه‌رمان دای و نه‌شیا ب جه‌ نه‌ئینیت و دا خرابی و کیماسی و دره‌و و پیلان و به‌رتیل به‌لی و دیارنه‌بن. هه‌ر (روسته‌م پاشای) دلهدلی (مأمون به‌گئ) ددا و دگوتئ کو دئ گه‌هیته‌ نارمانجه‌ و مرازا خو و وی و سلطانی یا زانی کو بی به‌ختی و زورداری یا ل (مأمون به‌گئ) هاتیه‌کرن). (مأمون به‌گ) ما لسته‌مبولئ تا‌کو سلطانی فه‌رمان دای کو شه‌ه‌ره‌زورئ جاره‌کا دی بسطین و ژوان که‌سیت دوژمن و بیته‌ خو‌کریه‌ میر وه‌کی (سه‌ه‌راب و محمد به‌گئ) به‌یته‌ وه‌رگرتن. (مأمون به‌گ) جار جارا دگه‌ریا و ده‌اته‌ف سته‌مبولئ لسه‌رایئ فه‌رمان به‌ری دکر. محمد به‌گ دسه‌رله‌پادا چو خارئ و سه‌ه‌رابی که‌لات نه‌دائف و دویر ئیخست ژ سه‌رگتیرئ، ئینا چو نک شاه طه‌ماسی و کره که‌تخودا وه‌کی شیردت که‌ر.

دئ هیینه‌ف سه‌ر چیرا (سه‌ه‌رابی) ئه‌وئ گه‌لا (زه‌لم) یا ستاندی و خو‌کریه‌ میر لئه‌رده‌لانی و کورئ خو‌ق‌تیکره‌ نک شاه (طه‌ماسی) و سالوخ دایئ کو وی که‌لات وه‌رگرت و بو‌میری ئه‌رده‌لانی. شاهی کره که‌یف خوشی و جاب دا هه‌می کنارت ده‌وله‌تا خو‌کو (قزلباشیت) وی که‌لا (ئه‌رده‌لانی) ژ ئوسمانیا وه‌رگرت. ئو (که‌تخودایئ) خو (محمد به‌گ)^(۱) ق‌تیکره‌ پیروزیا (سه‌ه‌رابی) ئو‌گوتئ کو شاه ئه‌گه‌ر بو‌کو (سه‌راب) بیه‌ میر و میرگه‌ها ئه‌رده‌لانی (شه‌ه‌ره‌زورئ) زقریه‌فه. ئینا (سه‌رابی) گوته (محمد به‌گئ) ئو‌نقیسی: «ته‌ له‌یت و حیلیت شه‌یتانا کرن و بی به‌ختی و دره‌و و زورداری و پیلان، دا شه‌ه‌ره‌زورئ بگه‌هینیه‌ خو‌بتئ به‌لی سپاسی و منه‌ت بو‌خودئ بی ئه‌ف ویلایه‌ته‌ کریه‌ قسه‌ته‌ من ئه‌و روی ره‌شی و شه‌رمزاری بته‌ بتنی مان گه‌له‌ک ناف مالی و چا مال گه‌ه‌شتنه‌ من ژ که‌له‌پوریت و تالانی که‌لاتا (مأمون به‌گئ) و قه‌سرتیت وان، به‌لی تاخویر و ئه‌خته‌ خانیت ته‌ تژی بون ژ هه‌سپا و ده‌وارا و چیل و گولا و په‌زی، تشتیت (بیگه‌به‌گئ) گه‌ه‌شتنه‌ من، ئو‌پشکا هه‌ردو برایت من (ئیسراهمی و قایتمز به‌گی) گه‌ه‌شتنه‌ ته‌. قیجا تو بوئ ریکئ دگهل من نه‌هیتی وه‌کی ته‌ دگهل (بیگه‌به‌گئ) کرین و هه‌می بدخاری و بی به‌ختی. ئه‌ز ته‌ مه‌زن ترم، قیجا که‌یفا خه‌لکئ قئ دویمایا ژئ مه‌ بسه‌رمه‌ نه‌ئینه‌». (محمد به‌گ) رازی نه‌بو بشیره‌تیت (سه‌رابی) و ناقبه‌ینا وان خوش نه‌بو و هه‌ر مان له‌ر ئیک دانای. سولطان سلیمان قانونی خو‌درست کر بله‌شکره‌ دا بجیته‌ (نه‌خشانئ) لعه‌جه‌می. فه‌رمان دا میریت میرگه‌هان لده‌وله‌تا ئوسمانی. (محمد به‌گ) برایت (سه‌رخابی = سه‌رابی) رابو چو به‌غدا لنک

(۱) محمد به‌گی عه‌جه‌م نه‌ محمد به‌گئ برایت سه‌ه‌رابی و بیگه‌به‌گئ ئه‌رده‌لانی و مامئ مأمون به‌گئ.

وه‌زیری میرئ میران (قرم‌علی پاشا) و کاغه‌زه‌ک ژئ دقشیا بو‌سولطانی لسته‌مبولئ. گه‌ه‌شته‌ سته‌مبولئ و چو سه‌رایئ ئو‌ده‌رازینکا وی ماچی کر لنک (وه‌زیری مه‌زن) و ده‌رازینکا سلطانی. ئینا (سنجه‌قا که‌رکوبکی) دایئ کو له‌ر سه‌رگتیریا به‌غدا بو. ئو‌هه‌روه‌سا که‌لا (سروچک) و (شهر بائیر) ئو گه‌له‌ک پاره‌ ژئ بسه‌دان هزار (ناغچه‌) دانئ. ئینا هیزه‌ک داخا‌ز کر دا بجیته‌ سه‌ر (که‌لا ئه‌رده‌لانی) و میرئ وی برایت وی بو (سه‌راب). روسته‌م پاشا (صدر الاعظم - وه‌زیری مه‌زن) بو.

(ئوسمان پاشا) بی چه‌رکه‌س میری میران بو و گه‌له‌ک ده‌قه‌ر بو‌ئوسمانیا وه‌رگرتبون و بو‌میرئ معره‌ و ئه‌ریحه‌ و دیاربه‌کری و پاشی ده‌ریخستبو. وی گافتی لوئری بولئودا (روسته‌م پاشای) داخا‌زه‌ک دابو سلطانی کوژیاناما خو‌تیدا ئینابو و فه‌رمانبه‌ریت وی کرین و نه‌و ئاره‌زا هه‌ی کو بو‌ئوسمانیا شه‌ه‌ره‌زورئ داگیرکه‌ت و شوینا وی نیقه‌کا ده‌قه‌ریت بن سه‌رگتیریا به‌غدا بدنه‌ وی بو سه‌ر گتیرئ. ئینا روسته‌م پاشای بره‌ نک سلطانی و تی گه‌ه‌اند و سلطانی گوت:

(باشه‌ و هه‌رئ) ئو فه‌رمان دا هه‌کو (هه‌روه‌کو) وی قیای ئو‌ناقئ (میرئ میران) دایئ و (پاشاتی) دانا سه‌ر و ده‌ه‌ هزار ئاغچه‌ ژ خزینا سلطانی بو دانان کو بجیته‌ بنه‌جها خو‌لمویسل بکه‌ت. ئو محمد پاشا زفرانده‌ سنجه‌قا وی ئو (ئوسمان پاشا) دگهل سیه‌ زه‌لاما ق‌تیکره‌ مویسل. جاب دا (میرئ میران) له‌غدا (محمد پاشا بلطه‌چی) کا چهند له‌شکریت بکیره‌اتی هه‌نه‌ و ژ ئینکشاریا و کنارتیت دی دا سه‌ر حسیب که‌ن بو رابینئ دا بجه‌ سه‌ر عه‌جه‌ما و ده‌قه‌ریت کو سلطان سلیمان القانونی حه‌سکه‌تن. سلطان رابو دگهل له‌شکه‌ری و ژ سته‌مبولئ ده‌رکه‌ت ره‌مه‌زانا سالا ۹۶۰ دا بجیته‌ سه‌ر (نه‌خچوان و عه‌جه‌می) ئو زفستانا خو‌له‌له‌بئ رابارت. و له‌شکر ق‌تیکره‌ ده‌قه‌را و به‌لاف بین تا به‌رائئ. (سه‌رابی) زانی بو‌کو به‌غدا بونه‌ دو میرگه‌ه‌ و دویمایه‌ی بو وی ره‌ش تیتته‌ دیتن. ئینا بو (ئوسمان پاشای) نقیسی و دو پولک ق‌تیکرن و په‌زلییا خو‌ و گه‌ه‌ه‌کاریا خو‌ دیارکر و بنا‌سیت خو‌دشان هه‌می خرناقا دا ئو ئه‌و هه‌ر به‌نیئ سلطانی یه‌ ژ که‌قندا ئو دوی خلمه‌تا دگهل (قاس میرزای) قه‌ومی وی ده‌ست دگهل هه‌بو. قیجا ئه‌و هیقی دکه‌ت سلطان ژ وی ببوریت و ئازاکه‌ت بو رئ و کنارتیت خودئ. دئ ژ نه‌و پاشقه‌ بیته‌ خولام و به‌نیئ سلطانی و به‌ر ده‌رگه‌ئ سه‌رایا وی، وه‌کی هه‌می میریت میرگه‌هیت کوردستانئ و دئ توخیبئ ده‌وله‌تا ئوسمانیا پارزیت. (ئوسمان پاشای) جابا وی بیه‌رسقا تیت ق‌تیکره‌فه‌ و دو ق‌تیکریت وی هیتانه‌ لنک خو‌ و بو نقیسی: «من هیقیا ته‌ دیارکر له‌ر سته‌مبوله‌ بلند و هیقی کرن کو ته‌ ژ وان گه‌ه‌ها و کارکتیا ئازاکه‌ت».

(سه‌ه‌رابی) باوه‌رکر و (ئوسمان پاشای شقه‌ستا بو نقیسی بو دانه‌ ره‌قیته‌ و ئیمن بیته‌ تا سه‌رئ وی تیتته‌ به‌ر ده‌ستئ وی و هه‌ردو ق‌تیکریته‌ وی کوشتن).

وی ده‌می بو زفستان و ریکتیت عه‌جه‌می لچیا‌بیت پشتا که‌لاتا (زه‌لم) چیا‌بیت هه‌وره‌مانئ ژ به‌فرئ هاتنه‌ گرتن و رابو ده‌مل ده‌ست و سفک له‌شکه‌ر راکر و چونه‌ سه‌ر شه‌ه‌ره‌زورئ و گوند هه‌می داگیرکرن و نارمانجا وی (سه‌ه‌راب) و که‌لاتا وی بو. (سه‌ه‌راب) بجه‌سوری هاته‌ به‌راهی بله‌شکه‌ره‌فه‌ بو شه‌ری و شکه‌ست. (ئوسمان پاشا) که‌قنه‌ سه‌ره‌نگئ شه‌ر و خرناقایه‌ و بی پی کریه‌ و شاره‌زایه‌ و که‌قنه‌ والی

یوهو میره). و لهشکهری (نوسمان پاشای) لهشکهری (سهرابی) تالان کر نو که لات هیشتا نه فقه کر به. به لئ (سهراب) و مروقییت تیدا بیت بینان کو لهشکهری (نوسمان پاشای) بین لهشکهری (سهرابی) و گوندیت وان و باژیری، تالان دکهن و هندهک زلامیت (سهرابی) هاتنه خاری ژ که لاتئ و هندهک لهشکریت (نوسمان پاشای) گه لهک قوتان و ماهینا (نوسمان پاشای) دبنقه کوشت. ئینا بو شف و (نوسمان پاشا) هاتف چادرا خو. و میری کهرکویکت بین که فن (محمد بهگ) هاته کوشق و لهشکرئ (نوسمان پاشای) ژ باژیری کره ده ر. پاشی (نوسمان پاشای) باژیر گرت و جهیت خو باش لهشکهری گرتن و که لات دا بهر طویا ژ سهرئ زقستانئ تا دویمایا نادارئ نو چو چاره پین نه برن. و (سهراب) و زلامیت خو مانه تیدا و که لات نه فقه کر و مشیکاره کا چاک لئ طهنگ کری لسه ربو. ئینا ریک ژ به فرئ فقه بون و شاهی لهشکره کئ مه زن دین سهر لهشکری یا میری (همه دانئ محمدی خانئ) و ئیکئ دی فریکر نه شهری و هاریکاریا (سهرابی) و دا مشیکاری (حساری) ژ سهر راکهن. (نوسمان بهگئ پاشا) زانی و خو کیشا چپایی (سکر مه قهر داغئ) و گه هه شته نیزیکی کهرکویکت و لهشکهری شاهی هاتنه که لا زلم و (سهراب) خلاس کر ژوئ لئ تنگ کرنئ.

(نوسمان پاشای) جاب بو (سلطان سلیمانی) فریکر و سهره ربو ده ست و دار همی بو دیار کر و زه لال کر. سلطان سلیمانی قانونی ل حله بی بو.

ئینا (سولطان سوله یمانئ) فرمان دا که لاتئ و باژیری که فن بین تمهورنگی خراب کری ناقا که نه فقه چونکه که لا (زهلم) یا ناسئ یه نوئه فقه فرمانه دگهل ئیکئ جهئ باوهری فریکر بو (نوسمان پاشای). ئینا ده ست هاقییتی باژیری و که لاتئ ناقا بکه ته فقه. پاشی ناقبه ینا (نوسمان پاشای و سهرابی) بونه دان و ستاندن کو (سهراب) بهیته ژ (نوسمان پاشای و سلطانی نوسمانئ). و شه فقه کئ نوسمان پاشای ۳۰۰ لهشکرئ ئینکشاری فریکر نه سهر سهرابی ئینا بو شه ره کئ بچویک و چند مروقه ک هاتنه کوشق و (سهراب) ره فی. پاشی (نوسمان پاشا) پشتی هنگی مر نو لهشکهری وی بین ئینکشاری زفری به غدا.

سلطان (سوله یمانئ قانونی) ژ حله بی بهرئ خودا ره خئ (نهرزه رومی ده فقه را باسون) و زانی (نوسمان پاشا) بین مری. هنگی زوی فرمان دا کو به غدا بیسته ف میره گه هک شوینا دووان. نو جاب دا (محمد بالطه چی) میری میرا لبه غدا کو لهشکری بیه ته شه ره زورئ و که لاتا که فن لباژیری که فن ناقا که ت. (محمد بالطه چی) گشت رابو دگهل لهشکری چو شه ره زورئ. ئینا میری ده رته نگئ بین روژبه یانی (ابو بکر بهگ) رابو لناقبه ینا (سهرابی) و (محمد پاشا بالطه چی) ناخفت دا پیک بینیت.

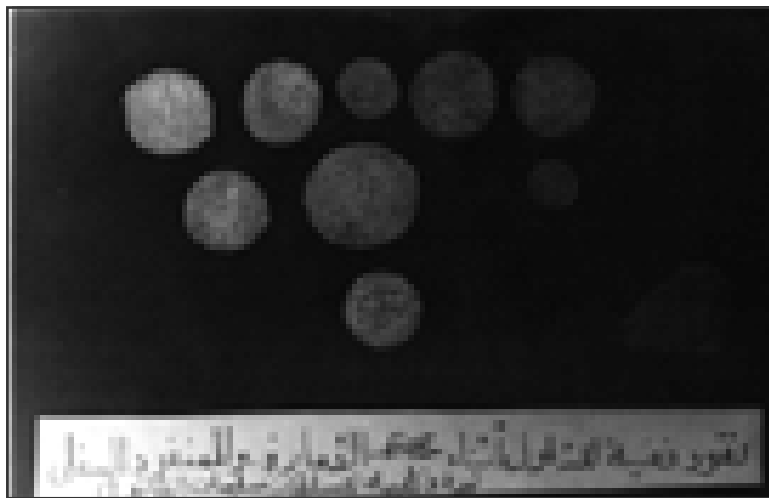
ئینا (سهرابی) سویند وهرگرت و سویند بو خار و (محمد پاشا بالطه چی) ژئ سویندبو خار پشتی کورئ خو ژ یازده کورآ فریکر به روی دگهل دیاریا و ئینتیکا. نو (سهراب) ژ که لاتئ هاته خاری و (محمد پاشا بالطه چی) ولایه تا شه ره زورئ همی دایئ و نو بو سلطان سلمانئ نقیسی هیفی کو نازاکه ت و بو وی بو ولایه تا شه ره زورئ فرمانئ بده ت، و کو سهراب ژئ بین په شیمانئ.

بهری هنگی میریت ده فقه ریت دورا و که لاتا هر جاب ددانه سهرابی کو خو بده ته سلطانی نوسمانی

دا ده فقه و میره گه همی بهدرن و ته نا بن و هر لئ دشداند. ئینا کلیلیکت که لاتا (زهلم) فریکر بو (محمد پاشا بلطه چی) نو محمد پاشای ژئ بو وی و کوربو سهر لهشکهریت وی خه لات و پاره و ئنتیکه فریکر.

پاشی میره کئ وان ده فقه را بین کورد گوته (سهرابی) کو گو هئ خو و هسپارتنا* خو نه ده ته (محمد پاشا بالطه چی) دئ هیته ته لافق چونکه هنده لهشکهر و هاتن و چون و شهر و خرناق و قهرقه شه همی لسه وی بون (سهرابی). ئینا (سهراب) ترسیا و ره فی چو که لا (مشعله) و (شمیران) هه ردو گه لهک دکیر و زنارون، چونکه خو دنیاسی چ بین کری. ئینا گه لهک میرکیت وان ده فقه را ژئ فقه بون و گه هه شته (محمد پاشا بالطه چی) نو هر میره ک داناف سهر ده فقه را وی و ویلا په تا که لاتا (زهلم) داف (میر کردو بهگئ) و لهشکر دافئ و همی فقه خاندن کو دهسته ک بن دژئ (سهرابی) و عه جه ما نو محمد پاشا زفریقه ف (به غدا) دگهل لهشکهرئ خو. نو جاب دا ده رگه هئ سلطانی کا چ کر و شه ره زور چ لئ کر. ئینا سلطان سلیمانی بریقه زانی هه کو ژ (نحجوان) دهاته فقه ف سته مبولئ و شه ره زور بفرمانئ داف (مراد بهگئ نرنا نوید) ب ۶۰۰۰۰۰۰ ناقحیت زبئی* سالانه بده ته سلطانی نوسمانئ (سلیمانی قانونی) نو دیاری و خه لات بو میریت ده فقه ریت شه ره زورئ فریکر بیت خودایه سهر ده وله تا نوسمانیا و سنجه ق دانئ و هر ئیک سهر سنجه قه کئ.

هه کو سلطان سلیمان و شاه پیک هاتن شاهی کلیلیت که لاتا (مشعله) و (شمیران) بو (نه بی بکر بهگئ) فریکر دا فریکه ته سته مبولئ بو جه نابئ سلطانی. ئینا سولطانی فرمان دا کو نوبه دارا دانه

وینه ۹۳: هندهک پاره نه بیت زبئی دناف ده ستبون ده می میریت به هدینا بین نیفه کئ بین مه زن ژ بنیاتی خانییت مالا موختاری علی حسین اغای ده رکه فتبون، پاره قوریشه ناغچه دابو بابئ من خودئ لهردوا خوشبیت

بهر هردو که لاتا و بگرن ههمی دریت عاسی ئینا نیف میرگه‌ها (بیتگه‌به‌گن) بو ملکه‌تا ئوسمانیا و نیفا دی بو میریت کوردا و ههمی پیک هاتن.

مأمون به‌گن تی بینیت خو نقیسیون و ئەفث ئافرو سالوختت چیره‌ستوری بتورکی نقیسی بون له‌ه‌یفتت سالا ۹۸۵هـ، بیتت کو بسهر وی و فان ده‌ق‌ه‌را هاتین و قه‌ومین و هه‌فده‌می وی ژ و ه‌صایب و بسهره‌هاتنی.

پاره لئامیدی و میرگه‌ها به‌هدینا و میریت هه‌فده‌م

ئەم دفتت فنی راستیی ژبیر نه‌که‌مین کو هه‌چی پاری هاتیه مویسلئ ئان لویرئ قوتایی بی گه‌ه‌شتیه ناڤ کوردا و ده‌ق‌ه‌را به‌هدینا ژ که‌فندا.

پیشی کو ئەم پیچه‌ک بناڤ فه بچین کا چ پاره‌ک ده‌هاتنه بکار ئیخستان میرگه‌ها به‌هدینا، دفتت ئەم هنده‌ک پارا ژ هنده‌ک قوناغ و ده‌وله‌تیت چیره‌ستوری به‌ری میرگه‌ه‌ی دیارکه‌مین دا زه‌لال بیتت ریز و رسما پارا و پاره بکارئینانی میرگه‌ه‌ی.

پاره ده‌رکه‌تن لسه‌رگتیریا خونتکاریا (لیدیا) لروژتاقایا (ئاسیا بچویک) تا سهر لیفا (ده‌ریا ئیجه) ده‌ورئ شه‌ش چه‌رخا به‌ری بینا عیسی خودئ ژئ رازی بیت دئ پیچه‌ک به‌رفره‌ه تر بیژین.

به‌ری پاره ده‌رکه‌فن تشتت پیک دگوه‌ورین لبارزگانی و پر زیز و زیف ژئ. لسال ۱۴۰۰ به‌ری مه‌سیحی پرته‌کا مفره‌قی ۲۵.۵ کغم بولسه‌ر نیگارگری بو (میکینی) ده‌رکه‌ت بو کرینا و باززگانی به‌لی بی گرانبو بو سه‌نگی و هه‌لگرتنی.

لسالا (۶۵۰) به‌ری عیسی لئاسیا بچویک لده‌وله‌تا (لیدیا) ئیکه‌مین ئاخلیفا پاره چیکرنی و سکه‌کرنی بو وان (پاره‌ک) قوتان ژ تیکه‌له‌کی (زیز و زیفا). په‌خه‌کی وه‌کی (سه‌ره‌کی) بو و په‌خه‌کی دی چاک (دوچارگوشه) دکولای بون و کویر و ناڤه‌ینا وان کوشه دریزه‌ک بو بی کویر به‌ره‌ه‌یی. و پاره پیچه‌کی دریزوکبو پشتی بیست سالا پاره‌کی دی ده‌رکه‌ت لکزیرتا (ئیکینا) و لیقه‌ ده‌ریا ئاسیا بچویک بو یه‌ونانی فه.

ئەو زیف بو نیشانا بوتنی (سه‌نه‌می) ده‌ریای. لسه‌ر په‌خه‌کی بو (کوبسه‌له) بی لنک وان پیروز. بو ناڤی وی سه‌نه‌می (پوسایدون) بو. پاشی لیه‌ونانی سالا ۵۹۳ به‌ری عیسی لشارئ به‌ندر (کوبت) (ئه‌ئینا) پاره‌کی دی قوتا به‌ره‌مانا (زولون) پاره‌کی زیقی بی مه‌زنبو، چار ده‌ره‌می پیکه‌ه (دپه‌خم) (تیترا دپه‌خم Tetradrachme). وینه لسه‌ر هه‌ردو په‌خابو (۱۷) غرام بو و دپه‌خم چار غرام بو. سه‌ری سه‌نه‌ما (ئه‌ئینا) لسه‌ریبو. ئولپه‌خه‌کی دی وینتی (بومی) بو. گه‌له‌ک بلاڤ بون ئەو پاره ئەفتت مه‌گوتین ده‌کته‌نا باززگانی دا و هاتنه روژه‌لاتا نیفتن. و گه‌له‌ک ئاره‌زو و پیتقیاتی بو کرینا و فروتنی و گاززگانی هاته سهر. پاشی پارتیت هویر نغریقا ده‌ریخستان ۷ر. غم دگوتی (ئوبولوس Obolos) و ئەوژی هیژ بچویک چار جار.

دپه‌خمیت ۱۰غم، ۱۲غم ژئ زیقی چیکرن به‌لی بیتت به‌ری وان ب خوشچون تریون. پارتیت

(چه‌رخه‌ حه‌فتی و شه‌شی) به‌ری عیسی وینتی په‌رستنی (سه‌نه‌ما) لسه‌ریو و گیانداریت پیروزنک وان ئوخزمه‌تا وان لسه‌ریبو. تابویه ۴۰۰ سال به‌ری عیسی هونه‌رمه‌ندی و فندا پاره قوتانی گه‌له‌ک پیتشفه‌چو و بلندبو ئو دویرکیشتی چو تیتدا. قوتانا پارا بچه‌کوچی پویلابی ره‌ق بو و کولای بی دریز بو وه‌کی باه‌تی هر میکا. و سه‌ری بوهره‌ کولای فره‌تر بو ژ سه‌ری دی بی کو چه‌کوچی لیدانی فنی ده‌کفت و سته‌میا خو لپاره‌ی ذکر. ئولپه‌خه‌کی بندا (صندان) بو و تیترا پاره‌ی بی نیگارگری بونان سه‌ری بونان گیان دار بو تیتدا کولای. هه‌کو چه‌کوچ لیتدا هه‌ردو په‌خ ئیکسه‌ر ده‌رکه‌فتن و پاره درست دبو. (خه‌زال و قورت و میتشا هنگینی) لسه‌ریبون. پاشی پاری (ئه‌سه‌که‌نده‌ی مه‌زن) ده‌رکه‌فت لئاڤ نغریقا. پاره قوتان لمصری و لسوری و مکدونیا دیسا (بازو قورت بو و مروث) و (سه‌ری) ئەسه‌که‌نده‌ری و شلیلا حه‌بل مسکینکا لسه‌ر دقوتا. پاشی پارتیت (سپاکوس) هاتنه قوتان ژ زیقی لسال (۵۲۰) به‌ری عیسی و مه‌زن بون (تیترا دپه‌خمین) و (دیکا دپه‌خم) بون ئانکو (چارو ده‌ه) هه‌روه‌سا وینتی (ژنا خوندکارا) دیسا لسه‌ر قوتا. تالا* جانتترین پاره ۲۳۴ - ۲۳۳ به‌ری عیسی و بیتت مه‌لیکایی (دپارتیتی ژنا شاه گیلونی ۱ئ سیراکوسی. لصالیت ۴۸۵-۱۷۸ به‌ری عیسی جانتترین پارتیت (نغریقا) دیاربون. پارتیت ژ هه‌میا ناقدارتری بیت (یه‌ونانا) ناڤه‌ینا ۴۲۰-۱۱۰ به‌ری عیسی ئەو بیت (ئویانا توس، کیمون، کلا دراس، فیریگیلوس و ئویمینیس) پاشی سه‌نه‌ما (کانیا) دانا سهر په‌خه‌کی. پاشی پارتیت (کیلتی) هاتنه قوتان و دیاربون و کو پارتیت یه‌ونانا و رومانان نه‌بون، به‌لکو زارا یه‌ونانا فه‌کر بو قوتانی ئو وه‌سا دجان نه‌بون. کیلت (ئه‌سپانیا) هه‌قسو بیتت رومانان بون و گه‌له‌ک پارتیت زیقی و سفری قوتان ده‌ورئ (۲۰۰ سالا) به‌ری عیسی نقیسینا (کیلتا - ئیبریا) لسه‌ریبو. پاشی ئەفسانیت لاتینی دانانه سهر. ئو کیلتیت (گالی) نقیسینا لاتینی دانا سهر پارتیت خو. ده‌ورئ چه‌رخه‌کی به‌ری عیسی ناڤیت سهروکا لسه‌ریبون وه‌کی (فرچین - سیتوریکس - ئوگیتوریکس ئو دومنوریکس). پشتی (کاللیا) پارتیت (به‌ریسانی) هاتنه چیکرن (کاللی لروژا ناڤا و بنی رورژا ناڤا ئەوروپا بون) بیتت خونتکاری شاه کونوبیلینوس (هه‌فده‌می شاه (ئاوگوستوس). پارتیت وان (له‌گه‌نا که‌سک و صوری) بو. ئەو پاره لئه‌لمانیا و سویسرا و سه‌ری چیکیا هاتنه دیتن. پاره وه‌کی توخمه (له‌گه‌نکه‌کی) بو ژ زیزی ئان تیکه‌ل ئو بی خربو. پاشی پارتیت (که‌بادوکیا) بیتت یه‌ونانی دگه‌ل وی ده‌می ده‌رکه‌تن. سه‌ریت هوزانثانا و توره‌فانا دانانه سهر وه‌کی (هومیر، هیرودوس، و قیشاغورس، ئو سه‌ری مه‌لیکایی فلاڤیا تیتیانان ژنا خونتکار پیر تیناکس ئو کویر پیرتیناکس دوی). هنده‌ک ژ پارتیت یه‌ونانی تا سنی چه‌رخا پشتی عیسی هه‌ر پارتیت (ئه‌ئینا) ده‌رکه‌تن به‌لی بی وینیت خونتکارا. پارتیت ئەسه‌که‌نده‌ری و یه‌ونانا لئه‌سه‌که‌نده‌ری قوتان لمصری.

پشتی وان رومانان ژئ گه‌له‌ک پاره قوتان ئو له‌ه‌فده‌میا وان (۳۰۰ سالا به‌ری عیسی) ئەو پارتیت وان بون بیتت که‌فنتترین ئو ژ سفری و مفره‌قی چیکریون. ئەو پاره نه‌بقوتانی چیکریون به‌لکو بدارتیتنا قالبا و به‌رحه‌لینکی چیدکرن. دگوته وان (پارتیت سه‌نگ) (۳۳۸ به‌ری عیسی). هه‌ر به‌ره به‌ره توخمیت وان و وینیت وان زیده‌بون و ژتیک قاری بون ئو لروما رومانان پارتیت زیقی بیتت ژ ریشه و

ناخلیقه هاتنه قوتان ده‌ورا (۱۸۷) بهری عیسیای ژی دیاریون (دینار Denar) = ۱۰ ناسی، ۴۰۵ غرام بو. پشتی هنگی قامیت وی لی خوش کرن بو ۳۰۹۰ غرام، نو پاره‌کی دی بناقی کوینار Quinar نهو (۵ ناسی بو). نو (زیستیرنسی) زیقی (۲۰۵ ناسی بو). پاریت روما شفکه دسری وینابو بییت لسه‌ر پارا قوتاین، (دیوسکدروس هه‌سپن نو فیکتوریا) و ره‌خی دی هه‌سپ و داریون. گه‌له‌ک پاره ده‌رکه‌تن بییت فامیلیا وه‌کی (سوللا Sulla، بروتوس Brutus) پاشی (یولیوس سیزار نو پومپییوس) بی مه‌زن، بروتوس نه‌نتونیوس و ژنا وی مه‌لیکا نوکتافیا وینج سهری وان لسه‌ریو.

(نه‌نتونیوسی) ژنا خو (نوکتافیا) هیتلا و کلیوپاتره کره ژنا خو (خونتکارا مصری یا رومان ۳۱ بهری عیسیای لقیته ژی سهری وی) لسه‌ر پاره‌کی زیقی دیاریو، پاشی پاری (نوگوستوس نوکونستانین و گلاودیوس و دومیتیان) جار جارا وینج (ژنیت) خونتکارا و (کچیت وان و دایکا) ژی و (دایپیرا و خوشکا) وان. نو پاریت زیری: (ناوریوس ۸۰۱۹ غرام زیریو، دینار (زیستیرتس، دوپونیوس، زمیس برنجوک، کوادیرانس).

نو (کارا کاللا) ۱۹۸-۲۱۷ پشتی عیسیای. نو (ترایان دیسیوس) ۲۵۱-۲۴۹ پشتی عیسیای و (کاللیینوس) ۲۶۴-۲۵۳ پشتی عیسیای و (ناوریلیان) ۲۷۰-۲۷۵ پشتی عیسیای هه‌روه‌سا (دیوکلیتیان) ۲۸۴-۳۰۴ پشتی عیسیای و (کونستانین) بی مه‌زن ۳۰۸-۳۳۷ پشتی عیسیای نو گه‌له‌کیت دی. پاشی پاره لئه‌ورویا پشتی عیسیای پاشی بییت (بیزه‌نطیا) لئاسیا بچویک پاشی بییت چه‌رخیت ناقتی و طاریت لئه‌ورویا.

ئه‌ف پاره هه‌می به‌لاف بون لجه‌هان که‌فن زیده‌بار و ل روژه‌ه‌لاتا ناغه‌راستی و هاتنه ناخ بصرمانا و ناخ ده‌ولت و خونتکاری و میرگه‌هیت بصرمانا و که‌تنه سویکا و بازگانیا هه‌ر به‌لافبون و خرغه‌بون. و گه‌له‌ک دگه‌ل پاریت ئیسلامی بییت زیف و زیر هاتنه فه‌شارتن دگه‌نجادا ده‌میت جه‌نگ و خرناقا و نه‌خوشیا و پیلیت خه‌زا و به‌سردا گرتنا و پامالینا وه‌لاتا ژ ده‌وله‌ته‌کی بوادی و لی طه‌نگ کرنا و کارکرنی که‌ریت چیره‌ستوری بییت مه‌غول (هولاکو و جه‌نگیرخانی و تیمورله‌نگی) و گه‌له‌کیت دی. پاریت روژه‌ه‌لاتی ده‌وله‌تیت وان ژی و بییت فورسا و (ژوری نه‌فریقیا) به‌لاف بون و که‌تنه بکارئیکستن و پاره گه‌له‌ک تیکه‌لبون و به‌لافبون له‌می وه‌لاتا هه‌رچه‌ند نه‌بییت وی وه‌لاتی بون هه‌می نو بییت فه‌رماندارین نه‌بون (رسمی) به‌لی قیججا باش دچون لدویف کیشانا وا و سه‌نگ و عه‌پارا.

پاریت ئیسلامه‌تیبی هه‌یامه‌کی صالا مان ژ پاریت فورسا و رومانا و به‌ونانا درپقه دچون لئه‌بورو بازگانیا تا ده‌می خه‌لیفه (عبدالملک بن مروان) نه‌مه‌وی سالا ۷۷۷ ه‌تیکه‌مین (پاره‌ک) ژ زیری (دینار) ده‌ریخست و هاته سکه‌کرن به‌ره‌بی وی ده‌می وه‌کو سالا ۷۵ و ۷۶ ه‌تیا هتا (قل هو الله احد). لسه‌ر ده‌ره‌میت ئیسلامی دا نفیسن پشتی کو پرومانی لسه‌ریون و بفارسیا په‌له‌وی لسه‌ر بییت فارسی بون و ثغریقی لسه‌ر بییت به‌ونان و ئیغریقا لسه‌ریون به‌ری هنگی، نو بصرمانا ژی وه‌کی وان سکه دکرن. پاشی خه‌لیفییت (نه‌مه‌وی) پشتی وی هه‌رئیکی بناقی خو سکه‌کرن و ئیکستن چارچوبی

کیشانی (بقیرات و مسقالات) و هه‌می شه‌پرین ژ (زیف و زیرا). هه‌روه‌سا چو، تا دوامه‌یا نه‌مه‌ویا ۱۳۲-۷۴۹م (ئینتیک‌خانا دمشقی خرغه‌که‌کا مه‌زن یا زیریت پاره ژ نه‌مه‌ویا یا هه‌ی هه‌کو سه‌پیدا عباس العزازی دبیژیت ۱۹۵۸م).

زیری ۲۴ قیرات بو نانکو ۱۰۰٪ بیی قال بو نو زیف به‌لکو پیچه‌ک ژ ۱۰۰٪ کیم تر بییت ژ پاریت که‌فن بییت هنگی. نه‌ف پاره هنگی له‌می درا لبازگانین دچون.

ده‌می ده‌وله‌تا عه‌باسیا هه‌ر پاریت نه‌مه‌ویا دچون و هه‌ر لسه‌ر وی کیشانی و سه‌نگی دچون تا ده‌می خه‌لیفه (مه‌هدی) ده‌ره‌م گوهرین ژ (نفیسین نو ژ سه‌نگی و ژ عه‌یاری). نو هوسا درپقه چو ده‌می خه‌لیفیته عه‌باسی تا ده‌می خه‌لیفه (المطیع لله) سالا ۳۶۱-۹۷۱م. هه‌ردو پاره‌ک (زیر و زیف) دقال بون و له‌غدا سکه دکرن. مه‌گه‌ر کیم تر ده‌می (الناصر لدین الله) خه‌لیفیته عه‌باسی و ده‌می خه‌لیفه ده‌می خه‌لیفه (المستعصم).

ده‌می (مه‌غولا) نه‌ف پاره خوش دچون و لبازگانین جه‌ن خو هه‌بو. (العزازی ۱۹۵۹) ژ (مسالک الابصار ژ ده‌ستقیسیته آیا صوفیا لسته‌مبولی) دگوهریت و دبیژیت کو له‌غدا دو دینار هه‌بون ژ زیری (تیک) ناقتی وی (عه‌وال) بو (دازه ده‌ره‌م) بو هه‌ر ده‌ره‌م قیراطه‌ک و دو حبه‌بون نو هه‌ر قیراط ۳ حبه‌بون، نو هه‌ر حبه چار فلس بون. نو (دیناری دوی دگوتی): (الدینار المرسل) باهرا پتری کریار و فروتن و بازگانن لسه‌ریون و بو ناغه‌دست گه‌ریان نه‌وه ده‌ره‌م بو. ژ (العزازی ۱۹۵۹) کتیبیا (ابن مانی) بیی مری ۶۰۶ ه‌ نو صبح الاعشی - قه‌لقه‌شه‌ندی - گه‌له‌کی نفیسی لسه‌ر پارا وی ده‌می.

پاشی پاره (لروژه‌ه‌لات و پروژنافا و روژه‌ه‌لاتا ناغه‌راستی) له‌می ده‌وله‌تا و لگه‌له‌ک باژیر و ده‌قرا هاتنه سکه‌کرن. هه‌ر ده‌وله‌ته‌کی و خونتکاری و میرگه‌ه‌کی (خانین پاره لیدان) هه‌بو و نوبه‌دار و زیردغان لبه‌ریون و پاره وه‌کی بلیتیت مه‌زن و فره‌ه بون.

(حه‌لانکیت طه‌نگ) ژ زیف و زیر و شپه و سفری دا فه‌پرن و داننه بن چه‌کوچی نه‌خشه و نیگار و نفیسین کری به‌روپشت دا درست ده‌رکه‌قیت و صدانن لیدانن ژی وینه و توخ لسه‌ر بو دا هه‌ر بلیدانه‌کی بچه‌کوچی نفیسی لیدن. تا ده‌می ئوسمانیا (لسته‌مبولی و له‌غدا و لشامی و لئه‌فریقیا ژوری).

سنج* و چه‌کوچ دنه‌خش کری بون. په‌رتوکیت باش ئینتیک‌خانا سته‌مبولی بییت داینه چاپ کرن. ژ سه‌یدا (اسماعیل غالب) و (احمد توحید) (خلیل ادهم) (محمد مبارک) بییت نفیسین لسه‌ر چیره‌ستویا پاره‌کیت ئیسلامی و هاتنه چاپ کرن صالیت ۱۳۰۷ ه - ۱۳۰۹، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۸، ۱۳۲۱، ۱۳۳۴ ه (العزازی ۱۹۵۷ ج ۱).

من ژ صالیت پیئجه‌هان نیفا چاخی و تا نه‌ه ناره‌زا پاریت که‌فن هه‌بو بو جه‌ماندن و گوهرین نو گه‌له‌ک توخم و تاخمیت پاریت ده‌ولت و میرگه‌ه‌یت که‌فن بییت سفر و زیف و زیرا بده‌ست من که‌فتین و دهاتن و دچون. بقی چه‌ندئ من گه‌له‌ک په‌رتوک و کاته‌لوک سه‌ر پارا خویندن و بده‌ست خو ئیکستن.

نو په‌رتوکا (عیون الاخبار فی النقود الاثار) یا صبحی پاشای ۱۲۷۹ ه - ۱۸۹۴ م سالوخ ژ

پاره‌کیت ئیسلامی و رویده‌هکرنا وان ژ خونتکاری و میرگه‌هیت ئیسلامی یا تیدا.

دپه‌رتوکا (النقود العربیه یا سهیدا انستاسی الکرملی یخ سال ۱۹۴۷ ئەمری خودی کری) یخ ژئی خه‌بردای و لته‌زمانی و ناقتیت وان درست کرین، هه‌روه‌سا سهیدا (یعقوب سه‌رکیس) به‌لاش کر لکوفارا ده‌سته‌کا زانستی (المجمع العلمی العراقی) پاشی لروژناما (الاراء البغدادیه) به‌لاش کر و نه‌ویو یا (گه‌ریدیت بیانی) نفیسی. گه‌له‌ک پاره هاتنه هه‌لکر و نه‌مان و نه‌ویو بخو دکیم بون. و گه‌له‌ک ژئی مانه دده‌ستی خه‌لکی دا هه ژ (به‌غدا تا مه‌غرب زه‌مین و نه‌فریقیا ژوری و تا روژه‌لاتی و گزیرتا عه‌ره‌با) به‌لی نه‌کو هه‌ر (بشه‌پژکاری)* بون به‌لکو پتر ژ (هه‌لگرتنی بون) و گه‌له‌ک ژئی وه‌کی گه‌نجا (خزینا) هاتنه قه‌شارتن، هندی شه‌ره‌نیخ و جه‌نگ و خرناق و قه‌رقه‌شه هه‌بون و دزی و تالان. پاره‌ک ده‌اتنه سه‌که‌کرنی و هه‌ر به‌ره‌ف باشتربینی و جان و تازه‌کرنی بون، ژیلی یا ژ هه‌میا فه‌رتی (عه‌یاره) ژ ریقه‌ه ژیری یخ قال بو تا عیار ۸۷۹٪ پاشی ۹۷۹٪ پاشی ۱۰۰٪ ژو یخ ۹۱۲٪ پاشی ۹۷۲٪ ژو هه‌یشتا بیچه‌کا دی قال* کر.

سه‌یدایی (عباس العزازی ۱۹۵۸) دنقیسیت کود روژناما (الزوراء هه‌مار ۱۸۴۵ ل ۱۸ شعبان سال ۱۳۱۷ ه ل ۲۲ کانون ۱ ل ۱۸۹۹ م ژو له‌ه‌مار ۱۸۵۲ ل ۱۴ شوال ۱۳۱۷ ه - ۱۹ شباط ۱۹۰۰ م کولکهرخی لسه‌ر لیثا رویباری دیجله‌ی لده‌قه‌ره‌کا (خضر الیاس) ئیکی (زه‌لامه‌کی) کولوسکه‌ک دیت ده‌ستی خو هه‌قیستی شه‌که‌ست و هورینا زیرا و هوربونه د شه‌طی دا ئینا جاب بو حوکمه‌تی بر و زه‌بتی ئینانه سه‌رو مه‌له‌قان و غه‌واز قریکرنه د شه‌طی دا و ئینانه دهر ۳۳۶۵ ژیریون (پاره) ژوا ۸۴ پرته ژیریون. ژو پرته‌ک یا مه‌زن بو هندی ۲۰ لیرا بو هه‌ما پرته ژیریون نه‌پاره بو ژو ۱۵ پرتیت چه‌کیت ژیریون بون بیت ده‌وله‌تا عه‌باسیا بون و (الخلیفه‌ الناصر لدین الله) و ۱۵ ده‌وله‌تیت دی بیت ئیسلامی. حوکمه‌تا ئوسمانیا برنه سه‌مه‌بولی ژو سه‌رگیر ئینتیکخانن (حه‌مدی به‌گن) وه‌نه‌کر به‌ینه هه‌لکر هه‌روه‌سا دگوفارا سومردا نفیسی بو ج ۱۰ به‌ریه‌ر ۱۸۰-۱۹۶.

قیجا پاره هه‌که بازرگانه‌کی دابانه کریارا متای هه‌ر درست دچون به‌لی گه‌له‌ک نه‌دمان ناقده‌ستی خه‌لکی دا پشتی ده‌وله‌ت پویج دیو. ژو ئیکی دی ژئی حاجی صالح الخلف المشهدانی لگوندی (مشاهده) جوتیار بو سه‌ر کاظمیه‌دا ده‌که‌ک دیت و شکاند و زیر هاتنه خاری. ئینا نیشا که‌سی نه‌دان و بشه‌قی هات و سین تویرک ژئی تژی کرن و دهرسوه‌ک پر کر و هه‌می برنه مال و گه‌له‌ک زه‌نگین بو. و پاشی خه‌لکی زانی پشتی مری ۱۳۴۸ هه‌ ناقتی مالا وی و وی کره (معتصم). چونکه پارتیت (معتصم) خه‌لیفتی عه‌باسیا بون. ژو کویری وی ئەف سالوخه به‌لاش کر پشتی بابی وی مری. ئەفه لروژناما (الشعب) ۲ نادار ۱۹۵۵ م گوری حاجی صالح المعتصم المشهدانی (محمدی) به‌لاش کر بو دروست کرنا گوتارا (سه‌یدا ناصر النقشبندی) به‌لاش کری بنیشانا (قصه‌ النقود الذهبیه‌ العباسیه) له‌غدا. دیسا لمالا بازرگانن (جوهی سلیمان صالح) هزار پرتیت درست بیت (پارتیت زیقن) ژ هه‌ردو ده‌وله‌تیت (قه‌ره‌قوبیلو) و (آق قوبیلو) هاتنه دیتن ئینا برنه ئنتیکخانن یا (وه‌زاره‌تا مه‌عارفنی) پاشی نیقا وان بو خودانی زفرانده‌قه به‌لی خودانی زفرانده‌ف وه‌زاره‌تی بو خویندنگه‌ها، (هه‌ر ئەو ژیدهر).

پارتیت (عه‌باسیا) چ بیت وان بن و چ بیت بیانی بن لده‌می عه‌باسیا نه‌هاتنه گوهورین و هه‌روه‌کی ئیک بون بو (عه‌یاره‌ی و فره‌ی و به‌ایی و نفیسینی) تا مه‌غول (هولاکو) هاتین. پارتیت (مه‌غولا) لده‌وله‌تیت ئیسلامی و میرگه‌ها ده‌اتنه (مه‌زاحی و بازرگانن) و خوش دچون، زیده‌بار پشتی (جه‌نگیزخانن).

ژ پارا (بالشی ژیری) هه‌بو لده‌قه‌را (خوارزم روژه‌لاتا خوراسانن) ژو هه‌ربوی ناقتی یخ (زیقن) ژئی هه‌بو بازرگانا ددان و وه‌دگرتن. ئەو ۵۰۰ مسقال بو و پارتیت هوربوی ژئی هه‌بون (۲۵ پرت) نانکو هه‌ر پرته‌ک ب ۸۰ دینارا نرخ بو. ئەف پارهی (مه‌غولا) بو یخ به‌لاش بول (چینی) و (ناقه‌راستا ئاسیا) و (لروژه‌لاتن) و هاتبو (روژه‌لاتا ناقتی) ژئی دگه‌ل بازرگانا. ده‌می (خوارزم شاهی و جه‌نگیزخانن) ده‌اته کارئیکه‌ستی لکریار و فروتنن و ده‌می قانانی و (قان) و (چغتای). ژو (بالش ژ کاغه‌زئی) ژئی هه‌بو لیچینی و ده‌وله‌تا مه‌غولا (ملکه‌ القانان) ژو دگوتن (چاو) ژئی. هه‌ر پارهی کاغه‌زئی هندی ده‌ستی بو و موهریا سلطانی وان پیته بو لسه‌ر قوتایی بو هه‌کو د دریا دابه‌نه سه‌راپا سه‌که‌ی و گوهوریت. ژو هه‌چینی پارهی ژوا لبه‌ر چیکریا و هورکریا ئان مه‌زاختبا دا کوژن. (بالش) نه‌هاته بکارئیکه‌ست دناف ئیسلامی دا لروژناما ئیسلامی هه‌رچه‌ند که‌ت ماتیت وان پارا بازرگانا دئینان به‌لکو پارن دبیژنن (چاو) ئان (چاد).

(چاو): پارهی مه‌غولی یه و ته‌مه‌گ یا سلطانی وان یا لیدایه، ژو هاته بکارئیکه‌ست شوینا زیری و زیقنا. ئەو ب ده‌ه پشکا ژئی هه‌بو و خه‌رج دیو دکریار و فروتنادا، (چاو) ژ کاغه‌زئی هاتبو دیتن ژ سال ۸۵۳ ه - ۱۴۵۰ م ژ ده‌می (هونغ و لیچینی) (العزازی ۱۹۵۸) ئیک ژئی یخ هه‌ی لنتیکخانا به‌رطانی ژ ده‌می جنگیزخانن ژ سال ۶۱۵ ه - ۱۲۱۹ م. (چاو) ده‌اته دده‌ستادا بکارئیکه‌ست بو مه‌زاحا بازرگانن لعه‌جه‌می و لته‌بریزن (بیی ده‌بوزا ژیری) بو، پشتنه‌قانیای وی یا پاره‌ی. پاشی وجا مروشا نه‌گرت و ژبارن و کریار و فروتنن لکیمی دی، بوی پارن کاغه‌ز، ژو گه‌له‌ک پاره ژو پارن کاغه‌زئی (چاو) هاتنه ده‌غدادا و که‌س نه‌ وه‌گرت. ئینا سلطانی (کیخاتوخان) فه‌رمان دابو بکار نه‌ئیکه‌ستی و ئەو را کرن، و لروما بیزنطی ژئی نه‌چون و پویچبون. هنده‌ک (چاو) لسه‌ر نفیسی بو (لا اله الا الله محمد رسول الله) بده‌ست خه‌تی (خه‌تاییا). ئەف پارهی کاغه‌زه‌ خونتکار (قه‌بلای قانان) ژ به‌لگیت توپیا دایه چیکرن و بنه‌جه بو و ئیمزا و موهریا وایا لسه‌ر، بیت وه‌کو چیکری بفه‌رمانا سلطانی وان. ژو موهریا سلطانی بحورن (خمبا) صور یا لسه‌ر. سال ۶۹۳ ه - ۱۲۹۲ ئییرانی و عیراقنی ژئی که‌تنه (دده‌ست گه‌ریانی) و (کریار و فروتنن) دا. په‌یقا شه‌هادا ئیسلامن لسه‌رو به‌ره‌بی و پاشی (سه‌که‌ سبیکه‌ نقد و واسطه‌ فرائد عقد) لسه‌ر بو و بندا (ایریجی دیرجی) نفیسی بو ژو لنیقی فرما به‌ای لی بو ژ ۲/۱ درهم - ۱۰ درهم ژو دبندا گه‌ف بون (سه‌ریرینی) هه‌چینی زارقه‌که‌ت. ژو نفیسی بو کال کیری چیکریه دگوتن (چاوخانه) ژو که‌س ژقن کاغه‌زئی نه‌کریت. ئەفه (باله‌ش و چاو) بون.

نه‌و پارهی دی (۳) دناکش (تنگه‌و تنگچه) به‌زمانن مه‌غولا (چغتای). سال ۶۸۲ ه - ۱۲۸۳ م پارتیت سفیری رابون و پارتیت زیقن شوینا وان هاتنه قوتان. هه‌ر (۱۲ فلس - ۱ درهم) ناقتی و

(دناکش) بولناث مهغولا، پاشی نهوژی رابون و فلسیت سفری دهرکه تنهغه و هر (۳۰ فلس - ۱ درهم) بو. ئەف پاره هاتنه (ئیرانی و هندی و روسی) و دهمه کئی کورت (لبهغدا) و سه‌رپه‌شک هاتنه ده‌قهریت کوردستان.

قه‌لقه‌شهندی دکتیبا خودا دبیتت کو پاریت هندیا چار توخمیت دهره‌ما بون:

۱- هشتکانی دهره‌م و بو هه‌شت چتیله‌بون و هر چتیله = ۴ فلس بو.

۲- درهم سلطانی (وکانی) چاریک دهره‌م بو = ۲ چتیله نو نیف درهم ژی هه‌بو ژوی = ۱ چتیله.

۳- الششتکانی: نیف و چاریک درهم هه‌شتکانی بو ئانکو سی دهره‌م سلطانی بو.

۴- درهم (دراز ده‌کانی): ئەو نیف نو چاریک درهم سلطانی بو.

۵- هر (۸) درهم هه‌شتکانی دگوتی (تنگه).

زیر ب مسقالی بو، هر ۳ مسقال دگوتی (تنگه) نو تنکه‌یین زیری دگوتی یی (صور) ئوبی زیقی دگوتی یی (سپی). هر سه‌د هزار تنکه زیری نان زیف دگوتی (لکا) ئوبی زیری دیسا صور پیغه دکر. سه‌نه‌ده‌کا فروتا ملکی لفه‌لوجه هاته دیتن لسه‌ر نفیسی بو نرخه (تنکه) ئانکو یی هاتیه عیراقی ئەو پاره و ببازرگانیی هه‌می ده‌قهره‌را ئو لده‌می ئوسمانیا ژی دجو لسویک و بازارا پاشی قه‌ما، (العزازی ۱۹۵۸).

ده‌وله‌تا (ئاق قوینلو) ژی بکار دئینا. پاشی پاره‌ک دهره‌ت (تومان) نو دگوتی (بدره) و به‌رانبه‌ری ده‌ه‌ه‌زار دهره‌ما بو. هه‌بو ژ (زیری نو ژ زیقی) نو ژ (سفری) قی دویمه‌یین ئیرانی بو پاره. (شرفخانی بدلیسی) دبیتت: «کو هر ۱۰۰ تومان = سه‌د هزار ئاقچیت ئوسمانی».

دینار لبه‌غدا نیزیکی دویمه‌یین عه‌باسیا دهمی (قوینلو و تورکمانا) شه‌ش دهره‌م بون نو دیناری خوراسانی ب چار دهره‌میت زیقی بو (العزازی ۱۹۵۸). ئەف پاره ژ به‌غدا تا خوراسانی دچون لکریار و فروتنی. دیناری خواره‌زه‌می یی بره‌اقیژ بو ئیرانی نیزیکی هه‌می و تا پشتا رویاریت سه‌یحون و جیحون دچون و بکار ده‌اتن.

ده‌وله‌تا (ئیلخانیا) پاریت ئیرانی لعیراقی دمه‌زاخن نو دگوتی: «دینار رائج، زر رائج، نو دیناری ئیرانی هیدی هیدی بو شبتی دیناری ئیسلامی بو لسه‌ر نفیسی. دهمی جنگیزخانی هنده پاریت (سفری) و هند ژ (زیقی) و گه‌له‌ک دشبینه پاریت (عه‌باسیا) لسه‌ر ره‌خه‌کی نفیسی بو (الناصر لدین الله امیر المؤمنین) نو لره‌خنی دی (العادل الاعظم جه‌نگیز خان) نو لیدانا وان پارا (لکه‌رمانی) بو. پشتی وان هنده پاره دهره‌تن لسه‌ر نفیسی بو (لا اله الا الله محمد رسول الله) ئان ژ لسه‌ر نفیسی بو (لا اله الا الله وحده لا شریک له) لسه‌ر ره‌خه‌کی نو رویه‌کی دی وینه لسه‌ربون.

مه‌گوت (تنکه) پاره‌کی زیقی بو هاته قوتان لئاث مه‌غولا به‌ایی وی هه‌شت دهره‌میت (هه‌شتکانی) بون و پیچه‌ک بو بندا و بو سه‌ر ده‌هاته گهورین. به‌لکو پاری (دائق) یی عه‌ره‌بی ژ (تنکه) یی هاتی (العزازی ۱۹۵۸). ئەف پاره (تنکه) هر ژ دهمی مه‌غولا تا دویمه‌یین ده‌وله‌تا (ئاق

قوینلو - کافرئ سپی) ده‌هاته بکار ئینان و خه‌رج کرن لکریار و فروتنی. به‌لاث بو (لعیراقی و هندی و ئیرانی و دئاث روسی). دیسا لده‌قهره‌را به‌هدینا و میره‌گه‌هیت کوردا لی به‌لاث بو چونکه بازرگانی هر تیرا ده‌ات و دچو بو شامی و روژئاقایی و بازرگانیت کوردا و ژئاث کوردا ژی دچونه عه‌جه‌می و موپسل و به‌غدا و شامی.

(تومان) زیده‌تر بو ژ (بالشی) ئیرانی بو ژ (زیری و زیقی و سفری) بو.

پاری دهمی منکو (مونککا) قاتان بناقی وی بون نان ناقی وی دگهل هولاکوی سه‌رنفیسی بو (الملك لله، لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم) سه‌ر ره‌خه‌کی نفیسی بو ئو لسه‌ر تیبی وی نفیسی بو: (قل اللهم مالک الملك تؤتی الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء...) ئو لسه‌ر ره‌خنی دی لنیقی نفیسی بو (القائان الاعظم مونککا قاتان هولاکو خان) ئو لدورا (قل اللهم مالک الملك... تاد..). پاریت مونککای پیچه‌ک وه‌کی پاریت (ئه‌تابه‌کیا) بون نو (سه‌لجوقیا) بو نفیسی و مه‌شقی. ئەف پاره ژی لئان ده‌قهریت روژه‌ه‌لا تا ناقی خوش دچون. نمونه‌ی ژ لئنتیک‌خانیت به‌غدا و جیهانی بیت هه‌ین.

سه‌ره‌نده‌کا نفیسی بو (الاب والابن وروح القدس اله واحد) به‌لکو قوتانا هنده‌ک میره‌گه‌هیت مه‌سیحیا بن به‌لی جه‌ن لیدانی لی نه‌نفیسیبو نمونه‌ی لدمه‌شقی بیت هه‌ین. مه‌غول هاتنه عیراقی ۱۲۵۸م ۶۵۶هـ و پاریت وان ژ دگهل پاریت عه‌باسیا دبه‌لاقبون پاشی پاره‌ی ناقت و هزیریت وان دگهل ناقی خه‌لیفی عه‌باسی یی لسه‌ر پارا لیدای بو. هنده‌ک پاره به‌لی کیم سالا ۶۶۱هـ لبه‌غدا قوتان ژ (زیری و زیقی و سفری) به‌لی گه‌له‌ک دکیم (قه‌سا شهاده) لسه‌ر نفیسی بو (لا اله الا الله وحده لا شریک له، محمد رسول الله) ئو سال و چیره‌ستویر لسه‌ر ره‌خه‌کی و لسه‌ر ره‌خنی دی (قاتان الاعظم هولاکو ایلخان المعظم) ئو لسه‌ر (تی) ئایه‌تا (قل اللهم مالک الملك... تاد..) ناقی (خه‌لیفه‌ی) ئان یی (راشدیا) لسه‌ر نه‌بو. ئەفه (زیقبو و زیری). ئو هنده‌ک سفر بو هه‌روه‌سا لسه‌ر نفیسی بو به‌لی وینه لسه‌ربون بیت (مروفا - کیترویشکا و گیاندارا).. به‌لی نه‌ نفیسی بو کا لکیری قوتاینه. پاره گه‌له‌کی جان بو پاریت هولاکوی (ئیلخانیا ئانکو میری و یلابه‌ته‌کی) لمویسل ژی قوتابون و ناقی وی لسه‌ر بو و ئایات. ئەو پاره ژی لده‌قهره‌را به‌هدینا و لئاث کوردا هه‌میا دچون و بره‌اقیژبون لبازرگانیی دا. ئەفه لسالا ۶۵۷هـ - ۱۲۵۹م پاشی ل ۶۵۹هـ ۶۶۰هـ ۶۶۱هـ ژی هر (لمویسل) قوتان بناقی (هولاکوی) و (له‌ه‌بلیری و شه‌نگاری) ژی و لسه‌ر نفیسی بو (القائان الاعظم هولاکو ایلخان المعظم). وینی مروقه‌کی لسه‌رو هنده‌کا لسه‌ر نفیسی بو (هولاکو خان القاتان الاعظم الملك لله، لا اله الا الله محمد رسول الله، صلى الله عليه وسلم) هه‌روه‌سا صالا ۶۷۲هـ - ۱۲۸۳م پاره قوتابون بناقی (هولاکوی) پشتی ئەو مری (لمویسل) قوتابون...

لئنتیک‌خانا بیت هه‌ین (العزازی ۱۹۵۷). لمیردینی ژی پاره‌ک ژ زیری قوتا بو صالا ۶۷۲هـ به‌لکو یی (پاش قوتایه و سه‌خته‌یه).

پاریت کوری هولاکوی (ابغا - ابقا یی کو حکمداری کری ژ ۶۶۳ - ۶۸۰هـ، ۱۲۶۵-۱۲۸۲م)

پاره (لبنه غدا) قوتان بناقئى وى لبه غدا، لسهر نقيسى بو (القائان الاعظم - القائان العادل اباقا ايلخان المعظم، مالک رقاب الامم خلد الله ملكهما) لره خهكى ئو (لا اله الا الله وحده لا شريك له محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم) لره خهكى دى. ههروهسا (لمويسل) ژى بناقئى وى پاره هاتنه ليدان. ئهوى لره خهكى بعهره بى قوتا و نقيسى بو ئه و لسهر ره خهكى دى بنه زمانى (نيگورى يى مهغولى نقيسى بو) ئو ههردو رهخ بعهره بى ژى هه بون. سالا ۶۶۶ھ - ۱۲۶۷م)، پارتيت سفري قوتان (فلس) بون ئو هه ۲۴ فلس دهره مهك بون. ئهف پاره به لاقبون لروژه هلاتا ناهه راستى و كه تنه ده ستيت هه ميا.

پارئى (احمد تكودار) كورئى هولاكوى پاره (لمويسل) بناقئى وى قوتان ژ ۶۸۱-۶۸۳ھ - ۱۲۸۲م - ۱۲۸۴م) پاشى هاته كوشتن. ناقئى وى لسهر ره خهكى بوو (شهده) لره خهكى دى بو. ده مئى وى پارتيت (سفري) راكرن و نه قوتان و شوينا وان كرنه (زيث)، هه ۱۲ فلس - دهره مهك و ناقئى پاره ي (دناكش) بو.

پارتيت سلطان (ارغون) كورئى (اباقا) نه ثيبين هولاكوى ۶۸۳-۶۹۰ھ - ۱۲۸۴-۱۲۹۱م (زيثبون) و (لبنه غدا) قوتابون. ره خهكى شه هدا بسرمانا بو و (جه وصال و چيره ستوير بعهره بى) و ره خهكى دى (مهغولى) بو (لبنه غدا و مويسل و هه بليئرئ) ليدابون له مئى ده قهرا به لاقبون. نهود زه حفن لئنتيكاخانا.

پاشى پارتيت كورئى وى يى دى (كيخاتوخان كورئى اباقا) ۶۹۰ھ - ۶۹۱ھ ناقئى (كيختو، كيغاتو) بو. پارتيت وى دكئيمن (لهه بليئرئ) ليدابون ئو دكئيمن بيت دريت دى، چونكه گه لهك دكئيم بون و ده مئى خونتكاريا وى يا كورت بو (بعهره بى و ئيغورى) لسهر نقيسى بو. وهختى وى پاره دخزينا دهوله تى دا كئيم بون ئينا پارئى كاغه زئى دهرتخت بناقئى (چاو).

پارتيت سلطان (بيدو = بايدو كورئى طرغايى نه ثيبين هولاكوى) گه لهك دكئيمن بيت خونتكاريا وى يا ههشت هه يشابون ۶۹۴ھ - ۶۹۴، ۱۲۹۵ - ۱۲۹۵م) پاره كئى (زيثى لته بريئرئ) قوتا (بعهره بى و بئىغوزى). ئو پاره كئى (سفري) ژى دهرتخت پارتيت سلطان (محمود غازانى كورئى ئه رغونى) ژ ۶۹۴ هه تا ۷۰۳ھ - ۱۲۹۵ - ۱۳۰۴م بيت زهحف بون و دمشه بون (لبنه غدا) قوتان (بعهره بى و ئيغورى ئيگورى) لناقشا ره خهكى نقيسى بو (غازان محمود ئو ديسا (لبنه صرا) ليدان ئو (لهه بليئرئ و لمويسل)^(۱). پارتيت وى قهسا (قائان) لسهر نينه (صه نه م و بوت په رتيس بو). پاشى سالا ۶۹۴ھ بو بسرمان دگه له شكرئى خو (ئهوى سالا ئيلخانيا دانا ژ ۱۳ رجب ۷۰۱ ئو ديئزئى چيره ستويرا شه مئى سالا ۷۰۲ھ پاره ك (لئه رزنجانئى) دا ليدان و هه رئه و بو بتنى سالا ئيلخانيا لسه ربو.

ئو سالا ۶۹۸ھ - ۱۲۹۸م فه رمان دا كو (زئير و زيثى) ژ زه غلاتيئى پاقر بكه ن ئو (دهره ما) هه ميا بكيشانئى وهكى ئيك بن بيت (نيث مسقال و سئ مسقال) ئو هه ر (مسقالا زئيرى بهايئى ۲۴ دهره ما ئانكو (۱۲) مسقالا زيثى).

(۱) ئه قه هه مئى لده قه ريت ميرگه هيئت كوردستانئى و باژيئريت وان زهحف هه بون.

پارتيت زئيرى قوتان ژ سه نگيتت قارئى ژيئك (۵ مسقال، ۳ مسقال، ۲ مسقال، و مسقالهك و نيث و مسقاله و چارئك) ئو فه رماندا كو له مئى ده قهرا ميرگه ها و جها بهيئنه خه رج كرن مه زاختن و كريار و فروتن. لده قه ريت كوردا و يا به هديننا ژوان بو پارتيت وى (لبنه صرا و به غدا) ژى ليدان و بيت هه بين لئنتيكاخانا.

پارتيت براين محمود غازانى ناقئى وى خدا بنده (خه ربه نده) (ئولقاتيو) ۷۰۳ھ - ۷۱۶ھ، ۱۳۰۴ - ۱۳۱۶م قه سا (شه هدا) بسرمانا لسه ربو ئو لره خا ناقئيت خه ليفيت (راشدى) و لره خهكى دى نقيسى بو (غياث الدنيا والدين خدا بنده محمد خلد الله ملكه) ئو لدور صالا ليدانئى بو. لسالا ۷۰۷ھ پاره بناقئى (ئيماميت شيعيا) ليدان و خو كره شيعى.

پشتى ۷۰۷ھ پاره بناقئيت ئيماميت شيعيا ليدان لسهر سلاف ذكره سه ر (پيغه مبه رى) و سه ردوا زده ئيماما لدوريت پاره ي لسهر رويه كى و ناقئى سلطانى و كونيا وى.

پارتيت سلطان (ابو سعيد بهادر خانئى) ژ ۷۱۷ھ - ۷۳۶ھ و ۱۳۱۷ - ۱۳۳۵م كورئى خودا بنده ي (خه ربه نده ي بو) پارتيت وى دزه حفن چونكه خونتكاريا وى هه يامه كى يا دريئر بو. شه هده لسهر رويه كى بو و لره خا ناقئيت خه ليفيت (راشدى) بون و لروبي وى (ضرب السلطان الاعظم ابو سعيد بهادرخان خلد الله ملكه بغداد) ئو صالا ليدانئى ژى لسه ربو. هنده كا ئاياتيت (قورئانئى) لسهر نقيسى بون صال و چيره ستوير ئيلخانئى بو (شه مئى). نيگار و نه خش گه لهك لسه ربون و مه شقيئت جان ئو وينه. ئهوى ژ هه مئى مه غولا پتر (ئيلخانيا) پاره قوتابون.

پارتيت دى لده قه ريت كوردا و به هديننا روژه هلاتا ناهه راستى گه لهك به لاقبون و كه فته ده ستيت خه لكى و بازرگانئى.

پارتيت متغلبيا

هه كو (ابو سعيد) مرى ژ ئيلخانيا چو (دوينده ه) نه بون ئينا مروقيئت مه زن ژ به رپرس و وه زيرا، هه ي لهوى خو دياركه ت و زيده تر بده ست خو بيتخت وهكى: (ارباخان) و زئير بو ناقئى وى (محمد غياث الدين كورئى خوجه رشيد الدينئى) بو هاته سه ر كورسيا سلطانيئى ل ۷۳۶ھ ئو نيزيكي (شه ش هه يقا) ما دهوله تا وى. پارتيت وى گه لهك دكئيمن و (دهره مهك) ئينا دهرقه يئى (زيثى لته فليسن) قوتا بو و لسه ربو (السلطان الاعظم ارباخان خلد الله ملكه وايد دولته) ديئزئى ناقئى وى دكوشارا پاره كا دا يا به لچيكي (فره ن) بو.

پاشى پاره كى سفري يئ گه لهكئى كئيم هاته قوتان ده مئى (موسى خانئى) كورئى (على كورئى بايدو كورئى طرغايى كورئى هولاكوى) لسالا ۷۳۶ھ - ۱۳۳۶م (لته بريئرئ ليدابو) ئو ديناره كئى زئيرى ژى لئى دا. گه لهك پاره كئى كئيمه چونكه هه روئى صالحئى ژ سه رگتيرين ره قى ژ به ر (سلطان محمدى كورئى يولقتلغ كورئى تيمورى كورى عمبارچى كورئى منكو تيمور كورئى هولاكوخانئى) دو صالا سه رگتيرى كر. پارتيت وى وه كو پارتيت (ابو سعيدى) بون. هندهك ل (اخلاطى و ئه رزه رومئى و ته بريئرئ و جزيرئى و سيواسئى و كه رمانئى) و هندهك دريت دى قوتابون.

هند (بعهره‌بی) نقیسی بون و هند (بعهره‌بی و ئیغوریا مه‌غولی). پاره‌کئی (دینارئی زتیری لبه‌صرا) قوتا ۷۳۸هـ و ئیکئی دی لته‌برتیزی ئو پارئی (دو دهره‌م) ژئی قوتا و یین (سفری) ژئی. ژئی چه‌ندئی و لهنده درآ پارئی وی هاتیه لیدان نیشانه‌که کو گه‌له‌ک لغان ده‌قرا یین به‌لاف بی و لناف کوردا چونکه (همه‌ی دریت لیدانئ کوردن) و هیئفه و ویئفه لدوریت به‌هدینا بو. قتیجا دگه‌ل پاریت به‌ری نه‌و گه‌له‌ک لسویک و بازار و بازگانا بون و لناف به‌هدینا و میرگه‌هیت دی بیت کوردا.

پاری (طغا تیمورخان) ژ قنیتا (جه‌نگیزخانی) بو هاته لیدان لباژتیری (حله) و (لکه‌لا کیتفا) و (قیصریه) و (همدان) و (به‌غدا) همه‌ی (بعهره‌بی) بون (زیئف) بون و پارئی (زتیری) ژئی قوتابو (دینار) ئو یین (سفری) و به‌لاف بیو گه‌له‌ک (ژ ۷۳۷-۷۵۳هـ، ۱۳۳۶ - ۱۳۵۰م) سه‌رگتیری کر.

پاشی پارئی (عزال‌الدین جهان تیموری) دهرکه‌ت (لته‌رنجانی) قوتابو صالا ۷۳۹هـ - ۱۳۳۸م و ساله‌کئی ما پاره‌ی ساله‌ی ۷۴۰هـ بو پارئی میره‌کا (ژنک) ژوان مه‌غولا (صاتی به‌ک خاتون) سه‌رگتیری ۷۳۹هـ - ۱۳۳۸م، ۷۴۱هـ - ۱۷۴۰م دهرکه‌ت ل (کازرون و بایبورت و تبریز و که‌لا کیتفا و سمنان لیدابو) پاریت عیراقئی وئ نه‌بون.

همه‌ی بعهره‌بی نقیسی بون. ئه‌و کچا محمد خودابنده (خرینده) و (خوبشکا سلطان أبو سعیدی) بو. پارئی وی دهره‌مئ (زیقی) بو و نقیسی بو (السلطان‌ه العادله صاتی به‌ک خان خلد الله ملکه‌کا).

پارئی (سلیمان خانی) نه‌قی چرکئی (هولاکوی) دینارئی (زتیری) بو صالا ۷۵۰هـ قوتابو (بعهره‌بی و ئیغوری).

وی دهره‌م ژئی قوتابون (لمیردینئ) و (ئه‌رزهرومی) ساله‌ی ۷۴۱هـ شه‌هده لسه‌ریو، وه‌کی پاریت ابو سعیدی بون. هه‌روه‌سال (ته‌برتیزی) و (خه‌لاتئ) لیدابون و ل (مه‌رو) لخوراسانی و (انگوریه) ساله‌ی ۷۴۲هـ ئو (لسیواس) و (که‌لا کیتفایی) و (قیصریه) و (بایبورت) تا ۷۴۸هـ بعهره‌بی و ئیغوری و به‌لاقبون.

پاریت (ئه‌نو شیروانی) ل ۷۴۵هـ - ۱۳۴۴م (دینار و دهره‌م) بون (بعهره‌بی و ئیغوری) و پارئی (فره‌ن) و پتر دهره‌م بون و بمه‌شقی کوفی بعهره‌فی و ئیغوری نقیسی بون. ئه‌ف پاره همه‌ی دگه‌ل بیت (عه‌باسیا و ئه‌مه‌ویا و بیت فورسا و رومانا و ئیغریقیا) و گه‌له‌کیت دی همه‌ی دناف ده‌ستیت همه‌ی مله‌تا و کوردا دابون.

پاریت جه‌لاتیریا

حه‌سه‌نئ مه‌زن ئافاکهر و دامه‌زیتنه‌ری ده‌وله‌تا وایه. ئه‌وژی ژ (متغه‌لیبایه) لبه‌غدا، چو سه‌ر کورسیئ و پاریت وی گه‌له‌ک به‌لاف بون نافی ده‌وله‌تا وی هه‌رناقئی هوزا وان بو (جه‌لایر) هنده‌ک دیتزئی (ئیه‌کانئ).

پاریت وی (دهره‌میت زیقی) بون و صال لسه‌ریو ۷۵۵هـ، ۷۵۶هـ، ۷۵۷هـ. پارئی وی یین (زیقی) (له‌صرا) ژئی هاته قوتان و بیت دی (له‌غدا) ئو (لشوستر) و (حله) نافی خه‌لیفیت (راشدی) بیت

لسهر. وی ده‌می میرگه‌ها به‌هدینا هه‌بو.

پاریت (مه‌غولا) زه‌حف هه‌بون قتیجا گه‌له‌ک نه‌قوتان. ئه‌و بیت قوتای لسه‌ر نقیسی بو:

لسهر رویه‌کئی دهره‌می قه‌سا شه‌هدئ بو (لا اله الا الله وحده لا شریک له) ئو لدورا (سنه‌ خمس و خمسین و سبعمائه)، ئو لرویئ دی ضرب بغداد، (محمد رسول الله). (بمه‌شقی کوفی) یین سوی و سوی (مضلع). کورئی وی بهارد خان ئویس پاره لبه‌غدا و سا قوتان. لسه‌ر هنده‌کا نقیسی بو (الواثق بالملک الدیان شیخ اوسی بهادرخان) ئو (بعهره‌بی و ئیغوری) نقیسی بو بمه‌شقی کوفی و یین هه‌رگاف (شه‌هده) لسه‌ریو ئو لدورا (خه‌لیفیت راشدی) لره‌خئ دی نقیسی بو (السلطان الاعظم شیخ اویس بهادرخان خلد الله ملکه) ئو لره‌خئ: (ضرب فی الحله سنه ثلاث و ستین و سبعمائه) بده‌سخه‌تئ کوفی. سه‌رگتیریا وی چو تاکو (نامیدئ) و پاره قوتان (له‌غدا) و (زتیر و زیئف) بون پاشی (لته‌برتیزی و حله، نامیدئ) و موپسل و واسط) وه‌کی پاریت وان بون بیت بابئ وی به‌ری وی. ئو به‌لاف بون لده‌قرا به‌هدینا و لناف ده‌قهر و میرگه‌هیت کوردا گه‌له‌ک بکار دئینان بو کریار و فروتنئ. وه‌سا دیاره کو موه‌را میر سلطان حوسینی نقیسینا وی یا لبه‌ر پاریت (جه‌لاتیریا) ئه‌و نقیسینا مه‌ به‌ری چه‌ند رتزا یین (شیخ اوسی بهادرخان).

پاریت وی ده‌می گه‌له‌ک ئارمانج لسه‌ر چتکرن و قوتانا وان بون وه‌کی نافی (خه‌لیفئ عه‌باسی) به‌یلن و قه‌سا (شه‌هدئ) و نافی (سلطان‌ه‌کی ئان میره‌کی) ئان یین وه‌زیریت بیانی دسه‌رگتیریا (عه‌باسیادا ئان میر و شاهیت مه‌غولا) و ده‌وله‌تیت پروژه‌ه‌لاتا ناهه‌راستی. هنده‌ک پاریت (مه‌غولا) لپشت (سه‌یحون و جه‌یحونا) دهرکه‌تن ساله‌ی ۷۷۱هـ - ۷۹۰هـ بناقی (سیور عمش) و تیمور گورگان (ته‌یور له‌نگ) پیتکه‌فه تا ساله‌ی ۸۰۰هـ و بناقی (محمودی و تیمور له‌نگی) یین وی ده‌می وه‌زیرا ده‌وله‌تا وان بو تا تیمور لنگ مری ساله‌ی ۸۰۷هـ. پاره بناقی وی بتنی بون پشتی وی بناقی جه‌ گرت وی. ئه‌و بو تیمور له‌نگی بسهر جه‌لاتیریا گرت و گه‌له‌ک (سلطان و میر) ژ ته‌ختا ئینانه خاری تا هاتیه به‌غدا. ساله‌ی ۷۹۵هـ - ۱۳۸۳م بسهر (جزیرئ و میتردینئ) دا گرت و خراب کرن و چو (ئه‌نادولئ) ۸۰۳هـ - ۱۴۰۰م و هاته‌ف سه‌ر (به‌غدا) و داگیرکر و چو (ئیرانی) و هنده‌ک ژ (هندئ) گرت و زقریشه‌ف (ئه‌نادولئ) و (جه‌ همه‌ی) خراب کرن و خه‌لک کوشت و تالان کر و یین ناموسی کرن و کره‌ خه‌لا. و جه‌ئ کوردا و به‌هدینا ژئی گه‌له‌ک زه‌حه‌مت فئ که‌ت. سلطان (بایزیدئ ئوسمانئ) ئیخسیرکر لده‌شتا چابوقئ لنتیزیکی (ئه‌نقهره) ۸۰۴هـ - ۱۴۰۲م و له‌شکری (سلطان یلدرم بایزیدی) شکاند و سلطان گرت و گه‌له‌ک بسهری ئینان. پاشی (قنیتا وی) بونه (سلطان و میر) و پاره بناقی وان دهرکه‌تن و هاتنه‌ ناف بازگانین دا ژ پشتا سیحون جیحون. پاشی ئه‌و بریان و هنده‌ک ژ قنیتا وی بونه (شاه و میر لهندستانئ)، تا ئنگلیزی بسهر دا گرتی و پویچ کرین ژ سه‌رگتیری و خونتکاریئ. پاریت سلطان شاه ره‌خ و شاه خلیل و سلطان ئولوغ به‌گ پشتی تیمور لنگئ باپیریئ وان، هاتنه‌ قوتان و به‌لاف بون و پاریت (شاه رخ) لده‌قهریت (موپسل و به‌هدینا) پتر به‌لاف بون. ئارمانجیت (سیاسه‌ت و پولیتکا) و حوکمداریئ گه‌له‌ک رینجا خو هه‌بو د قوتانا پارادا. چ ب کیشانئ و په‌حناهی و ستوپراتیی و بیافی و چ

بنقیسینی و نافا و صالحیت چیرهستویری و چ ب راگرتنا بابه تی ئیسلامی و نایه تیت قورئانی لسه ر.

ئو گه لهک لایین ئایینی (ئولی) لسه ر پارا بو ناقبهینا (باطنیا و شیعا و سونا و اسماعیلیا) و لاپه ریت دی دوان چاخیت رهش دا و کیش و فه کیشا خونتکاریین بو و لیدانا سکه ی بو قوتانا پارا. هه ی لهوی خو پیت دیارکته زیده بار (متغلبیا). چونکه هه چیی پراهافیت تر و بهیتره زیره ک تر دا خو کیشیته سهر کورسیی و هه فیک و دوژمنیت خو کوژیت و پاشفه ببهت و پاره ی بناقی خو قوتیت. (العزازی ۱۹۵۸). گه لهک (خرناق) هاتنه کرن لناث (کورد و بههدینا) ژ ی لچه رخی هه شتی (هجر ی - مشه خت). هنده ک میریت (ال مظفر) پاره قوتان لمصری بناقی (خه لیفیت عباسیا) ئیک ژ و (شاه شجاع) بو و هه فده میت (جه لاثریا) بون و پاریت وان ژ ی به لاف ببون به لی کیم تر ژ میرگه ه و دهوله تیت نیتزیکتر و مه غولا. گه لهک جارا بها راگرتن و (اعتبار) حسیبیت خلمه تیت ئولی ئیسلامی ژ ی ژپاره قوتانی دا هه بون ژ بهر خوین دانا و خوینا بجویکی دزکی ژ نکادا و زه کات و زتوه را... کا چند قیرات و چند (مسقال) بیت ژ زپری و زیفی (دینار و ده ره ما) و سەنگ و کیشانا وان دا. ئو گه لهک جارا ناقی (مسقال ئان قیرات) لجه ا و دهوله تا ژیک دفاری بون، بسه نگی هه می شتی ئیک نه بون دفی چهن دی دا. رینجا خو هه بو بهیتر ی پین کپینی د بازگانینی و کریار و فروتنی دا. و زیده بار ژ ده فهر ی بو ده فهر ی و ژ دهوله تی بو دهوله تی.

گه لهک یا هاتیه نقیسینی لسه ر فی چهن دی و لسه ر پارا ژ گه لهک زاناقه هه ر ژ وان ده میت سهر ی ئیسلامی و بیت دیارکرن کیشان و کرین و پیشان و فروتن و بها و بده و زتیه سه ر و سه رانه و ده هیکی و زه کات و هیزیت پارا و قیرات و عه یاریت وان. (العزازی) گه لهک بی لناث وان په رتوکا دا گه ریای و لئنتیکخانا (لسته مبولی و به غدا و شامی و صوفیا) و په رتوکخانیت خه لکی خو سه ر و نه وه می بیت ژیک فه روفاندین کا چ چیه و ی کیری یه و ناقی پاره ی و کیشانا و ا گه ریانا وان د بازگانینی دا و هیزا کپینی.

پاریت تورکمانا (قه ره قوبیلو)

ئه وی سهر گبیری لعیراقی کر ۸۲۴-۱۴۲۲م تا ۸۷۴-۱۴۷۰م. هه ر پاریت عیراقی بیت به غدا و باژیریت عیراقی به یاره و کیشانا درست ده اتنه قوتان و برتفه دچون لبازرگانینی تا ده می (جه لاثریا) و (قه ره قوبیلو). و پشتی وان (ناق قوبیلو) تا ده می وان ژ ی پاریت عیراقی وه کی بیت ده می مه غولا بون. و هه تا وی ده می کو ناقت خه لیفیت (راشدی) لسه ربون. لده می (قه ره قوبیلو) جه یت ناقت خه لیفیت (راشدی) گوهورین و خویندن نه لدویف ئیک بو، و جار جار دا بینی لسه ر لنیقی (شه هده یه) و رده خ دی النویان الاعظم) ئان دویفر (ضرب) جمال الدین یوسف) و (بغداد) و (خلد الله ملکه) لرزا پیتنج و هنده ک ل (حله) قوتابون و هند (لمویسل) بناقی (پیر بوداق) ئان (پر بطاق) یان هنده کا (بصره) لسه ربو و گه لهک پشتی وان هاتنه حسیب کرن بو (قه ره قوبیلو) وی ده می نه و پاره بیت سلطان (احمدی) بون کور ی (شاه ولدی) (جه لاثری) و گه لهک پاره (بنافا) ژیک هاتنه (خه لهت کرن و تیکه لبون) بیت (جلانیریا و مه غولا و قه ره قوبیلو).

پاریت (ناق قوبیلو)

هاته سه ر حکمداریا عیراقی ۸۷۴-۱۴۷۰م تا ۸۹۱۴-۱۵۰۸م ژ پاریت وان پاره ک بو و لسه ر بو سالا (۸۷۵ه) ئو (الله، لا اله الا الله، محمد رسول الله) ئو سال (لدورا) نقیسی بو بتیبا (سنه، خمسه و سبعین وثمان منه) لسه ر رویه کی ئو لسه ر رویی دی (علی ولی الله الحسن و ابو عبدالله الحسین سبطان رسول الله ضرب بمدينه السلم بغداد). پاریت ناق قوبیلو گه لهک لعیراقی نه هاتنه دیتن به لکو پتر لده رقه ی عیراقی و گه لهک نه بون و گه لهک نه به لاقبون لجه ان و درا وه کی بیت مه غولا. به لکو گه لهک کیم بیت هاتیته ده فهریت کوردا و بههدینا ژ ی، چونکه خونتکاریا وان نیتزیک ی (چل سالا) بو و یا کورت بو. پاره ک وی ده می ده رکه ت یخ مشعشعیا بیت خونتکاری ل (حله و نجف و واسط و حویزه) کری. لسه ر نقیسی بو (الله علی، الله و علی، الله و علی، الله و علی) لسه ر رویه کی و لسه ر رویی دی (الله و محمد، علی، حسن، حسین، جعفر الصادق). نه نقیسیه کا لکیری قوتایه به لی هنده ک زانا دبیتن کونان (له غدا) یه ئان ل (حله) یه. ئه فه پار ی (محسن) کور ی (محمد المشعشع) بو.

دو پاره ده می (ناق قوبیلو) ده رکه تن ل ۸۷۵ه ئان ۸۷۷ه بو، ئیکی ژ وان لبه غدا قوتابو ده می سهر گبیریا (میر مقصود به گی) ئو فه رمانداریا (دانا خه لیل) و وی ده می سهر گبیری لبه غدا صصت ببو و فه روفیقا و ناقبهینا (مقصود به گی) و (دانا خه لیلی) دژی (سلطان حسن الطویل) نه خوشببو (العزازی ۱۹۵۷). دیسا پاره کی دی بی بناقی (المهدی بن الحسن) بی مشعشع ده رکه تبو و (شوشتر) ژ ی لسه ر بو (شوشا خوزستانی = سوسه پایته ختی که فن یخ عیلامی) و لسه ر رده ا دانا بو (السلطان العادل خلد الله ملکه و سلطانه). و پاره کی دی هه ر بناقی وی به لی (.....) لسه ربو (محمد، علی، حسن حسین و لرده ا شه هده بو). ئه ف پاره بخو دکیم بون و گه لهک نه به لاقبون و زیده کیم هاتنه (کوردستانا مه و بههدینا)، چونکه مه بازگانیا روی بروی دگه ل فان ده فها نه بو. ئه ف پاریت (مشعشع) رابون و نه مانه د قوتانی دا هه ر لده می کو (صه فه وی) هاتین. ئارمانجه دیاره (تایین و ئول و پولتیکی) بون!!.

پاریت صه فهویا لبه هدینا:

دهوله تا وان ده ست پین کر ۹۱۴-۱۵۰۸ تا ۹۴۱-۱۵۳۴م پاریت وان گه لهک به لاقبون لعیراقی و کوردستانی و لبه هدینان ژ بهر:

۱- بازگانینی و هاتن و چونی.

۲- نیتزیکینی.

۳- هاتنا سه رادان و پیروزی بو نک (امام علی و حسینی) و بیت دی.

۴- میر (حسن به گ) بابی میر سلطان حسینی لئامیدی خودابو باصکی دهوله تا (صه فهویا) وه کی میرگه ه و میریت بابانا و بیت صورانا وی ده می. قیتجا پار ی وان گه لهک به لاقبو و هاته به هدینا.

دگه ل دهوله تا صه فهویا (ذو الفقار) دیاربو ئو صه فهوی ژ به غدا درتخستن و چوبه سه ر کورسیا (خونتکاریا) به غدا. وی ده می پاره نه ئینانه دهر به لکو (ذو الفقاری) خو گه هانده (سلطان سلیمان

القانونی) یی ئوسمانی و پارتیت وی بکار ئینان ژ ۹۲۶هـ - ۱۵۲۰م. وی جاب بو (سته مبولتی) قریتر و گوهداریا خو بو (سلطان سلیمانی) دیارکر و پاره بناقی (سلطان سلیمانی) قوتان دا کورسیا خو موکوم بکەت و لسهه بمینیت. دیناریت (زیری) و دهرهه میت (زیفی) بون. لسهه نقیسی بو ره خه کی (ضارب النصر، صاحب العز والنصر والبر والبحر) ئو لسهه رویی دی (سلطان سلیمان شاه بن سلیم خان عز نصره ضرب فی بغداد سنه ۹۲۶هـ) ئەفە لسهه دیناری بون ئو لسهه دهرهه میت زیفی (سلطان البر سلیمان شاه ابن سلیم شاه خلد ملکه و سلطانه والبحر) ئو لرویی دی لنیشتی (بغداد، ضرب) ئو لره خا (سنه ۹۲۶هـ. ههروهسا (لمویسل) ئی هوسا قوتان. ئەف صالا چیره ستویری یا بهری فه کرن و داگیر کرنا عیراقی یه و به غدایه ژ ره خه ئوسمانیا ئانکو صالا روینشتنا (سلیمان القانونی) لسهه کورسیا (سلطانی ئوسمانیا). ئەو (ذو الفقار) ژتورکمانایه ژ هوزا (موصول). پاشی شاهی ئیرانی طهماسبی (بغداد) داگیرکر و (ذو الفقار) کوشت روژا پینج شه می ۳ شوال سال ۹۳۶هـ (العزازی ۱۹۵۷). ئەف پاره بیازرگانیی به لاقبون لئا کوردا ژی. پیقان و کیشان و سەنگ بیت پارا و زیری و زیفی و متای و دهرامه تی و تشتیت دی، (العزازی ۱۹۵۷) به رفهه یا نقیسی. ئەف پارتیت هاتینه گوتن هه می لئا کوردا هه بون و بکاربخستن بون تا دهمی ئوسمانیا ژی.

پارتیت ئوسمانیا له هدینا:

پشتی پاره لدهوله تا ئوسمانیا هاتینه قوتان هه می میرگه ها و دهقه را ئەو پاره هاتنی و هه به لاق بون. و بیت بهری وان کیم بون هیدی هیدی به لی ناقبه ینا خه لکی مابون و به لکو له ندهک در و دهقه را دهاتنه وهرگرتن دکریار و فروتنی دا (به لی زیف و زیری). پارتیت تورکیت ئوسمانی وه کی ئیک نه بون لهه می چه رخا. گه له ک پاره هاتنه نا هه ستا لهه می دهقه را چونکه ئوسمانیا گه له ک کیشا، ئو میرگه هیت کوردا و نه بیت کوردا هه می دبن خونتکاریا ئوسمانیا دابون و پارتیت وان بیت فه رمانداری (رسمی) بون. پارتیت بهری وان مابون و هه کیم بون و به لکو بو خو هندهک فه شارتن.

عیراق صالا ۹۴۱هـ-۱۵۱۶م هاته داگیرکر* و فه کرن و بازرگانی هه زیده بو. و پاری ئوسمانیا هاته هه می دهقه را و میرگه ها و میرگه ها (به هدینا). گه له ک توخمیت پارا وی دهمی لسهه کریار و فروتنی و بازرگانیی دا، و دده ستیت خه لکی دا، هه بون و دمه زاخی دا بون، زیده بار و خوسه هه قریا بازرگانیی و بولیتیک و سیاسه تی و کیش و فه کیش بون ناقبه ینا هه رود دوه له تیت پروژه لاتا ناقه راستی (ئوسمانیا و سه فه ویا). وی دهمی پاری ئەو روپیایی گه له ک دوه له تا دیسان لئا دوه له تا ئوسمانیا و میرگه هیت وی (ژ سیها پتربون) به لاق بون ژبه شه و خرقاق و فه کرنیت ئوسمانیا لئه وروپا تا (قینا). و لده ریا (سپی یا ناخی) کیشا کاروانی گه می و پاپوریت وا هه ر تیدا بو لی دگه ریا و دهقه داگیردکرن و (زیره سهه) وهردگرتن و (تالان) دینان و خزیناوا هه ر زه نگین دبو ژ پارتیت (زیری و زیفا ژ ئەو روپییا) تا دهمی سلطان (سلیمانی قانونی) گه هه شته (گوپیتکی) بلندی راسته هیا قی چه ندی. ئو هیدی هیدی نا هه می دوه له تی دا به لاقبون. دسهه هندی را صلالی ئەفریقیا لسهه لیتیت دهریا سپی دیسا تیکه لیا شه را و بازرگانیی دگه لیک هه بو سه رمانا و ئەو روپییا و ژ ویری ژی بازرگان بو

شامی و پروژه لاتا ناقه راستی دهاتن و دچون به رده وام و ب فه کیش بون.

دیسا دریکا هه جی را پاره تیکه ل دبون و به لاق دبون و ههروهسا دریکا سه ره دانا گووریت (ئیمام علی و حوسه ینی و ئیمامیت دی ژ شیع و سونیا) پاره زهحف دهاتنه عیراقی و زوی به لاق دبون سه ری عیراقی و کوردستانی نا هه سورانا و نا هه هدینا. دقتت ئەم ژبیر نه که یین تیکه لی، و پیتقه ند، و خو پیتقه نانا میریت میرگه ها بابان و یا نه رده لان و یا سوران و ژ ریتقه یا به هدینا ژی تا (میر حسنی) بابی (سلطان حوسه ینی). هه میا خوددا باصکی ره خی (سه فه ویا). قیجا پتر پاره ژ بیت ئوسمانیا دهاتنه نا هه و بازرگانی گه له کا بره افیژ بو. گه له ک جهیت قوتانا پارا ژی لعیراقی هه بون ئەو ژی ئیکه ژ (نه گه را) پاره به لاقبیینی. گه له ک کتیب بیت هاتینه نقیسی لسهه پارا و قوتانی و بهایی وان و سه نگ و کیشان و (بدهه و زکات ژی دان و زیره سهه ری و قه مچیر و دراف دان و وهرگرتن و گه نج و خزینیت) هه ر دوه له ته کتی، و ژی دهریت وان درافا و ژ کیری وهردگرتن و لسهه هه ر دهرامه تی و گیاندارا و مروقا و خودان شولا و بازرگانا و متای و خانی و چامالا، کا چاوا و چه ند دهاته وهرگرتن و دان هه می بیت وان په رتوکادا نقیسی (العزازی ۱۹۵۸) ئەف نه:

ئو پارتیت دوه له تا ژ بهری ئەمه ویا و عه باسیا و دوه له تیت دی لنتیکه خانا به غدا بیت هه یین و گه له ک گزنگ. پارتیت لعیراقی قوتاین بیت ئوسمانیا (العزازی ۱۹۵۷).

۱- بیت دهمی (سلطان سلیمان قانونی) یی ئوسمانی:

- صالا ۸۲۶هـ - ۹۷۴هـ له غدا قوتاینه
- صالا ۹۵۰هـ - ۱۵۴۴م له غدا قوتاینه
- صالا ۹۵۸هـ - ۱۵۵۰م له غدا قوتاینه
- صالا ۹۶۰هـ - ۱۵۵۲م له غدا قوتاینه
- صالا ۹۶۰هـ - ۱۵۵۲م له حله قوتاینه

ئەفە به لاق بون لهه می عیراقی و لئا میرگه هیت کوردا و له هدینا دهمی میر سلطان حسینی کوری میر سلطان حسنی میری به هدینا. زیده بار سلطان حسینی ژ ریتقه خودا سهه باصکی ئوسمانیا قازی بابی خو حسن به گتی کو ئەو لسهه (طا و باصکی) سه فه ویا بو ژ ریتقه، پاشی خو گرت تا (سلطان سلیمی ئیکتی) لجه نگا چالدیران شیا به (شاه سسماهیلی سه فه ووی) و شکانندی. ئینا میر (حسن به گتی) بابی سلطان حسینی ژنوی خودا سهه ئوسمانیا چونکه ترسیا ژ سلطان سلیمی زورداری نه عیم شینی گه له ک به گ و میر کوشتین و برایت خو ژی.

- صالا ۹۶۰هـ - ۱۵۵۲م لمویسلتی قوتاینه.

دهمی نقیسی لسهه پارا: (سلطان سلیمان بن سلیم شاه عز نصره، بغداد ضرب سنه ۹۵۸هـ) لرویه کی ئو لرویی دی: (ضارب النصر).

ئو ئەو بیت ل (حله) لیداین سهه ره خه کی: (العاذل الكامل سلطان أبو اللطف؛ سلیمان شاه ابن

سلطان سلیم، عز نصره) نولسهه رهخ دی (سلطان البرین و البحرین، ضرب حله خادم الحرمین الشریفین) ههروهسا لمویسل بهلیج کورت تر نفیسیبو.

۲- پاریت دهمی (سلطان سلیم دووی) کوری (سلطان سلیمان قانونی) بیج بیخ خیر بو و گهلهک نهرهق قه دخار و بیج کیم ناقل بو مای ژ سب برا. ههردو برا بیج وی (میر مصطفی) کوری گول بهاری لاوکی ژئی هاتی بو و پر ناقل بو (بابی وی سلطانی سلیمانی) بدهستی (جه لادی بژههی خهندقاند)، نو کوری (وی ژئی) نانکو (نهقیبی خو) دا کوشتن بدهستی جه لادهکی رهش. کوری سلطان سلیمان قانونی بیج دووی بیج پر ناقل و زیرهک (میر بایزید) قریک رهخ نهرزه رومی دا (شاه طهماسب) بناف توخیبی ئوسمانیا قه نه هیئت. پاشی مروقیئت مهزن ههه لقه سوری و سه پاریت ناچه بیج بابی و کوری تیک بر تا بویه دوژمنی. و بابی وی سلطان سلیمانی لهشکه رهکی مهزن بره سهه. ئینا (میر بایزید کوری میره روکسلانا ئورس) رهقی و چو سهه بهختی (شاه طهماسب صهفه وی کوری شاه سماهیلی صهفه وی). وی ژئی کره خوش پهړک ددهستی خودا!! و جابا سلطان سلیمانی قریک (پشتی کو کاغه ز بو هنارتی کو بده تهف وی کوری وی)، کو نه و ئیخسیره و ناهیته زفراندن. ئینا (سلطان سلیمانی) هندهک پوبلک دگهل جه لادا و ۴۰۰،۰۰۰ هزار زیتریت زهر بو (شاه طهماسبی) قریکرن و کاغه زهک، کو بده تهف جه لادا و بهیته کوشتن!! ئینا (طهماسبی) بهختی خو دراند و نوبه داریت میر بایزیدی تهک و توک تهرا و بهرا کرن و کوشتن و نهوژی گهلهک بره زبلی داغ جه لادا و ژهه ئیخسسته حهفکا وی قهرساندن تاکو مری!! نو (چار کوریت) وی ژئی کوشتن و مال و ژن و عه یالیت وی تهرا و بهرابون لئیرانی. نو نه و قریکری زفرینه قهف نهرزه رومی لنک (سلطان سلیمان) هاتبو وژی. ئینا په شیمان بو بهلی چو!! نو (سلیم هه بیج سهه خوش و جاری و ژنک لحو ده ماندن بو جیگر و میراتگری سلطان سوله یانی و کورسیا سلطانی ئوسمانیا!!!).

ویلا ئوسمانیا نه دهیلا کوریت سلطانی ئان برایت وی مین و دکوشتن دانه بیته هه قریک و شهه و شه مه طه و کوشتن سهه کورسیا سلطانی. (میر سلیم) بو سلطان شوینا بابی خو (سوله یانی قانونی) بیج کو نه و ب تنی کوری (سلطان سلیم ئیکتی) بیج زوردار و ستهه کوری برایت خو هه می کوشتن.

پاریت سلطان سلیمان دووی کوری سلطان سلیمان قانونی:

۹۷۴ - ۹۸۲هـ - دینارهکی (زیری) لبه غدا بناقی وی قوتابو بیی سال هه روهکی پاری بابی وی بو و ناغ بیج گوهوری بو. وی دهمی هیشتا میر سلطان حوسه بین میری به هدینا بو.

۳- پاریت سلطان مرادی سینی ۹۸۲هـ - ۱۰۰۳هـ.

ل ۹۸۲هـ - لمویسل لیدان.

ل ۹۸۲هـ - ۱۰۷۴هـ لبه غدا لیدان نهف پاره ژئی ب میر سلطان حسین به هدینا پراگه هشتن.

۴- پاریت سلطان محمد سینی ۱۰۰۳هـ - ۱۰۹۳هـ لبه غدا قوتان.

میریت به هدینا لقی ناچه بیج دهمی (قوباد پاشا بیج ئیکتی) بو کوری سلطان حوسه بین به فرمانا سلطانی سلیم دووی (بیج بکیتر نه هاتی و هه سهه خوش) بو میر سهه تهختی به هدینا پاشی (بهیرهه)

بهگتی) برایی وی بیج مهزن هه قریک وی کر پاشی رهقی و چونک (شاه سماهیلی دووی بیج صهفه وی) ئینا کره دزیندانی دا لکه لاتا مرنی، پاشی زینهل بهگتی میری هه کاریا مهدهه بو کر و ۵۰۰۰ هزار لیریت زهر پیتشفه دان و دا بهردان و ئینا ئامیدی دناچه بیج وی و کوری مامی بابی و (سلیمان بهگ) میربو لسهه کورسیا میرگههی لئامیدی و قوباد بهگ (پاشا) بهاریکاریا مزویریا ده ریخستبو. ئینا (بهیرهه بهگ) بو میر (لزاخو) نهفه هه می هه قده میت فان سولطانی ئوسمانیا و پاریت وان بون، نهقیئت مه گوتین.

۵- پاریت سلطان مرادی چاری ۱۰۳۲هـ - ۱۰۴۹هـ.

ل ۱۰۴۳هـ - ۱۶۳۳م ل (حله) لیدان بناقی وی.

ل ۱۰۳۵هـ (لبه غدا) بناقی وی و هیشتا به غدا نهقه کربو، لسهه پاره وی و لیدانا (حافظ احمد پاشا)، کو (مرادی چاری) هاتبو سهه کورسیا سلطانی ئوسمانیا. میر (سیدی خان بهگ) چو لالی (سلطان مرادی سینی) لسته مبولی (نهو نو برایی خو سلطان ابو سعید کوریت قوباد پاشا) و نهقیئت سلطان حوسه بین) و خلمه تا خو هه می بو گوت. و نهو زورداریا لی هاتیه کرن کو (سلیمان بهگتی) بناقی وان دگهل ئاغای مزویریا (میر مه لک) بابی وان (قوباد پاشا) بیج کوشتی نیزیکی (دهوکی). هه کو جارا دووی فرمانا سولطانی بو ده رکه تی کو بیته میری به هدینا لئامیدی. (نو دوی دهلیقی دا سلیمان بهگ لسهه کورسیا میرگه ها ئامیدی، بو یا به هدینا) نو (بهیرهه بهگ) کوری سلطان حوسه بین مامی وان ژ میرگه ها زاخو، یا لسهه ئامیدی حسیت، رهقی ناغ سنیدا و سلیمان بهگ دگهل مزویریا چونه دویقرا و ئینا (ئامیدی) و کره میر شوینا (سلیمان بهگتی) و سلیمان بهگ هاته خاری ژ کورسی و خو دیت بیج (گونه هبار و گونه هکار) کو (بابی سیدی خانی) و سلطان ابو (سعیدی) قوباد پاشا کوشتبو!!.

ئینا سلطان مرادی سینی (۹۸۲هـ - ۱۰۰۳هـ) فرمان بو ئینا دهه کو بیته میری به هدینا لئامیدی شوینا (بهیرهه بهگتی) و جاب قریک بو میری شهه زوری و میری میران لبه غدا و هه می میریت کوردا کو (سیدی خان) میری به هدینا یه و (بهیرهه بهگ) ئینا خاری و هه که رک گرت هه می بیچنه شه پی دگهل. پاشی بهیرهه بهگ بخو هاته خاری ژ کورسی بو پرازیلی خو (سیدی خانی) بیج (۴۵) ساله سه رگیری لبه هدینا کری ژ ۹۹۳هـ - ۱۰۳۹هـ، ۱۰۵۸۵م - ۱۶۲۹م سیدی خان هه قده می سلطان مرادی چاری بو و پاریت وی. (بهیرهه بهگ) بدهستی سیدی خانی هاته کوشتن، فه رهاد پاشای زوخاند، (سهه وه زیری سلطان بو).

۶- پاریت سلطان محمدی چاری ۱۰۵۸هـ - ۱۰۹۹هـ) چل صالا سلطان بو.

ل ۱۰۵۸هـ - ۱۶۴۸م (لبه غدا) پاره بناقی وی قوتان. هه قده میت وی ژ میریت به هدینا (لئامیدی) دی (قوباد بهگتی دووی بیت و مراد خان بهگتی ئیکتی و قوباد بهگتی سینی نو سهه عید خان بهگتی دووی و بارام خان بهگتی)، نهفه هه می دقان چل صالا هاتن!!.

۷- پاریت سلطان محمودی دووی ۱۲۲۳هـ - ۱۲۵۵هـ نافی پاره ی (خیرهه) بو:

ل ۱۲۳۸هـ - ۱۸۲۲م پاره بناقی وی هاته قوتان.

- سال ۱۲۴۷هـ - ۱۸۳۱هـ لبه‌غدا دیسا هاتنه قوتان. لسه‌ر رویه‌کنی نقیسی بو: (زمان سلطان السلاطین عدلی طغرا) ئو لسه‌ر رویی دی: (محمود خان غازی، ضرب فی بغداد ۱۲۴۷هـ).

پاریت وی بیئت دویمایی (زیر) وی بی (درست نه‌بو)؛ نه‌فه هه‌می پاریت وان سلطانا بون. و گه‌له‌ک دناث ده‌ولتا ئوسمانیا به‌لا‌ف بیون و (لبه‌هدینا) ژئ ئو زیریون و (لعیراتی) قوتابون ژبلی نه‌ویت (لسته‌مبولی) و هنده‌ک دریت دی قوتاین بناقی هه‌ر وان سولطانا نه‌وژی ده‌لا‌ف بون و دهاتن و چونا بازگانیی و کریار و فروتنادا بون.

نه‌و پاریت ئوسمانیا بیئت لعیراتی قوتاین بیئت زیقی (ده‌ره‌م)، ده‌ست پی دکن ژ سال ۹۴۲هـ - ۱۵۳۵م تا سال ۱۲۴۹هـ. بیئت ژ هه‌میا بناث و ده‌نگتر بیئ ده‌می سلطان سلیمانئ قانونی: ده‌می دویمایی میر سلطان حسن به‌گی لبه‌هدینا و ده‌می کورئ وی بو میر سلطان حسینی.

- سال ۹۴۲هـ - ۱۵۳۵م لبه‌غدا قوتابو کیشانا وی ئیک ده‌ره‌م بو ۶ - ۶.۵ قیراط.

- ۹۴۷هـ - ۱۵۴۱م لبه‌غدا بکیشانا ده‌ره‌م و ۶.۵ قیراط.

- ۹۶۰هـ - ۱۵۵۲م لبه‌غدا بکیشانا (سنگ) ده‌ره‌مه‌ک و ۵.۷۵ قیراط.

- سال ۹۵۶هـ - ۱۵۴۶م چاریک بو ۳.۵ قیراط بو لبه‌غدا.

- ۹۵۸هـ - ۱۵۵۰م لبه‌غدا چاریکبو ۴ قیراط بو.

- لموبلسئ گه‌له‌ک پاره بسه‌نگا ده‌ره‌م و ۴ قیراط ئان ۶ قیراط.

ده‌می میرئ به‌هدینا سلطان حوسینی.

پاریت سلطان سلیمانئ دووی کورئ سلطان سلیمانئ قانونی:

- ۹۷۴هـ - ۱۵۶۶م سه‌نگا ده‌ره‌می و ۳.۲۵ قیراط

هیشتا بیئت هه‌بن و ده‌ورئ وان ده‌ما به‌لئ لسه‌ر نه نقیسیه (ده‌م) دگوته ده‌ره‌می ده‌می سلیمی دووی (سه‌لیمی) ئو هه‌می ده‌ره‌می لبه‌غدا قوتاین دگوتی: (به‌غدايي). (سالجا بابئ حه‌جی) کچا عمر ئاغا کتانی هه‌ر ژ (به‌غدا يا) خه‌به‌رددا د سوحه‌تا خودا هه‌کو ئه‌وی ژ دیتنی و گوه‌لیبونی و دگهل ژینئ بی کیم و زیده‌ی چیره‌ستور دگبیرا‌فه، و ژ هه‌می نامیدیئ دهاتنه سوحه‌تا وی وه‌کی حاجی شعبانی و حاجی عبدالعزیزی و مفتی و مصطفی افندی نه‌قیبی مه‌لا نه‌حیای و سماهیلا‌غایئ گه‌فه‌ری و ژ مالا حسین اغای و علی برسی بگ و حجی حامد و حجی مصطفی و حجی طهای و ژ فه‌لا و سه‌روکن جویا و ژ مالیت نامیدیئ و ژ ده‌ره‌فه. نه‌وژی پیره‌نه‌کا پر ئاقل بو و دیندار بو یا بتزیه‌ح و راپیچای و راگرتی بو لیدیوانئ. و گه‌له‌ک نامیدی بیئت هاتنه دیوانی پشتی بابا حجی بابئ بچویکیت وی مری خودئ لئ خوشبیت و پیر بی سوحه‌تیت گه‌له‌ک ژ چیره‌ستوریا نامیدیئ دکرن. و ژ ده‌می میرگه‌می و میرا دئاخت (بیئت دیتین و ژ باب و بابیرا گولی بین. نه‌و ده‌ورئ ۱۹۱۲م چو به‌ر به‌خشا خودئ و ژیی وی ژ ناقه‌بنا ۹۵-۱۰۰ سالیی بوو به‌لکو صه‌د ژئ تی هه‌بیت ئانکو ژبه‌ری ۱۸۰ سالیا دیتی و سه‌ره‌تییئ نامیدیئ). دا بیژیتن: «هه‌که نه‌بیئت که‌سه‌کی، به‌غدا به‌یتته ب، به‌غدا یه‌کی،

که‌س نا‌کریت!!». سال ۱۰۳۵هـ پاره بناقی (شاهیه) ده‌ره‌می زیقی ل (اعظمیه) لبه‌غدا قوتان.

لسالا ۱۰۶۹هـ والیی به‌غدا ریز و ره‌سمیت پاره لبه‌باییت وان درست کرن (ئاغچه ۱/۸ بو ژ قوریشه‌کی کره ۱/۹۰ نه‌فه له‌ژمیریاریئ هاته کرن. پاره‌ک بناقی (پشیلک) ده‌رکه‌ت نه‌و پیئنج قوریش بو پیئکفه لبه‌غدا لیئدابو ۱۱۴۳هـ. پاره (ئو نلق) = ده‌ه پاره‌بون پیئکفه ده‌رکه‌تن و هاتنه قوتان. سه‌نکا وی ده‌ره‌مه‌ک بو و دو قیراط.

لده‌می سلطان محمودئ دووی ۱۲۲۳هـ - ۱۲۵۵هـ پاره هاتنه قوتان بناقی (قوریش) سالیا ۱۲۳۴هـ لبه‌غدا. پاری بیست پاره ۱۲۳۹هـ (لبه‌غدا) دیسا قوتا پاری (سلطان محمدی سین) ده‌ره‌م ده‌رکه‌ت و لبه‌غدا لیئدابو بناقی (محمدی). دیسا (ده‌ره‌مه‌کی زیقی) بناقی سلطان (تیراهیمیئ) ئوسمانی ده‌رکه‌ت. هنده‌ک ناقیت نوی دانانه سه‌ر پاریت ئوسمانیا بیئت نیزیکی دویماییکی وه‌کی پاریت سلطان محمودی:

- قوریش سالیا ۱۲۳۲هـ لبه‌غدا قوتا.

- ۲۰ پاره ل ۱۲۳۹هـ لبه‌غدا قوتا.

- ۱۰ پاره ل ۱۲۳۹هـ لبه‌غدا قوتا

- (زولته) سالیا ۱۲۲۳هـ و ۱۲۳۷هـ لبه‌غدا قوتا.

- نیف زولته = ۱۵ پارون سالیا ۱۲۴۴هـ لبه‌غدا.

نه‌فه ده‌می (زبیر پاشای و محمد سعید پاشای) میریت (به‌هدینا) بیئت دویمایی بون. قوریشه‌کی زیقی لبه‌غدا قوتا ل ۱۲۴۳هـ بناقی سلطان محمودئ دووی. پیئنج قوریش ل ۱۲۴۹هـ.

پاریت (فلس) دگوتئ (صه‌رافه ئان خرده) دبیژنی بعهره‌بی (نشر = فرط). دیاربون قوتانیت وان ژ ۱۰۴۵هـ ده‌می (شاه عباسئ صه‌فه‌وی) دگوتی (عباسیه ئو دیناریت فلسا) نه‌و ده‌می سلطان احمدی دیاربون. سالیا ۱۲۱۲هـ (لبه‌غدا) قوتان ۱۲۲۳هـ، ۱۲۳۱هـ، ۱۲۳۵ - ۱۲۳۸هـ - ۱۲۴۰هـ - ۱۲۴۷هـ - ۱۲۴۸هـ - ۱۲۵۰هـ - ۱۲۵۱هـ - ۱۲۵۵هـ هه‌می لبه‌غدا قوتابون ژبلی دریت دی و لسته‌مبولئ، هه‌روه‌سا ده‌می سلطان محمودی و سلطان عبدالمجیدی هاتنه قوتان. دیسا (پاره) سالیا ۱۲۶۲هـ هاتنه قوتان ژ (سفری) بون. (زلطه) ژ (زیقی) هاتنه قوتان و پاشی ژ سفری دویماییئ. (سعید پاشا) والیی به‌غدا پاره بناقی خو و لبه‌غدا قوتان سه‌رئ چهرخی نه‌ه صدئ ئینا سلطان لسته‌مبولئ ژئ خه‌یدی (عیجزبو) و ژ کورسیئ ئینا خارئ و (داود پاشا) کره وه‌زیر لبه‌غدا شوینا وی. داود پاشای ژئ پاریت بچویک بناقی سلطانی ئوسمانی لبه‌غدا قوتان کو هژمارا وان نه‌گه‌هیته ۵۰۰۰۰ هزارا به‌فرمانا سلطانی ژ پاریت بچویک.

سالیا ۱۲۴۴هـ قوتان (قه‌ده‌خکر) ده‌مه‌کی پاشی زفرینه‌ف لیئدانئ سالیا ۱۲۶۲هـ (لبه‌غدا) پاشی لیئدان لبه‌غدا راکر. ده‌ولتا ئوسمانیا هه‌کو پیئش پاشدا چونئ فه‌چوی، پاره زه‌غل بون و نه‌ژاد کرنه دناث (زیقی و زیری) دا (سفر ناث زیقی و زیف ناث زیری) دا و عه‌باره و پارسه‌نگا بهایی وان نه‌ما وه‌کی

(خو).

سلطان (محمودى دووى) بىن ئوسمانى خو بخه لىفاتىي شه كر (خه لىفى بسرمانا) و پاره قوتان پشتى شازده - هه فده سالا ژ خونتكارىن (لىره كى زىرى) قوتا و لسهر نقىسى بو (ضرب فى دار الخلافه العليه) لرويه كى و لروين دى (ضرب فى دار الخلافه السنبيه) دگوتى (زىرى توبركى) (ذهب الصره). پاريت ئوروپى ژى زهحف و گه لهك و گه لهك (گونوه و جوره و توخم) هاتنه دناف دهوله تا ئوسمانيا دا و ههروهسا گه هه شتنه مىرگه هيت كوردا و به هدىنا. پاريت (يهونانى و لىدىا و رومانى و فورثيا و حه ده ربا و فورسا و مهغولا) دىسا دگه ل پاريت ئوسمانيا هه لىبون و هه رىكى بهايى خو هه بو بدانا به رىك و كيشانى و نه ژادى وى (معدهنى) ئو عه يارى زىر و زىفا تىدا. ئو لناف دهقه ريت كوردا دا هه ر خه رج دىبون.

(دىنار) لدهوله تا ئوسمانيا سالا ۸۸۳هـ - ۱۴۷۸م هاتنه قوتان و به لاقىبون هه ر ژ ده مى سلطان (محمد الفاتح) ئو به رى وان پارى (سلجوقى) بوو بىن (بىزنطى) بو و بىن (عه باسى) و (ئهمه وى) و (ئىرانى) و (مهغولى) بو. هه مى دكارى بازگانىي دا بون و دده ستى خه لكى دا بوم و لمىرگه هيت مه كوردا ژى. هه ر ئه وىبون دىنارىت زىرى بىت ئه وروپيا:

- دىنارى (بندقيه) مىرگه ها ده ربايى يا گه لهك به يتزا ده رباى و بازگانىه كا مه زن هه بو لچه رختى نىقى، ئو دگوتى (بندقى) و بىنى مىرى و لسهر بو (دوقى) دگوتى (دوكات = دوقات) مه ژى لبه هدىنا قه سا (دوقاتى) بو زىرى هه بو... خونه زىرى دوقاته!!!. مىر (روجرى دووى دوقى گزىرتا صقلية) قوتابو بىقى ناقى ژ رىقه پاشى (لبندهقى) ژى هاته لىدان ژ ۱۲۸۰م - ۱۲۸۴م ئو گه لهك به لاقىبو لچه رختى (دهه نى) و (بازدى) هىجرى - مشه ختىي لناف دهوله تا ئوسمانيا و مىرگه هيت وى و كه ته بازگانىي گه رم ژ ۱۰۹۹هـ - ۱۲۲۳هـ ما دناف ده ستادا. دگوتى (زىرى وه نه دىك = وه ندىك دو قه سى). ئه فه ژى لبه هدىنا هه بوو ناقى وى لمىرگه هى و ناف كوردا گه ربا بو.

- پاشى دى هيت (فلورى = فلورين) ئه وژى پارى (دىنارى زىرى) بو د چىره ستورا (شه ره فنا مه ي) دا ناقتى وى بىن هاتى. هاته بكار ئىنان گه لهك وه خته كى درىژ لناف دهوله تا ئوسمانيا و مىرگه هيت وى و (لبه هدىنا) ژى. ئه ف پاره (لىطاليا) قوتابو لباژ بىر بناف و دهنگ (فلورنسه) سالا ۱۲۵۲م ۵۴ حبه بو پاشى (فلورينى زىقى) ژى ده ركه ته كرىار و فروتنى. (گه رىدىت) ئه وروپى هه كو ده اتن قىر كى بىت وان هه ر پاريت وان دگه ل بون و لناف دهقه را و لبه هدىنا و درىت چونى خه رج كرن و دمه زاختن. ئو (فلورى) لنه مسا قوتا ژ زىقى. دىسا ل (لمه جرى = هه نغاربا) دىناره كى (زىرى) بو و گه لهك به لاقىبو لناف ئوسمانيا و دهقه را. دىسا (قورىشى صور) دگوته (دىنارى) لناف ئوسمانيا ئه و (سكى فرهنجى) بوژ ئه وروپا.

ههروهسا (كراون = كرون) ده ركه ت لچه رختى (۱۱) دگوته لىرى فرهنسى، ئو چارشلن و شه ش په نس بو. دگوته دىنارىت (مجرى و بندقى و ئوسمانى) (سكن) ئانكو سكه يا سولطانىي زىرىبو، بهايى وى ۹ شلن بون. توركا هه كو (دىنار) قوتاي لدو ياهيا (چه رختى نه هى) ژ مشه ختىي دگوتى (ئالطون) ئانكو

(زىرى)، ههروهسا دگوتى (فلورى) ئان سكه فلورى. ده مى سلطان (سلىمى ئىكى) (دىنارى زىرى) ده ره مه ك بو و قىراطه ك و دو حبه، وه كى رىزا دىنارى (بندهقى) بو و دگوتى (يالدز ئالطونى). پاشى (بهايى وى و عه يارا) وان هاته خارى ده مى (سلطان سه لىمى) دووى و تا (سلطان مىرادى چارى) بو ده ره مه ك و حبه ك (ئىك ده ره هم و ئىك حبه).

دىسا (تافرىنيه) فرهنسىي گه رىده، لسهر پارا دنقىسىت هه كو هاتيه سته مبولى ۱۰۴۱هـ - ۱۶۳۱م دگوتى كو پاريت ئوسمانى (دىنار) (مصرى) قوتا بناقتى (شريفى = سكن = سكى سلطان = سلطانىن). ئه و (شه ش) فرهنكىت فرهنسى بون و گه لهك بىن ژ پاريت زىقى و زىرى خه به رداى بىت دهوله تا ئوسمانيا بىت لناف دهوله تى دا لىدان و بىت ژ ده رقه هاتىن و دىبانى و كه فتينه ناف ده ستا. . پاريت ئه لمانى (دوكا) و بىت (هولندى) ژى دناف بازگانىي و خزىنا دهوله تى و دناف ده ستادا هه بون به لىن هندك ژوا ژ (زىرى زهغل) بو و هه مى زىر نه بو. قه سا (توبر) = (كىس) ده اته گوتن بو پارى. ئه و ۱۵ هزار سكن لىرى ئوسمانيا بو دكرنه هه ر توپره كى و ده قى وى گرىددا، ئه و دىبونه ۳۰ هزار كرون هندكا ۱۵ هزار (دوكا) ئه لمانى بون.

پارى (ناسىر = ئاقچه) ئو پاره ژ زىقى بون لسته مبولى دقوتان و به لاقىدون. دىسا پارى (زىقى) بىن ئه سپانى (رىال) ئو (رىكسى دولارى) ئه لمانى و (هوله ندى) دىسا هه بون و كه تبونه ناف ده ستا. . (قرويش) بهايى وى كرونه ك بو و (رىاله كى) ئه سپانى بو. پارى زىقى ده مى سلطانى سلىمى ئىكى دگوتى (شاهى) ئه وژى ما دناف ده ستا و كرىار و فروتنى دا تا سالا ۱۰۰۰هـ، دىسا زىرىت سلطان سلىمى دگوتى (شاهى) و ناقتى (شاهى) (لبه هدىنا) ژى بكار دىنا بو پاريت زىرى ئو دگوتى (زىرى سلطانى) سلطان مصطفىين دووى ۱۱۷۱هـ - ۱۱۷۸هـ دىناره كى (لىرى زىرى) ئىنا ده رقه و قوتا بناقتى (شه رىفى جدىد = ئه شه رفى جهدىد) ئان (التون اسطمبول) زىرى سته مبولى ل نك مه كوردا لبه هدىنا دگوتى، ئه و زىر ههروهسا به رى هنگى ب (۷۰) صالا ژى قوتابو. پشتى هنگى پاريت (تور) لسهر ده ركه فتى (طره = طغرا كىش) طغرائى، پاشى (زىرى مه حجوب (زر محجوب) ده ركه ت عىارى وى ۹۷۰٪ بو، پاشى (زر اسلامبول) و يالدز صالا ۱۱۲۸هـ - ۱۰۰٪ زىر بو (۲۴ قىراط بو). ئه فه ده مى سلطان (محمودى ئىكى) بىن ئوسمانى دىاربون. و لىدانه قه ده مى سلطان (مصطفى سىن) و (سلطان عبدالحمىدى ئىكى) و (سلىمى سىن) و (مصطفا بىن چارى). به لىن پاقژبا (زىرى) و عه ياره ئىك نه بو. پاشى هه ر سالا ۱۱۲۸هـ (زىرى زنجىرلى) ده ركه ت دىسا ۹۷٪ عىارى وى بو، ۹۷۰ر....

پارى سطمبول ئالتون (زر محجوب) عه ياره ۰.۸۰۰ (٪۸۰) بو (سلطان محمودى دووى) دا قوتان زىرى (رومى عتىق) هه رده مى وى ۰.۹۵۶ عه يارى وى بو.

پارى (عدلى عتىق) لىرى (زىرى) بو هه رده مى وى بو عه يار ۰.۸۰۰ بو لىرى زىرى (ئالتون دار الخلافه) هه رده مى وى عه ياره ۰.۸۳۰ بو لىرى (عدلىه جدىده) عه ياره ۰.۷۴۸ لىدا و (خىريه) زىرى عه ياره ۰.۸۷۳. و زىرى (بگرمىلك) محموديه غازى سه نكا وى ۸ قىراط و عه يار ۰.۸۳۰ بو. ئه فه

همی ل ستمبولی قوتان و ژ ویری به لاقبون. (لہ غدا) ژی لیدا عہ یارہ کیم تر و نہ خش و نیگار و هکی ٹیک نہ بون. زپری ۱۱.۲ جارا بها ہندی (زیقی) ہبو ژ دہمی سلیمانے قانونی. پاشی ہر عہ یارہ و بها ہاتہ گوہورین تا دہمی سلطان عبدالحمیدی بو ۱۵.۸ جارا نیف. ژوردا لقلقی لناف ٹوسمانیا و میرگہ ہیت و ایبت کوردا. سلطان عبدالحمیدی زپرک داقوتان بدلیقا روینشتنا وی لسہر کورسیا سولطانیی ل ۱۸۵۵ دگوتی (مدوحیہ) = (محمودی، بگرمیلک محمودیہ) کیشانا وی ۷.۷۵ نان ۸ قیراط و عہ یارہ ۸۳۰. پاریت زپری ہیدی ہیدی (لہ وروپا و لناف ٹوسمانیا زغل بون) و بہایے وان ہاتہ خاری. نانکو پارے سپی دگوتی (ٹوسمانی) و لہ غدا (اقچہ) و ل بہمنے (بہ قچہ) نو دگوتی (شاهی) پاریت زیقی ۱/۱۰ بون ناقجی ژ پاریت زپری. (ناغچہ) سلطان (ٹورخانی) ل (بورصہ) قوتان نو بہایے وی قوریشہ کئی (زیقی) بو. ہمی بدہ و دہ ہیک و پیشان و تہ خمینیت دہرامہ تا و زپرہ سہر ہمی بٹاخچیت ٹوسمانی بون. دہرہمی ٹوسمانی چاریکا دہرہمی شریعتی بو.

دہہ (ناقچی) زپری ژ دہمی (محمدی دووی الفاتح) بی ٹوسمانی ہاتہ قوتان نیزیکی سہنگا زپریت (عباسی) بون دگوتی (محمدی) پشتی ویزی ہاتہ لیدان ہر بوی ناھی. لہ ہدینا ناف خہلکی دا ہر ناھی (محمدی) ہبو و زپریت محمدی مشہ دہاتہ میرگہا بہ ہدینا و میرگہ ہیت کوردا. ہرورہسا (محمدی) بیبت (سلطان سلیم) نیکی و کوری وی (سلطان سلیمان قانونی) ہر بوی ناھی ہاتہ قوتان و بہ لاقبون (ناغچہ) ژی ژ سالہ ۸۴۸ھ چاریکا مسقالی بو (۶ قیراط بو) نو عہ یاری ۷/۹ بو چاردہ جارا سہنگا وی ئینا خاری و عہ یارہ زغل کر تا بو ۰.۴۶. نو سہنگا وی بو نیف قیراط و بہ لاقبون لہمی دہ غرا، پارے دہست خوشبو.

پارے (ہشتی) پشتی بہ غدا ہاتہ قہ کرن ژ ٹوسمانیا قہ تا دہوری (ہزار ژ مشہختیا پیغہ مہری) دہاتہ بکارئینان و خہرج دبو. ناھی وی دگہ ناقچہی دہات بو خوک و بدہ و زپرہ سہریت دہولہ تی (ہندہ ناقچہ و ہندہ ہشتی) ناھی وی ئیرانی بو و پارہ بی ٹوسمانی بو ژ پاریت نرم بو و بہ لاقبو.

نو (پارہ) ہاتہ دہر ہکو نہ تہ نایہ کا مہزن و کیم بہایی کہفتیہ پاریت ٹوسمانیا و ہیزا کرینے ہاتہ خاری بہرانہری پارے (زپری و زیقی بی بیانیا) و زیدہ باریے (ٹہ وروپیا) ژہر بازرگانیی و پارسہنگا خزینا دہولہ تی. ئینا محمد پاشایین گورجی سالہ ۱۰۳۵ھ پینگاہہ کا موکوم کر تا پارہی و پارسہنگا بازرگانیی پین قہ گریٹ و راگریٹ. ئینا پارہ کئی (۵ قیراط) و پیچہک ئینا دہری و قوتا. (تافرینی) گہریدی فرہنسہوی دگوتی (پارہ) د پرتوکا خودا.

ہاتہ بہاکرن (ٹہ و پارہ) بدو ناقچا و ب ۴ ناقچا مصری ٹوب سہ ناقچا دیسا لناف دہولہ تی دا. ٹہ و دہمی میر (سیدی خان) ی بو میرے بہ ہدینا.

ہر پارہک = ۴/۱ قوریش پاشی ناف چو بہندہ پارہ و هکی ۵ پارہ و ۱۰ پارہ و ۲۰۰ پارہ و تا قی دویمہیے ژی ناخفتن لسہر پارہی یا ہمی. و لمیرگہا (بہ ہدینا) گہلک بہ لاقبو و لمیرگہ ہیت کوردا. ہر ۴۰ پارہ دیونہ قوریشہک.

پارہ کئی (قوریش) = (غروش) دہولہ تا ٹوسمانیا دقیا شوینا پارے بیانیا و ٹہ وروپیا زیقی بگریٹ

و هکی (ریالی، تالہری نہ مساوی بی ماریا تیریزیا) ٹہ و (تالہر) گہلک بہ لاف بو لکزیرتا عہ رہا و ہاتہ عیراقتی و (بہ ہدینا) ژی و هکی مہجیدی زیقی بو و وینی شاہا ژن یا نہ مسا (ماریا تیریزیا) لسہریو.

پارے زیقی (ٹیکو) ٹہ وژی ہبو و بی کہفتیو ٹو (ریال) بی ٹہ سپانی بو بہا ۲۵ سنتیمیت وان بون ٹہ وژی د بازرگانیی دا ہبو و دہاتہ وەرگرتن و گوہورین (بہلی لجهے مہ بی کیم بو) چونکہ کیم ژ ویری دہاتہ ستمبولی نان دہ غرا روزہ لاتا ناھی. قوریشی (ٹہ سہدی) دیسا ہبو لچہرخی (یازدی و سہری دوازدی زیف بو) ٹو (قوریشی رومی) بی نوی گہلک بہ لاقبو و دان و ستاندن پی دہاتہ کرن. ٹوژی قوریشی (سلطان عبدالحمیدی نیکی) قوتابو دگوتی (شامی) و ٹہ نافہ لہ ہدینا بہ لاقبو دگہل پارہی ببازرگانیی، ٹہ قوریشہ ہاتہ قوتان ل ۱۰۹۹ھ ٹو ۱۱۰۸ھ نو سلطانی فرمان دا بقہ دہخہ کرنا پاریت بیانی و بیبت کہ قن.

قوریشی (زیقی) دہاتہ قوتان ژ سالہ ۱۰۹۹ھ بی بہا بلندبو و ۶ دہرہم بو سہنگا وی دہمی میرے بہ ہدینا سعید خان بہ گئی دووی بو. دہمی سلطان (احمدی سپی) بو ۸ دہرہم و عہ یارہ ۰.۶ پاشی ہاتہ خاری بیہای و عہ یاری و بو ۵.۵ دہرہم و عہ یارہ ۰.۴۷. دہمی سلطان (عبدالحمیدی نیکی). نو دہمی (سلطان سلیم سپی بو) ۴.۲۵ دہرہم پاشی (مصطفی بی چاری) ہات بو ۴ دہرہم، پاشی ہیشتا ہاتہ خاری و بگہلک بابہ تا قوتا، و دگوتی (مہ تہ لیک و گہلک بی زہحقبو لناف دہقہ ریت ٹوسمانیا و لمیرگہا (بہ ہدینا) و لناف سوجہ تا و معاشا و بدہ و خوکیٹ حوکمہ تی. پاشی عیراقتی وی بو ۰.۱۷. بی دگوتی (مہ تہ لیک) ۲۰ پارہ بو. (قہ مہری) ژی ہبو دو (مہ تہ لیک) بو. ٹہ قہ ہمی پارے ہوریدی کرینا خہلکی بو لبازارا دگوتہ قوریشی مہحمودی (قوریش رانج) (۱۰) پارہ بو. قوریشی درست و پاقت (صاغ) بہایے (چل پارا) بو. قوریش گہلک دہستے دکاندارا و ملہ تی و بازرگانا و میرادا ہبو لہ ہدینا، ہکو ژئی دگوت و دبیزن و د ژیدہ ریت چیرہ ستورپا نوی.

قوریشی (صور زپریو) ہکو مروقی گوہ لی بیا، ٹو (قوریش) بتنی گوتبا ٹہ و بی (زیقی) بو. قوریشی (صور بی زپری) ٹوسمانیا سالہ ۷۹۵ھ ئینا دہر نو قوریشی (زیقی) سہری چہرخی (۱۳) ژ بونا عیسای).

پارے زیقی بی فرہنسی شاہ خونتکاری فرہنسا (سان لويس) پاقت ئینا دہر قہ و رہوان کہتہ دہستیت کریار و فروتنی دا (لپولہ ندہ و مہ جہری و لناف ٹنگلیزی و بوہیمیا چیکیا) و دگوتی (گروسوس) ٹو لئیطالیا دگوتی (گروسو) و لمہ جہری دگوتی (گارپاش) ٹو ئہ لمانا دگوتی (گروشن) ٹو ٹوسمانیا ژی لسہر وی ناھی ئینا دہر بناقئ (گروش = قروش = قورش).

ٹہ قوریشی فرہنسی ہاتہ ناف دہولہ تا ٹوسمانیا بہ لی نہ گہلک، بہ لکو پارے (نہ مساوی و مہ جہری و بندہ قیے و قینیسیا) پتر ہاتبو و بکار دئینا و دہاتہ روزہ لاتا ناہہ راستی دناف کوردا و بہ ہدینا تہ کو توک.

پارے (زلطہ) = زولوطہ = زلوتی = زولتہ) پارہ کئی تورکیہ ہاتبو عیراقتی و بہ غدا و گہریا بو لناف دہستا بہ لی نہ و هک قوریشا. ٹہ قہ ہاتہ جہی قوریشی کہ قن. (زلطی) ٹہ لمانی لپولندہ بہ لاقبو ٹو

ئىنانە دناڧ دەولەتا ئوسمانىيا ئىنا بو گرفتارىهكا (پاره بەلبونى) * = التضحخ النقدى) و بو گرانی ئىنا دەولەتى گەلەك صوتن و بو جەنگا روسى و ئوسمانىيا ل (قرم) ئىنا ئوسمانىيا ۱۰ قوريش و ۲۰ قوريش كاغەز چاپكرن و دگوتى (لبستىت سپاهى = ئوردو قاسمەسى)، كو پشتى جەنگى بهىتە دان بو كوودا و بدها و قەمچىرىت دەولەتى ئەو گەلەك هاتنە بكارئىنان و خلاس و تفاق بون ژناف دەستا بو حوكمەتى و بهايىن وا زى ۳۰٪ هاتبو خارى.

دەولەتى مفا ژئ گەهەشتى. بو گرانی هیدی هیدی و بهايىن لىرهى بلند بو تا گەهەشتى ۲۳۰ قوريشى كاغەزى تا ۱۸۶۲م بو ۳۵۰ قوريش. ئىنا گەلەك شول پراوہستان و خەلكى خوژ پارىت كاغەزى دا پاش و بانقا ئوسمانى هەروى صالى چىبو و پارى كاغەز پاك و كار پى نەهاتەكرن و پىچەك پراهائىژا ژبارى يا خەلكى هیدی زىدە بو و هەدارەتا وان هات.

پارى كاغەز گەلەك نەهاتە دسويكا بەهدىنا و ناڧ كوردا و مىرگەهت وان دا. هەر ژ مروڧىت وى دەمى دهاتە گوتن و خەلكى نەدڧىا دان و ستاندنى پى بكن. پاشى دىاربونەڧە دەمى سلطان مرادى پىنجى ۱۸۷۶م ئىنا سلطان ئىنا خارى ژ كورسى و سلطان عبدالحمىد دوى روىنشتە سەر كورسىا سلطانىن. تا ۱۹۰۹م - ۱۳۲۷ھ و پارىت كاغەز پاكرن. دىسا عىراق هەمى تىكچوژ رەخى پاراڧە و خزىنى و هىزا كرىنى. جارەكا دى پشتى عبدالحمىد دوى ۱۳۳۲ھ دىاربونەڧە و دەولەتى چاپكرنەڧە كو كاغەز و نەژاد (مەعدەن) وەكى ئىك بن پاشى درىڧە نەچو بدرستى.

دەمى سلطان عبدالحمىد لىرى وى هاتە قوتان بناڧى وى ۱۲۵۹م ئو چارىك لىره ۱۲۷۲م ئو نىڧ لىره ۱۲۶۰م. لىره بهايى ۱۰۰ قوريشا بو. پارىت زىڧى ژى لىدان ۱۲۶۰ھ (مجدى) بى مەزن وەكو (ربالى) و موهر وى و ناڧى وى لىسەر بو. ئولىره زىڧى = ۵ مجدى. ئەڧە گەلەك زىدە بەلاڧىبون لدەولەتا ئوسمانىيا و لناڧ دەڧەرىت كوردا و لدەڧەرا (بەهدىنا). مەجدى (۲۰) قوريش بو ناڧى مجدى ما تا دەولەتا وان هەرفتى. (نىڧ) مەجدى هەر وى صالى دەرگەت ئو هەروەسا (چارىك) مەجدى هەمى (زىڧى) باش بون و پارەكى بەركەتى و جان بو. گەلەك ژ نىڧ مەجدىيا و چارىكا خەلكى كرنە چەكىت زىڧى بو ستوى و بازكىت دەستا و پىزىت وان پىژاندن لىسەر كولاڧى صورى موكوم بو سەرى و سەروشىا و چونە دكرىڧىت كوردا دا بىت فولكلورى بو چەكا و تازەبى و بخوڧە كرنى. باهرا پتر (لبەهدىنا) ئەڧ چەكە لگوندا هەبون و لدەشتى لناڧ فەلا و گوكجەلىلىا و هندەك عەرەبا بكارئىنان. بو كرىار و فروتن و بازگانىن و گرى كرن و بده و قەمچىر و كوودىت دەولەتى گەلەك خوش دچون و دناڧ دەستادا دهاتن و دچون.

پارىت بىانى ژ پارىت ئوسمانىيا

ڧىچا پاره گەلەك توخم و گوونە دهاتنە بكارئىنان لدەڧەرا بەهدىنا و بەرى هنگى لىرگەھى بەلكو ناڧىت وان بىڧىن:

ژ پارىت ئنگلىزى لىرىت قەرالا ئنگلىزى (فىكتوريا) و بىت قەرالا (ادوارد) و قەرالا (جورجن پىنجى) و بى (شەشى) و پارىت بەرى وان جار جار دكەتنە دەستىت خەلكى زىدەبار زىڧىنگرا و ژ دەستىت وان.

پارى (تانگىرى) ئەوروپى (زىڧ) بو وەكى چارىك مەجدى بو بهايىن وى ۱۸ قوريشىت (پاىڧ) بون. ئو پارى (ئىكو) بى بىانى بو.

پارى (بوليات) ئان جوليات ئو (ربال). پارىت عەجەمىت صەڧەوى (تومان) كىم زىڧى بون و دگوتى (عەباسى) ژبەر شاھ عەباسى صەڧەوى لچەرخى (۱۶) لدەڧەرىت كوردا ل ۱۱۱۸ھ ئو بها (۴۰) ئاچچە) بون ناڧ كوردا ل (بەهدىنا) دەمى مېرى بەهدىنا زىڧى پاشى ئىكى كوڧى سەبىد خان بەگى دووى و دەمى مەكى بو وى برە نك خو بەلاڧىبون. دىسا پارىت وا ژ (سفرى و زىڧى) ژى هەبون و بەلاڧ بون گەلەك. تومانى زىڧى = ۵۰ قوريشى (زىڧى) بو.

پارى عەجەمى (اشرفى زىڧى بو) بى بچوبىك بوژ سىكيا لىرى ئوسمانى كىم تر بو. ئەوژى بەلاڧىبو لناڧ كوردا و بەهدىنا. هەر لنىڧا دووى ژ چەرخى ۱۶ و لچەرخى هەڧدى ژ (عيسى) (دەم) ئەو زىڧى دەرەمى عەجەما (صەڧەوىا) بو بهايى ۱۰۰ مسقالا پارىت (سفرى) بىت وى دەمى بو سەنگا ۱ دەرەمى بو. (عەباسى زىڧى) ژى هەبو بى صەڧەوىا بهايى (۵۰) دىنارى سفرى بو.

پارى (شاهىه) زىڧى و سفرى هەرىكى زىڧى = ۵۰ ژ سفرى لىرانتى. بەلى لناڧ ئوسمانىا هەكو مە گوتى دەمى (سلطان سلېمى ئىكى ياوز) زىڧى لىره هەبو (دىنار)، ئو دەرەمى (زىڧى) هەبو ئو (سفر) ژى هەبو. ئو لدەمى كورى وى (سلطان سلېمانى قانونى).

دڧىت زىڧى نەكەبن كو توركا گەلەك پارىت بىانى بىت (زىڧى و زىڧى) نڧىسىنا ژ هەردوو رەخا برى و حولى كرىن و قوتانىنەڧە وەكو عەباسىت ئىرانىا. پارىت عەجەما (لتەبىزى و تڧلىسى و رەوان) لىدان بون. بدها خانىا (خوك) صالى عەباسىك (زىڧى) دەولەتى وەردگرت لبەغدا هەكو (لەلم و خەبەر و پسولكا) دىار (العزوى ۱۹۵۷).

پارىت نادر شاهى بىت دەولەتا (ئەڧشارىا و نادرىا) بناڧى وى بون، گەلەك بون و گەلەك بابەت بون و بەلاڧىبون و هاتبونە دەڧەرىت مە كوردا و بەهدىنا و عىراقى.

پارىت (كرىم خانى زەند) هەكو (بەصرا) وەرگرتى بدەستى براىى خو (صادق خانى)، هاتنە قوتان بىت (زىڧى) ئو بىت (زىڧى) ژى لىرانتى قوتان. لىسەر نڧىسىبو (سكە برز مىزىم تاصا حبش بىدانشود) ئانكو ئەز دى سكى پارا قوتم لىسەر (زىڧى) هەتا كو خودانى وان (مەهدى) دىاردبىت. دەولەتا زەندىا ژ سالا ۱۱۶۳ھ - ۱۷۵۰م تا سالا ۱۲۰۳ھ - ۱۷۸۹م خونتكارى كرىو و بەصرا وەرگرت سالا ۱۱۹۰ھ - ۱۷۷۶م هەتا ۱۱۹۳ھ و ۱۷۷۹م ئەڧ دەولەتە هەڧدەما بەهراپ پاشى بو مېرى بەهدىنا ۱۱۲۶ھ - ۱۱۸۲ھ - ۱۷۱۴م - ۱۷۷۰م.

پارىت شاهىت عەجەمى بىت قاجارى دىنارى وان بى زىڧى (ئەشرفى بو = الاشرفى) گەلەك

به لاف نه بو لعيراقني به لكو پيچك ناف كوردستاني و (بهدينا) به لاف بو به لني نه شتي پارتيت دي بيت نوسماني. پاشي (تومان) هه زيري (ئه شرفي) بو. تومان قه سه كا مه غولي بو هاته بكارئينان ژيزانا وي (هژمار) بو ده هزار (به رده = فلس) نانكو (دهه قران) نو هه قران = ۱۰۰۰ فلس پاشي (قران) يني (زيفي) بو و به لافبو لعيراقني و ميرگه هيت كوردا و ده قه را (بهدينا). و گه له ك نافني وي كه ته ده قني خه لكی. هاته قوتان دهمي شاهني قاجار (فتح علي شاه) نو قوتان ديسا بناقني (ناصر الدين شاه) هاته قوتان. قراني (نيش قران) ژ (زيفي) هه بون و هنده كا دگوتني (په نه پات). ژ نافني جهه كي لئيراني يني ئينايه دهر (پهن آباد) يني كو لوئيري پاره لئيدايين. ديسا (چارتيك قران) ژي هه بو و دگوتني (قه ميري) نه قه بناقني خو شه گه له ك به لاقبون ده اته ناف (بهدينا و كوردستاني) دا. خه لكی كراپا روژي پي دكر چونكه ديجيك بون و تشت پي ده ات و دناش ده ستيت خه لكی دا هه بون و زيفبون. پاري (پيچوه) هه بو ديسا ژ زيفي و ۴/۳ (قه ميري) بو و ديسا دگوتني (شاهني سپي) و به لكی ژ پينج شاهي هاتبيت چونكه به ايي وي پينج شاهي بون و هه شاهي (۵۰) ديناري فلس بون لده مي قاجار (۱)، دگوته (شاهي) (پول) ژي نو دگوتني فلس ژي وي وهختي. پاري (عباسي) يني قاجاري (دو سه فلس) بو نو شاهي يني مه زن ۱۰۰ دينار بون (فلس بون) وي دهمي شاهني نافنجي (۵۰ فلس بون) نو تاغ شاهي (شاهني سپي) (پينج شاهي بون) نان (په نه پاده ك بو).

هه (قران = ۱۰۰۰ دينار، فلس) بو نو هه (تومان) = ۱۰۰۰۰ هزار فلس نان ديناري سفری يني عه جهمي. پارتيت په هله وي لئيراني ۱۹۲۵ زير دهر كه تن بناقني شاه رضا نو به ايي وان (۲۰ تومان) بو نو هه تومان (۱۰ ربال) بو.

ئه و لكوردستانا عيراقني به لاف نه بو به لكو لناف كورديت كوردستانا ئيراني پتر چو ناف خه لكی. تومان بو به ايي قران بو. نو (ربال) يني به لاف بو. و پاره بونه كاغز و هژماريت (ربال) لسه ربون.

(روپييت هندي) ننگليزي قوتان و به لاقبون ژ (زيفي) و (نيش روپي) هه بو و (چارتيك) هه بو ژ (زيفي) پاشي نه وژي كرنه كاغز. پاره كيت هويرده دگوتني (بيزه) = (پيسته) و ديسا دگوتني (پاي). نه قه لكوردستاني به لاقبون و (بهدينا) ژي. و هه (روپي) ده اته حسيب كرن ۳/۱ ژ (مه جيديني) نوسماني يني (زيف) باش.

هنده ك بابه ت پاره بيت (زيري) زيده بار دهر كه تبون ژ دهمي (ئه مه ويا و عه باسييا) و نه پاره بون به لكو بو (خه لاتكرني) ده اته قوتان و بو ده لقيت (گيژن و سه ر سالا) و ده ميت ژ (شه ر و جه نكا) سه ر فه رازي هه كو ده اته نه قه. (خه ليفا و شاه و قه رال و خونتكارو ميروا و قه يسه را) به لاف دكرن لسه ر مروقيت هه ژي. هنده كا هنده ك (نيگار و نه خش) لسه ربون دگوته وان (پارتيت دل خوشيا) و هه مي هندي ئيك نه بون.

بو نمونه خه ليفه (المتوكل على الله) پاره كني (زيفي بو ۲۴۱هـ) بو كه يفخوشي چيكرن (۵۰۰۰ پرت) و به لاف كرن و دهه لاقيتن و خه لكی بو خو قيتدان. ديسا خه ليفه (الراضي بالله) نو خه ليفه (المقتدر) لسه ري چهرخي سيني ژ مشه ختيا پيغه مبه ري. هنده كا وينييت مروقا لسه ربون. (سيف الدوله

ديناره كني زيري ژ دهه مسقلا قوتا و ناف و وينييت وي لسه ربون ددانه دياري بو هنده كا). پارتيت (هنگام و گيژنا و كه يفخوشيا) بون به لني نه ده اته مه زاخي و خه رج كرن. هه روه سا نه ف (وهك پاره) خه ليفه (مطبع و متوكل و مقتدر) ديسا ئينابونه دهر. من سالا ۱۹۷۰ ئيك ژوان هه بو ده وري ۳ غراما بو و زنجيره كا جان لسه ر نيقه كا وي نه خش كرو ژ زيري.

پارتيت (متغلبا و بوه بيا و سو بو كته كينا و بيت خامرويه و راضويا و متقيا و نه خشيديا) ديسا هاتبونه كراپا و فروتا دا و بازرگانيدا به لني نه وكي بيت دي به رفره. (تهك و كه ت و مات) دكه فتنه ده ستيت خه لكی (لهدينا) و (ناف كوردا) دا به لني نه قه هه مي دبي وينه بون. پارتيت (سلجوقيا) ژ نه تابه كيت (خوارزم و مويسلي) و ده قه ريت دي. (عماد الدين زهنگي) و دويش وي را (سيف الدين غازي). نه اته قوتاني ژ ۵۲۱-۵۴۴ هه لكو دهمي (قطب الدين مودود) (طغرلتنين) كورني (عماد الدين زهنگي) هاته ليدان و (پاري سفری) وينه لسه ربو ژ سالا ۵۵۵ هه پاشي بيت (سه يف الدين) غازي دووي ۵۶۵ - ۵۷۶ هه ديسا (ويني) مروقي لسه ربو و سفر بون. نو هنده ك (جزيرا بوطا) ليدابون سالا ۵۷۵ سفر بون.

پارتيت (ئه تابه كيا عزالدين مسعودي) ديسا (جزيرا بوطا) ليدابون ژ ۵۷۶-۵۸۹ هه كي بيت به ري وي بون به لني دبي وينه بون مه گه ر بيت (سفری) نانكو بيت وان هه مي بيت (زير و زيفي) نه ب وينه بون و به لاقبون گه له ك لده قه را (بهدينا) چونكه (ئاميديني) وي دهمي (ئه ياله كا) وان بو و گه له ك پيغه نديت بازرگانيي و بده ي و كودي دگه ل ميرگه ها وان (لمويسلي) هه بون.

پارتيت دهوله تا (ئه رته قيا بنو الارتنق) ژ رهخي (روژئاقا رومي) قه نه هاتبونه ناف ده قه ريت مه بو كارئينان. بو بازرگانيي پاري (سفری) يني بي هيژ و بها بو به لكو بتني بو كراپا روژي مه زاختيت بچويك لسويكي و بازاري ده اته بكارئينان (هويرده بو).

پارتيت دهوله تا (لؤلؤا) لمويسل به لاقبون و بازرگانيي و خه رج و بده و كوودي گه هشتنه ده قه ريت (كوردا و بهدينا) چو وينه لسه ر نه بون، پارتيت وان ده اته قوتان (لمويسلي و مستيريني و جزيي).

لميرگه ها هه بليري (ئه تابه كيت هه بليري) سالا ۵۲۲ هه دامه زانديو ميرني ژ ريقه (زين الدين علي كوچك) نو كورني وي (مظفر الدين كوكيري). لسه ري دهمي ميرگه هي، پاشي (مظفر الديني) پاره لهه بليري سالا خويا دويمه يي قوتان پاشي (قران) قوتان و خو ژ نه تابه كيت (مويسلي) فه كر و گه هه شته باصكي (ئه بوييا). ناقبه ينا سالا ۵۸۰ - ۵۸۶ هه پاره ك بناقني (مير حسام الدين) هاته قوتان ويني مروشه كي لسه ر بو يني (لشييره كي سويار بو). نو نه ف وينه لسه ر پارتيت ل هه بليري هاتبونه قوتان تا پشتي مرنا صلاح الديني دهمي دهوله تا نه بوييا هه بو.

نو پارتيت (زيفي و زيري) بيت نه تابه كيا (بيت وينه لسه ر) دهوله تا نه بوييا ژ ريقه لسه ر نه تابه كيا حسيب دبون و پيغه نو كيت وان بون، پاشي خودا لايي مصري نو دهوله تا (عويه يديا) پشتي (فاطميا) دانا.

نو پشتي خه ليفني (فاطميا العاضد) مري ئينا (صلاح الديني نه بويي) دهوله تا فاطميا دياركرو

به‌لی کر و لسهر خودبا و مزگه‌فتا ناڤیت عباسی دگوتن. ئەو سال ۵۶۷هـ پشتی (بیست و سێ صالا) خونتکاری کورئ وی چو شوینا وی لسهر کورسیی (الملك الافضل) ئو وه‌صا بو (ئه‌بوییا) ما تا ۶۵۰هـ مصرئ ئو پیچه‌ک پیتر ما لدریت دی.

پارێت وان دینارێت (زێری) بون ئو بییت (زیقی) ژ ده‌رفه دهاتنه ناڤ دهوله‌تا وان، وان ژێ ددانه به‌ر به‌هائێ زێری و خه‌رج دکرن. پارێ (زیقی و زێری) چو (وینه) لسهرنه‌بون، به‌لکو پارێ (سفری) بوینه چیکریون.

پارێ ئه‌بوییا کیم تر دهاته دناڤ ده‌فریت مه‌دا ئانکو ته‌ک و توک هه‌بون به‌لی گه‌له‌ک و بشیلتیت باززگانی نه‌دهاتن. چونکه هه‌کو باززگان ژ عه‌جه‌می د به‌هدینارا دچونه حه‌له‌بی دا متایی خو فروشن پپارێت وان و هه‌ر گشت دا متایی بازاریت وان کپنه‌ قه‌ و وان پارا دا مه‌زێخه‌فه و نه‌ د زفراندن دگه‌ل خو.

پارێ (ئه‌رته‌قییا) ئیکێ زیقی بو و گه‌له‌ک نه‌هاتبو سویکێ و ناڤ ده‌ستادا.

پارێت (سه‌لجوقییت رومی) وه‌کی پارێت ئیسلامی بون (بێ وینه) ژ (زێری و زیقی) به‌لی صالا ۵۹۶هـ - ۶۰۰هـ (میر رکن الدین سلیمان شاهی) وینه لسهر (ده‌ره‌مه‌یت زیقی) قوتان.

ده‌ره‌مه‌یت میپرا (کی خسروی ئیکێ ۶۰۱-۶۰۶هـ و عزالدین کیکاوس) ۶۰۶-۶۱۶هـ ئو (علاءالدین کیقباد) ئەقا هه‌مییا چو وینه نه‌قوتان لسهر پارێت (زیقی). پاشی دویق وان را دیسا وه‌سا به‌لی پاشی سال ۶۳۸هـ پارێت زیقی ئینانه‌ده‌ر وینێ (شیر و روزه‌ا) لسهر ده‌ره‌مه‌یت زیقی دا، تا سال ۶۴۲هـ هه‌ر قوتابون، ئو ده‌می (کیقبادئ سیی) وینێ (شیرئ) دانا بو سه‌ر و لپه‌خێ دی (لا اله الا الله محمد رسول الله) قوتابو، ئەف پاره ژێ دیسا کیم دهاتنه ده‌فریت مه‌ هه‌ر ژوئ ئەگه‌رئ.

پارێت (سه‌لجوقییت) ئیرانی هه‌ر وه‌کی سه‌لجوقییت (به‌غدابون). ئەوژێ دنا به‌هدینارا دهاتنه ناڤ ده‌ستیت خه‌لکی لئاڤ (کوردا و لبه‌هدینا) دگه‌ل باززگانا ریکا مويسلئ را.

هه‌چیکه پارێت (خه‌لاتن) ئەفه هه‌بون هه‌کو مه‌گوتی ده‌می خه‌لیفیت عه‌باسیا و مه‌غولا، ئەفه وه‌کی (نیشانا) و (مه‌دالیا) بون ژ (زێری و زیقی) و ژ (داری و ژ سفری) ژێ هه‌بون ناڤێ خودئ لسه‌ریو ئو نیشانا سلطانا و هه‌ده‌کا (سه‌رئ شیری) لسهر قوتابو، هه‌ده‌کا (ته‌مغه) لسه‌ریو. و هه‌ده‌ک توخمیت دی بییت (میدالیا) ده‌رکه‌تبون ناڤێ خه‌لیفیت (راشدی) لسه‌ریو لدورا ئو لنیقی (لا اله الا الله الحق المبین، الصادق الوعد، رسول الله) و لگیره‌کێ (لا اله الا هو الحی القیوم... تاد). و لپه‌خێ دی (ضرب فی آیام دوله المولی السلطان الاعظم، ضرب تبریز، مالک رقاب الامم أبو سعید بهادرخان، خلد ملکه، عشرين وسبعمائنه). ئەفه (زیق) بو و نه‌و (نه‌ه) یا لئنتیکخانا (پیتر سبورک) لروسی.

ئو گه‌له‌ک میدالییت دی ده‌رکه‌تبون بییت زیقی و زێری دهاتنه دان بو (سه‌ر له‌شکه‌را) و (والیا و وه‌زیرا) بییت گه‌له‌ک دکر بو موکوم کرنا خونتکاریا (سولطانی ئان شاهی ئان میری ئان خه‌لیفه‌ی).

ئەفه گه‌له‌ک نه‌دکه‌فسته ده‌ستیت خه‌لکی و ملله‌تی و به‌لاڤ نه‌دبون. چونکه بخو دکیم بون و

نه‌پاره‌بون. به‌لی ته‌ک و توک جار جار دهاتنه ده‌ستیت خه‌لکی بکپینی و گه‌له‌ک کیم.

(دیناریت) گه‌له‌ک دهوله‌تا عه‌یارا زێری و سه‌نگ وه‌کی ئیک بون ئان گه‌له‌ک نیزیکی ئیک بون به‌لی بییت مه‌زن هه‌بون و بییت (دوقاتا سه‌نگی) و (نیف سه‌نگ) و (چاریک) ژێ هه‌ده‌کا هه‌بون. و هه‌روه‌سا ده‌ره‌مه‌یت (زیقی) بگه‌له‌ک ناڤا وه‌کی مه‌گوتین. قیجا پارێت مه‌غولا ژ (پشت نه‌فغانی و نیسابوری و ژ ئیرانی و ژ عیراقی و شامی و تورکا و ئوسمانیا) و دریکا وارا. بییت ئەووروی گه‌له‌ک دناڤ ده‌فریت کوردستانی به‌لاقببون و که‌تیبونه ناڤ ده‌ستا و ده‌فرا (به‌هدینا) دیسا زه‌حف هاتبونه ناڤا و ناڤ باززگانی.

(لگه‌ریانا بنیامین) ناڤێ پارا هاتبو کو (لئامیدی) جوھیا زێره‌ سه‌ر ددا میری سالانه (زێره‌کێ) ئەو به‌هائێ (مرباطی زێری و چاریکه‌کێ بو بێن مرابطیا لئه‌سپانیا قوتای = ۱۴ شلنیت ئنگلیزی بو هه‌ر مرابطیه‌کی). (دیناریت) ئەمیری گه‌له‌ک بون و گه‌له‌ک ده‌رکه‌تبون لده‌فرا (میریت ئیسلامی بو) و سه‌روکیت له‌شکه‌را هه‌کو دیونه میر لده‌فره‌کێ ئان کورئ خه‌لیفه‌ی و الی بای خو بو لده‌فره‌کێ وان ژێ پاره دقوتان دگه‌ل فه‌رمانا خه‌لیفه‌ی. ئەفه به‌لاقببون، چونکه لگه‌له‌ک ده‌فرا دهاتنه قوتان و به‌لاقببون. قیجا خانییت لیدانا پارا بقی چهن‌دئ دکه‌فسته ده‌ستیت (شون گریت خه‌لیفا) و پاره دقوتان. نمونه ژقان پارا: (بناڤێ خه‌لیفه‌ی عه‌باسیا لئه‌رمینیا هاتنه لیدان و ناڤێ (الهادی) و بفه‌رمانا (ره‌شیدی) ولی عهد المؤمنین. دیسا بناڤێ میر (محمد الامین) کورئ (هارون ره‌شیدی) صالا ۱۸۶هـ دیناریت (زێری) هاتنه لیدان و گه‌له‌ک به‌لاقببون و هاتنه ده‌فریت کوردا ژێ، دیسا (بناڤێ مه‌دی محمد) کورئ امیر المؤمنین هاته لیدان لئه‌رمینیا و بفه‌رمانا (أبو جعفر المنصور) صالا ۱۵۳هـ.

لده‌می (هارون الرشیدی) دینار هاته لیدان بناڤێ (کورئ وی) و ناڤێ (میر) دانا سه‌ر وه‌کی: (الامیر الامین محمد ابن امیر المؤمنین). (مأمونی) بناڤێ خو پاره لیدان ژ زێری صالا ۱۹۸هـ. خه‌لیفه (متوکلئ) پاره قوتان ژ (زێری) و ناڤێ (کورئ وی المعتز بالله) لسه‌ریو و دگوتئ (دیناریت میراتی) لصالیت ۲۴۱هـ، ۲۴۴هـ، ۲۴۷هـ و ناڤێ (المعتز بالله) لسه‌ریو و لیدانا (به‌غدا) بو و لیدانا (سامرا) ژێ بو. ده‌می خه‌لیفه‌ی عه‌باسی (المستعین بالله) ناڤێ (کورئ خو) دگه‌ل ناڤێ خو لسه‌ر دینارئ زێری قوتا صالا ۲۵۰هـ. دصالیت دی ژێ هاتنه قوتان ده‌می خه‌لیفه (المقتدر بالله) صالا ۲۹۵هـ - ۳۲۰هـ دیناریت (زێری بناڤێ کورئ خو) قوتان (أبو العباس) لصالا ۲۹۵هـ و ۳۰۰هـ (لبه‌غدا) قوتابون، هه‌روه‌سا ده‌می (القاھر بالله) ناڤێ کورئ خو و شوینوارئ خو (أبو القاسم عبدالعزیز) لسه‌ر ده‌ره‌مه‌یت زیقی دان. دیسا خه‌لیفه (الراضی بالله) بناڤێ کورئ خو و شوینه‌واری (أبو الفضل عبدالله) لیدان لسه‌ر زیقی سال ۳۲۹هـ.

خه‌لیفه (المتقی لله) صالا ۳۳۰هـ بناڤێ کورئ خو و (دوبنده‌هن) خه‌لیفاتیت (ابو منصور) قوتان. دیسا بناڤێ (أبو الحسن ابن امیر المؤمنین) کورئ (خه‌لیفه (المستکفی بالله) صالا ۳۳۴هـ هاتنه لیدان لسه‌ر (ده‌ره‌مه‌یت زیقی). ئو دیسا (خه‌لیفه) هه‌کو بێ هیز بێن (لبه‌غدا) ژ عه‌باسیا فه‌رمان دا کو (ناڤیت وه‌زیرت) خو دگه‌ل ناڤێ خه‌لیفه‌ی لسه‌ر پارا بده‌ن وه‌کی ده‌می (المستکفی بالله) ناڤها دانا

سهر (معز الدوله) و (عماد الدوله) و (ركن الدوله) لسهر (زيرى و زيقى). ئەفا هەمىيا دگوتى پارتىت ميري (زيرىت ئان دينارىت زيرى بيت ميراتىي ئان ئەميري) ئەفه هەمى هەبون و بەلاقبيون لناف كوراد و لبههدينا و عيراقى.

پارتىت (مەغرىب) نەدەهاتنە دەفەرەت مە ژبەر هزارىت كيلومهترىت پىكى گەلەك بو، بو بازگانيا. پارتىت وان (بلبسون) و (دورو) و (صنبلون) زيربون پاشى (حەفص) و (الموحدى) و (المديني) و (زەناى) و (سعدى) و (علوى) و (شاكريه) قەسا (شەهده دانى) لسهر پەخەكى بو و لدور وى (محمد رسول الله) أرسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله) ئولرەخى دى (محمد رسول الله و ناقي ميري كا بناقي كى يه، ئولسهر خركى لدورا (بسم الله، ضرب هذا الدينار سنه سبع و ثلاثين و ثلثمائه. هندهك نفيسينيت لسهر پارتىت ئوسمانيا بيت لدهفەرەت (كوردا) دزهحف بون و (لبههدينا) پراهاقيزون.

سەر دەرھەمىت زىقى

- السلطان محمود - سەر پەخەكى بغداد ۱۰۵۲ھ. لپارهكى زىقى ئولسهر پەخى دى تورپه بو و ۹۸ لپارهكى دى بين زىقى (درهم).

- السلطان محمد عز نصره لسهر پرتەكا دى و ئىكا دى.

- السلطان محمد ضرب بغداد ۵۵ (ئانكو بەلكو ۱۰۵۵ھ)

ئىكا دى - سلطان محمد بن ابراهيم خان عز نصره ضرب بغداد ئىكا دى - السلطان مراد غازى.

- عز نصره ضرب بغداد ۴۹ (ئانكو بەلكو ۱۰۴۹ھ)

ئىكا دى: ضرب ۱۰۵، دگەل نيگارا لپهخا خيچ و خال بون (ئانكو ۱۱۰۵ھ).

ئىكا دى: خلد ملكه بغداد لسهر رويهكى و بابەتى نفيسينى بين قارى يه و لسهر رويى دى: السلطان بن احمد خان.

ئىكا دى: غازى عز نصره لپهخەكى و تورپه لسهر پەخى دى

ئىكا دى: بغداد ۱۰۴۱ھ.

ئىكا دى: غازى بن غازى عز نصره

پاره هندهك پەخەك طەنگ تره ژ پەخەكى، بەلكو پيتىرى هەرشى لپه چەكوچى ئان (نفيسين و نيگار و ناف) لسهر نيغهكى نينه پتريى دايه پەخەكى. هندهك پارتىت رومانا (گەلەكن و گەلەك چورەنه و گەلەك قيصرن: چەندەكا دى دياركەين ئەوزى (زىق) بون و (زيربون) و (سفر) و (شپه) و برنجوك بون پەخيت و ان ئاخ و قريز يا دەر دەرزا را باهرا پتري ئو ئاخ يا تن گەريا و ژەنگ و قريز.

ئەوزى جار جاراً بدەست ميروا و بدەست خەلكى دكەفتن و دەهاتنە دەر ژ چولا و ناف رەزا و دخانيادا

و بنياتيت كەفن:

ئىك زى لسهر نفيسى بو لدور لسهرى قەيسەرى Vespasianus بين ۷۰-۶۰ بەرى عيساى بو لپهخەكى ئولرەخى دى ميركەكى راوہستايه و باسطنونەكى ددەستيدا ئولرەخى پيشيى سەرەكه و قەيتانەكا دسطوى دا.

ئىكى دى: Titus Caesus ۷۳ پشتى عيساى سەرەكى لسهر پەخەكى و مروفەكى مترك بين رويشتيه لسهر كورسيهكى و دارەكى ددەستيدا.

ئىكى دى: Augustus ۷۹ پاشى عيساى سەرەكى زەلامى (قەيصەر) بين لسهر پەخەكى ئولرەخى دى زەلامەكى تەبەكى دەهەلگريت.

ئو هيشتا گەلەكن و قەيسەرىت زەلام گەلەكن. و بيت ژنك زى بيت هەين و هندهكا وينى سەرى قەيصەرى و قەيصەرا و ژنا و (هەردو) بيت لسەر.

دپەرتوكا (قەشە بەهنام سونى ۱۹۸۸) ناقيت پارا وەكى: (اسدى وينى شيرى لسەرىو ئو ئەمىنى - بغدادى - بغدادى - دينار - ريبه (روپيه) شاهى - عجمى - قرشى - غرش - غريش - قرش زولط - قرش صاغ نظاميه - كلبى .... تاد).

ئەفه هەمى دناف دەولەتا ئوسمانيا و دەفەرەت كوردستانى و ميرگەها زەحف هەبون. پارى (سيگن) زير بو زوى بەلاى بوو ژ (بندقيه) هاتبو ناف دەولەتا ئوسمانيا و بەلاى ببو و لدەقەر و ميرگەها زى دكەتە دەستيت خەلكى. بەايى وى ۲.۲ دولار بو، ناقي پارا دپەرتوكا (هارولد لامب وەرگيپران د. شكرى محمد نديم بناقى (سليمان القانونى سلطان الشرق القديم ۱۹۶۱). ناقيت پارتىت بيانى بيت ژ ئەوروپا بزيرەسەرى دەهاتنە دان، و تيدا بون و نفيسى بون و هەروەسا ناقيت هندهك پارتىت دى بيت ئوسمانيا وەكى (دوكاتى نەمساوى) و بين بندقيى لئيتاليا.

پارتىت (ماليكا) مصرى ژ دەمى (الظاهر پيپرس) نيشانا گوهاستنا خلافتا عەباسيا، بو مصرى (قاهرى) ماليك پيشكەفتن و بهيز كەفتن ئينا ناقي (خەليفي عەباسى) هەر هيتلا و نەدانا سەر پارا بەس بنتى ناقي (خونتكارى ماليكا) دانا سەر و لسەر دنقيسى: (لا اله الا الله محمد رسول الله أرسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله) ئان زى (الله وما النصر الا من عند الله لا اله الا الله محمد رسول الله أرسله بالهدى ودين الحق).

پاشى دەرهم مصرى ليدان ل ۷۸۹ھ - ۱۳۸۷م ئو (مير نوروز) پارتىت (نوروزى) قوتان لشامى ل ۸۱۵ھ - ۱۴۱۲م پاشى (مؤيد شيخ) دەرهميت مؤيدى قوتان ۸۱۸ھ - ۱۴۲۲م دويف مير نوروزى پشتى كوشتى. سالا ۱۲۶۰م دەرهميت (زىقى لئنگليزى) قوتان و ل ۱۲۵۲م (لئيتاليا) دەرهميت (زىقى) ليدان و (لبندهقيى) قوتان و وينى (قديشوەكى) لسەرىو. و (لقرەنسا) صالا ۱۲۶۰م.

پارتىت مملوكى مصرى بيت (فلس) ليدان دەمى (الكامل السلطان الناصر محمد بن قلاوون) بسەنگا دەرهمەكى. ناقي سلطانى دچارگوشەكى لپهخەكى دابو ئولرەخى دى (لا اله الا الله محمد

رسول الله) ؤو دهمى (سلطان الناصر حسن) كورئ قه لاوونى ۷۵۹هـ پارتيت (فلس) دهرکه تن ناقي وى (جدد) ؤو لکورستانى و لبه هدينا دگوتى (چرت) (چرد). ؤهفه مه بيتت ژ پيرپا گولئ بوين كو ؤهف پاره ههر چهند (فلس بون) بهلئ دگهل بازرگانا دهاتن بو شامئ و دويرئ را دهاتنه دهقه را (به هدينا) و لجانا خه رج دكرن و مه زاخا پروئ لبازارا و خارنئ پئ دكر. ههروه سا (زير و زيقيت) مماليك و بيتت دهرقه وى ؤوسمانيا ديسا دهاتنه دناث (به هدينا و كوردا) دا ؤو لمه زاخا سويكئ بون. بهلكو (زير و زيق) خه لكى بو خو دكرنه (گريك) و دهه لگرتن و فه دهجه ماندن.

خه ليفئ ئيكي بي (عباسى لمصرئ) هه لئزارت و دياركر كو خه ليفه به (الظاهر پيبرس) خونتكارى مماليك لمصرئ ؤهو (القاسم احمد) و ناث دانا سهر المستنصر بالله و ناقي وى لسهر مينبه ريت مزگه فتا ئينا دگهل ناقي خونتكارى و (پاره) بناقي (خه ليفه وى) ليدان دگهل ناقي (پيبرس)، و بوخو دانا (قيم امير المؤمنين).

بو هندئ بو دا خه لكى پئ بكتيشيته به ربه رى (حكمداريا خو). هه مى به رپرسيئ سهرگيرئ بگه لهك ريك و ده دكر. لسهر پارتيت پيبرس نقيسى بو: (الامام المستنصر ابو القاسم احمد بن الامام الظاهر امير المؤمنين والصالحى السلطان الملك الظاهر ركن الدنيا والدين پيبرس قيم امير المؤمنين رنك السبع). پاشى ابو القاسم المستنصر دكاركر كو خه ليفاتيا عه باسيا بزقرينيته فه ئينا هاته كوشتن. و ئيكي دى پيبرسى كره خه ليفه (بناقي) ؤهو (ابو العباس احمد) و ناقي وى كره (الحاكم بامر الله) پيبرس سالا ۶۵۸هـ هاته سهر كورسيئ و دكاركر كو خه ليفاتيا يا (عباسى) بينيته مصرئ ؤوشيا (وى دهمى كو احمد بن طولون و محمد الاخشيدي نه شيان وئ چهندي بدست خو بيخن) ؤهفه ژ بهر (نه بويبا) لشامئ دا به رانبه رى وان به يئز و موكوم بن. پيبرس ديناريت (زيرى) و (دهره هميت) زيقى (لقاهري و اسكندريه) قوتان ؤو (رنكه) لسهر نقيسى شتى نيشانه كى بو (ظاهريا).

پارتيت (طولونى) بناقيت شاهيت وان ليدان وهكى (احمد بن طولون) ؤو ناقي (خه ليفئ عه باسى (المتوكل والمعتمد صالا ۲۶۶هـ) دگهل بو لسهر پارا. پارتيت (ئه خشيدى) ژ ۳۳۱هـ - ۳۵۸هـ بناقي (محمد طفح الاخشيدي) ؤو بناقي (كويرت) وى بون. ؤهوى (مصر و سوريا) كرونه ئيك. پاشى (فاطمى) هاتن و مصر و سوريا بو خو گرت.

دهمئ (خه ليفه بي فاطمى المعز لدين الله) سهر له شكه رى وان (جه وهه ر) بو و مصر و سوريا وى كرنه ئيك لقي دهمى، ؤهو (جه وهه ر) ژ قه يره وانئ هاتبو مصرئ و (۱۲۰۰ سندوقيت پارتيت زيرى) دگه لبون و گه لهك ژئ هه ما ته قاليئ زيرى بون بيتت گوروفر مه زن و بچويك ژ پارتيت (مه غربى) لسهر حيثشتر ئينان، بهايئ وان (۲۳ مليون دينار بون) ئينانه مصرئ و خه ليفه (المعز لدين الله) جاره كا دى قوتانه فه لقوتخانئيت پارا بيتت مصرى. ؤو (جه وهه رى) گه لهك پارتيت زيرى بيتت عه باسيا جه ماندن بيتت (الراضى ۳۲۲هـ - ۳۲۹هـ) و جاره كا دى نوى قوتانه فه. (فاطميا) ژئ وهكى عه باسيا پارتيت بيره وه رى و ده ليفا قوتابون.

هه چيكه (نه بويى نه) ؤهف پاره خرغه كرن و كرنه گه نجا بناقي خو سهر بي شاهى (مه ليكى). قئيچا

كئيم بون و بونه قه تلازى لسويك و بازارا. پاشى دهوله تا فاطميا هئدى هئدى لاوازيو و خه ليفئيت فاطميا ژئ دگهل لاوازيون و چو ژ سهرگيرئ نه دزانى، ؤو بو هه شركا وه زيرا لسهر خونتكارئ تاكو (نه بويبا) ژئ سلطان دن دهمئ خه ليفئ فاطميا (العاضد لدين الله) سهر دهستى سهر له شكه رى (الملك العادل / لدمشقي نورالدين محمود) الناصر صلاح الدين يوسف بن ايوب. پارتيت (زيقى) بيتت دهرهم به لاقبون پاشى كئيم بون و بيتت (سفرى) زئده بون ؤو بناقي خونتكارئ (مه ليكى) نه بويبا دهاتنه قوتان دگهل ناقي (خه ليفئ عه باسى)، لدويمها عه باسيا بو. نمونهك ژوان پارا (دهمئ تورانشاهئ نه بويى):

(الملك المعظم غياث الدنيا والدين ترنشاھ بن محمد الامام المستعصم بالله ابو احمد امير المؤمنين) پاره كئ نه بويبا بناقي (دايكا خليل خوندكاره) (شجره الدر) ژنا مه ليكى نه بويى الصالح ايوب ترنشاھ (تورانشاه) بيح مه گوتى هه كو هاتيه كوشتن و كورئ وى مر (خليل) ئينا ناقي خودانا دگهل ناقي كورئ خو و دگهل ناقي خه ليفئ عه باسى لسهر پارا قوتان وهكى:

رويهك: (لا اله الا الله محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله) ؤهفه لسهر ره خابو ؤو لنيقه كئ: (المؤمنيه المستعصميه الصالحيه ملكه المسلمين والده الملك المنصور امير).
روبي دى: لره خا: (بسم الله الرحمن الرحيم ضرب هذا الدينار بالقاهره سنه ثمان واربعين وستمائيه).

لنيقه كئ: (الامام المستعصم بالله ابو احمد عبدالله امير المؤمنين) ؤهفه كئيم ترين و (كويرى) (۱) ترين) و پر (بها ترين دينارئ زيرى به) بيح بسرمانا لجهائى. مه شقي نقيسينئ (خط النسخ) بو. ؤهف خوندكاره ژنه (مه ليكه به) دو هه يقا ما لسهر كورسيا خونتكارئ. و سهر وكيئ (مماليك) ژ كورسيئ ئينا خارئ. (ئه و ژ بنياتى جاريه كا نه رمنى بو) ؤو ميئرئ وئ كره (خونتكار)، شويئا وى (المعز اييك) پشتى كاغزا خه ليفئ (عباسى) بو وان هاتى كو (المستعصم بو) وه نه كر ئنك لسهر كورسيئ بمينيت. ئينا ميئرئ وى خونتكارى لسهر خو وه رگرت بناقي باخوئ خو (الملك الصالح). ئينا ناقي وى دانا سهر پارا ژ ۵۶۲هـ ؤو نيشانا (۷) يا لناقبه ئينا هه ردو ناقا (وى و الملك الصالح) وهكى: (الملك الصالح نجم الدين ايوب: ۷: اييك، پاشى ناقي كورئ وى، ۱۱ سال بو، المنصور اييك دگهل ناقي خه ليفه وى المستعصم).

ئهف پارتيت فاطميا زهحف دگه هه شتنه عيراقئ و دچونه دناث بازرگانئى دا و هاتبونه (دهقه ريت كوردا) و به هدينا چونكه وى دهمى لئن دارئ عه باسيا دابو هه رچهند دهوله تا عه باسيا كه تبو دهستيت سهر (له شكه ر) وه زيريت توركمان) و خه ليفئ عه باسى چو جه ربه ز و به رپرسي نه ما بو و كه تبو دهستيت وان و چوبو نه هيتلابو بكه يقا خو دزقراند.

پارتيت (فاطميا) گه لهك دجان و په رلاق و نازك بون و خه لهك خه لك بون و لناقبه بينئ نقيسى بو: (محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون) (وعلى افضل .....)، (لا اله الا الله محمد رسول الله) ؤهفه لره خه كى، ؤو لپشتئ: (بسم الله ضرب هذا الدين بمصر سنه ثمان وخمسين وثلاثمائيه) (دعا الامام معه لتوحيد الدين الصمد)، (المعز لدين

الله أمير المؤمنين). طام و نيشانيت شيعانيتي بيت لسره هه يين.

وى دهمى خهليفيت عه باسى دمالا خوڤه بون و نه شيان چو بيتن. هه مى خلمهت و سه رگيرى دده ستيت توركادا بون و خهليفه وهكى (بويكا) بو دلپه و ان دا. نه ف پاره ژى كيم دگه هه شته ده ف ريت كوردا و تا نهو ژى تهك و توك ديار دبون لنك خه لكى و زيرينگرا. گه لهك پاره (لناميديين) ژ بنيانيت مالا ده ركه فتن فان (سيه صالا) و بهرى هنگى ژى و داپير و باپيرا نو مروقتيت مه زن هه ر سالوخ دگوتن و سوجهت دكرن كو بيته شانه مالى كولوزه كى پارا يان قازانه كا سفرى يا پارا يان كومكه كا پارا و يان تهك و توك دديتن و دهاتنه ديتن لباژيرى و لروبيارى و دوريت كه لا (ناميديا به هدينا). داپيرا مه و مه تا مه عه يشا محمد سليمى شينى و گه لهك پيره ژنيت دى ژ هه مى تاخا هه ر دگوت كو وان پوله كيت پارا نو موريكيت پيروز پشتى باران هاتنى لثا شيفكيت بچويك لكولانيت ناميديين دديتن. گه لهك هه كو كچكا بو خو يارى دكرن دا پشتى بارانا و طاقت و ان چنه كولانا لدويث ثا شيفك چونى دا تاخ ژ سه رجيت و موريكيت بله خش و ياقويد و عه قيق و طهرگشكيت سه ده فنى و عه وركى و پاريت بچويك بيت سفرى و زيفى بو خو دديتن و قيتددان. مه ژى گه لهك جار پوبله كيت پاريت سفرى بيت نقيسى و ژهنگى هه ر جار جار دديتن لكولانيت ناميديين.

مالا (حاجى سعدالله يين صاما) لتاخ مه يدان لصاليت شيعيتي پاره دنياتى مالا خورا ديتن (زيف) بون. به لى كه سى نه ديتن و برنه موسلى و فروتن. خه لكى زانى بو، هه ووه سا لنياتى مالا (محسن طاهر ره شى) كورئ (سدا ره شى پسمامى سليمى عزيزى ره شى) لره خ مه طراخاننى و ره خ تاخن جوھيا لوه ختى و ان ژى وهكى دبيزن كولوزه ك ديتبو و پاريت (زيفى) و گه لهك توخم بون وهكى هه ر مالا و ان گوتى و گيراي. گه لهك پاريت وينيت سه رى مروفا لسره دگه ل بون، به لكو به و نمان و به لكو رومانن و به لكو بيت (حه ضه رن) و بيت فورثيا بون. نه و ان ژى نيشا كه سى نه دان و خه لكى زانى لريكا پاليت لسره خانى شول دكر. پاره نه پهن نينانه دوهوكى و فروتنه زيرينگره كى مسيحي دا چو بسرمان نه زانن نو نه رزان فروتن. مه گه لهك د كاركرن و چو بده ست مه نه كه فتن و ژنا (محسنى طاهرى ره شى) گوت كو چنه د كيمه پاره بون و زانيت كا بچويكا چ لى كرن (نه فه لصاليت حه فتريان بو ژفى چهرخى بيستى دهه ساله كا پشتى بيت مالا حاجى سعدالله يين صاما)، پاره گه لهك بون و زيف بون.

ديسا پاريت (زيفى) لمالا (على حسين ناغاي نه حمه دى محمد طاهرى حسين ناغاي و موختارى على حسين ناغاي) هه ر نيكي لپن بنياتى مالا خو ديتن پاريت (زيفى) لصاليت شيعستان ژفى چهرخى بيستى. نه و ژى نه پهن هاته فروتن لدوهوكى و موسل. پارچه دهره مه كى زيفى ژ موختارى على (هه قالى بابى من) بوئ ريكى بده ست من كه فت و يين لنك من نه و دهره مه قوربشه يين سلطانى نوسمانيه به لكو يين چهرخى يازدى ژ مشه ختيين، باش نقيسى لسره نه مايه.

ره خه كى حولى بى بكار نينان و ناف ده ستا و مه زاخا و پارا. لثان صاليت دوياھيا چهرخى بيستى كولوزكه كى پارا ژ ليقا شوپرها مالا دو عاده رى مالا نه حمه دى و مالا سالخايين (بن به رويكى) سلالى ژورى حه وشا خه سه خانى هاته خارى لثا جادى نو پاره ژى په شين و هنده كا بو خو قيتدان. نه و هه كو

مه زانى پاريت (زيفى) و سفرى بون بيت نوسمانيا بون و به لكو بيت زيفى و كه قنتر دگه ل هه بون به لى نه گوته كه سى و هاتنه فروتن.

پرتك ژوان بو من نينا سفر بو چند (پيسه بو) و يين كون بو و تورپا سلطانيت نوسمانى بيت دوياھيكى لسره بو به لكو يا عبدالمجيدى يو يان عبدالعزيزى بو. و من بو خودانا زفرانده فه چونكه يين سفرى بو و يين حولى بو كه ره كى وى و گه لهك نه يين ناقدار و فه ربو. ژوان پاريت (لناميديين) قى نيث چهرخى بيستى دهره كى سى پارچه گه هه شته ده ستى كاك عبدالرقيب يوسفى يين دلصوژى كه له پور و چيره ستوپرا كوردا و هاتيه ناميديين وينيت ناهاهيت كه فن (سه رايى و دهره گه رى روژنا فايين ژيرى يين باژيرى جهيت كه فن و شوبه وارى و سه رده را مالا بابى حاجى (حاجى محمود ناغاي پسمامى مه زن يين حاجى عبدالعزيز ناغاي) دگه ل بابى من ليه ر دهره گه رى گرتبو و وينه ك ژوان بو بابى من حجي مصطفىا قريكر بو. نه وى ب پسپارا زانى بو كا پاره لمالا كى دهره كى فتبون نينا وى دهمى بيت مالا مختارى على دياربون.

كاك عبدالرقيبى چار ژوان گه هانديونه ده ستى خو به لى نزانين كا ژ (موختارى على) بخو نان بكرينى نان برتكه كا دى. وى بريونه مال لسليمانينى و خويندبون و نياسين و يين نياسا و ان و نقيسىنا و ان هه مى ژى گوهاستبو كاغزا. وى نه ف نقيسىنه و پاره ك لسره گوهاستين بيت فان هه رسى پرتك پارا و قريكر بو ره خى دوهوكى. و گه هه شتونه ده ستى كاك (صديق حجي على قه ساب) وى بجاميريا خو بو من نينا و سى به ر په ربون و دى دقنى په رتوكا چيره ستوپرى دياركه م دا به رزه نه بيت نه ف صاھيا چيره ستوپرى (نه ز سوپاسيا كاك صديق حجي على) دكه م بو فنى دانا قى كاغزه يى بو ناف ده ستيت من. من گه لهك ديت يا (گرنگ = به ر بها) چونكه يين نياس باوه رنامه كا چيره ستوپريه بو (پاره بكار نينانا) لدقه را كوردا (لميرگه ها به هدينا). نه م دى لدويث سالا چين دا بگه هينينه ژى دهر و ده ميت قوتانا و ان پارا و بناقنى كى و كيژ ده وله تى بون و لكيرى قوتايينه.

گه لهك تشته كى پر به ايه كو پارچه ك ژوان يا (لناميديا به هدينا قوتايى). به لى وه سا دياره كو پاره بيت ده وله ته كينه و (لناميديين) كو نه ياله كا و ان بو بيت بناقنى سه وركى وى ده وله تى به لكو جه لائرى نه (؟) قوتايينه.

نه و پاره گه لهك ژى ره خ و روييت و ان حولى بسون ژبه ر گه لهك بكار نيناننى و ناف ده ستا و پاره لسره پارا دكيسكا دا و رتيك خارن پيچ پيچه ژى چون و ره نين لى دياربو. خويندنا و ان يا بزه حمه ت بو، وه كو سه بدا عبدالرقيب يوسف ژ پارا دنقيسيت:

ره خه كى پاره ي:

۱- السلطان بوداغ ضرب خان امير يوسف عماديه... خلد ملكه. برپارا پاره ي ژ ره خى بو ره خى ۱۴ ملم.

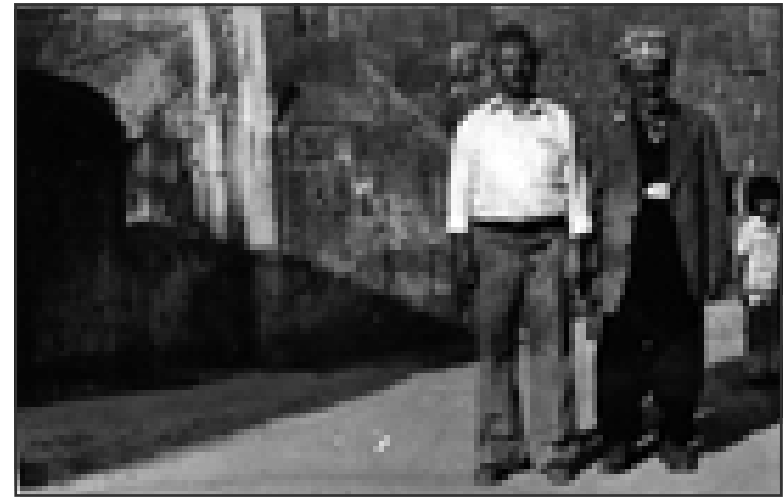
ره خى دى: لسره ليثا دياربو ابوبكر (وه سا دياره هه ر چار خه ليفيت راشدينه به لى ناقت هه ر سبيت دى ژى چوبو) پاشى لسره ناقه راستى: لا اله الا الله محمد رسول الله).

تورکمان پاريت مير بوداغ (بداغ) خانى بون كورى مير قهره يوسف (امير يوسف د صالا ۸۱۰ھ - ۱۴۰۷م ژ بينا عيساى). ناڅى خو و باين خويين دانايه سر د صالا ۸۱۴ھ - ۱۴۱۱م نه دويره نه ف بوداغ خان واليى باينى خويين ژ رتفه (لثاميدينى) لسره دهقرا (بههدينا). پاره بناڅى خويين قوتايين نو ناڅى باينى خويين (سهر و كنى دهوله تى) ديسا يين دانايه سره.

نهو مير بوداغ خان (بوداخ خان = پير بوداق) بابه تى نقيسينى لسره همى پارا وهكى نيك نه بو چونكه هندك بيت لبه عدا ليدايين، ناڅى وى يين هاتيه قوتان (پير بطاق) ژى.

نيگارئ لسره پارا طاما (صه فه ويا) ددا، نو هه كو (سهيدا عبدالرقيب) پيشه نو كنى دبيت كو نهو پاره بنىگار و نه خشى خوڅه شپتى نه خشى ميرگه ها بدليس و مير عه بدالى جزيرى نه!! لپاريت وان چونكه هه كومه گوتى پاره بيت دهوله ميرگه هيت ئيسلامى بيت سلجوقيا و مه غولا و نه تابه كيا بيت لموسلئ قوتايين و ل جزيرئ قوتايين و لهنده دريت دى ژى، چونكه جزير وهكى ئاميدين ژ دهقه ريت (بهريها بو) (گرنگ بو). وان دهما كوريت خو ئان مروقيت باوره ئى يان بيت لله هه ددانانه سره وهك والى و سهرگيپرى لئ دكر و بدهه و خوك و خه راج ژئ خرغه دكر بو خو و بو دهوله تى. پاريت ئيسلامى گه لك بو رستا شهده ئ شپتى نيك، نو بابه تى وان ژى د شبيته نيك.

څيچا نه ف هه ر چار پارچه پاره همى بيت دهوله تا (قهره قوينلو) بون يا دياره بسالا ۱۸۱۴هـ، سهيدا عبدالرقيب يوسف كرونه پاريت (ئاق قونلو) بيت وهكو ژ سالا ۸۷۴هـ دستپيكرى نه درستبو. ژ قان پارا هاته زانين كو:

ويتنه ۹۴: كاك عبدالرقيب يوسف دلسوژئ كه له پورئ كوردى لهر مالى و دهگل حاجى مصطفى سعيد سعید افندی حجي محمود باين نقيسه رى ۱۹۸۳

۲- پارچا دى يا پارهى: برپارا بياڅا روى ۱۸ ملم. لره خه كى: السلطان بوداغ ضرب... عطاء الملك (؟) يا ژئ چوى... خلد...

يان: السلطان... عطاء ملك.. ضرب بغداد.. خلد ملكه).

لپشتئ: لا اله الا الله محمد رسول الله.. نو لپه رواز ليڅا ابو بكر... ديسا بهلكو ناڅيت سئ خه ليفا بيت ژئ چوين.

۳- ط... الاعظم... بهلكو: السلطان الاعظم ضرب... سلطان جهان ئان جهان شاه.

برپارا وى ۸ ملم (نهو سلطان احمده يين قهره قوينلو. نو لپشتا وى... محمد رسول الله. دت شهدها درست بيت يا ژئ چوى. نه ف هه ژى يين دهوله تا (قهره قوينلو) به لبه عدا قوتاي.

۴- نه ف پارچه وهكو يا نيكى به ديسا يا (لثاميدينى) هاتيه قوتان:

لرويه كى: السلطان بوداغ ضرب خان امير يوسف عماديه.

لپشتئ: لا اله الا الله محمد رسول الله. (۱۴ ملم) يين فرهه بو. نه ف نيشانه كو (ئاميدينى) ميرگه ههك ئان نه يالهك ئان سنجه ههك ئان ولايه تهك ژ ويلايه تيت فان ميرا بيه نه ف تى ناڅى وان لسره پارا. څيچا من سهردهم و چيره ستوبر دانه به ريك وهكى لخارئ:

پاره هه رچار زيڅ بون. پاريت دهوله تا (قهره قوينلو) ۸۱۴هـ - ۸۷۴هـ، ۱۴۱۱م - ۱۴۷۰م يا

ويتنه ۹۵: پاره و دراف دهاتنه دان لسه راي ا سه رگيپريا ميرگه هئ نه ف هه سه ره دهه ر ا وئ به

۱- گهلهک ئان هه می توخمیت پارا بیته هاتینه دهفرا بههدینا و ناڤ کوردا.

۲- ئەڤ پارە بیته قەرە قوینلو بون. وان ژێ یو کومێ (لئامیدیی) کری و تا کو پارە بیته لێ قوتاین. ئو ئەڤه تشته کئی (نوی) بو کو مه دیتن پاریت (لئامیدیی قوتاین) بلا بیته دهوله تهکا دی بن به لئی مه زانی کو وی ده می میرگه ههکا (قەرە قوینلوا) بو.

۳- ئەڤه کمچالکیت خه لکینه فه شارتین ده میت قەر قهشا و ره فینا و مه شیکارا (حسارا).

۴- ئامیدیی که لاتنهکا (به رهبا = گرنگ = مهم) بیه (گرنگ) لقوناغیت چیره ستویری و (پستاقهکا) به رفره بو ده رامهت پیشانی و بدهه و خو کا یا پر زبوهر و (خیر) ئاقه دان بو.

دا ژبیر نه که یین بو پشته قانیا بکارئیکه ستنا توخمیت پاریت (زیری و زیقی و سفری) بیته گهلهک جها و وه لاتا و درا لدهفرا بههدینا و (ناڤ کوردا) و (ئامیدیی). سترا نه کا فولکلوری یا دهواتا هه کو بوکی به ربوی تیتته ددویرا و دبه ن ئو هه کو بجویک یاربا دکهن و بوکا بارانێ دگبیرین دئ بیژن قئ سترا نی ئو هه تا نهو پتر ژ ۳۵۰ سالا یا کهڤنه چونکه ده می (حه مکی) توفی ژێ دگوت:

بوکا مه خیلی خیلی... نادهینه (حسن) گیلی...

هندهک دپتژن نادهینه (حه سه نه) تیلی...

دئ دهینه ئامیدیا دئ داننه سه ر کوربا...

پتفه که یین عه باسیا!!! دئ بو به یین عه باسیا.

ئەڤ عه باسی ئان (زیرت شاه عباسی صه فه وی نه ئان زیرت خه لقیته عه باسیانه) ئان هه ردونه .. دکرنه چهک و زنجیر و بازنگ ئو ببویکا و ژنکا فه دکرن. و نهخت ژێ بو دبر. ئو زێر دهاتنه مه زاختن بو کوزوت کرینی. ئەڤه ژێ نیشانهکا پشت راستیی یه کو (ئو پارە لدهفرا هه بون).

لزاخو ژێ گهلهک پاریت زیری و زیقی و په یکه ریت مفه قی ده رکه فتن زیده بار هه کو هازم به گئی چو وا خوبا مه زن ژ خابوری دبن پرا مه زن را دکولا و دبر کولوزه کئی زیرا ده رکه ت ئینا پالا دانهڤ هازم به گئی و وی ژێ گوت کو برنه ئینتیکه خانا به غدا!!!

ههروهسا لگهلهک درا پارە بیته دیتین لئاڤ رهزا و زه قییت جوت و کیلا و ئاقارا. و زێره کئی ئان یه و نانی بو ئان رومانی بو لگوندی (باهدیناڤا) هاته دیتن گهلهکج جوان و په رلاقبو لقاڤ صالیت نوطان ئو لسویکا زێرینگرا بلهب و حيله ژ خودانی هاته کرین و هاته فروتن بو تورکا و چو ده رفه.

سالوختی فه لان ل بههدینا، کورن لهر سترا نیته هه مکی دهوات دکرن:

ئەڤه سالوخن لدری دپرا د نفیسینه و سه ردهم و چیره ستویریته وان نه لدویڤ ئیکن به لکو گهلهک تیکه لن و پیش و پاشن.. دا خوینده فان لمن نه گرن چونکی لگهلهک ژیده را د تیکه لن.

دکهڤن دا (فهله لئامیدیی) بخو هه بون. و دپرا فه لاژی یا لسه ر شویرها روژئاڤایی یا که لا ئامیدیی. دگوته دیری (قه سرا په تری ئانکو بطربارک = مطران) ژبلی قئ چهندی کو فه لا ژێ و جوهیا ژێ هه می

نقیژ و خزمه تیت خو بیته (په رستنێ) دکرن بیته که سهک مایی خو تی بکهت. مه گه ر خلمه تیت بیخیر جار جارا دژی جوهیا دهاتنه کرن به لئ نه یا گشت و مافی بو. جه حیل و بجویکا جاران بهر دهاقیتنی و خه بهر دگوتنی. فه لا و جوهیا سترا نیته دهواتا هه ر بگوردی دگوتن.

دیری جار جارا بالیوژت فه لاتیی و گه ریده دهاتنه دهفرا و (که لئ) و دچونه نک قهشا و مه ترانی لدری و سالوخن دنفیسین. و دگه ل خو دبرن ههروهسا دچونه نک سه رگتیرا و خونتکارا و میرا و خو پیش کیش دکر و سلاڤ دکرێ و ده رکه فتنه فه، وهکی دومینیکو لانا و ژبلی وی ژێ.

مه طرانیا ئامیدیی گوندیت فه لا هه میا به ری خو ددایی بیته کاتولیک پشتی مه سه بهی کاتولیکی هاتیه دهفرا سه ر حسیتا مه سه بهی نسطوری. مایی خو د سه رگتیری و پولیتیکی و شیل و بیلیبی نه دکر و دلئ که سی نه دهیلا. ههروهسا به لکو فه لاژی وجوبا ژێ سالانه (دیاریهکا پارا) بو میری ژێ دبر و بو (ئهغهواتا) و به لکو پسمام و کوریت میرا ژێ، نیشانا ههڤ وه لاتیی بو. فه لا ژێ و جوهیا ژێ هنگی دهوات لهر سترا نیته هه مکی دکرن.

دهستی خونتکاریا ئامیدیی (بههدینا) گه هه شته (ئه لکویشی و گوملی و چیا بیته مه قلوبی). ئو ئاڤا مه زن لنک (کیکیا) ژێ. هندهک جارا میرا لئامیدیی بدها ژێ وهرگرتی. والیته (جه لیلیا) لموسلنی پین دنه خوشبون و هه ر ناڤه یینا وان و میریت ئامیدیی قه رقه شه و خرناق بون سه را توخیبیته ناڤه یینا هه ردووان. وان دڤیا ئه لکویشی بو وان با و میریت (ئامیدیی) دڤیا بو وان با (بوخو)، چونکه ئو ریزا گوندا بیته ئیزدیا لریزا چیا بیته ئه لکویشی لهن سه رگتیرا میرگه ها بههدینا بو، ئو ژته اتنا وان ژ دهخل و دانی پیچهک نه بو.

ئه لکویش: یا لهن چیا بیته ژ فه ییدی و بندهوا و دچیته پشتا باعه دری و گوندیت ئیزدیا و بیرسته کی و بو چیا بیته گه لینی (لالش) شیخ عادی و گه لینی قییری و شکهفت هنديا بو روژه لاتنی فه. کهڤنه ناڤچه یه و روله کا گرنگ* یا هه ی د چیره ستویرا ئولئ فه لاتیی دا. دپرا (ربان) هورمزدی یا لچیا ی د گه لیککی دا ئو گووری (ناحوم پیغه مبه ر) ژێ یین لگوندی (گونده کئی بات باژیره و مه زن). تا چه رخن شازدئ لنیقی پیغه نکا (پیغه ند، پیغه کری، پیغه نوکا) موسلنی بو و بدهه ددانه سه رگتیرا موسلنی. ئه لکویش بنگه ها مه طرانخانه کئی بو یا گه لهکا بروی و گرنگ لنک فه لاتیی. میریت (ئامیدیا بههدینا) گه هانده میرگه ها بههدینا، ئو بدهه ژێ وهردگرت. ژبه ر قئ چهندی قه رقه شه و خرناق بون ناڤه یینا میرگه ها بههدینا و ولایه تا موسلنی (جه لیلیا سه د صالیت چاخئ (۱۹). یازده په ترهک (مه تران) بیته هاتینه سه ر کورسیا سه رگتیرا دیری ژ قنیتنی ماله کئی ژ گوندی ناڤ به یینا ۱۵۰۴م - ۱۸۳۰م.

ژ سالوختی سلطان حوسه یینی میری بههدینا دگه ل مه طران و مه طرانخانئ لئامیدیی

هه چیکه (یوحه نان سویلاقا) یین کو لئه لکویشی هاتیه دنیا یین (یین بی) ده وری ۱۵۱۳م. بنیاتنی وی ژ (ئاکری) یه ژ بنه مالا فه لا (بلوقیل) مه زنبو و چو دپرا چیا ی و بو ره بن و (لاهورت) خویند دگه ل

(۵۰) په نیت دى. لوتيرى دخوبند و خویندن خلاص کر و بجه ئینا نو بو سه روکى ډيرى صالا ۱۵۴۰م
نو ژبى وى ۲۷ سال بو، بو مه پړان لموسلى سه رى صالا ۱۵۵۲م. لثاميدىي ټاخلىقى* ده ست بچونى کر
بو روما فاتیکانى نک پایای دا بنه جه بکه ت مه پړانیا وى بفرمانا (پاپا یولیوسى سپى) موکوم که ت
و پسولا ئیمانان مه سیحى بده تى بو نه سقوفیى. ئینا ده ست هاقیتیه ریکى و گه هه شته (روما)
۱۵۵۲/۱۱/۱۸م نو باوه رنامیت خو دانان بهر پایای. ل ۹ نیسانى فهران ده رکه ت و (یوحه نان
سویلاقه) بنه جه بو اسقوف و مه طالئ اسقوفیا فه لاتیبى دایب و کره مه پړانئ کاتولیکى کلدانئ و
ناقه کئ نوی دایب (شمعونئ هه شتى). مه پړان یوحه نان ژ روما ده رکه ت لتیرمه هئى ۱۵۵۳م بو سه نتا
وه لاتئ خو. گه هه شته (دیاریه کرئ) لړیکا دیمى. فه لیت (دیاریه کرئ) چونه به راییکئ به نگانم و
شه عشه عقه و قه در و ریز و رسم و بها مه ندى شه. پایبزا ۱۵۵۳م وى لډیاره کرئ پیتج اسقوف
(به رگه هکرن) و دانان.

لغى ده ليقا ډيرى مه پړانه ک هه بو لده قه را به ه دینا ناقئ وى (شمعون برماما) بو. رابو چو نک (میر
سلطان حوسه ینى لثاميدىي) نو ناقه رکا(۲) گه له کا پیس (فهداد) لمه پړان (یوحه نانئ - شمعونئ
هه شتى) کر (بو مرنئ) دا نه و بمینیت و بو وى بتنى بمینیت. گه له ک خراب لسه ر مه پړان یوحه نانئ
ومروقیه وى و دويف که فتیبیت وى و پېشه نوکا ناخفت و بیرده کا مه زن و کوبر بو کولا و طه له کا کافر بو
قه دا و ئیخستئ... ب بئ به ختى و بئ نه گه ر ژبلی دل ره شیئ و حه سویدئ ژوى کو هه قه رکه و فهرانا
پایای بو خو یا ئینای. میر سلطان حوسه ین چو ژ خلمه تئ نه قئ ناقه ینا مه پړانا نزانیت.

دگه ل میر سلطان حوسه ینى پیک هات کو بگریه و بته لیفیت ده مئ زوى ترین!! نه وى چ بو سلطانی
میر گوئى که سئ نه زانى نو ما لناف به ینا وى و سلطان حوسه ینى. مه پړان (یوحه نان - شمعونئ
هه شتى) هاته مال لډیرا نه لکوشئ). سلطان حوسه ینى جابا وى قرتکر و چهنده کس قرتکر نه دويفرا کو
بچیته (روى میر سلطان حوسه ینى لثاميدىي). مه پړان یوحه نان چو لثاميدىي دا ب چیته دیتنا سلطان
حوسه ینى لړوى وى. بهرى هندئ هاتبو درست کرن و فهران هاتبو دان کو داروغیت میرى وى بگرن و
بکه نه دگرتى خانان بن قه سرا میرگه هئ (تویخئ نه ردی) ژ سه رایئ یا لډن دیوانئ قیتر و مالنج و
کوته کرئ!!! چو د زیندانئ دا و نه و نزانیت کا بوچى و چ بویه و کا چ کر به چونکه چو نه کرئ؟؟ که یفا
مه پړان (شمعون برماما) ی هات و نه و چو شوینا بئ کو د حه فسئ شه!!!.

پاشى مه پړان ژ گرتى خانان زیندان ئینا ده رقه و هاقیتیه ډیرئ دا^(۱) چل روژا نان ده اقیته بهر!!.
پاشى فهران دا کو به را پتفه گرتبده و پاقتیه ډیره کا ناقئ یا کویردا (بحیره)!!! مه عیبه نه شه برتیا
شیخ الاسلام بو لگه لیئ ډیره شئ لگاره!! هاقیتیه د برتیا کویردا و چو بنى چونکه بهر گه له کئ بسه ننگ
پتفه گرتیدبون. که سئ نه زانى کا نه گه ر چ بو؟؟ نه و لکانوینا دووى بو روژا ۱۲ صالا ۱۵۵۵م. (ویکن
فى الزاب ایضا لکن البحیره اضمن لکی لا تظهر جشته!!!). طهرمئ وى ژى بسه ر ناقئ نه که فت.

(۱) بیرده کا نه یا گه له کا کوبر و ده قهرى کولای و به لکو بیرا کیتما بیت یا وه کو نزیکی بیرا ئیشقه لایئ
بچهنه میترا.

به تریارک (یوحه نان) نه مروقه کئ پولیتى (سیاسى) بو نو چونه کرئو و چو نه گوتبو دژى میر سلطان
حوسه ینى و نه مروقه کئ ناقارکره بو!! به لئ نه شه هاته سه رى ب فهدادیا مه پړانئ دى (شمعون
برماما)!!!.

(نه شه ژ په رهنډیت ډیرا نه لکوشئ بیت هاتینه وه رگرتن چیرا وئ یا نقیسه و ژ سالناما وا یا بابل
یا کلدانئ - ۱۹۹۱) ژى.

سالوخیت ډیرا، سه نگانم مه زن لسه ر شولیت ډیرانه و په بنانه و قه شا و شه ماشا و اسقوف و
به تریارکا و ئولئ مه سیحى نه. مایئ خو دچو تشتیت دى ناکه ن به لئ چى تشتئ نقیسه نه و بئ داروغه
و موکوم کر به بدم و سالا و پشت راست ژ وه صایئ و دیتنئ و قه ومینئ به.

هه چیکه په تریارک (یوسف السادئ ئودو) بئ کول نه لکوشئ هاتیه جیهانئ ژ مالا ئودوى لډیرا
نه لکوشئ (ډیرا ره بان هورمزد) نو خویند. وه کو خلاص بئ کره مه پړان (ئسقوف) لموسلى. نه و مه پړان
دژى (یوحنا هورمزی بو بئ کو مه پړان). لسه ر هه روئ کورسیکا مه پړانئ روینشتئ بو بیه ییسکا
(مه پړان فولیط). پاشى مه پړان ئودو (یوسف شه شئ) کره مه پړان لسه ر ده ستئ مه پړان په طریک
(نوغسطن هندى) بئ دهاته ناقدان و نیاسئ ب (یوسفئ پیتنجئ ۱۸۰۴-۱۸۲۲م) هه قده مئ
(سماهیل پاشایئ ئیکئ) و گوریت وى لمیرگه ها لثاميدىي.

مه پړان (ئودوى) خو ژ قه رقه شا دویر دکر دگه ل مه پړان (یوحنا هورمزی) بئ کو په بیسکا (درجه)
(مه پړان فولیط) هه بو. ئینا (مه پړانیا لثاميدىي) رازى بو و بو ئسقوف (لثاميدىي) لډیرئ لسه ر
شوبرها روژناقایئ لتاخئ فه لا (قه سرا په تری)، چونکه کورسیا مه پړانئ لوتيرى یا بئ مه پړان بو.
پاشى چو شوینا په تریارک (نیقولوس زبعا ل ۲۸ تیرمه هئى ۱۸۴۰ بئ کو به جایشیا خودا و خو ژئ
کیشان - استقاله).

نو بفرمانا پایا (بیوس التاسع بئ نه هئ) ل ۱۱ ئیلون ۱۸۴۸م بئ کو (۲۰) ئسقوف و چهنده
قه شه دانین. چو روما دا روینته گورانگه ه و جفات و خربینیت فاتیکانى بیت ئیکئ و ژ رتفه ل
۱۸۶۹-۱۸۷۰. پاشى مر (لموسلى) پشتئ هاتیه شه ل ۱۴ ئاخلیف- نادارا ۱۸۷۸م نو (لډیر
السیده) هاته شه شارتن. ژبئ وى ۸۸ سال بو، وى ژى هه قپشکى ددانه زانندا ډیرئ دا کرئو.

نو لچاریکا دوماهیئ یا چهرخئ ۱۹ مه پړان (طیماثاوس مقدس) بو اسقوفئ زاخو.

هه چیکه (صادق جه جو) به، نه وى لده رسگه ها (خوبندنگه ها) گه هه نوتا لموسلى خویندى ۱۹۲۱م
خویند و ژبئ وى (۱۵) صال بو، بو قه شه بناقئ (قه شه پولص) ل ۱۶ شوات - ۱۹۳۰، هاته فرتکر
بو (روما) نو دکتورا ب (که هه نوتئ) وه رگرت لسه ر زانینیت روژه لاتئ. صالا ۱۹۳۳م بو دهرس بیژ
لخویندنگه ها (لاهورت و که هه نوتئ) لموسلى، پاشى بو سه رگیتیر ۱۹۳۸م - ۱۹۴۷م، پاشى بو (مه پړان
لثاکرئ) و زبیرایئ. پاشى نه بره شیا حه له بئ ۱۹۵۷. پاشى هاته گوهاسان بو موسلى ل
۱۹۵۸/۱۲/۱۳ لثوینا به تریارک یوسف غنیمه. پاشى بو په تریارک لکاتدرالا (مه سکنه) ل ۱۶/
۱/۱۹۵۸. نو لبه غندا مر ل ۱۳/نیسان/۱۹۸۹ نو هاته شه شارتن لکاتدرالا (ام الاحزان) لتاخئ

مه‌طران دكتور (روفائيل رهبان) لئاميتيدين بولمه‌طرانتي ل ١٩٥٦-١٩٥٧ پاشى هاته گوهاستن بو (كهركوبيكى) و گه‌لهك فه‌له ژ گوندا هاتبونه خاتر خازا وى و هه‌تا سپيڊى شه‌هيانه بو و سروديت ديترى بون ژن و ميتر و پروژ باش تر كيشه‌كا مه‌زن دگهل طورمبتيلا وى چو هه‌تا به‌ري پيشازا لبن شوپرها ئاميتيدين.

پاشى وى لشونينى ١٩٥٧ مه‌طران دكتور (روفائيل بيداويد) هات و بئى سه‌روچاف فه‌كرى بو و جه‌حيل بو (دوستى نقيسه‌رى بو). من هوزانه‌كا كوردى برنا پاپا بيوسى (١٢) گوت و وه‌رگيترا عه‌ره‌بى و داڤ (مه‌طران بيداويدى). ئينا فريتره‌ روژناما (الزمان) و به‌لاڤ كر به‌رى چل و دو سالا. ئەز جار جارا لدويڤ داخازا وى دچومه‌ ديترى به‌ري خوددا به‌غچى و ابيح حوشى.

ئو هنده‌جا من نوبه‌دارى خرکا چاندنى (فه‌رمانگه‌هئى) دگهل په‌مپ و ده‌رمانا دبر و مه‌بو دره‌شاند. جاره‌كئى په‌رتوكه‌كا (توماس بووا) يا فره‌نسى لسه‌ر قوناغيت هوزانا كوردى بو من خويند و هنده‌ك بريارت گرنج* بو من ژى وه‌رگيترا عه‌ره‌بى و دانه‌ف من ١٩٥٧ م. پاشى سالا ١٩٦١ بو شوپره‌ش ل ١٩٦٢ هيدى هيدى بونه شهر و نه‌خوشى لسه‌ر كوردستانا عيراقى، و حوكمه‌تا به‌غدا ده‌قه‌ر هه‌مى دابه‌ر مويشه‌كا و باله‌فر هاتنه سهر گوندا و وپرانكرن و ئاميتيدين بومبه‌باران كر. مويشه‌كه‌ك بديري ژى كه‌ت (ديترى يا نوى كرى بوو ديترى ئاڤا هيبى كه‌فن ژى مابو) و برجى ناقوسى هنده‌ك ژى هه‌رفاند. مه‌طران دكتور روفائيل بيداويد وى ده‌مى هاته گوهاستن بو (بيرويتى) ل لبنانى. (ئه‌ز چومه‌ ئەلمانيا روژئاڤايى بو خويندنى). د (لبنانى) ژى دا بو جه‌نگا ملله‌تى دگهلتيك ئو خرناق و كاركنى هاتنه راستقه‌كرن (نه‌ه سالا) و لبنان وپران كر. مه‌طران د. روفائيل بو مفرىان به‌طرياركئى هه‌مى روژه‌لاتئى له‌غدا. هه‌فده‌مى قه‌ره‌شه و جه‌نگيت ئيپرانى و عيراقى و شه‌رى خه‌ليجى* و كويتى هه‌كو عيراقى داگيركى.

نقيسداره‌كئى باشه و په‌رتوكا گه‌ربانا (دومينيكو لانزايى گه‌ريده) و گه‌ربان فان، بئى كو هاتيه عيراقى و (مويسلى و ئاميتيدين) به‌رى دو چه‌رخا. يا وه‌رگيترايه عه‌ره‌بى، و هيشتا نقيسينيت هه‌ين. نه‌وژى بئى له‌غدا. گونديت فه‌لا له‌هدينا گه‌له‌كن و (كوردن) و (فه‌له‌نه) بيتت مابن لسه‌ر ئولئى خو هه‌ر ژ ده‌مى بسرمانه‌تى هاتيه ده‌قه‌رى ئەوا بده‌ه دا (جزبه) يا سالانه ئو مان. وه‌كى بيتانا، ئينشكى، ئەره‌دنا، تنئى، داودين، (داودى ناحيه بو ده‌مى نيڤا دوئى يا چه‌رخى نازدئى) بارزانكا و ده‌هئى و سيانئى و ئەرگنئى و كانئى و ديترى و هيش و درگنى و هيشتا لريكانئى و گه‌له‌ك گوند له‌ه‌رواريا و شويدن و ليڤو و ئاڤكه‌ندالا، ملا عه‌ره‌ب و شوپران، خره‌ه سالح و بيترسقى و شه‌رانش و ديرشيش و ميگره‌شيش و مانگيش و باگيترا (فه‌له و بسرمانن) و قه‌شه‌فرئى و گه‌له‌ك گونديت دى لقه‌زا ده‌وكئى و ئاميتيدين و زاخو و ئاكرئى. ئو ئەلكويشئى و هه‌مى به‌هدينا بون. و عاشيرن نسطورى بون پاشى هيدى هيدى كاڤوليكئى ژ رومان پاپاي جه‌ئى خو لئى كر و به‌ره به‌ره بونه كاڤوليكى لسه‌ر ده‌ستئى گه‌له‌ك (راگه‌هينيت) كاڤوليك (جاڤليقا). ئەلكويشئى يا بناڤ و ده‌نگه ژبه‌ر ديترى بان هه‌رمزوى يا به‌رى ئيسلامئى لچيباي هاتيه ئاڤاكرن.

فه‌له به‌رى پيغه‌مبه‌ر عيساى (سلاف لسه‌ر بن) روژ په‌رتيسبون و ئاگر په‌رتيس و سه‌نهم و بوت په‌رتيس بون وه‌كى ئاشوريا. جوى (جوهى) ئاشوريا ئينانه ده‌قه‌رى و لعيراقئى به‌لاڤ بون و هاتنه كوردستانئى. و بابئى پيغه‌مبه‌ر ناحومى (القون) ئو هنده فاميليت دى هاتنه ئەلكويشئى پاشى گه‌له‌ك ژئى بونه فه‌له. نه‌وژى بئى دزان ئەلكويشئى وان بنه‌مالييت جوهى وه‌كى مالا (شكينه‌ئى ئو شكوانا) ئو هيتئى. ژوا قه‌شيت رابين و مه‌طران و زانا و (مه‌شق نقيسيت) كتيبيت سوريانى بيتت باش. قه‌شه و مه‌طران و ره‌به‌نيت ژن و ميتر بيتت رابين و دياربين لكناريت ده‌قه‌رى و لديرييت گونديت ده‌قه‌رى، زيده‌بار ئەلكويشئى و گه‌له‌كا بيتت ل ديترى وئى يا چيباي يا خويندى (خاندئى) ئو لقه‌شه‌فرئى و ديره‌بونئى و گه‌له‌ك ديترى دى.

گونديت فه‌لا باهرا پتر ديترى لئى ئو دكه‌فنن به‌لكو دو گونديت نيترىكى ئيك ديتره‌ك بتنى هه‌بيت. ژ (ديترى) ناڤدار له‌به‌دينا (ديترى مار هورمزدى ئەلكويشئى لچيباي يا ئاڤاكرى و ديترى قه‌شه‌فرئى و ديترى ئاميتيدين، قه‌سرا په‌ترى لسه‌ر ليڤا شوپرها روژه‌لاتا كه‌لئى له‌طرانخانئى و ديترى ئەره‌دنا و ديترى به‌راني لده‌وكئى و ديترى زاخو و شه‌رانشا فه‌لا و شويدنى و ديترى ديترى و ديترى كوانئى و ديترى تنئى و يا داودين و يا مانگيشكى و يا ديتره‌بونئى و يا سيانئى و هيشتا). ئو هنده‌ك گوندا دو ديترى لئى و ئەلكويشئى ديترى مار ميخا بئى كو سالا ٢٩٥ م هاتيه دنيايئى، داى و بابيت وى بيتت كه‌فن (بوت په‌رتيس و ئاگر په‌رتيس) بون. ئەو ژ مه‌طرانيت ناڤدار بو. داى و بابيت وى بونه فه‌له پاشى ژييك قه‌بون و بونه ره‌به‌ن هه‌رئيك بو خو. مار ميخا بو سوختئى خويندئى لئى (مار ئوجين لمسييرينئى لچيباي). ئينا ٢٠ سالا لوپيرئى ما و گه‌له‌ك خويندئى و توره‌گرتن و خو قه‌به‌نه‌كر. هه‌كو زورداريا (بوليانسى رومى) هاتى و دژى ديترى و فه‌لاتيئى رابئى، (مار ميخاى) و ده‌ها ژ هه‌فالييت خوييت بوينه ره‌به‌ن و خويندى خو قه‌شارت و ژ زورداريئى قورتالبون. ئەوى حه‌ز ژينه‌كا سڤك دكر و خوشى نه‌ دڤيان وه‌كو چيره‌ستوير ديترى. هه‌كو بابئى وى مرى، مار (ميخا) رابو هه‌مى پاشمايئى وى به‌لاڤ كر و سه‌ر خه‌لكئى ژار و فه‌قيرا ديترى. گه‌له‌ك ژار دژى و كيتم دخار و كيتم قه‌دخار. شه‌يتان ده‌اتنه پيش چاڤا وه‌كى ژنكه‌كا جه‌حيل و گه‌له‌ك جارا وى پويته بئى نه‌دكر. پاشى بو ئسقف (لطرطوسئى) پاشى خو لوپيرئى نه‌گرت و چو چيباي (سيناء) ئو دخه‌واخو ديت بچيته ئەلكويشئى باژيريئى (نه‌حوم پيغه‌مبه‌ر) ژ هه‌قشاريت نه‌ينوى نه.

ئينا چو ئەلكويشئى و هه‌مى هاته به‌راهيكتى بچويك و مه‌زن و لناڤ كيشه‌كا بروى بره‌ باژيريئى. ئينا ده‌ست هاشيبتئى ديترى خو ئاڤاكر پازده سالا (ديترى مار ميخا) ئو لوپيرئى ده‌رس گوتن و ره‌به‌ن بخودان كرن ئو ملك كرى بو ديترى بو ژيارئى و سه‌غبيترى ديترى ياكو لروژئاڤا ژيترى ئەلكويشئى ئاڤاكرى. سالا ٤١٥ مر، لژيئى (١٢٠) ساليئى و هاته قه‌شارتن لديترى (گور بو خود ديترى قه‌ كولاى) و درست كرى. پشتى سئى سالا خه‌لكئى وپيرئى و ئەلكويشئى به‌رى خو داين خراب نه‌ببو هه‌كو وان نقيسى پاشى كره‌ د سندوقه‌كا ئاسنى دا و هيتلا دگورى دا. خه‌لكئى ئەلكويشئى و وان گونديت دورا بيتت فه‌لا گه‌له‌ك بئى خه‌يدين (عتيجزون). ژيئى ديترى ١٦ چه‌رخه و نوى كره‌قه سالا ١٨٦٩ ئو ده‌رسگه‌ها وئى ژى نوى كر سالا ١٩٢٣.

ئو دېترا (مريم العذراء) ئەو ژيا ل ئەلكویشی یا هاتیه ئاڤاكرن سالا ۱۸۵۸م لسه دهستی بهطربارک (يوسف ئوددی). ئەڤه ئاڤاكر لڤهخی گوندی چونكه قهشه و ربهن و خویندهفانیت دېترا چیا ددویرن ژ باژیری و گهلهک خوړتی و بسهرداگرتن و تالان و دزی بیئت بسهردی دېترا چیا دا هاتین. ڤیتجا دېترا (مريم) نېزیک تره بو گوندی بو ههمی خلمهتا. ئو هیتشتا دیریت ئەلكویشی ههین وهکی دېترا (بیئت مريم) و (دېترا بی قیاما) و (دېترا سبقین) و دېترا مار مورداغ).

دناث دېترا (ریان هرمزد) ئەلكویشی گهلهک گهردا ناڤی خو نڤیسی بو. ژوا گهردان (ریچ دكتور بیل، جست برکنس لسه ستونیهکا بهری یا دیرئ کولابو).

ئو سالا ۱۷۵۰م هندهک عاشیریت (هه ماوهند) و هندهک عاشیریت کوردا بسهردی دیرئ دا گرت گهلهک جارا. ڤیتجا ربهنا و قهشا دهست خهتیت (دهستنڤیس) دیرئ گوهاستنه زنجکهکا بچویک لنوهالی دانه پویچ بن. ئینا (باران و بهفر) شواتی هاتن و ئاڤ شیفکا لیدان (دهست نڤیس پتر ژ ۱۰۰۰ هزارا) بون بیئت عهدهبی و سوربانی و کهرشونی (عهدهبی ب تیپیت سوربانی نڤیسین)، گهلهک ژ نڤیسینی بناڤی بوپچبون و دبوئه خویر و گهلهک کیم ژئ مان.

صالا ۱۸۴۰م، ۱۸۴۴ نژدیت (قهچاڤیت کوردا) بسهردی دیرئ داگرت ئو تالان کر و جارا ددوی کره (کافل) و گهلهک ژ ربهنا و قهشا کوشتن و ههمی تشتیت شکاندن و بهیننه ههرفاندن و شکاندن، پویچ کرن، ئو دیر کره یرت و پارچیت کاغزا و دهستنڤیس دانه بهر کیرکا و هنجین و دراندن ئو گهلهک ژئ هاقیتنه شیڤی دا ئاڤ شیفک ببهن. ئەو بخو دیریت بو برنا (دههان هزار شینوارا بیئت نڤیسی و پهرتوکا) گهلهک کهلهپوریت شینواری و چیرهستوری ژ موبسلئ تا ئەلكویشی و شیخ عادی بهزاران خرڤه کرن وهکی بیئت بهری خوژ (ئنگلیزا و فرهنسایا و ئەلمانا و روسا و گهردیه مرگین گیریت فهلاتیی کاتولیکیا مسیحی)، ژ پارا و پهرتوکیت دهست نڤیس بیئت سوربانی و اسطرنجیلی و کرشونی و عهدهبی بهزاران کرین ئەرزان و خرڤه کرن بدیاری و بدزی و برنه لهندن (لندن) و باژیریت روژناڤین.

لسالا ۱۸۰۲ قهشه (مکسیمیلیان ریللو) گهلهک کهرهپوچیت نڤیسی برن بو (پاپا گریگوری بیئ شهش) و نهو بیئت لڤاتیکانی ههروهسا گهلهک دهستنڤیس ژئ دگهل شینوار و تشتیت کهڤن و ئنتیکه برن.

ل ۱۸۲۸م، ۱۸۳۱م (بهفر) گهلهک لمویسلئ هات و ریکا (مویسل و دیر متی و ئەلكویشی و چیا) هاتنه گرتن. و لئاڤ چیا لبههدینا بمیترا کهفت و ریک هاتنه گرتن و مصمتبون. پاشی پیلیت نهخوشییت پر فهلاکهت ۱۸۸۰ خهلا و کولب بو هاتن لدهڤهردیت مویسلئ و تا چیا. و خهلهک پهريشانبو و بچویک مرن و گهلهک هاتنه فروتن. قونسولیت (ئنگلیزی و ئەمریکانی) تلغراف بو دهولهتیت خو ڤرێکرن دا هاریکاری ڤرێکهن چونکه خهلهک ژاره و برسی یه لکولانا دگهردیت ئو وان زاد درست دکر لقونسولوس خانا و بهلاڤدکر بهردهوام.

ولیس بچ لهاتنا خویا ۱۸۹۰-۱۸۹۱ ههکووی لهپهرتوکا خو نڤیسی ۱۷۰ پهرتوکیت دهستنڤیس بیئت ئیسلامی ژ مویسلئ و ژ دریت دی برنه (لندن).

ژ گوڤارا (بین النهین) سالا ۱۱ هژمار ۱۹۸۳/۴۴ بناڤ و نیشان (مجالس ایلیا برشینایا مطران نصیبین) کو قدیس مطران (عمانوئیل دلی) ژئ دنڤیسیت کو گهلهک دهستنڤیسیت سوربانی بگهلهک مهشقا هاتینه نڤیسین بیئت مهسیحیا (فهلا) بیئت گهلهک پر بها چیرهستوری هه، بیئت هاتینه کرین و برن ژ روژهلاتا ناڤهراستی و ژ عیراقتی و کوردستانی برینه روژناڤین.

بیئت ژ دیریت مهزن و بچویک ژ ههمی در و دهڤهرا پهرتوکیت پتر ژ هزار سالا و بهری هنگی هاتینه نڤیسین و پر بها بیئت هاتینه برن، چ بریکا کرینئ ئەرزان و سهردا برنی و تاکو دزینئ. وهکی پهرتوکیت پر بها و گرنگ بیئت ئیسلامی ههروهسا بهزاران بیئت برن و کیشاینه پهرتوکخانیت ئەوروپی و ئنتیکخانا ژ ڤاتیکانی و پاریسی و لندن و برلینئ و موسکو و لنینگرادئ و ئەمستردامئ و بون و مدیریدئ و روما و وارشو و ستهمبولئ و متروپولیتان لیبورکئ و باژیریت دی بیئت ئەوروپی و ئەمریکا. ئو مطران (گورگیس گرمو) ژئ گوتارهک بناڤ و نیشان (شموئیل جمیل و المجمع البطریرکی سنه ۱۹۸۴) یا نڤیسی و ناڤیت گهلهک قدیس مطران ئینان لدهڤهرا کوردستانی لقوناعیت چوبی ژ چهرخیت سالا..

(مار طیمائوس) یئ سالا ۱۸۴۷ (ئەلكویشی) و لدیرا وئ خویندی ۱۸۶۵ و چو (روما) سالا ۱۸۶۹ دگهل (مهطران شموئیل جمیل) و دگهل (ئهنبا ئەلیشاع) چونه جڤاتا ڤاتیکانی یا ئیکئ. ئو لسالا ۱۸۹۰ بو مهطرانئ (زاخو) پشتی هاتیه فه ژ ڤاتیکانی و بویه قهشه لدیرا ئەلكویشی ما هه ژ ۱۸۷۹-۱۸۹۰ دیرا مارگورکیس لزاخو ئاڤاكرهڤه ئو پینچ خانی بو دیرئ ئاڤاكرن ئو (خویندنگهههکا کچا لدهوکی) ئاڤاكر ئو مالهک بو قهشهی و چل خانی ئاڤاكرن لسه ناخا دیرئ. ل ۱۹۲۹/۸/۱۳ لزاخو مر (پهريهندا چیرهستورا دیرئ ۸۲).

بهطربارک (ئودو) هاته دانان (ئامیدین) بو مهطران و فهرمانا نافدانانئ لمسهکنته وهرکهت لسالا ۱۸۶۰م ئو چو ڤاتیکانی لڤاتا (مسکونی) یا ئیکئ لسالا ۱۸۶۹م. نڤیسندارهکی بکیرهاتی بو ئو پهرتوکیت نڤیسین. پاشی گوهاسته (دیاریهکرئ) ل ۱۸۷۸م ههرد مهطران.

لسالا ۱۸۹۳م قهشه (ئیلیا عیسی بیئ بهعدایی) کره مهطرانئ (ئامیدین) لئهبرهشیین. ئەوی لمویسل خویند بو لڤویندنگهه قهشاتیی ئو لبهعدا ببو قهشه سالا ۱۸۸۲م. ل ۱۸۹۳/۳/۲۵ (مار یوحهنا سهحار) بو مهطرانئ (ئاکرئ) و زبیرائی تا ۱۹۰۹م لئاکرئ مر و لوپیرئ قهشارت. ل ۱۸۷۵/۷/۲۳ مار (گورگیس) بو مهطرانئ (زاخو) چونکه مهطرانئ وی (قدیس عمانوئیل ئەسمهرد).

پاشی (مار گورگیس) ژ (زاخو) هاته گوهاستن بو مهطرانئ ئەبرهشیا (ئامیدین) ل ۱۸۷۸م وی گهلهک نان دا بهلهنگازا و برسیا لکولیبئ.

قهشه دكتور (پطرس حداد) نڤیسی بو (لکوفارا خرڤهکا زانستی یا عیراقتی لڤایت دهستهکا سوربانی پهريهندا جوزی بهند) (۵) سالا ۱۹۷۹/۱۹۸۰ لبهريهردئ ۱۶۳-۱۹۰) کو مهطران (دكتور روفائیل بیداوید) ئو مهطران (اسطفیان کچو) و (اسحق عیسکو) فهروههکا ناڤهروک نڤیسی بناڤ و

نیشانا (المکتبه الکلدانیه البطریرکیه فی الموصل) هه می په توکیت دهستنیس تیدا ئینابونه خاری ئو بتنی ئیک پهرتوک لنک دکتور بیداویدی مابو ئه وژی هاته سوتن هه کو حوکمه تی (ئامیدی صویتی) و دایه بهر موشهک و بومبا سالا ۱۹۶۱، ئو موشهکهک بدیژی کفتبو و کتیبخانا دیری ژی تهرا و بهرا بو.

ئو لبهه په ری ۱۸۰ لپهرتوکی نفیسی بو کو گهلهک پهرتوکیته دهستنیس بیت سوربانی (پهرتوکخانا دیرا (ئامیدی) دابون دهوری (۲۰ دهستنیسیا) ئو مهطران (د. روفائیل رهبانی) بهری (د. روفائیل بیداویدی) لویری فیهرسهک بو چیکر بو و بهلاش نه ببو. هژمارا پهرتوکا لدهمی (د. روفائیل بیداویدی) زنده بو و گهلهک ژوا جهماندن و ئینانه دیری لئه بهرشیا (ئامیدی) ژ گوندیت فهلا و ژ دیریت دهفیری (ئهفه روژهلات نیاسی، قیای، نفیسی بو).

مهطران (ئهبله حد ضیا) و روژهلات نیاسی (قیای) فههرسهک بو دهستنیسیا دانا و نهچاپ ببوتا فنی دویمهین ئو یا لنک قیای. ههروهسا وی گوتبو کو ژ دهستنیسیا (حوزرایهک بو و ئنجیلهک بو ئو ئیکا نفیسین تیکهک بو) کتیبخانه پویجو لخرناقیته سالا ۱۹۶۱ دهمی شوهرشی.

لمالا قهشه (اسحق کدو) دهستنیسهک لی بو و تیدا نفیسی بو (لپه ره ری ۱۸۴ ماده و دهست و داریت سالا ۱۵۴۷م) لکتیبا (قیای) نفیسی بو (اشور المسیحیه) ههروهسا دهستنیس ژ دهفیرا بههدینا بیت فهلا هاتونه گوستاستن و برن بو گوندی (که رمه لیس).

دهستنیسهک ژ (ئنجیل) گهلهک ماقبولانه به شقی نفیسی بو ب (ئهسطنجیلی) هاتبو نفیسی بدهستی رهبن (مبارهک صلیوه کوری یعقوبی کوری قاسطره بی بهرطلی) لدیرا (مار متی) گهلهک بدهست خه ته کئی جان و (۵۴) و یتیت بهنگ لی چیکریون سه ژ یارا (السید المسیح) و موعجیزاتیته وی. مهطران (قورس جرجیس دهلالی) کره دیاری بو پاپا بیوس (۱۱) نهو یا ل کتیبخانا (قاتیکانی).

گهلهکا ژ گوندی (باخودید) رهخ موپسل فه (پهرتوکیته ئولی فهلا) بیت نفیسین و خوش دهستنیسن و دیر بهانه. گهلهک پهرتوکیته دهستنیسیته فهلا بیت بهری پتر ژ شهش چهرخیت سه د سالا بیت لپهرتوکخانا دیریت (قه ره قوشی) و دیر ماریه نام (ال حضر و بساطلیه و فرود) ئو هه کو من گوهر لیبی ژ گهلهکا نافی (ئامیدی) بی پهرتوکهکا که فن یا سوربانی بهلکی یا بهری ئیسلامه تیبی به. قسمه تی دهلیقی چینه بو کو بجم ببینم.

دیرا چپای (مار هورمز) لئه لکوشی دو کیلو مه ترا یا ژ باژیژی دویره و لچپای بلندایا جهی وی ۵۰۰ م لسهه روین دهرایی وهکی که لاتنه کئی به و گهلهکا بناش و دهنگه. هزار نه عوسک بیت لی، بو قهشا و مهطرا نا و رهبنا و بیت که فیری کولاین گهلهکا ژ بی خو تیغه رابارتبو. چپایی لئه لکوشی ۸۰۰ م ریکا وی بهرن و په ییسکن شکهفته کا دریکتی دا دیرتی (شکهفتا سور) بو بهین دانن به. ربان (هورمز) بی فارسی بو خه لکن نیزیکی (شیرازی) به کوری (یوسف ئه فلایی به) بی بوی دویمهینا چهرخی شه شی بی بینا عیسیای. بو خو خویند ژ بچوبکی هه کو هاتیبه لئه لکوشی و ره بنبو. پینجهه زهلام ژ نوهه درا (دهوکی) چونه لالی و هاری کاری کر و دیر هیدی هیدی ئافکر لچپای. خه لکن دوورا و گوندیت فهلا دهاتنه هاری لبارا ئافکرنی و هندهکا پاره و چامال دا. ئو رهبن چونی. گهلهک فهلا لی

خویند و بونه رهبن و قه شه. مار (هورمزی) فارسی مر و ژبی وی ۷ سالون، بیست سالا ژی خویندبو ئو ۳۹ سالا لدیرا (برعیشا) بو و ستانی و ۲۲ سالا ژی لدیرا خو بو یا ئافکاری و ناقدار لئه لکوشی. گهلهک ئوده و نه عوسک و هه بیکه ل* و موعبه ریت قه شه و مهطرا نا بیت لی و گهلهک (ره به ننگه هیت) بچوبک بیت که فیری کولاینه.

گوروی مار میخه بی نوهه درا دهوکی بی لدیری. و گهلهکیته دی پهرتوکخانا وی هه رچند گهلهک بیت ژی برین و دریا بن و هاتیبه کرین و دزین هیتنا بیت لی ماین ئیک ژ و سالا ۱۲۰۰م (ئیشوعی لئه لکوشی) یا نفیسی. خه لکن لئه لکوشی (چاندن ذکر که لاش چیدکرن و ناسنگه ری ذکر و بازگانی و پهز بخودان ذکر و تهفن که کیمیت گیا و په نجارا ژی بیت ژی رابین) وهکی: (ئودو، اسحق، مهرخو، حنا که کیم، یاقو که کیم، یونس، گورئیل ئو بو شکه ستنا و فه گرتنا، رفاقا یقونا ژ که فندا یوسف، و میخا و سلویقوندا د ناقدارن.

به تریارک (ئودو یوسفی شه شی) ژ مالا ئودوی لئه لکوشی هاته دنیا بی بو رهبن لدیرا چپای (هرمزدی) ئو خویندن و بو قه شه لسالا ۱۸۱۸م، پاشی بو مهطران (لمویسل) دژی مهطران (یوحه ننا هورمزی) بی کو لسهه وی کورسیکن روینشتی بو لدیرا موپسل بی بیسکا مه طرائی. پاشی مهطران (ئودو) چو دیاره کرئ بو مهطران لسهه دهستی مهطران که فن (ئوغسطن هندی) بی نافی وی (یوسف الخامس) بو ۱۸۰۴م - ۱۸۲۲م هه فدهمی (سماهیل پاشایی ئیکتی بو میری بههدینا) لئامیدی. مهطران ئودو بی تیگه هشتی بو و چو شهه و خرناق نه دقسیان و خود پاراست ژ مهطران (یوحه ننا هورمزدی). ئینا پتر دقیا بجیته (ئامیدی) بیته مهطران لدیری یا کو جهی مهطرا نی لی فالابوی.

لسالا ۱۲۳۵م ته ته ریت (مه غول) هاتن و گوند سوتن و تالان کرن و کتیب دراندن و لئه لکوشی تالان کر و دیر ژی. و خه لک و رهبن کوشتن. ئو ژ گوندا بی هژمار لسالا ۱۲۸۵ ژ رهخیت موپسل هندهک هوز هاتنه سهه لئه لکوشی دیسا گوند و لئه لکوشی تالان کرن و خراب کرن. ل ۱۲۸۹م (میر بتمیش هاته موپسل) و گوندا خراب کرن و کولوخت کوشتیا بو دهاتنه ریزکرن و که یفا وی بی دهات.

ل ۱۴۰۰م کوری (تیموری لهنگ میران شاهی) دیسا گوند خراب کرن و تالان کرن و لئه لکوشی ژی. لسالا ۱۴۰۱م (تیموری لهنگ) هاته ف دوریت (موپسل) و دیسا کارکنی کرن لگوندیت دهستی و چپای و لمویسل. ئول ۱۵۳۴م (نژدیت کوردا) لدویف ئیک بسهه دهشتی دا گرت و تالان و کوشتن ذکر و لئه لکوشی ژی. ئو هه کو (شاه طه هاسب نادر شاه) هاتی گهلهک زیان بئه لکوشی و گوندا کهف و کوشتن.

ئه لکوشی دهوری خو (رولنی) هه بو د ئول فه لادا و خویندنا رهبنا و قه شا و مهطرا نا لدیرا وی یا چپای. ئو گوروی ناحوم پیغه مبهه بی لی. لچه رخی شازدی لنیقی، خوددا (موپسل) و لبهه داری وی بو و بدهه و زیره سهه ددای ئو دان و ستاندن و صصت کرن و کیشان بو لسهه لئه لکوشی ناقبه ننا میریت بههدینا و میریت جه لیلیا لمویسل و ناقبه ننا وان ههرا خوشه بو. پاشی میریت ئامیدی گه هانده میرگه ها (بههدینا) ئو زیره سهه را وی دچو میرگه ها بههدینا. یازده په طریهک بیت لئه لکوشی رابین ژ

۱۵۰۴م - ۱۸۳۰م. دویمایا سه‌رگتیریا جه‌لیلیا گه‌هاندۀ نه‌بره‌شیا موسی‌لن. په‌رتوکه‌کا لدی‌را ریان هورمزدی لئه‌لکویشی قه‌شا و مه‌طران یا لئ نفیسی کا د سالادا لچه‌رخیت چوبی چ قه‌ومینه همی پروژ و هه‌یف و سال و بنه‌جه بیت نفیسین!!

دئ هپینه سهر سالوخت چهرخی نازدئ نیفا ئیکئی هه‌کو (میری کوره) بی راه‌ندوزی سهر وه‌لاتی داگرتی و سهد هزار ئیزدی بختیزان و عه‌یال فه‌کوشتین و هه‌تا گری نینوی (تل قوینجوق) لدویف را چوی و ژئی کوشتین. هاتبو تلسقوفی و حه‌فت ده‌وات کرنه به‌هی و تا نه‌وژی ده‌یاب بو‌چویکا دبیتن. ئو چو‌خه‌تاری گوند تالان کرن، ئو هاته ئه‌لکویشی بله‌شکه‌رفه وه‌کی کولی، و گوند وه‌کی گوندیت دی بتوین تالان کرن و خه‌لک بسهدان دکوشن (۴۰۰ ژ ئه‌لکویشی). و کارکنی کرن و چونه دپرا هورمزدی لچیبای و تالان کر و هندک ره‌بن و قه‌شه ره‌فی بون و په‌رتوکیت ده‌ستنفیس فه‌شارتبون و چامالی دیری ژئی گه‌له‌ک ره‌فاندوبن. دگه‌ل وئ چهندي ره‌بن کوشتن و قه‌شه و هه‌جیبی مایه تیدا. ئینا (مه‌طران ئودو چو‌نک سه‌ره‌نگه‌کئی) وی بی له‌شکه‌ری و فه‌رمانا سلطانی ئوسمانی نیشادا کو ئه‌فه همی ره‌عه‌تا لب‌ن په‌ری سلطانی فه‌دنگه نه‌کنه!! ئینا چو‌نک میری کوره و گوتئ کو هوبه. و هوبه ئینا به‌لا خو‌ژی فه‌کر پشتی وان کارکنیا.

ئو بطریک (یوسفی شهنش ئودی) ژ مالا ئوددی بی ئه‌لکویشی بو‌قه‌شه ۱۸۱۸م و بو (مه‌طران فولیط موسی‌لن) ئه‌فه دژی (یوحنا هرمزدی) بو بی کو‌ئه‌وژی (مه‌طران فولیط) بو ئو نه‌عه‌یله‌تیا وی دکر. مه‌طران (ئودو) بو مه‌طران (لدیاربه‌کری) لسه‌ر ده‌ستی بطریک ئوغسطن بناقی (یوسفی پینجی ل ۱۸۲۲م ئو خو‌ژ قه‌رقه‌شا دکری و زیده‌بار خو‌ژ (مه‌طران یوحنا هرمزدی) دکری و دویر دئیخت. ئینا ژ (دیاره‌کری) هاته‌فه و نه‌دقیما موسی‌لن بمینیت لپیش چاقیت مه‌طران (یوحنا هرمزی) موسی‌لن ئینا چو (نامیدی) بو مه‌طران. پاشی چو‌شونبا بطریک (نیقولوس زیعا) تیرمه‌هئ / ۱۸۴۷م بی خو‌ژ به‌طریه‌کیی کیشای و روینشتی. چو‌نک پایای و مه‌طرانیا وی موکوم کرل / ۱۸۶۹/۱۸۷۰ لخره‌بینیت فاتیکانی بیت ئیکئی، ئو موسی‌ل مرل ۱۴ تیرمه‌هئ / ۱۸۷۸ لژئی ۸۸ سال.

کورسیا بطریه‌کیا فه‌لا یا که‌فن ژ (بابل) هاته فه‌گوه‌استن بو (هه‌بلیری) و (که‌رمه‌لیسی) هاته سلال ئو هنده جارا دگوه‌استه جزیرا بوتنا (دپرا زعفران) ئان ئه‌لکویشی (دیر الریان هرمزد) هنده جاریت دی. ئه‌فئی دیاردکر کا ژ کیژ باصکی سیاسی (پولیتی) نه؟؟ بو دیاره‌کری ئان بو میرگه‌ها نامیدی (به‌هدینا).

لقیره بو شه‌ره‌نیکه‌کا (ئولی و مه‌سه‌بی) نابه‌ینا فه‌لا بخو (نسطوریا ئو ئه‌رئودسکیا یه‌عقوبیا) ل روزه‌لاتی و نستوریا سربانیا قیجا. دا ئه‌ف باژیره ئو بریکا قریکرا مرکزیکه‌ریت فه‌لینیی لدویف ریبازیا پایا لفاتیکانی لروما بینه کاتولیکی (جائیلیقی). قیجا ژ ئنگلیزی قریکرن و فره‌نسای قریکرن و ئیطالیای قریکرن ژ جفتا (پروپاگه‌نده) یا دپرا لروما یا کو‌سالا ۱۶۲۲م لروما ژ دپرا کاتولیکی هاته دامه‌زاندن دا قریکرییت (ئولی فه‌لابی کاتولیکی) به‌لاف بکه‌ن لجیهانئ نه‌و هاتنه روزه‌لاتئ. (که‌بوشی) بنگه‌هک چیکر یا (کاتولیکی موسی‌لن سالا ۱۶۳۶م) ئولنیفا چهرخی (۱۷)

کاکله‌ک بو کاتولیکیا چیکر و (دپرا ئه‌لکویشی یا نسطوری کره کاتولیکی و گه‌هاندۀ خو و بو گه‌هاندی یا روما - فاتیکان). ئو چیبی لب‌نایی بو بنگه‌ها پینگاف هاقیتتئ بو کاتولیکاتی لناف فه‌لادا (مه‌سیحیادا).

کاتولیکیا گه‌له‌ک خو وه‌ستاند کو بنگه‌هکا که‌بوشییت فره‌نسی موسی‌ل فه‌که‌نه‌فه. پاشی قه‌شه (خضری کلدانی) بی موسی‌ل هه‌کو نیبور لکتیبا بو خو (رحله نیبور گه‌ریده سالا ۱۷۶۶م - ۱۸۱۰ه) دبیتت کو هیقیه‌ک قریکری بو پایا بینیدیکتئ (۱۴) چاردئ کو فه‌رمانئ بدت دا ماله‌کئی بو قه‌شیت دومینیکی فه‌که‌ت (موسی‌لن) دا کاتولیکاتی به‌لاف بکه‌ن. ئو ههر لوی صالی هه‌ردو قه‌شیت ئیتالی (فره‌نسیس طوریانی) و (عبدالاحد کودیلینشینی) شیان بنگه‌هکا کاتولیکی موسی‌لن فه‌که‌ن.

چهنده ساله‌ک پیقه‌چون هه‌روان قریکرییت کاتولیکی ژ روما بو موسی‌لن ژ بنگه‌ها کاتولیکی موسی‌لن (وه‌کرن و هه‌ری) ژ میری نامیدی (به‌هرام پاشای) وه‌رگرت و دگه‌ل پینک هاتن (چاوا؟؟ نزانن) (۱) کو ماله‌کا په‌تیارکا کاتولیکی لئامیدی پایته‌ختی به‌هدینا فه‌که‌ن، ئو فه‌کر و (قه‌سرا په‌تری) له‌طرانخانا نامیدی ئافکر و بو مه‌طرانخانه و سه‌رگتیرا فه‌لیت کاتولیکی بو ئول و مه‌سه‌بیت مه‌سیحی بیت کاتولیک.

بونه دان و ستاندن ده‌مه‌کئ درتئ ناقبه‌ینا (ئه‌لکویشی و مه‌طرانیا موسی‌لن و دیاره‌کری) و هه‌ریکی بو خو دکیشا. دویمه‌ین سالا ۱۸۲۴م - ۱۲۴۰ه مه‌طرانیا (دیاره‌کری) دکاره‌کا دویمه‌ین کر دا مه‌طرانیا (موسی‌لن) ژ بیبسته بن سه‌رگتیرا خو. و قه‌شه (یوسف ئودو) کره مه‌طرانئ (موسی‌ل) لسه‌ر نه‌قیانا موسی‌لیا و مالا صانعی و مه‌طران (شمعون عبدالاحد زکریا الصانع موسی‌لن) و مه‌طران (شه‌معون زکریا الصانع) مه‌طرانئ موسی‌لن (یوحنا هرمزد) نه‌دقیما.

دویمه‌ینا خلمه‌تن پایای لروما ژ وکر و لهر دانا بو موسی‌لیا و مه‌طران (یوحنا هرمزد) بنه‌جه‌کر لئه‌بره‌شیا مه‌طرانخانا موسی‌لن پشتی په‌تریره‌کئ دیاره‌کری مری ۱۸۲۸م ئو مه‌طران (یوسف ئودو) ژ موسی‌لن گوه‌استیه (مه‌طرانخانا نامیدی). پاشی پشتی مه‌طران یوحنا هرمزد سالا ۱۹۳۹م موسی‌لن مری په‌طریارک (نیقولو زیعا) روینشته سه‌ر کورسیی موسی‌لن لجه‌ئ وی. پاشی (نیقولو زیعا) ژ کورسیا خو هاته خارئ و دانا. جاره‌کا دی (یوسف ئودو) گوه‌است و بو مه‌طرانئ موسی‌لن (په‌تریره‌ک) سالا ۱۸۴۸م. ئو لسال ۱۸۳۹م - ۱۲۵۵ه به‌طریه‌کیا (موسی‌ل سه‌رگتیرا سوربانیت کاتولیک لزاخو و ئاکری ژ به‌هدینا) دکر.

ئولی فه‌لا لکوردستانئ و لکوردستانا تورکی به‌لاقبو لچه‌رخن (سین ژ بینا عیسی) هاته عیراقئ و کوردستانا وی دست پیکر و قیژهل چو‌سورین و کوردستانئ. سوربانیا دگوتئ (المشارقه) بیت روزه‌لاتئ) ئو گوک و بنگه‌ها وان (لظه‌یسه‌فونئ) بون (سلمان پاک) تا دویمه‌ینا چهرخی (۵) ژ بینا عیسی. پاشی گوه‌استه تکریت لچه‌رخن (۷) پاشی بو (موسی‌لن) و ره‌ختی وی لچه‌رخن (۱۲).

(۱) به‌لکو بده‌هکا باش یا دایه پاشایی نامیدی.

وینه ۹۷: دپرا مار متی لچیبایی ژ سه رقه مه قلوبی شیخا شوینواره کی بهامه نده بی فه لا لبه هدینا

ئهددهت^(۱) دهستی خو نه کری مه گهر هنده که سیت خراب. فه لا وه کی همیا (باجه کا سالانه) ددا خزینا حوکمه تی. زیده بار ههر شیرهت ژ ههر چار ئیمامیت خه لیفیت راشدی (ر) و بهری وان پیغه مبهری (ص) ههر لی دکرن کو که س دهستی خو نه که نه مالا و عهرز و عیالی و خیزانا و دپرا و کتیبیت وان و سیرمونییت نقیژا و په راستنی. فیجا هه که ئیکی یان هنده کا بجه نه ئینابیت ئه ویی گونه هباره و گونه هکاره.

دپرا سوربانی لئناکیه گه له ک شول کر بو به لاکرنا مسیحیه تی ژ چه رخی چاری ژبونا عیسیای لروژهلان تی و لعیرا قی و فورسن. هژمارا ره به نا لدپرا (ره ها) لچه رخی پینجی (۹۰۰۰۰ هزار ره به ن بون) ئو ره به نیت ژن و میر بونه (۱۶۰۰۰۰ هزار).

(مار مه تی) ژ دیار به که ری هات سال ۳۶۱ م و جهی دپرا مار متی (لچیبایی مه قلوبی) چو دئوده کا بهری فه (نه عوسکه کی) ئو خودی دپه رست. ره فی بو ژبه ر زورداری و سته ما قه رال (بولیانس) لمسیریبینی و دوریت وئ.

ههر وی ده می شاه (سنحاریب نه بی ناشوری مه لک بو) کچا خو (ساره) ئو کوری خو (به نام) دگه ل چل هه فالیت وان بیونه مه سیحی کوشتن پاشی ئه وژی بو فه له و چو لسه ر دهستی (مار مه تی).

(۱) به ماننی و فره نسی Etuede = نقیسینه کا ههر بخوین و کری لی بکیشن و بکه نه وه کی edete نیزیکی ئیکن.

وینه ۹۶: دپرا مار متی له قلوبی شیخا ژ نافدا دگه ل مه طرانه کی

(لئاسیا بچوبیک) ئولی فه لا به لاقبو و (له لاطین) بنگه ه هاته دانان و به لاف بو دریت دی نیزیکی و دویر. (مه لاطیه) جهی مه طرانخانن بو ئو نافن مه طرانن وئ (مار ئاقاق) بو سال ۴۳۱ م ئو دگوته (مرعشی) هنگی (جهرمانیقی). ستیرکا چیره ستوپرا عیسیای.

گه له ک نازار لسه ر فه لا هاتنه دان و پاشقه برن ده می (روم و فورسا). ئو (لفورسا) دا گه له ک کیشا (۴۰ سال) لسه رده می (شاپورئ مه جوسن) زوردار (شاهبو) ژ ۳۳۹ م - ۳۷۹ م. دپرا روژهلان تا ئورئوده کوسی نافیت شازده هزار (۱۶۰۰۰) کوشتییت مه سیحی لسه ر دهستی (شاپوری) لپه ره ندیت دپرا (نقیسین و بنه جه کرن) ژوان گه له ک قه شه و مه طران و سه روکیت ئولی وا بون. (ماروئایی خه لکی میافارقین) ژئ ئه ف تی بینه و ئاقره نقیسبون ئو دبیزن ۱۳۰۰۰۰ هزار بون و به لکو ۱۶۰۰۰۰ هزار بون لبابل. پاشی وی (زورداری) و (سته می) شاه (به هرامن) فارسی (۴۲۰ م - ۴۳۸ م) گه له ک فه له (کوشتن بئازاردانن) و شکه نجی به همی ته رزا) و بو خو فندبازی و که یف ژئ چیدکر وه کی رومانان، زیده بار هه کو مروقییت ئولی بیت مه زن دکوشتن وه کی ره به نا و مه طران و قه شا، چونکه خورتنی لی ذکر کو سوچدی بو ئاگری و روژی ببه ن و نه ذکر ئینا دکوشتن، بی توخیب تا سال ۳۴۶ م و بی هژمار.

لسالا ۴۰۴ م (ملفان دانیالی سوربانی) ئو سه یدا (سروین ئه رمه نی) ئنجیلا پیروز فه گوسته وه رگپرانن بفارسی بفرمانا سلطان (علاء الدین کبقادئ) سلجوقی.

ئو ئیسلامه تیبی قه درئ سیرمونییت ئولی مسیحی و به اییت وان کریشیت وان گه له ک راگرتن و

لدیرا مسیریینی گهلهک قهشه و ره‌به‌نیت ناقدار بیت ژئی رابین (لچهرخی چارئی ژ بینا عیسانی).
نه‌عوسکیت په‌رستئی بیت قدیسا ل (طور عابدین) لچبای گهله‌کیت هه‌بین.

(مار شموئیل و قوتابی وی شموئیل قهرته‌مینئی) دیرا (قهرته‌مینئی) یا ئافاکری و ۸۰۰ ره‌بن
سوریان تیغه بون ل ۳۹۷م پاشی به‌لاف بونه کوردستانی و ره‌فین و ژ زورداریا (ئه‌فوامی دیاربه‌کری)
به‌طریبکی خراب بو. ئینا به‌لاقبونه چیا‌بیت کوردستانی و زید‌بار به‌هدینا و (نه‌عوسک) چیکرن و
دکه‌فرا‌دا کولان و هیشتا بیت ماین و گه‌له‌کن. هنده‌ک چونه دهر‌قه‌ی کوردستانی. فورسا ئیرش کره‌سر
(دیر متی) و هه‌روه‌سا (مه‌غولا و تیمورلنگی) ئو (دیر متی) هاتبو ئافاکرن.

فورسا به‌سر ده‌قرئی دا گرت ساللا ۶۰۷م ئو گه‌له‌ک زیان لده‌قرئیت کوردستانی کرن ئو (که‌لا
میردینئی) خراب کر ئو ما خراب کری. ئینا (مه‌طرائی می‌ردینئی) کری و دیره‌ک لی ئافاکر (مه‌طران
حه‌نانیا). پشتی ساللا ۷۹۳م دیر لی ئافاکر. گه‌له‌ک قه‌شه و مه‌طران لی بون و گه‌له‌ک ئولی مسیحی
به‌لافکر. ئو گه‌له‌ک زانین لدیرئی دخویندن وه‌کی (حه‌کیمیئی و فلسفی و پیشانی و حسییئی و موزیک و
ئاوازی و توره‌ی).

مه‌طران (اسحق ساکا) ۱۹۸۵ گه‌له‌ک به‌نجی و تازه‌یی ژ ئیسلامه‌تیئی سالوخ دده‌ت بو تیکه‌لیئی و
جفاکیئی و سه‌رگیزی و ژبارئی دگه‌ل ئولیت دی و بها راگرتنا وان ئوریک فه‌کر بو هه‌می زانا و شه‌هرزا
و نفیسفانا ژ هه‌می ئولا کو شول کهن و بنقیسن بئازایی و ره‌وشه‌نبیری زید‌که‌ن چونکه ژ ئاخفتنییت
حه‌دیسیت پیغه‌مه‌ری (ص) گه‌له‌ک بی گوتی کو زانینی زید‌که‌ن و لی بگه‌رن و به‌لاف کهن و بگرن.

گه‌له‌ک کتیب سوریانی بیت فه‌لا بیت هاتینه نفیسین لدیرئیت کوردستانی و به‌هدینا به‌ری ئیسلامی
و پشتی وی (بده‌ست خه‌ت) و گه‌له‌ک جان و سپه‌هی و پر بها به‌شقی (ده‌ست خه‌تن عه‌ره‌بی) و
(ئه‌سطنجیلی) و (ملکی) و (سوریانی هور) و (مقطع) و (اکری) و (که‌رشونی). و زاناییت سوریان
گه‌له‌کن لکوردستانی ژ وان (بروبصان ۲۲۲م (مار ئه‌فوام) (ملفانی هوزان فان) ساللا ۳۷۳م. ئو اسحق
نامه‌دی (دیاربه‌کری) ئو (مه‌طران ماروتا) ۴۳۱م، (مه‌طران رابولا) ۴۳۵م (مه‌طران مار (یعقوب
سروجی) ۵۲۱م و مطران (فیلسیونس منجی) ۵۲۳م و مه‌طران (تلا پولص) ۶۱۷م و (سادیرا
سابوخت) ۶۶۷م زانایه‌کی ناقدار بو و مطران (یعقوب رهاوی) ۷۰۸م و (سعید الصابونی) ۱۰۹۵م ژ
(مه‌لاطین) و زانا و فه‌یلسوف ئو مه‌طران (یعقوب صلیبی) ۱۱۷۱م. ئو (ابن العبری) فیلسوف بوو
چیره‌ستور نفیسی بو و توره‌فان بو و هوزانفان بو کورئی (ئه‌هروئی پزیشک) بو ئو گه‌له‌کیت دی.

لونکریک ژئی دبئیت: (ترجمه جعفر خیاط ۱۹۲۵) کو فه‌له‌گه‌له‌ک مه‌سه‌بن و طانه، ئو جوینه‌کا
مه‌زن ژئی بیت لمیسلئی و به‌لاف بوینه چیا و گوندئیت ئافا کرین و گه‌له‌ک گوند و جفاتیت فه‌لا لئاف
چیا‌بیت کوردستانی بیت هه‌بین.

کتیب‌خانا دیر مه‌تی په‌رتوکیت پر بها بی چیره‌ستوری بیت تیدا و هنده‌ک لسه‌ر چه‌رمج خه‌زالی
دقیسینه بیت به‌ری (۱۲۰۰ سالانه) ئو ژ ده‌ست نفیسی (ابن العبری). گه‌له‌ک جار چا‌جاغا ژئاف
کوردسا به‌سر دیرئی دا دگرت و تالان دکر و ره‌بن و قه‌شه دکوشتن.

ساللا ۱۳۶۹ هنده‌ک دزیت کورد به‌سر دا گرت و تالان کر و په‌رتوکیت گه‌له‌ک پر بها ژئی برن و (ئه‌قه
هه‌ر یا لدیرئی هاتیه نفیسین) گه‌له‌ک په‌رتوکیت دیرئی بیت له‌رتوکخانا (فاتیکان) نه‌وژی ئنجیله‌ک یا
لی ژ ساللا ۱۱۷۷م یا هاتیه نفیسین بده‌ستی (شه‌ماشه‌ مردینا یوسف) ژ (باسخرئی) یه.

مه‌طران (الیاس الشانی) خه‌لکی موسیسی ل ۲۵ خزیرانی ۱۸۷۲م (قه‌شه قریو) دانا دیرا
ئورئودوکسی (لئاکری) ساللا ۱۸۹۲م.

ساللا ۱۱۷۱م کوردئیت دور و ره‌خیت (دیر متی) به‌سر دیرئی دا گرت و دانه مشییکاری و ره‌بنا و
قه‌شه و مه‌طرانا به‌ره‌فانا خوکر و هنده‌ک ژئی کوشتن. جار‌کا دی قه‌جاغا به‌سر دا گرت و چونه ددیرئی قه
ئینا قه‌شا و ره‌بنا ئیک فریکره (باشکی و به‌حزانی) کو د تانی به‌ین و هاتن گه‌له‌ک زه‌لامئیت به‌جک
و لقه‌جاغا طه‌نگ کر و هافیتی و هه‌وار ژ (باسخرئی و میرگی) ژئی هات ئینا قه‌جاغ ره‌فین پشتی پیک
هاتین. جار (سین) وان قه‌جاغیت ژ گوندیت دور دیرئی ژئاف کورئی ته‌کیبیرا خو کره‌قه و هاتنه‌ف سه‌ر
دیرئی ب (۱۵۰۰ زه‌لام قه‌د چه‌کدار) ئو بدوارئیت دیرئی قه‌ باصکی وی بون و به‌سرکه‌فتن. و که‌فره‌کی
مه‌زن ژ چیا‌ی گریل کره‌ سه‌ر دیرئی گه‌له‌ک به‌زانی و جاهیلی و کوبقیاتی. ئینا جووا دیرئی یا سیریحی
خراب کر یا ئافا بارانا دئینه‌ت سیریحی. ئو بو شه‌ری تیروکفانا و چه‌کدارئیت شیرا و خه‌نجه‌را چونه
ددیرئی قه‌ و (۱۵ قه‌شه و ره‌بن) کوشتن ئیک ژئی (متی) ئو (ره‌بن دنخا) و بیت دی ره‌فین و چونه
دکه‌لاتا دیرئی دا یا بلند و عاسی و خودا مشییکاری (حساری). ئینا قه‌جاغا دیر هه‌می تالان کر و
گه‌له‌ک (سه‌نته‌نا ت دیرئی و پاره و ئامان و راژئیر دزین) و خزینا دیرا‌ئیت ده‌وله‌تی (گه‌له‌ک پاره بون)
ئینا بونه دیرئی پشت راست و ئیمن کربون ژ جوش نورالدینی میری دمشقی.

پشتی تالانکری دیر چون و به‌ردا. په‌رتوک هنده‌ک هیلابون، و جا وان بی نه‌بو نه‌دزانی چ نه و چ
بها هه‌یه؟ هه‌می جاهیل و بی ئاقل بون. ئینا ره‌بنا و قه‌شا کتیبیت دیرئی خره‌فکرن و برنه موسیسی و
ئیمن کرن. ئو بو دیرئی نوبه‌دار گرتن. والیی موسیسی زانی و هیزه‌کا له‌شکری فریکره سه‌ر وا لپشت
چیا‌بی مه‌قلوبی و ئه‌و ره‌فین و گه‌له‌ک گوندیت فه‌لا و بسرمانا بیت کوردا بریغه‌ تالان کرن و چون خودا
چیا. گه‌له‌ک به‌سرئی (دیر مه‌تی) هات لنیفا ئیک ژ چه‌رخئی ۱۳ (ژ. ب) = میلادی.

ل ۱۲۱۹م میر (مظفر الدین) د نینوی را چو بو هه‌بلیرئی ئینا هنده‌ک زه‌لامئیت وی بیت شه‌ره‌زوری
(بویکه‌ک) ره‌فاند ژ گوندئ (باسخرئی) و زه‌لام ژ گوندی رابون و ددو‌بقرا چون و کره شه‌ر و ژئی ستاند و
جاب بو میرئی موسیسی بر (بدرالدین لؤلؤ) ئینا (مظفر الدینی) زانی و ئه‌و و (بدرالدین لؤلؤ) دوژمنئیت
ئیک بون.

ئینا به‌دردالدینی به‌سر گوندئ باسخرئی دا گرت و ۳۰۰ زه‌لام کوشتن هه‌کو دنفیسیت (اغناطوس
دفقات الطیب فی تاریخ دیر مار متی العجیب ۱۹۶۱) ددیرئی قه‌ نه‌ زه‌لامئیت مظفر الدینی چونه
(به‌رطله) و ده‌ستی جه‌حیله‌کی لوئیرئی ژئی بری.

لسالا ۱۲۲۰ میرئیت ئیزدیا لهن سه‌ر له‌شکریا بدرالدین لؤلؤ دزی عمادالدین زه‌نگی و گوندئ
(جه‌باره) تالان کر بی لسه‌ر نینوی حسیب بو بو به‌ره‌م و باج و جه‌ماندنئ و گوند خراب کر و ژن و میر

گهلهک کوشتن و مال و ژن و عه‌يال و تهرش تالان کرن. ئەو ژ گوندیت سوربانيا مسیحي بون.

هوسا خه‌لک قییک را دچو و هه‌می سه‌روکا و مییرا و ناغا و ده‌کر بو دیارکرن ناغی خو و موکوم کرنا کورسیا و بو خرغه‌کرنا چامال و مالداریا.

گه‌لهک نه‌عوسکییت دکه‌فرا کولای لبه‌هدینا لچیا و چه‌لک و جه‌لختادا بییت هه‌ین جهی سئ مروفانه سئ ته‌ختییت کولاینه. و هنده‌ک جارا جهی شه‌مالکا بی لئ هه‌ی و دلویه‌کا ناغی ژی هنده‌ک جارا ژ بانئ شکه‌فته‌کا کولای دکه‌قییت و کورکه‌کا وه‌کی جوهنی یا لبئی نه‌ئوسکی هه‌ی و تژی دبیت بو فه‌خارنی و ره‌به‌ن (زه‌لام) تیغه‌ دژین و خوژ ژیارا دنیا بی ددا پاش سالان. (دهوک) ژ ده‌می ئاشوریا ناغی وی ئەویو مالطایی (مه‌عله‌ثایه) بو و بنئ مالطایی تا (گه‌فه‌رکی) یا ئاغا بو و کافل لگه‌فه‌رکی مابون و به‌رانبه‌ری باژیری بچویک دگرئ مالطایی (به‌لکو بوتخانا په‌رستنی بو وی ده‌می) هه‌شت په‌یکه‌ریت ئاشوری بییت کولاینه دکه‌فرا را (ل شکه‌فتا هه‌لامه‌تا) و هه‌ر هیغه‌ی وان هیشتا په‌یکه‌ریت چیکرین. ئو بسوربانی فه‌لا ناغی دوهوکئ کره (بانوه‌درا).

سال ۱۲۶۱ رابو (اسماعیل الملک الصالح کورئ بدرالدین لؤلؤ) خو درست کر کو کوردا ژ چیا بگه‌هینته خو و بچنه سه‌ر گوندیت فه‌لا بییت هه‌فندیت نینوی و مویسلی و خو لسه‌ر حسیب دکهن و بده‌ی دده‌نه مویسلی، ئینا فه‌لیت به‌عشیقه زانی و جاب دا (عبدالله کورئ خوشویع به‌رطلی) و (شمس الدین کورئ یونس) خه‌لکئ باشیکئ (به‌عشیقی) ژی چو به‌رطلی و دگهل (عبداللهی) ئاخفت کو (ماده و ده‌ست و دار) ئەغه‌نه لحو هشیار بن ئو هه‌می مسیحیا (فه‌لا) لگوندیت نینوی زانی و خو دروست کر. ئینا (اسماعیل الملک الصالح) زانی و ره‌فی چو سورب دگهل هنده میریت هه‌فالییت وی و زه‌لاما ئینا هنده‌ک بریغه ژئ فه‌بون و مییر (علم الدین سنقر) هاته‌ف (مویسلی) و هنده‌ک فه‌له کرنه بسرمان ژ قه‌شا و شه‌ماشا، ئو مالا (خوکی و سوید و نفیس و صانغ) بییت فه‌له لسه‌ر دینی خو مان و خوک دا.

پاشی مه‌غول هاتن و هه‌شت رۆژا (کوشتن و کارکنی و تالان و خلمه‌تییت پیس و جوریک دکرن) و گه‌لهک گه‌لهک کوشتن.

تییکه‌لیت (اسماعیل الملک الصالح) هه‌کو زانی کو ئەو ره‌فی و چو سوریا ئینا رابون هاتنه سه‌ر مویسل و گوندیت فه‌لا لدورا و تالان کرن مالیت فه‌لا، و گه‌لهک زیان لیدان ئو چونه (دپرا ره‌به‌نا لقره‌فوش) و گه‌لهک ژ دپیری ژئ (کوشتن) و چونه سه‌ر (دپیر متی).

خه‌لکئ (باسخرئ) و هنده‌ک گوندیت دی بییت مه‌سیحیا ره‌فین چونه (دپرا مار دانیال) و پاشی ژ (ویرئ ژئ) نه‌ه‌ویان و ژ (زیب ده‌ریازبون) بو ره‌خئ (هه‌بلیرئ). و مییر (قوتلو باک) هاته به‌راهییکا (وان عه‌رز و عه‌یالا و خیزان و پیر و جه‌حیلا) و هه‌می (کوشتن) و چ دگهل بو تالان کرن و چون.

برایی (الملک الصالح) مییر بو (جزیرا بوطا) فه‌له گرتن و کرنه دزبندانادا و مه‌رج دانا کو ۲۰۰۰ دیناریت زپری بده‌نی دا به‌رده‌تن پاشی به‌ردان به‌رانبه‌ری ۷۰۰ دینارا دانئ ئو دو ژ فه‌لا کوشتن. (هه‌ر ژوی ژیده‌ری).

نیزیکئ ۳۰۰۰ هزار سوپار ژناف دورا هاتنه سه‌ر (گوندیت فه‌لا) لده‌فرا (نینوی) و تالان کرن و هاتنا سه‌ر (دپیر متی) جاره‌کا دی و په‌یاده ژئ دگه‌لبون و بو شه‌ر لدپیر متی دگهل قه‌شا و ره‌به‌نا چار هه‌یفا و گه‌لهک دکارکرن کو لدیواریت دپیری هه‌لباصکی بن (ببی په‌لیسکا و ستر). و ره‌به‌نا نه‌ده‌یلا و گاز پیندا دکر و ناگر به‌رددایین. ئینا دیسا که‌فده‌ک بسه‌ر دپیری دا ئینا خارئ و گرتل کر و بو دوکه‌ر و شویرها دپیری یا سلال شکاند و هاته ناغ دپیری. و قه‌چاغییت دپیر مشیکار دای دکار کر به‌یتنه ژورقه، به‌لئ قه‌شا و ره‌به‌نا شه‌ر بتیر و کفانا گه‌لهک کر و به‌ره‌فایتنئ ئو گه‌لهک فه‌له ژ مویسل دپیری دا هه‌بون شه‌ر دگهل دکر. پاشی پیک هاتن کو ناغ مالیا دپیری و ئامانا هه‌میا بده‌نه وان قه‌چاغا و هزار دیناریت زپری ژئ دانئ و چون.

قیچا گه‌لهک ئیرش ژ قه‌چاغییت پشت چیا بی مه‌قلوبی و چیا بی ژ ره‌خئ عاشیرا لسه‌ر (دپیر متی) هاتنه کرن و ره‌به‌ن و قه‌شا و مه‌طرا نا گه‌لهک به‌ره‌فان کر و شه‌ره‌نیخ و کوشتن دگهل کرن و گه‌لهک ژوان ژئ دهاتنه کوشتن و دپیر چهند جارا تالان کر. ئیرشا سیئ لسالا ۱۳۶۹م مروقه‌کئ ناغی وی (سرونشاه) بو دگهل ده‌سته‌که‌کا (رئ گر و قه‌چاغ و مروقییت پیس و کوژک) که‌تنه ده‌فهرئ بقاچاغا و تالانا لگوندا و خوگه‌هاند (میرئ مویسلی) و هاته ددرپیری دا میه‌فشانئ. خه‌لکئ دپیری ژ قه‌شا و ره‌به‌نا گه‌لهک راگرتن و بها دایی و میه‌فشاننداری دایی و دیاری دانئ. ئو پشتی وه‌خته‌کئ کورت هاته‌ف دپیری و دلئ وی بی خاربو و هه‌ر ئاخفتنییت خوش بو دگوتن و نیشانه‌ک دا زه‌لامییت خو و شیریت خو ئینانه‌ده‌ر لده‌رگه‌هئ دپیری. ئینا هه‌می (قه‌شه و مه‌طران و ره‌به‌ن) ره‌فین ژبه‌ر. پاشی هه‌فاله‌کئ وان هاته ددپیری فه‌ و ناغی وی (عروق علی) بو و ئیکئ دی هات ناغی وی (بدر خواجا) بو و ده‌ست هافیتته تالانئ دپیری و (ناقمالیا دپیری خرغه‌کر و ئامانییت وی برن و چون و تاکو خاچ و نیشانیت زپیر و زیقا بییت مه‌طرا نا و قه‌شا) برن. پشتی (۹) هه‌یفا گه‌هشتنه هه‌بلیرئ ئو لوتیرئ (میر محمد یحیی) نیقا مایسئ بو (گولان) گرت دگهل هه‌ر پینج هه‌فالییت وی و کوشتن.

دپیر پشتی وی خرناقی و تالانئ بو نوهانی بو (مه‌غولا) هه‌یامه‌کی گه‌لهک بسه‌رئ دپیر متی هاتن (لچهرخئ چاردئ) ژ بینا عیسا‌ی و گه‌لهک (فه‌له) ژ ده‌فهرئ ره‌فین و چونه (میردینئ) و ده‌فهریت دی.

۱۸۳۱م (متی الرسام) سه‌روکئ دپیری بو پاشی ژئ ره‌فی هه‌کو (میرئ کوره) ده‌فهر و گوند و دپیر هه‌می تالان کرین و گه‌لهک کوشتن لوتیری ژ فه‌لا و بسرمانا و ئیزدیا سال ۱۸۳۳م.

مار (قورلس دنخا) مه‌طران بو (لدپیر متی) هه‌ر ده‌ردکه‌فت و زپره‌فانیا ریکا دکر لچیا بی مه‌قلوبی و داروباری دارستانییت به‌روی و که‌زان هویکا (بیموکا) و کپراتا و هه‌له‌لوکا و شفشینکا و گوهبیژکا، دپاراستن ژپرینا و زیانا و چاغی خوژ قه‌چاغا نه‌دگرت ژ کپیری هاتبانا ژناف کوردا و ژ هه‌می درآ و شه‌ر دکر ئو تالان ژئ و ده‌دگرتن (چه‌کداریت باش هه‌بون).

لسالا ۱۸۷۱م دپیری خولامه‌کئ کورد هه‌بو و ده‌ستکیسی دگهل هه‌فالییت خو (قه‌چاغا) هه‌بو. ئینا ئینانه ددپیری فه‌ دویمایا (گولانئ) ئو گولله‌کا تغه‌نگئ لسینگئ مه‌طرانئ دپیری دا و ئەو لنه‌عوسکا خوبا نغیژا خو بو، ئو چونه دژورقه و مه‌طران هیشتا دا به‌ر خه‌نجه‌را و کوشتن چونکه گه‌لهک زپره‌فانی

لدیری و قهچاغا دکر.

هر ژوی ژئیده‌ری جارەکا دی ئەو گوندیت هەفسوویت دیری، زەلاما ژئی بسەر دیری دا گرتەفه و هەر بەلاخوژ دیری قەنەدکر. لسا ۱۸۲۰م مەطران (اسطائوس موشی) بەرانبەری وان قاچاغیت پیس راڤاوه‌ستیا، روژەکی مەطران چو بو خاری ژ دیری ئینا وان مروفت پیس قهچاغا بسەر دیری دا گرت و هاتنه تیدا ئورەبەن (متی هندوش) کوشت و رەبەن (اسطیفان متی) دابەر خەنجەر!!!.

۱۸۳۲ / ۱۸۳۳م دیر بو کافل ژ سەرداگرتا میری کورە بو دیری ئو سەرۆکی دیری رەفی سەرۆکی رەبەنا (متی بەنام الرسام). ئینا دیر ما بەردای ۱۲ سالا تاكو ۱۸۴۶م خەلکی دەرەئی بو خو دچونە دیری بو گەریان و سیرانا، پاشی ریان (متی بەنام الرسام) هاتەفه. ژ مالا (بنی الطویلئ موسلی) ئینا هەر متی بەنام بو مەطران لویری بناقی (قورلس متی سیب) ئینا دیر و چیا ژ زیانیت قهچاغا پاراست و داریت چیا. ئو قاچاغا بەلا خوژ (دیر متی) قەنەدکر و هەر کەرادیت زبانا و تالان کرنی دکر. (قەشە دنخا) یئ زیرەک بو لدویف دچو و لبر نەدانا و ونەدکر کەس چو زیانیت دیری و دارستانیت چیا یئ وئ (مەقلوبی) بکەت و دپاراستن.

سالا ۱۸۶۳م (دز کەتنە دیری) و خو قەشارت و لبر (قەشە دنخە) دانا و خولامی دیری دیتن و تەنگ لی شەقاند و لی نەدا. ئینا بسەر قەشە دنخە دا گرت و دانە بەر خەنجەر!!!. خویشکا قەشە ی رەبەن بو بناقی (غەریبا) هات و خو بسەر برایی خو (قەشە دنخە) دادا ئینا ئەوژی بریندار کر و دیر دزی و چون.

پشتی دەمەکی کورت (دزەکی قهچاغ) بسەر دیری دا گرت و ژ دەولەتی رەفی بو (ناقئ وی علی دزبو) ئینا ئەو و زەلامیت خو لبر شویرەیت دیری راوہستان و جەن خو گرت و دا مشیکاری (حسارئ). خەلکی دیری ژ ئیقاری تا شەقی بەرەفانا خو دکر هەمی رەبەنا (یوسف مدیاتی - اسحق یشوع - بەنام ناگرەبی - رەبەنا ژن (غەریبا). پاشی جەحیلەک بشەقی داھیلا و چو (بەعشیقە) و وان گوندیت فەلا زانی و د تانی هاتن دیسا زەلامیت چەکدار ئینان نژدا دزا رەفی. پشتی چەند روژا دەولەتی (علی دز) گرت و کوشت و نژدا وی ژی رەفی (هەر ئەو ژئیدەری دیر متی).

دیسا سالا ۱۳۶۹ هەندەک دزیت کورد بسەر دیری دا گرت و پەر توکخانە دزی و گەلەک کتیبیت پر بها و کەفن و هەمی دەستقیس بون برن. لچەرخی (۱۶) هیدی هیدی پەر توک تیدا خرشە بوئەفه. گەلەک ژی بیئ لئنتیکخانیت روژا قایی لپایتەختادا.

ل ۱۲۴۵م مەغولا گەلەک ژ فەلا کوشتن و بسەر دەفەری هەمی دا گرت و بصرمان و ئیزدی ژی دیسا گەلەک کوشتن و تالان کرن گوند هەمی (هەکو هاتیە نفیسین لپەرەندیت چیرۆستیسورا دیرا ئەلکوشین). دیسا سالا ۱۲۸۵م عاشیر ژ پشت چیا یئ ئەلکوشین هاتنه سەر گوندیت فەلا بیئ دەشتی و گەلەک کوشتن ژ گوندا و ژ ئەلکوشینی ژی و گەلەک تشت تالان کرن.

(تەمبۆر لنگ) سالا ۱۳۶۳ هاتە دەفەری و گەلەک گەلەک گوند کافل کرن و خەلک گەلەک کوشتن و وی دەمی (میر زبندین میری نامیدی بو) ئو میر باهیدین ۱۲۶۲م - ۶۵۹ھ بو.

سالا ۱۵۳۴م گەلەک کورد ژ چیا ی هاتنه خاری (وہکی ئاٹ رادبیت) ئو لسەر گوندیت دەشتی داگرت و تالان و کوشتن گەلەک کر و گەلەک گوند کافل کرن و هیتشتا دکافلن (پەرەند و تیبینیت قەشە ددیرا ئەلکوشینی دا یا نفیسە). سالا ۱۷۵۷م خەلایەکا مەزن ل دەشتی و چیا ی بو هەتا دیارە کرئ ژی.

مسیحیەت هەر دەمی عیسا ی (سلاقیئ خودئ لسەر بن) هاتبو عیراقتی و بەلا فببو لسەر دەشتی ناگر پەرتسا بیئ بوینە مەسیحی هنگی. پشتی عیسا پیئغەمبەر (ئول مزگن کەر) بەلا فبون لوەلاتیت خەلکی و گەلەک بوئە فەلە. (مارتوما و ئەدی و ماری) هاتنه عیراقتی ئو (ئەزمان هنگی ئارامی بو یئ مار متی ئنجیل پی نفیسە). (ئنجیلا متی) مسیحیەت چو ئاٹ ئاشوریا و کلدانیا و ئاٹ مەجوسا ناگر پەرتسا و جویا و بەلا فبو. رەبەنا قەشا بو خو گەلەک نەعوسک دہری کولان لچیا و دچونە تیئە. دیریت بشویرە و عاسئ چیکرن و برجیت کیر (عاسی) لسەر بانیت وان چیکرن بو بەرەفانیا خو دزی دزا و قهچاغا. کوردستان یا پرە ژ وان نەعوسکا لگەلەک دەفەریت چیا.

سالا ۱۸۲۸م (موسی پاشا) میری نامیدی بزوخاندنا هەندەک کنار چو سەر (دیرا ئەلکوشینی) دگەل چەکداریت خو و (حەنا) قەشی دیری بو و مەطران نە لویری بو. ئینا دگەل قەشە (یواخیم) گرت و کرنە د گرتی خانە دا ئەلکوشینی. و رەبەن هەمی ژ دیری دەرێخست ئو دیر هەمی تالان کر کا چ تیئە بو (ئەوی ئەف تی بینە نفیسین ئەو تشت با یئ سەد ھزار قوربیت زیقی بون). پاشی خەلکی مانگیشکی چونە تانی و مەهدەر بو هەردو قەشا لئک مویسا پاشای کر و دانە بەردان. هەر وی صالحی نەساخیەک (وہبا) هات و هەر و (۹۴) کەس دمرن.

تیبینیت رەبەنا و قەشا لدیرا ئەلکوشینی یا چیا ی و نفیسینیت وان لسەر (میری کورە) هەکو بسەر دەفەرا بەھدینا زوزان و دەشتا دا گرتی ئەفە هەمی ل دەستقیسەکی ددیری یا نفیسە بو لسەر کارکنیت میری کورە وەکو لدویف دچین لسەر ہزرتت هاتیئە نفیسین بدەستی قەشیت دیری سالا ۱۸۳۲م بو.

ل دەستقیسەکی ددیرا رەبان هورمزدی ئەلکوشینی نفیسیبو کا چ بسەری دیری هاتیە؟؟:

«سالا ۱۸۳۲م بو عیدا روژیا بو یا مەزن وەسا دیار بو دوژمنیەکا رھ کویر ناقبەینا (علی بەگن) میری ئیزدیا و هەندەک سەرۆک هوزیت مزویریا و زیدەبار (علی ئاغا) یئ بالەتەیی نیزیکی بریفکا جەن بئوکا ئولی بسلمانایە یا دەفەری.

ئەو دوژمنی زیدەبو تا علی ئاغا بی بەختی هاتە کوشتن بکریار و ئەگەر و زوخاندنا میری ئیزدیا. دبیتن کوری برایی علی ئاغا ی (ملا یحیی مزوری) زانایەکی ئولی بو یئ بسرامانا هەوارا خو بو قئ بی بەختی بەرنگ میری راوندوزی محمد پاشا (میرە کور) ئو داخازا تولی ژئ کر و دوزی. ئو میری کورە سوزدایئ کو تولا مامئ وی قەکەتەفە وان دوزەکا کەفن ژئ لئیزدیا و میریت وان هەبو!! ئینا هاتە سەر ئیزدیاخانئ و گەلەک مروفت ژئ کوشتن ئو گەلەک ژئ رەقین بو سەنتا مویسلئ و ژئ بورین بو چیا یئ شەنگاری ئو گەلەک رەقینە چیا ی و خو قەشارت ئاٹ تەراشا. لمویسلئ پرا سەر روپارئ دیجەلە فەکر بو ژ ترسا لەشکەری میری کورە نەکە بەیتە سەر مویسلئ ئینا لەشکەری میری کورە دا بدویف ئیزدیا بو

مویسلن و عه‌رزو عه‌یالی و خیزانا تا گه‌هشتینه گری قوینجهق (قه‌سرا سه‌نحاریبی) نو لویری دانه مشیکاری و لی طه‌نگ کرنن تا براندین.

میری کوره هاته نه‌لکویشی و گه‌لهک بی به‌ختی لگوندیت فه‌لا و نه‌لکویشی کر ژ تالانی و دزیا و کوشتنی و خراب‌کرنی گه‌لهک گه‌لهک نو چو.

پشتی چند روژا هاته‌فه ژ مشیکارا جزیرا بوطا و له‌شکری وی چو گوندی (حه‌تاری) دانگا نه‌لکویشی نشیف بو ده‌شتی نو پاشی هاته نه‌لکویشی بده‌ستکیسی و سالوخدان و زوخاندنا هندک دوژمانا. ئینا هیشتا خه‌لکئ نه‌لکویشی کوشتن (۴۰۰ مروف) و گوند هه‌می تالان کر نو خه‌لکئ وی ره‌قینه چپای. ئینا میری کوره چو دیرا چپای یا ربان هورمزدی (ره‌به‌ن و قه‌شه) بو خو ره‌قیبون و دیری کیم مروف تیغه مابون ژ (قه‌شا و ره‌به‌نا) ئینا نه‌وژی کوشتن و دیر تالان کر.

هه‌کو مه‌گوتی مطران (یوسف ئودو) هات و فه‌رمانا سلطانی ئوسمانیا نیشادا میری کوره دا کو خه‌لکئ نه‌لکویشی بین لب‌ن پهری سلطانی بین پاراستیه ژ ستم و ته‌عدایی و میری تشتیت دیری و نه‌لکویشی هندک زفراندنه‌فه ژ ترسا سزایی سلطانی هه‌که بین زانی!!.

لسالا ۱۹۳۴م برایی میری کوره (ره‌سول به‌گ) زفریغه‌ف وان گوندا و نه‌لکویشی و بسه‌رداگرت و تالان کر و دیر تالان کر و کرتیتی دگه‌ل خه‌لکئ کرن گه‌لهک دناف دیرا دا و عه‌زاب و شکه‌نجه گه‌لهک توخم دانه‌به‌ر خه‌لکئ ژ ژن و می‌را.

نو لسالا ۱۸۴۰ حاکمی نامیدین سماهیل پاشا هاته سه‌ر نه‌لکویشی و گوند مشیکار دا و دیری هه‌روه‌سا بده‌ستکیسیا مروقیته خراب بیته گوتیی کو دیری گه‌نجه‌کا زیرا یا هه‌ی. ئینا دیر رامالشت دگه‌ل له‌شکه‌ری و تالان کر و په‌رتوکخانا کتیب پر بها دکه‌فن گه‌لهک هه‌می سوت و ناگر به‌ردایی و (۵۰۰ ده‌سنقیسی گه‌لهک دکه‌قنبون و بهایی پیروستوری هه‌بو و لسه‌ر که‌قلی خه‌زالی نقیسیبون ده‌ما ئافاکرنا دیری و به‌ری هنگی و به‌ری ئیسلامی».

ل ۱۸۴۲م نه‌خوشیا دل پاکرنی هات و خه‌لک ره‌فی شکه‌فتنتیت چپای لصالیت ۱۸۶۶-۱۸۶۹ خه‌لا بو و تشت و ژبار گه‌لهک گران بون و وه‌زنا گه‌می چوب ۱۰۰ قوریشا ل سال ۱۸۸۰م بو کولب و خه‌لا و وه‌زنا گه‌می چوب زی‌ه‌کئ زهر لسالا ۱۸۹۹م هوزیت حاجی ناغایی کوچهر و هوزیت مزوریا قی‌کرا چون و که‌تنه شه‌ری لبه‌رتیک نو مزوری شکه‌ستن و نه‌لکویشی ببو ده‌شتیلوکا شه‌ری. ئینا خه‌لک ره‌فی تلکیتی و گوندیت دورا مه‌گه‌ر پیر و ده‌ستیش مان. نو هه‌رو صالی (۱۳۰ مال) مشه‌ختبون ژ نه‌لکویشی بو مویسل و به‌غدا.

والی لمویسلن بین (خه‌لیفیت راشدی) سال ۲۰هـ - ۶۴۰م (عتبه کوری فرقد السلمی) بفه‌رمانا ئیمام عمر بن الخطاب (خودی ژ ری‌ازی بیت) بو والی لمویسلن ئینا ره‌ختیت مویسلن وه‌رگرتن و چوبو ره‌خ زاخو و ده‌وکئ و نامیدیی و زی‌بایی و ناکری و دراقی ده‌وله‌تن ژوان ده‌قه‌را ده‌ماند.

نه‌نباچرا (کرا) ژ نه‌لکویشی یه‌هاته کوشتن لمشیکاریت نامیدیی و خرناقیت میرا و میرگه‌هی.

تیمور لنگی ژ قه‌باحه‌ت و کارکرنی لجه‌ی و ده‌قه‌را نه‌لکویشی راسته‌کرن و گوند تالان کرن و مروف کرتیت کرن و به‌ردانه کولانیت خه‌لکی و جهیت خویره‌دان و گوند سوتن له‌شکه‌ری تیمورله‌نگی تا جزیری وه‌کی دبیتن قه‌بچه‌تیت مه‌زن کرن و کوشتنا میر و ژنا گه‌لهک کر و دیر تالان کرن.

ئیکی ژ فه‌لا نقیسی بو: (جه هه‌می بو کافل و ده‌شت بو و تاکو بچویک هاتنه کوشتن و دیر و گوند هاتنه سوتن و سه‌ریت ره‌به‌نا هاتنه برین و نی‌زیکی ۳۰۰ دیر هه‌رفاندن).

لسالا ۱۹۳۱ قه‌شه (هرمز عبیا) هوزانه‌ک چیکر به‌زمانی کلدانی سه‌ره‌اتیا کارکنیت میری کوره دگه‌ل نه‌لکویشی و دیری و ره‌به‌ن و قه‌شیت دیری کری و ده‌قه‌ر و هه‌می ستم و زوردار تیدا دبارکوبن.

۱۸۵۰ فلیتچری ئنگلیز لسه‌ر (نینوی) نقیسی بو په‌رتوکا خو. (Narrative Of two Years Resistance Nineveh Vol. 1)

نقیسی ل گه‌ه‌کا په‌رتوکا خو (له‌ره‌ری ۲۴۸-۲۴۹):

«دیرا ره‌بان هورمزدی هاتبو هیرش لسه‌رکرن ژ هندک سه‌ربازیت کوردا دبن سه‌روکاتیا (اسماعیل پاشای سه‌رگیزی نامیدیی) بیته وه‌کو هه‌می په‌رتوکیت پر بها ژ ده‌سنقیسیت دیری چرچرکین بسه‌ره‌رداری و هه‌مه‌جه‌ت یا بین ناقلائی. نو می‌حرا بیته دیری جهیت به‌رکیت تغه‌نگا بون وه‌کی کیلیت فه‌نای دابونه به‌ر گوللا. گه‌لهک خلمه‌ت و کارکنیت پیس لی کربون بیته بی خیر و بی جه‌ه‌ور. هه‌می ره‌به‌ن و قه‌شه و مه‌طرانیت دیرا چپای (ربان هورمزدی) گرتنو کرنه د ئوده‌کئ قه‌ و ده‌رگه‌ه لی داریخت و دیر تالان کر و ۱۵ ره‌به‌ن کرنه د نه‌عوسکه‌کا طه‌نگا مه‌طرانیت که‌فن یا ره‌به‌نیی نه‌وژی دبیتن (مه‌زه‌لا گرتی خانی - غرفه‌ السجن) نو ئازار و شکه‌نجه‌دانه به‌ر (عه‌زاب دان) و خزینا زیری و چامالیت هسک بیته دیری ژئی خاستن. نو چو لدیری نه‌مابون پشتی ژ می‌ژ نه‌بو (میری کوره بین راه‌ندوزی) تالان کربو پا‌ق‌ز‌کر بوو چو تیدا نه‌هیلابو. نو ده‌سنقیسا دیری دیسا (هه‌کو تیدا نقیسی) هاته زانین کو گه‌لهک خلمه‌ت و شولیت چوریک و بی خیر و نه‌ژ ته‌رز هاتنه کرن ددیری قه‌. و گه‌لهک قوتان گه‌لهک دکارکر کو دیری بسوژن پاشی بده‌ست قه‌ نه‌هات و (یوسف بابانا ۱۹۷۹ یا وه‌رگیزی ژ سوربانی ژ په‌ریه‌ندیت دیری).

پاشی ۱۵ ره‌به‌ن هاتنه به‌ردان بریغه قری‌کرنه‌ف نه‌لکویشی و (حنا چرای مه‌طران) و (نه‌نبا موشی باطنایی) بریغه کوشتن پشتی دگه‌ل خو برین و طه‌رمیت وان لدیرا نامیدیی بده‌ستی فه‌لا برن و هاتنه قه‌شارتن (لقه‌سرا په‌تری) لدیری (مه‌طرانخانی).

پشتی (۷) سال (هه‌ستیته مه‌طران چرای و نه‌نبا موشی) فه‌لا ژ نامیدیی برنه دیرا نه‌لکویشی و هه‌روه‌سا هه‌ستیته مه‌طران جبرائیل ده‌نبوی میری کوره و له‌شکری خو نه‌و کوشتی بره‌خ دیواری چارچوبا می‌حرا دیری لچپای قه‌شارتن لهاقینا ۱۱۸۴۹!

نه‌فه نه‌قه‌ره‌مانی بو و نه‌میرینی بو کو هه‌ردوو میرا هو‌کریه. چونکه ماده‌م هه‌ف جه‌ه و وه‌لات

بون چو صاف تیرا نه بو و نه حقی بو تا کو بین به ختیښن بښان کارکنیا بکهن بو مفایښ خو و بهریکا خو. نهغه نه نیشانا سرگیتیریا ناقلا نه و یا ب مله تیښی. بلا کهس نه بیژیت!! نهغه نیشانا سرگیتیری و میرگه هیا لسره بنیاتن دهره به گیب (اقطاعی) و ژن خانرنی و (خو کهریا) خو سهری بو. و چو بیټهنا ناته واتیی نه ژ دویرفه و نه ژ نیژیک ژن نه دهات!!!

پشتی طهماسبی صفوی (نادر شاه) هاتیه سهر موپسلن پستی کارکنیت مزین کرین. لکه رکویکی و هبلیرن، هاته بهر شوهریت موپسلن و شه رکر و گه لهک مای و نه شیا شه کهت. ئینا توولا خو لگوندیت دور موپسلن تا نه لکویشن شه کر و زوردار به کا مه زن لگوندا کر و کارکنیا بی توره و بی ناموسی کرن و گوند سوتن و تالان کرن. هه می (تولا و نایینا مروفا خوه ددا ژ شه رمادا و گه لهک ربه نیت ژن چونه چیا و شکه فتا خو شه شارت)!! و گه لهک ژن قورتال بون ژ دیرا نه لکویشن پستی خو خلاص کری و دهر که فتین.

گه لهک په رتوکیت دیرن ئینانه دهره وه وی دهمی سوتن و دراندن. له شکرن نادر شاهي (طهماسبی) کارکنی و دوپونده بی بیت جفاکی و توره وی و ټولی و کوشتن و گه لهک کرن و لجهت مه کرن. ته یورن لهنگ (۱۶۰۱م) جاره کا دی هاته سهر دهشتا بهرچیا و ههر کارکنی لدویف کارکنی دکرن و چو شهرم و حه یا نه راکرت بوناموسا لگوندا و دیرا و ربه نا. و مرن چاند لهه می دهغه را (لقیره دقتیت نه قیت چیره ستورن دنقیسن و دخوبن دقتیت هه می کناران دیار کهن بیت چه پ و بیت راست و بیت باش و بیت خراب و بیت سهر فه راز و بیت سهر شورین کی بیت داگیر کهر دقتیت بهیته دیار کرن و د چیره ستورن دا بده نه شهرم و نه کو ههر باشییت وان بنقیسن!!!

له شکرن لنگی کوشتی خرغه دکرن پستی دکوشتن ئو سهریت وان بیت ژن فه کری پیزدکرن و بهرن خو ددایښ و که یفا وان پښ دهات!! و هه روه سا گه لهکا ژ سهروکا و میرا و شاها و سه رگیتیرا لته وروپا و لناف ئیسلامه تیښ دا و لناف فه لادا و بهری عیسی هه ری و هکری و خراب تر یا کری!!! چو بو جزیرن و میتر دینن و به هدینارن دجو و دهات و د زاخو را ددهغه رن را.

هندهک (ناقره قه شا بیت نقیسن) لدیرا ریان هر مزد کول سالا ۱۵۳۴ قاچاغ و نزدیت کوردا بسهر گوندیت دهشتن و نه لکویشن دادگرت و تالان و کوشتن دکرن و خرابی. ئه و سال بو هه کو ژنوی سلطان حسین میرن نامیدین روینشتیه سهر کورسیکا سرگیتیریا میرگه ها به هدینا لنامیدیا گوند خراب دکرن نژدا و قاچاغا. بهری هنگی ب دو سالا ۱۵۳۲م پیله کا کولب و خه لایښ هاته دهغه رن و به هدینا و باران نه هاتن و نه ساخی و وهبا دخه لکی په رین و گه لهک کوشتن و مرن ژ برسادا و ژ نه خوشیا وه با یښ.

ئو لسالا ۱۵۹۶م خه لایه کا مه زن و گرانیه کا نه دیتی هات و خه لک گه لهک مرن لچیاوی و دهشتن (نهغه قه شه ئیسرا ئیلی مه زن) نقیسی بو بهوزانغه و بخه لکی نه لکویشن گوتیو کو ۷۰۰ کهس ژ بهر لویرن مرین چونکه ته عوبن (کولیرا) ژن هاتبو ئه و دهمی (سیدن خان بو میرن نامیدین). ئو ۱۷۷۱م ژن گرانن هات و خه لک گه لهک برسی بو و خه لکی گوند بهردان ژ برسادا ئو لسالا ۱۷۵۷م دیسا وهبا کولیرایښ هاته موپسلن و تا چیاوی گرت و گه لهک پښ مرن. ههر لسالا ۱۷۵۷ بهر هه کا بی کار کهفت

لدهغه را به هدینا و هه می چیا لدریت دژن و لدهشتن ژن هات و نه لکویشن تا کو سهرمایښ لسه طن موپسلن دا و ئافا مه زن موپسلن جهمدی و بهستی گرتی بو و خه لک لسره را دهر یاز دبو. به لکو دورن ۳-۵ میترا نه پیل و مشاریت چیا به فر که فتیو و لچیا وهکی گاره ی و مه تیښی و چیا بیت دی بیت کوردستانن به لکو ۵-۶ میترا یا که تی. (نهغه یا هه فده می میر بهرام پاشا ی بو میرن نامیدین).

ئو لسالا ۱۷۵۸ ههر لده می (به هرام پاشا) کولن هاته دهغه رن و بو خه لا لدهشت و چیا و بهزاران مروث موپسلن و دهشتن تا نه لکویشن مرن هه کو خه لکی ته خمین کرین.

محفوظ عمر العباسی یا دپه رتوکا خودا نقیسی کو موسی پاشا (۱) سالا ۱۸۳۴ ین هاتیه سهر کورسیک و قه شه ی یا لپه ربه ندا دیرن نقیسی کو ۱۸۲۸ هاتبو سهر دیرن!! و هیشتا نه هاتبو سهر کورسیک!!! به لکو سعید پاشا هیژ نه بو میر لنامیدین. ئو پاشاتیا میریت دویمایښ هندهکا و هندهکیت دی هه ما وان دانابو سهر خو و خه لکی وه دگوتن (چونکه فرمانا سلطانی ئوسمانیا ئان یا جهگرن وی لبه غدا میرن میران بو نه دهر که فتیو) قیجا (نابسته پاشا) به لکو دین روینته سهر کورسیا میراتین لنامیدین بی فرمان قیجا دین مینیت (بهگ) ئو نه دروسته بیژن پاشا.

قه شه (سلیمان الصاغ) دپه رتوکا خو یا چیره ستورن موپسلن (تاریخ الموصل) دپه ربه ندا دویښ دا بهر په رن ۳۰۶-۳۰۸ دا یا نقیسی لسره (میرن کوره) کا چ کر بو لدهغه رن.

ده سنقیسا نه ف قه ومینه تیندا نقیسن مه طران (یوسف بابانا) ژن نقیسن و ناقره قه گوهاستیو). (وفی سنه ۱۹۰۷م حل غلاء فاحش اذ کان الحاصلات شحیحه جدا)، صالا ۱۹۰۷ گرانیه کا مه زنبو.

سالا ۱۹۰۹م بهر هه کا مه زن کهفت نه لکویشن و دهشتن موپسلن و لچیا بیت به هدینا گه لهک ستور بو و لهه می چیا بیت دی ئو ئافا مه زن دیسا موپسلن بهستی گرتی بو (مامن رشید بابا حجی کتانی مامن بابن من ژن دگوت) ئو هه ر دو ره خیت شه طی یا نیقه کن شتی جو که کن مابو و خه لک دسه ر را دهر یاس دبو قی ره خی و وی ره خی. دیسا ۱۹۱۱ بهر فرا صور و یا ستور که تبو لدهشتن و چیاوی کاروانن نامیدین بی بازگانن ژ موپسلن داچیت هه ف نامیدین و گه هه شته نه لکویشن و زانی ریک هه می بیت مصمت و تژی بین ژ به فرن و نه شیان بچن و مانه ل نه لکویشن (۴۰ چل روژا) تا (رن و بار) ژ به فرن قه بین. نالف دکرن بو دهورا و زادن خو و اب خو چیدکر.

حجی عبدالعزیز ئاغا کتانی سهرن چه رخن (۲۰) ئن چو نک حجی رشید به گن میرن بهرورایا دگه ل هندهک زه لامیت چه کدار ئو دگه ل وان چه کدارا (یونس عبدالله ئونس عه بی موسی بو) ئه و ئونس گه لهک زیره ک بو، بو خو لیکدانن بی ناقدار بو و لبر که سن نه داتنا و که سن پشستا وی نه دانا بو نه ردی چونه دیرشیشن لبرورایا گوندی میر ئو میر مال نه بو چو بو دیرشکن و حجی عبدالعزیز ژن چو دیرشکن. گه لهک قه درن وان گرت پستی حجی رشید بهگ هاتیه به راهیکن و میته فانه کن پر بها بو.

(۱) ئه و موسی بهگه بی کو میرن کوره کریه میر لسره نامیدین هه کو قه کری ئو وی چو فرمان بپاشاتین نه وهرگرتینه قیجا ئه و بهگه و نه پاشایه.

چونه ویرئ ئینا دیوانا گرتی بو زهلام ژ مروقیته میری و نیاسا و زهلامیت دی گهلهک هاتن ژ بسرمانا و فهلا. ئینا ئیک هاته ژورقه یین زهلام و لیکدای و روینشت. حجی رشید بهگی میری بهرواریا گوته حجی عبدالعزیز ناغای: کو ئەف زهلامه ئەوی ژنوی هاتیه ژورقه فهله بو و ژ زیرهکیت بهرواریا همهبانه بو خو لیکدانئ و کەسێ پشتا وی نه‌دانا به‌عهددی. ئینا حجی عبدالعزیز گوتی: «پا مەژی (ئوینسی عبدالله یین موسی) یین هه‌ی و عه‌ینی وهرزشی دکهت و گه‌لهکی زیرهکه هه‌کو تو حه‌سه‌کی و زهلامی ته بلا خو لیکدهن».

حجی رشید بهگی گوتی کو ئوینس عبدالله نه‌شیت زهلامی وی و دترسیت کو تشتهک لئوینسی بهیت نان ئه‌ردهک ئه‌ندامه‌کی وی و هه‌ستهیهک بشکیت. ئینا (ئوینسی) هه‌ر هادری به‌رسف دا: «میر هه‌که ئەز کوشتم ئان سه‌قهت کرم خوینا من لسه‌ر من ئو هه‌روه‌سا هه‌که تشتهک لزه‌لامی هه‌وه هات وی شول یین نینه و خوینا وی لسه‌ر وی و چو شه‌رمزاری تیدا نه‌بیت».

ئینا هه‌ردو رازی بون هه‌ردو جوین و هه‌ردو زهلام. هه‌می لگوندئ (دیریشکی) بون لسه‌ر بانه‌کی مه‌زن و به‌رفه‌ه دکازی کری بون هه‌ردو زهلام قه‌هه‌مانن بو خوینیکدانئ. حجی رشید بهگی جاره‌کا دی دوباره گوته (ئوینسی عبدالله موسی): کو خوینا وی لسه‌ر وی بلا خود قه‌هه‌مانئ به‌رواری زهلامی وی یین فه‌له هه‌لنه‌کهت نه‌که تشتهک لئ بهیت!! ئوینسی گوت: «میر بلا و ئەز قه‌با وی دکه‌م و خوینا من و وی لسه‌رمه هه‌ردووا». بده‌هان زهلام دپوینشتی نه‌ و زهلامیت چه‌کدار ژ هه‌ردو جوینا لئین. هه‌ردو قه‌هه‌مان که‌فتنه به‌ریک هیتفه و ویتفه ناقه‌بینه ده‌هان زه‌لاما بیته چنه‌ سه‌رئ انئ و تینه بنئ بانی و چو جارا بئیک و دوغه نابهن. ئوینسی هیترا وی و فه‌ژه‌نا وی د سه‌نگراند و چو هه‌ول نه‌دان زوی کو رژد خولئ ده‌ت. هه‌رئینا و بر و گفاشت و به‌ردا فه‌ خو بیچه‌ک دئبخسته ده‌ستا و خوژی فه‌دکر و زانی کا چه‌ند به‌رانبه‌ری وی فه‌له‌ی هه‌ست کر کو ئوینس یین به‌یژه و گه‌له‌کی چره‌.

ده‌لیقه‌کی ئوینسی قه‌هه‌مانئ به‌رواریا فه‌لئ زیره‌ک هه‌لگرت و راکه‌ سه‌ر سه‌رئ خو ئو هندی شیای لبانی دا و پشتا فه‌له‌ی دنیقه‌کا گه‌ه‌را شکاند و نه‌په‌تی بو و دجه‌دا زوها‌بو و مر. ئینا زه‌لامیت حجی ره‌شید به‌گی عیجز بون و خه‌بدین و به‌رئ خودا میری کو تشته‌کی بکه‌ن. ئینا حجی ره‌شید به‌گی وه‌نه‌کر چو ببیت دانه‌ بیته شه‌ر و کوشتن و فطنه. حجی عبدالعزیزی ژئ گه‌له‌ک زه‌لامیت چه‌کدار دگه‌ل بون. دا خلمه‌ت پیس بیت و ژبه‌ر ده‌ست ده‌رکه‌فیت. ئینا چونه‌بو هه‌می هورئ* گرتی بون کا (ئوینس) ئەفه‌ چ زه‌لامه قه‌هه‌مانئ به‌رواریا به‌ه‌قرا خو لیکدانئ کوشت وه‌سا زوی و دکاڤئ دا!!!.

مه‌طران (فره‌نسیس) لئه‌رده‌نا بو نئیزیکی بامه‌رنئ. که‌ساتیه‌کا باش هه‌بو. و گه‌له‌ک ئەزمان ژئ دزانین لسه‌ریت (چلیت چه‌رخئ بیستئ) ژبینه‌ عیسا‌ی. گه‌له‌ک میدالیته‌ت زئری ژئ هه‌بون و بیقه‌بون و ژبلی خاچ و زنجیرا و باسطنوئ زئیر و قاش کری. ژ مالا (رئیس ججوی) بو. وه‌سا هاته‌ گئیرا هه‌کو مری به‌هه‌می وان تاخمیته‌ میدالیا و خاچا و زنجیر و باسطنوئه‌ شه‌شارت بولدئیرا (چه‌می) لخاری ژئیری گوندی. هه‌ندک خه‌له‌کی نئیزیکی سوپاره‌توکا بشه‌فئ فئیک که‌تن و و ته‌کبیر کر و چونه‌ ئه‌رده‌نا و ده‌رکه‌هئ دئیرا خاری (یا چه‌ما) فه‌کر و مه‌طران دگوروی دا شه‌لاند و هه‌می نیشان و میدالیه‌ ژئفه‌کر و

دزین. خه‌له‌کی گوندی یین حه‌سیان و ددویفرا چون بو په‌خئ (صوبه‌ی) و شه‌قبو، ئینا خو خلاسکر. خه‌له‌کی ئه‌رده‌نا شکیات کر و گومان ما لنک هه‌نده‌کا و تبلا پیگرتنئ بره‌ نک هه‌نده‌کا بیته ئەف خلمه‌تیت بیخیر دکرن به‌لئ نه‌شیان چو ژئ بیننه‌ ده‌ر و خلمه‌ت هیتلا و چو جه‌باوه‌ر نه‌بون.

لسالا ۱۹۱۷-۱۹۱۸م بو خه‌لا له‌هه‌می ده‌قه‌رئ و خه‌له‌ک ژناڤ چیا ره‌فئ ژ برسادا و هاتنه‌ ده‌شتئ و گه‌له‌ک هاتنه‌ ئه‌لکوبیشئ و گه‌له‌ک ژ برسادا مرن و خه‌له‌کی کیتک و که‌ر و هیتستر و گیاندار و مپار دخارن.

لسالا ۱۹۲۴م سه‌رگئیرئ ئنگلیز لده‌وکی ناڤی وی (جالدین) بو و سه‌رگئیرئ ئنگلیز یین مويسلن (نولدن) بو.

وه‌کی دی گه‌له‌ک گوندیت فه‌لا بیته‌ به‌هدینا دا هه‌بن و کوردن. بسرمان و فه‌له‌ لگوندا و باژئیرا پیگفه‌ بته‌نایی دژین بیته‌ی کو ناقه‌بینه‌ وان نه‌خوش ببیت. (لگئیرنا) دچنه‌ سه‌رادانا ئیک و دو ئو (لبه‌هیا) ژئ و هه‌روه‌سا دچنه‌ هاری ئیک و دو بو چاندنئ و شولیت گوندا. ئو لبازئیرا ژئ گه‌له‌ک هه‌ف سویتت ئیک و دوستان و پیگفه‌ لکرپار و فروتنئ و فه‌رمان به‌ریته‌ ده‌وله‌تئ و فیرکرنئ و هیتستا هه‌رئ دگه‌لیک بیته‌ی کو ئیک یین بحه‌سیته‌ کو ئەفه‌ مه‌سیحیه‌ و ئەفه‌ بسرمانه‌ و دگه‌لیک مه‌زن دهن و دخوین و شول و کاری دکهن.

گوندیت فه‌لا دیریت هه‌بن و که‌س مایئ خو ته‌ی ناکه‌ت و هه‌روه‌سا مزگه‌فتیت بسرمانا. گه‌له‌ک گوندیت هه‌بن و بسرمان و فه‌له‌ هه‌ردو بیته‌ تیدا وه‌کی بو وه‌گرتن* (سیانی) لپشت چیا بیته‌ گاره‌ی ئو گه‌له‌ک دریت دی.

ژ په‌رتوکیت مه‌سیحیا بیته‌ لبه‌هدینا هاتینه‌ نقیسن (المزایر) یا داود پیغه‌مه‌به‌ر (قدیشویه‌کی طه‌قسیا کلدانی) ۱ ط - ۱۴۳ ط (۲۳ × ۱۸.۵ سم / ۱۵ سم، ۱ - ۲۶ ک) بمشقه‌کی جوان و گه‌له‌کا پاقر بده‌فتانا داری. تسبیحاتیت موسی پیغه‌مه‌به‌ر و ئیشه‌عیا (البسح) تیدانه‌. یا تیدا نقیسی کو: لله‌ المجد المغفره‌ للناسخ‌ القس‌ یونان، کمل‌ هذا‌ الكتاب‌ المزامیر‌ فی‌ ۲۰ ک‌ نهار‌ السبت‌ سنه‌ ۲۲۳۵ یونانیه‌ - ۱۹۲۳م فی‌ القریه‌ المبارکه‌ دورئ) یا (لدویرئ) نقیسی لبه‌رواریا ره‌خ دیرا مار گورگیسی ده‌من چائلیق مار (شمعون) بطریک الشرق. وقد‌ نسخ‌ القس‌ (یونان دانیال) ان‌ القس‌ (اسرائیل ابن‌ القس‌ دیلو) من‌ قریه‌ (مار شلیطه‌). نه‌و یا لقه‌ره‌قوشئ و نه‌خش و نیگاریت تیدا.

دووماهی

دگهل ځی قه سا دوماهیې ژ نفیسینا ځی پهرتوکې لسه مونوگرافیا همکې و ولات و باژیر و فند و بهرهمې همکې. لثامیدیی هوزانیت سترانا چیکرین و سهلیقه و ناوازرین و بدهنگ ځه، خوش و ماقویلا نه و تازه گوتین. وی دهلیقه بو کهرستی ځی بهرهمی، تانجییت فولکلوری گرتین و ههلبژارتین بهرزهکا قال و زلال و روغن بو کوردا لدهقهرا میرگهها بادینا چیکرین و دارپتین. څه څ چل سالا پتره څه زې پیته و من پاقر جهماندن و درست کرن بیته بدانا بهریک، و بهوزانفانیې لدویف چوم و بیته وی من جودا کرن و قافارتن بیته گهلهک پیته بین و ژیتقه بین من پویته پی نه کر و هرمان د هندهک پهرتوک و بهلافکرنادا. بهلی گهلهک ژ سه دې څه نه ههمی بیته همکې نه څو بناځی همکې هاتنه نفیسین. بهلکو گهه و ودرصل و قسه و رسته و پهیف و مهیف ژ همکې دگهلدا بن، بهلی ناهینه راستا هندې کو بیترین بیته همکینه!! څه پرت و مرتیته هوزان سترانا بیته ماین و بیته نهو هندهک سترانیبیت نومی دبیژن څه نه بیته همکې نه. بهلکو لقان سې چاخیت چوبی و زیدهبار پستی نیفا نیکی ژځی چاخې بیستی گهلهک بیته گهلین و زلالی تیدا نه مایه!! هر چه د هندهک سترانیبیت نهو دکارې دکهن کو چه د تیکهل سترانا ببا بهت و دوریشمی سترانیت کهفن بیته همکې د دهنې بهلی څه د کار بهر نه کهفتینه!! ژ دویر څه ژی. چونکه گهلهک ژ سترانیت همکې لنک من دوه رگرتی نه څو دنقسینه ژ هرسې هوسطایته سترانیت همکې بهری ۴۰ سالا (۱۹۵۹م). څیجا څه ویت بیژن (نه ستران سترانیت همکې نه څو نه سهلیقه و ناواز بیته همکې نه) بهلکو هندهک گهها پیچهک طاما نیژیکی همکې ژی تیت، هر څه سهلیقه نیبن و دهق ژی.

گهلهک بیروپا بیته هندهکا (خوسهر) بیته چوبنه دبهرهمې همکې دا و قهسیت کرینه تیدا و قهسیت ژی نیاینه در. و گهلهک دژارن (پیش گوتنیت همکې) څه، چونکه بیته همکې ددیارن څو من بیته نیاسین و چاک کویر یې لدویف چویم و من نیژیکی (۹۲) پرته هوزان و څه هینیت همکې جهماندن و ژی پشت راستبوم پاشی من نفیسین و شروفه کرن و قهرویفاندن برهخه گرتی و ژیزانا وان یا دیارگری و لسه ناخفتیم و وهگیتراپینه څه زمانې عه ره بی دا هیشتا بهرهمې همکې ساخ دیارکه م. څه ۹۲ هوزانه ستران هیشتا بیته کفانی جهوه ری خودا یې توره وی یې فندبازی و یې چاخبه ندی و چیروستوبری څو یې جفاکی و فولکلوری و هوسطایې. څه مه څارمانجه و ناروهو کیل ژبلی خزمه تا مله تی کورد و توره و فولکلور و چیره ستوپرا وی (لمیرگهها بهدینا) ژی نه بو. څو دا بهرهمې کهله پورې کوردی هیشتا هه یاتی و زهنگینیې بدهینی و بهران بهری فولکلوریت مله تیت جیهانې دیارکه بن کو په ربه ندا*. بهرهمې کهله پورې فولکلورې کوردی کیم تر نینه ژ زهنگینترین فولکلوری مله تان لجیهانې، بهلکو پیتر و چیتره و په رلاق و جان تره ژ گهلهک په خاقه!!!

نفیسین و څه کولین و دویفچونیت زانستی و توره وی و فولکلوری و پهرتوکا و هوزانا، گهلهک هاری کاریا من ژ کناری راستی گرتی و څه گوهاستن و څه رویفاندنا هر قه سې و گهه یې و پرتی و رستا ژ ځی پهرتوکې. څو بیتمنی و بهشباریا بهختی و لروی (حضور) ناگه هداریا هوش و ههستا هر قهسه و ریز

نفیس و بهر پرس بو (چاخ بهند و دهم گر و چیره ستوپرا) و بو دهست سهر دهستی من زلال نفیسی و (فهر کار) بجه نینا*. خودی یې بی کیماسیه، بهلکو کیماسی گهلهک بیته لنک مه هه بن لځی پهرتوکې څیجا خوینده قانیت پهرتوکې و په خنه گر لمن نه گرن!! خودی و پیغه مبه ر (ص) لهاریکاریا مه هه میا بن بو خزمه تا ملله تی. څو هیقیدارم کو جهی ځی بهرهمی لدل و پهرتوکخانا کوردستانی و دهرفه بگرن و بکن. څو عیسیه (حیسیه) بن د دیوارې توره یې کوردی و چیره ستوبر و سه رده می په وشه نیبیری لبه هدینا پستی سې صه د صالا پیتر بو چارا ژ رتفه و ختفه و ناخلیقه و ژنوی هاته بهر رونا هیې. څو هر خودی هاریکاری بیته.

بەرۆکانی

- بامهرنی، مصطفى نوری، ١٩٨٦م، سترانییت کوچک و دیوانا، وهزارهتا رهوشهنبیری، دهقهرا کوردستانی زنجیر ژماره ١٣٧ ههولیر.
- بهناق، محمد حسن، ١٩٨٧م، یاریت کوردی، ئه مینداریا رهوشهنبیری، ههولیر.
- بهاءالدین، صادق، ١٩٨٤، ریز و سهروهیت ژنئینانی و کهفته شههیانه و گوتهندا، وهزارهتا رهوشهنبیری، زنجیر ژماره ١٠٦ ههولیر.
- الباحثون، المختصون السوقييت بنظريه الادب والادب العالمی، ١٩٨٠م، سلسله الکتب المترجمه، وزاره الثقافه والاعلام بغداد.
- تافرنیه، جون پاتیست، ١٩٤٤، ترجمه گورگیس عواد، العراق فی القرن السابع عشر، بغداد.
- الجادر، ولید، ١٩٨٩م، الازياء الشعبیه فی العراق، دار الشؤون الثقافیه، بغداد.
- جعفر، حبی، ١٩٨٦م، سترانییت داوهت و گوتهندی کوردان، مطبعه الحوادث بغداد.
- جلیل جلیل (بروسی) کاووس قهفتان ١٩٨٧م، راپهرینی کوردهکان سالی ١٨٨٠م، ئه مینداری و رهوشهنبیری، ههولیر.
- الحسینی، عبدالرزاق، ١٩٩٣، الشوره العراقیه، الکبری، بغداد.
- الخفاجی، محمد عبدالمنعم، الادب العربی الحدیث ومدارسه، دار الطباعه المحمديه الازهر، القايره.
- الدمولوجی، صدیق، ١٩٥٢، أماره بهدینان، مطبعه الاتحاد الجدیده، الموصل.
- دومینیولانزا، رحلات لانزا من الاخوه الواعظین بین روما والشرق من ١٧٥٣-١٧٧١ ترجمه د. روفائیل بیداوید. الموصل.
- الرجب، الحاج هاشم، الموسیقیون المغنیون خلال الفتره المظلمه من ٦٥٦هـ - ١٣٢٢هـ و ١٢٥٨م - ١٩٠٤.
- المركز الدولی لدراسه الموسیقی التقليديه وزاره الثقافه والاعلام، بغداد.
- الرجب، الحاج هاشم، ١٩٨٢، الرساله الشرقيه فی النسب التألیفیه لصفی الدین عبدالمؤمن بن یوسف الأرموی، وزاره الثقافه والاعلام، بغداد.
- الرواه اکثر من ١٠٠ (رجالا ونساء) من ١٩٥٢، من المعمرین الی حد ١٠٠ سنه فی المنطقه.
- رایت ملبرسی، شرح الموسیقی ترجمه د. صالح جواد الکاظم ١٩٨٧ دار الشؤون الثقافیه، بغداد.
- رؤوف، عماد عبدالسلام، ١٩٧٥، الموصل فی العهد العثماني فتره الحکم المحلی ١١٣٩-١٢٤٩هـ / ١٧٢٦-١٨٣٤م، مطبعه الاداب النجف الاشرف.
- زامبارو، ادوار مون ١٩٥١، معجم الانساب والاسرات الحاکمه فی التاريخ الاسلامی ترجمه زکی محمد خسرو وآخرون، مطبعه جامعه فواد الاول - القايره.
- زکی، محمد أمین، ١٩٤٨، تاریخ الامارات الكردیه ج ١، ترجمه محمد علی عونى، القايره.
- الظاهر، علی جواد ١٩٨٣، مقدمه فی النقد الأدبی، المؤسسة العربیه للدراسات والنشر، بیروت.
- کوردویف، قناتی ١٩٧٦، کومه تیکستی فولکلوری کوردی چاپخانهی کوری زانیاری کوردی، بهغدا.
- العزوی، عباس ١٩٤٧، عشائر العراق، بغداد.
- العباسی، محفوظ ١٩٦٩، أماره بهدینان العباسیه، الموصل.
- گوشاری کوری زانیاری کورد، بهرگی (١) ١٩٧٣ بهغدا.

- گوشاری کوری زانیاری کورد بهرگی (٢) بهشی (١) ١٩٧٤ بهغدا.
- گوشاری کوری زانیاری کورد بهرگی (٦) ١٩٧٨ بهغدا.
- گوشاری کوری زانیاری کوردی دهستهی کورد بهرگی (٧) ١٩٨٠.
- گوشاری کوری زانیاری عیراق، دهستهی کورد، بهرگی (٩) ١٩٨٢، چاپخانهی کوری زانیاری بهغدا.
- گوشاری کوری زانیاری عیراق، دهستهی کورد، بهرگی (١٠) ١٩٨٣، چاپخانهی کوری زانیاری عیراق.
- گوشاری کوری زانیاری کوردی بهرگی (٤) ١٩٩٦، بهغدا.
- ناکام، ١٩٧٧، کورد له سیاحه تنامهی ئهولیا چهلهبی (وهرگیتراوه) مطبعه اشبیلیه الحدیثه، ههولیر.
- هاث گراهام، ترجمه کاظم سعدالدین، الاسلوب والاسلوبیه، دار افاق عربیه، بغداد.
- مروه، حسین، ١٩٦٥، دراسات نقدیه فی ضوء المنهج الواقعی مکتبه المصارف، بیروت.
- المایی، أنور ١٩٦٢، الاکیراد فی بهدینان، موصل.
- هلال، د. محمد غنیمی، ١٩٧٣، النقد الادبی الحدیث، دار العوده، بیروت.

کورتیه مونیوگرافیک و ژبانه ناما خودانی کتیبی

- د. مسعود مصطفی سعید حاجی محمود ناغا الکتانی (نامیدی).
- ۱۹۳۳ بی لباژتیری نامیدی بوی.
- سال ۱۹۴۴ ژ خویندنگه‌ها دستپیک نامیدی خلاس بو.
- لنک بابی خومهلاتی و فارسی خویند و پیزمانا عه‌ره‌بی باش.
- سال ۱۹۵۳ ژ خویندنگه‌ها چاندنی یا بتنی لعیراقی بنمرا گه‌له‌ک باش.
- تا سال ۱۹۶۰ فه‌رمانبهر و ریبهری خاندنی بو لخرکا فه‌رمانداریا سه‌رگتیریا چاندنی لقه‌زا نامیدی به‌رپرس بو.
- لسالا ۱۹۶۰ هاته وه‌رگرتن بهه‌فکریا (فرا) لوه‌زاره‌تا په‌روه‌ریی دا بهیته فرتیکرن بو ئەلمانیا روزنافا دا زانستیت دارستانی بخوینیت بو شه‌ش سال.
- لسالا ۱۹۶۳ پشکا خویندنا ئەکادیمی یا (گشت) ثقافت کر سه‌ره‌کفتن و چوو د (خویندنا ئەفراز و بالاتر و بالا دا) هه‌ر لکولیزا خو (کولیزا دارستانی خویندنا وئ ۵.۵ سالن) ژوی ژی ده‌رچو سه‌ر فه‌رازی و باوه‌رنامه (گه‌ه‌اننامه) وه‌رگرتن هه‌ردو (دیبلوما گشت و دیبلوما خوسه‌ر زانستی یا بالا) تانکو به‌رانبهر Bsc و Msc.
- تا سال ۱۹۶۶ لزانینگه‌ها (گوتنگن) بو، بو خویندنی و پینج هه‌یقا لقه‌کولینیت زانستی، صالحه‌ک و چاریکه‌کا، ل لابه‌ره‌کا سه‌حکرنیت به‌ره‌می سللوزی و خلمه‌تیت کارزانی کارکر سه‌ره‌فه‌رازی. چار هه‌یقا، ل سوزگه‌ها (معهد) فه‌کولینیت زانستی بیت دارستانا له‌ره‌یما (هتسن) سه‌ره‌فه‌رازی کارکر. ئو هه‌شت بیته‌ین دانا لوان حه‌فت سال و نیقا له‌افین و به‌را (عطالات) لدو کارخانا کارکر ئیک یا سللوزی بو کاغه‌زی و یا دی ی ترانسفور ماتوریت کاهه‌قی. ژ هه‌میا باوه‌رنامه وه‌رگرتن.

وینه ۹۸: نقیسه‌ر (وینه ژ کاک سماهیل بادی)

- پاییزا ۱۹۶۷ پشتی وه‌زاره‌تی فرتیکرن بو دریزنه‌کری بو دوکتورا خویندنی (هه‌که هاتبو وه‌رگرتن)، هاته زانینگه‌ها سه‌مه‌بولی لکولیزا دارستانی و هاته وه‌رگرتن بو دوکتورا خویندنی. پاشی لگومرکی گه‌له‌ک گرفتاری بو فرتیکرن ژبه‌ر ناخمالیی و توپومیلی و گه‌له‌ک زبانا ئەبوری فی‌که‌ت. و پشتی ۵.۵ هه‌یقا هاته‌قه‌ش وه‌لاتی ژ تورکی و سه‌مه‌بولی، هاته وه‌رگرتن و دانان هایکاری زانستی لکولیزا چاندنکاری و به‌یتاریی له‌مام عه‌لی لزانینگه‌ها مويسلی.
- هاریکاریا زانستی یا پروفیسوره‌کی چیکی دکر و هه‌ر وی ده‌می هاریکاریا دوکتوره‌کی ئەلمانی دکر بو ده‌رس گوتنی تا سال ۱۹۷۱ بو سه‌یدا.
- ۱۹۷۱ چو (قیه‌نا له‌مسا) پشتی پوسته‌ گوه‌ورینی و کاغه‌زا هاته وه‌رگرتن لزانینگه‌ها هاتنیته‌ خوده‌ری (زانستیت داری و کار ژه‌نیا وی ئو چاندنا فیقی و تری و خودان کرنا گیاندارا ئو زانستیت دارستانی)، لالی پروفیسور دوکتور دوکتور (H. Mayer) مایری. و دوکتورا پشتی ۳.۲۵ سالو خویندن و فه‌کولینا تیرو همب و شه‌ف و روژ سه‌ره‌فه‌رازی (بزانستی و خوده‌ری و ته‌کنیکی) کر بچه‌روان گیانداریت کویفی و شینکاتی ثقافت کر.
- لسالا ۱۹۷۴ زفیری فه‌ش کولیزا چاندنی و دارستانی لموسلی دوکتوری زانستی و ده‌رس گوتن و فه‌کولینیت زانستی درپه‌ه‌رن و بو سه‌یدا.
- لسالا ۱۹۸۱ په‌ییسکا زانستی بو بلند بو و بو پروفیسوری هاریکار (بو فی‌که‌چندنی فه‌کولین و کتیبیت زانستی وه‌کو مه‌رج پیش کیش کرن). تا ۱۹۹۶ به‌ره‌مانبه‌ری هاته ده‌ره‌ ژ زانینگه‌ه‌ی لموسلی و هاته ده‌وه‌کی و زانینگه‌ه‌ی جابا وی فرتیکر و دانا زانینگه‌ها ده‌وه‌کی لکولیزا چاندنی بو ده‌رسگوتنی و خویندنیته‌ بلندتر و ئەفراز و بالا و لیژنیت زانستی.
- ۲۰ هه‌یقا بسپوری سه‌رگتیریا په‌رجانیت گیانداریت بیانی له‌غه‌دا بو سه‌رشولی کولیزا را بو زانستی و پراکتیک.
- ۵ هه‌یقا ئەندامی لیژنا پیش ئیخستیت سه‌پرانگه‌هیت گزیرتیت رویاری (دیجله و فوراتی) بو له‌غه‌دا پاشی هیتلا.
- ۱۴ هه‌یقا د لیژنا (پارک الوطنی National Park) یا عیراقی دگه‌ل نه‌ه ئەندامیت دی ژ وه‌زاره‌تا و ژ سه‌رگتیریا.
- ئەندام (شرف) لجه‌قاتا پاراستنا خوده‌ری (سروشتی) یا ملکی لئوردنی وه‌اشمی.
- ئەندامی گه‌له‌ک لیژنیت زانستی بو لکولیزا لزانینگه‌ها مويسلی.
- پشتی کاری زانستی پروژی لزانینگه‌ه‌ی هه‌ر روژ ۶-۸ کاتا (ساتا) (سه‌عه‌تا توره و هوزان و په‌رتوکیت فولکلوری و چیره‌ستوبری و گیاییته‌ ده‌رمان دنقیسین) ل ۲۶ صالا و ده‌ر دکتوره‌ی ژی را.
- پینج خوینده‌فانیت ماجستیری بیت درست کرین و چاقدیریا لسه‌رکری و باوه‌رنامه وه‌رگرتی و ئیک ژی نه‌و بی هه‌ی لده‌وه‌کی بی شه‌شی.
- دو خوینده‌فانیت دوکتورایی بیت لهن ده‌ستی وی خویندی و بن چاقدیریا وی بیت ثقافت بین و باوه‌رنامه دوکتورایی یا وه‌رگرتی ئیک کورده ئیک عه‌ره‌ب.
- پشکداری یا لسیمپوزیوما و سمینارا و خرغه‌بینیت زانستی کری لده‌ره‌ و لعیراقی و زانینگه‌ه‌ی.
- پینج په‌رتوکیت نقیسه‌ین بیت چاپ بوین بیت زانستی و ده‌یته‌ خاندن لزانینگه‌ها ئیک هزار به‌ره‌ره‌ و ئیک ۷۰۰ به‌ره‌ره‌ و ئیک سی سه‌ده‌ و ئیک ژ سی سه‌ده‌ا پتره به‌ره‌بی.

- پینج پرتوکیټ دی بیټ زانستی بعهره‌بی بیټ نفیسین و چا‌پا تبالا بیټ درستن بوین و هیشتا به‌لافا نه‌بوینه و ئیک ژوا ۲۲۰۰ گیا و په‌نجاریټ دهرمانا لجهانی بیټ تیدا ۱۵۰۰ به‌ره‌ره و هندک شینکاتی ناټ ب (۱۱ نه‌مانا) بیټ نفیسین، و بنه‌مالا شینکاتی یا تیدا، و شونوار و به‌لاقبینا جوغرافی، و رویده‌هرکنا زانستی، و ناقگریټ وان چ تیدایه، و بوچ دهرمانه، و چاوا دئی دهرمانا ژئی ئینه‌دهر، و ریکیتیټ ئینانه‌دهرئی، و کروموسوم، و چاندنیت هندکا و په‌یسیکیټ چاندنئی، تاکو وهرزی، و به‌ره‌می دچن* و هسک دکهن و دبه‌نه کارخانا دهرمانا و چند پرتوکیټ زانستی هیشتا دست‌خه‌تن و ددرستن.
- نیزیکی شازده پرتوکیټ کوردی بیټ نفیسین سئی بیټ مه‌زن ژئی کورانگه‌هیت هوزانانه (دیوان) (۹۰۰۰۰ ریزیت هوزانا بیټ بکوردی نفیسین بیټ کیشای و پیشای)، و فولکوره و زانسته و چیره‌ستویه و شانوگه‌ریه (پیشبینه) و چیروکیټ سه‌رهاتی، و ئویه‌ریټن و هندیت به‌لافا بین و هند د کومپیوتهر کرینه و هند هیشتا دست‌نقیسن و هر بقه‌کیټش (به‌رده‌وام) بیټ د نفیسیت.
- نیزیکی (۲۵) داستانیټ هوزانا بیټ نفیسین دکیشای و پیشای. ژ ۱۰۰ ریزانه هررټک تا هفت سهد ریزا ئوئیک فولکلوره و ئورټته و ئیک پرته ژ ۱۶۰۰ ریزایه و ئیک ۷۰۰۰ ریزه. هوزانه. ههمی دهرگه‌هیت ژیارئ دهورانادا و توره‌ی دا بیټ قوتابن. فندیټ نوی بیټ تیدا.
- وی و کورئ خو (دلشادی) فهره‌نگه‌کا مه‌زن یا درست کری بکوردی و عهره‌بی و ریزمان و قه‌سه ئینانه‌دهر ب لاتینی بیټ تیدا.
- ریزمانه‌کا درست کری بکوردی یا نوی و که‌سئ خو توشی جه‌هوه‌رئ نیقیټی نه‌کره‌هوصا هیشتا (فهلسه‌فا نه‌زمانی).
- چیره‌ستویا به‌هدینا و نامیدیټ یا نفیسی.
- گه‌له‌ک یا لسهر زاناییټ کورد نفیسی.
- دخترئ دهرمانیت شینکاتی یه ژ میژه و دهرمانا دده‌ته مله‌تی لعیراقئ ههمیټ و کوردستانیټ به‌زاران و پیټ چیدنه‌قه و ۵۱۴ به‌رټ کولچیسیکا بیټ هاقیتین نه‌ویټ دهرمانیت وی قه‌خارین و ۱۰۰ مادیت بچویک نه‌بینیټ بیټ زه‌لاما و ژنا بیټ دده‌ستادا بده‌مانیت وی چیټ بوینه‌قه و بچویک خودئ بیټ داینئ. ههره‌سا ته‌نگه‌نه‌فوسی ئیشا دلی و عوبرک و مه‌عه‌ده و قولون و زراف و بیټ چهرمی و گه‌له‌کیټ دی به‌زاران بیټ درست بینه‌قه و بیټ به‌رده‌وامه خزمه‌تیټ دکه‌ت. ژ ئوردنئ و ههمی عیراقئ و ژناټ تورکا تینه‌نک و ژنه‌مریکا و کندا و المانیا و سویدی و فرنسا و هولندا.
- پرتوکه‌ک بو جقاتا مه‌زن یا ده‌وله‌تیت عهره‌با لسهر گیاییټ دهرمان لدویف داخازا وان یا بو درست کری، ههمی لسهر بنیاتیټ زانستی. و خه‌لات بو فرټکر.
- لگه‌له‌ک روزناما و گوفا‌را بیټ عهره‌بی و کوردی یا نفیسی ژلایټ زانستی قه و چیره‌ستویری و فولکلوری و هوزانا توره‌ی قه و جفاکی به‌غدا و هه‌بلیرئ و دهوکئ بده‌هان و به‌رده‌وامه پیټر ژ ۱۳۰ گوتارا).
- دهرمانا به‌رده‌وام چیدکته و دده‌ته ملله‌تی و نه‌ساخا پشتی سه‌ح کرن و قه‌روفاندنیت خودئین. و ههر دهرمانئ (۵-۷) روژا پیټقه دمینیت و هنده‌کا تا (۱۵) روژا پیټقه دمینیت تا درست بین. گه‌له‌کا په‌روه دده‌تیټ و هاریکاربا ژارا و پیټمه‌رگا و مله‌تی ب خزمه‌تقه دکه‌ت.
- نه‌زمانئ کوردی به‌ره‌دو زارا دناخقیټ کرمانجی و سورانی و عهره‌بی و ئلمانئ و ئنگلیزی و فارسی و تورکی و فهلانی ژئی دناخقیټ.

- ۱۴ قه‌کولینیت زانستی بیټ چیر دریز و بزهمه‌ت بیټ درست کرین و نفیسین و به‌لاقبین هرئیک بکیمیاهی قه (۱۰۵) سالی بیټ پیټقه‌مای. و گه‌له‌ک ددرستن بو به‌لافا کرنئ.
- ههر بیټ به‌رده‌وامه د نفیسیت و کتیبخانا وی ژئی نه‌یا ژاره.
- بو پروفیسوریا زانستی ههمی مه‌رج ددرستن و داخاز کره، نه‌ه (قه‌کولینیت زانستی) بیټ به‌لافا کری و (سئ پرتوکیټ زانستی) بیټ نفیسین و توژاندین پشتی په‌یسیکا پروفیسورئ هاریکار.
- هوزان و نفیسینټ وی گه‌له‌ک بیټ گه‌هشتینه نه‌نستیتوتا کوردی لپاریسی ل فره‌نسای ئو ههره‌سا لسوربونئ لپاریسی ئو لینینگرادئ لئه‌کادیمیا روسی لئه‌زمانیت روژه‌لاتئ.
- کتیبه‌کا مه‌زن یا زانستی یا لسهر بنیاتیټ کوردا بیټ کویر ئو نه‌زمانئ کوردی یا نفیسی دا جیهان باش ناتوهئ کورد بنیاسیت. یا کومپیوتهر کره.
- بیټ به‌رده‌وام و بقه‌کیټشه بو به‌ره‌می نوی.
- ده‌ورئ (۲۰۰) گیانداریت کویقی و نه‌ندام ژ وان بیټ داگرتین و دهرمانکرین بته‌کنیکفه (تحنیټ) هندک نه‌قه ۳۰ صاله ددرستن.
- گه‌له‌ک په‌یکه‌رټ داری بندقه بیټ کولاین و تراشین و درست کرین و ژبه‌ری ژئی.
- ثقاف بو بهاریکاربا خودئ-

- سترانیت گریښت مله تی.
- سترانیت ژیزان نه پهن.
- سترانیت چونا ناڅ ریلی.
- سترانیت کاری و دهست کاری و کارژه نینئی
- سترانیت نه خوشیا و نه ساخیا.
- سترانیت سهركوزا و کوچهرین (یا).
- سترانیت بدهمیت صالی گوتین.
- سترانیت مشهختیی.
- سترانیت تشتیت گشت و قه ومینا.
- سترانیت نه فسانه.
- سترانیت تشتیت دی تیکهل.
- سترانیت هوزانیت فولکلوری و دهلیفا و ناڅیت هندهک سترانا.
- ۸- هندهک توخم و گونوت خارنا لئامیدیی (چورا).
- ۹- هندهک عدهت و گریښت جفاکی.
- ۱۰- هوز و عاشیریت به هدینا.
- ۱۱- چه کیت ژنا لبه هدینا ژ که قندا.
- ۱۲- دهسکار و شول لئامیدیی و به هدینا.
- ۱۳- پیښه ندیت عهرد و پاوان و چاندنا و بهر خوری.
- ۱۴- خووک و بده لمیرگه هی.
- ۱۵- چند چرخ ژ فلکلوری کوردی لبه هدینا.
- ۱۶- بوچی که له پورئ فولکلورئ که فن نه هاتیه نفیسین؟.
- ۱۷- کورتیهک لسهر هوزانا سترانا و همک.
- ۱۸- هیڅینئ فی فلکلوری یئ همکئ گوتی ژ کیښه به؟.
- ۱۹- ژیاړا همکئ (مونوگرافی).
- ۲۰- همک و هه قدهم.
- ۲۱- همک (بهیتقان) و (ئاوازه ن) و (سترانیتژ).
- ۲۲- همکئ بئ بیناهی.
- ۲۳- عاشیرا توفیا چاوا هاتن؟؟.
- ۲۴- نویژه نکرنا که له پورئ فولکلورئ کوردی.
- ۲۵- میری همک څه نیران به ربور کربو (اختبار و امتحان) کر بو پشت راستیی.
- ۲۶- دگهل میری ل سظه مبولئ لروی سلطانی ئوسمانی.
- ۲۷- همک و راستیاتی د سترانیت فولکلوری دا.
- ۲۸- ئاوازیت مه بیت کوردی و پوژه لاتئ.
- ۲۹- کنارت مروفینیی د بهرهمی همکئ دا:
- پوهناتی و زه لالی - نه زمانئ کوردی - سه رها تی دگه لیک - ئومید - کنارئ مروڅینیی - کنارئ رومبازیئ و حنیرمه ندیی - پینج تیدا کرن و جه کرن - کنارئ ره وشه نبیریئ - کنارئ په روره دیئ -

- ۱- سوپاسی
- ۲- پینش کیش
- ۳- پیشگوتن
- ۴- ئامیدیا به هدینا باژیرئ همکئ بنیاسین (چیره ستور - دهست و دار و جفاک - فولکلور):
- ده رگه هیت ئامیدیی باژیرئ همکئ.
- ده ریبت دهست که فر لئویرها ئامیدیی.
- بیریت ئامیدیی.
- خانیت کاروانا لرتکا ئامیدیی و موپسلئ.
- که لیت (که لاتیت) به هدینا.
- ناشیت ئامیدیی.
- هندهک توخمیت دهواتا (داوه تا) لئامیدیی و ده قهرئ.
- گورگه و هجریت ئامیدیی (موغبه ره).
- مالیت ئامیدیی و گوهاسن.
- مزگه فتیت باژیرئ ئامیدیی.
- فهرشیت نفیژا.
- ناڅیت درا و جها لدور که لا ئامیدیی.
- کانی لدوریت ئامیدیی.
- پرت ئامیدیی و به هدینا.
- ۵- دهست و دار و مادیت توپخت جفاکی بیت همک تیدا.
- ۶- داد و دادگه.
- ۷- توخم و ناڅیت سترانیت فولکلوری لئامیدیی و به هدینا:
- سترانیت ئولی و په رستنئ.
- سترانیت شهرا و خړناقا.
- سترانیت ژنئینانا و دهواتا و په قاسا.
- سترانیت کوچکا (دیوانا).
- سترانیت خودانکرنا و هاویشکرنا پچویکا.
- سترانیت نه څینئ و چه پانوکیت جه حیتلا.
- سترانیت خلمه تیت قاری.
- سترانیت شولی و کاری و چاندنئ.
- سترانیت خه ربییئ و دویرین.
- سترانیت مله تینیی.
- سترانیت ترانا و لیبه بویکا و پئ که نیکا.
- سترانیت بسه رگوتنئ و بکه فل دادانا.
- سترانیت بو گوتنئ و ناڅ تیدانا.
- سترانیت بجانیا خوده ری و تازه یئ. (الجمال الطبیعی).

- کناری و ورزش و له‌شهرمی - کناری ناته‌واتیی - کناری تورهی و ئاوازی.
- ۳۰- شه‌ره‌زاییت سترانیت همکی (ژ میتر و ژنان) لچه‌رخنی ۱۹ و ۲۰ ئامیدیی:
 - سترانیت هوسطاییت میترک...
 - سترانیت هوسطاییت ژنک...
- ۳۱- همک به‌رپه‌رکئی پوهنه ژ فولکلورئی کوردی.
- ۳۲- هوزان و سترانیت همکی (۹۱ پارچه‌نه) و ره‌خنه و شه‌رویفاندن و پیشه‌نوک. ستران بو ههمی ده‌لیقیت داوه‌تی ژ خاستنی و کوزوتی تا داوه‌ت خلاس دبیت.
- ۳۳- خویندنگه‌ه و مه‌درسه ئامیدیا به‌هدینا.
- ۳۴- ئامیدیی یا چاوا بو ئوچ لی هات؟؟؟
- ۳۵- خویندن لحویندنگه‌ه و مزگه‌فتیت میرگه‌هی.
- ۳۶- هزر و بیریت مأمون به‌گی ئه‌رده‌لانی لسه‌ر میرئی ئامیدیی لچه‌رخنی (۱۶).
- ۳۷- پاره ئامیدیی و لمیرگه‌ها به‌هدینا و میریت هه‌قده‌م.
- ۳۸- سالوختیت فه‌لان ل به‌هدینا، کوردن لبه‌ر سترانیت همکی ده‌وات دکرن.
- ۳۹- الفولکلور الکوردی و همک فی به‌هدینان (شرح و تحلیل).
- ۴۰- دویماهی.
- ۴۱- فهرست و نافگر.
- ۴۲- سه‌روکانی.
- ۴۳- کورته مونوگرافیه‌ک و ژیاناما خودانی کتیبی.